1612

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8 M
21 — G
3

Digitized by Google

H/11 a 264 f 30

Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATVS DE NECESSITATE ET MODO MINISTRANDI SACRAMENTA Tempore peſtis.

IN QVO DVCENTÆ ET DVOdecim ea de re quæſtiones breuiter & dilucidè reſoluuntur.

PASTORIBVS CÆTERISQVE ANImarum Curatoribus non modo vtilis, ſed & perneceſſarius.

AVTHORE R. D. IOANNE CHAPEAVILLE, Archidiacono, Canonico, & Vicario Leodienſi.

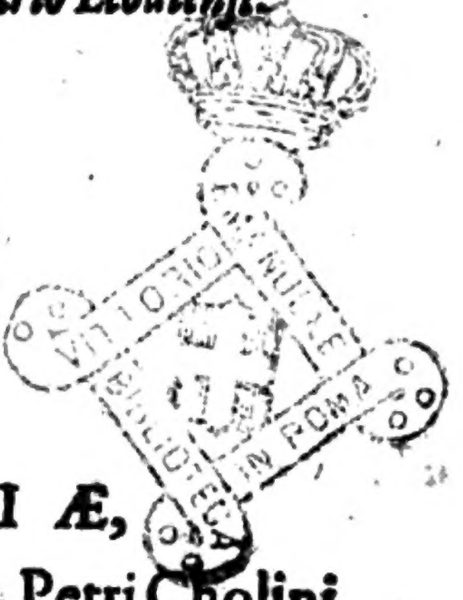

MOGVNTIÆ,
Typis Balthaſari Lippij, ſumpt. Petri Cholini.

ANNO M. DC. XII.

Cum gratia & priuilegio S. Cæſ. Maieſt.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI FERDINANDO, DEI GRATIA ARCHIEPISCOPO ET ELECTORI Colonienſi, Sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellario, Principi & Epiſcopo Leodienſi, Monaſterienſi, Coadiutori Paderbornenſi, Comiti Palatino Rheni, vtriusq; Bauariæ, Weſtphaliæ, Angariæ & Bullonii Duci, Marchioni Francimontano, Comiti Loſſenſi, Longienſi, Hornenſi, &c. Domino meo clementiſſimo S.

Ioannes Chapeauillius S.

SVperioribus annis, & præſertim luctuoſo illo 1579. graſſante per patriam veſtram Leodienſem peſtilentia, Sereniſſime Princeps, cum miſerandam ſimul ac horrendam, non corporum modò, ſed & animarum

marum ſtragem conſpexiſſem; plurimos videlicet ex improuiſo, veluti repentino quodam turbidæ tempeſtatis impetu, teterrima peſtis contagione deiici: ex his, alios in triuiis, & alibi paſſim ſemianimes iacere: nonnullos lymphatorum inſtar, vi morbi per compita diſcurrere: plerosque omnes omni humano auxilio, ſolatioque deſtitui, quodque his pernitioſius eſt, perplures paſtoribus deſtitutos, abſque ſacramentorum præſidio, non ſine magno ſalutis æternæ diſcrimine, ex hoc ſæculo migrare: mihi ſæpius in mentem venit, operæ me pretium facturum, ſi, quemadmodum probi corporum medici, Epidemiæ cauſis, dirisq; illius effectibus in tempore perquiſitis, remedia ſimul, quibus corporum incolumitati conſulant, ſtudiosè conquirunt, & ea abſque inuidia, Reipublicæ communicant: Ita ego, cognitis iam tunc periculis, in quæ fideles animæ, ob neglecta tunc tempo-

temporis, aut perperam, nulliterue diſpenſata Sacramenta incurrere ſolent, pharmaca quædam ſpiritualia, hoc eſt, NECESSITATEM ET MODVM MINISTRANDI TVNC SACRAMENTA, expenderem, ac difficultatum, quæ circa eorundem adminiſtrationem eo tempore exoriri, moueriue ſolent, reſolutiones ex ſacris Scripturis, œcumenicis Conciliis, Patribus, Doctoribusq; ſcholaſticis depromptas, in vnam quaſi arcam medicam, certa diſpoſitione coaceruarem, ac opus habentibus communes facerem: quo miniſtri præuia illius lectione paratiores, cautioresq; redditi, ſuo tempore, pro conſcientiæ ſuæ exoneratione, & minore animarum damno peſte infectis ſacramenta diſpenſare poſſent. Huius propoſiti mei memoriam, dum eadem contagio, non rarò per diuerſas ditionis veſtræ partes recurrens refricaſſet, & parochi veſtri plurium ea de re quæſtionum, reſolu-

tionem à me peterent, ſuffuratis à negotiis publicis aliquot lucubratiunculis, chartas quibus memoriæ ergo, quædam de iiſce rebus annotaram, reuidi; adiectisq; iis quæ deſiderari poſſe videbantur, opuſculum hoc collegi, minutum quidem illud, nec veſtra Celſitudine dignum, ſed parochis in partem ſollicitudinis veſtræ aſcitis, non parum vtile ac commodum. Siquidem cum difficultates quæ in ſacramentis miniſtrandis eo tempore moueri ſolent, ex duobus hiſce naſcantur capitibus, videlicet; poſſintne miniſtri aliquibus ex cauſis ab officio tunc excuſari, vel nouis ſaltem ritibus & modis minus contagioni obnoxiis ſacramenta conferre. Vtrumque caput qua potui diligentia diſcuſſi, rationesq; vndecumque quæſitas, quæ miniſtros excuſare poſſe viderentur, iuſtæne vel iniuſtæ ſint, examinaui, ex nouos inuſitatosq; adminiſtrandi modos, quos pleriq; paſtores, iuſto timidiores adinuenerunt tolera-

tolerarine illi & probari posſint, vel non posſint, pro exilitate ingenii, ſtudiosè inquiſiui: vbique in hoc intentus, vt horum ſacrorum myſteriorum diſpenſatores, hoc periculoſo temporis articulo nec iuſto timidiores, nec quam neceſſe ſit audentiores reddantur; ſed medio itinere gradientes, non leuibus de cauſis officium intermittant, ne iram Deſ in ſe prouocent, & nimia ſua ſecuritate, animas occidant, cum plures in illo extremo agone animas perire certum ſit, quæ ſacramentali gratia adiutæ, cœleſtis gloriæ fuiſſent participes: non etiam nimium liberales, officium ſine neceſsitate interponant, ne temerè, aut certè magno Reipublicæ detrimento, in tanta ſui ipſorum neceſsitate, corporalis vitæ periculum adeant.

Tractabunt alii grandiores materias, quibus ingenii laudem, & doctrinæ eloquentiæque admirationem

consequentur: mihi profectò summam pertractasse, ampliſsimamque mercedem consequutus videbor, ſi minimus parochorum, vel vni peſte laboranti, hac mea qualicumque induſtria adiutus, opem attulerit ſalutarem. Quanquam nec ſim neſcius, mercedem ex Apoſtoli ſententia laborantibus reddendam, non ſecundum fructum, ſed ſecundum laborem.

Hoc qualecumque opuſculum, Princeps Sereniſſime, deſtinatum iam erat Sereniſsimo Principi Erneſto, Illuſtriſsimæ memoriæ patruo tuo, vt cui hactenus ſemper labores meos, totis iam triginta annis, pro Eccleſiæ ipſius Leodienſis ſeruitio, ſignanter verò parochorum ipſius & aliorum Eccleſiæ miniſtrorum vtilitate, indefeſsè, pro virium mearum tenuitate præſtitos deuouiſſem: ſed cum ante illius euulgationem pręuentus ſit a Domino, in æterna, vti ſperamus, tabernacula aſſum-

assumptus, post se hic serenitatem tuam, præclaras animi illius dotes, & dignitates apprimè referentem, ad meam & Ecclesiæ huius Leodiensis, multarumque aliarum consolationem relinquens, in quo mihi & Christianis omnibus magnopere gratulandum est, debetur partus ille tibi, tuo quodam hæreditario iure.

Accipe igitur pusillum hunc laborem meum, eadem frontis serenitate, qua solitus est alios meos magnus ille Ernestus, vt fœliciſsimis hisce auspiciis tuis, similiter parochis tuis vtilis: fidelibus vero peste infectis salutaris esse posſit, illi benedictionem tuam impertire, meque quod pro tua benignitate & clementia facis, fauore & beneuolentia prosequere. Ego vicisſim (quod hactenus semper) conabor iis me (æmulis meis non obstantibus) dignum præstare: preces vero maximè & sacrificia Dei beneficio assidua pro diu-

turna felicitate interponam. Leodii ipsis Calendis Martiis, millesimo sexcentesimo duodecimo.

Serenis. Celsitudinis vestræ
humillimus seruus

Ioannes Chapeauillius.

Has

Has paſtoralium Quæſtionum de Baptiſmo, Pœnitentia, Euchariſtia, Extrema vnctione & Matrimonio, Deciſiones, vt Methodo, perſpicuitate, eruditione atq; vtilitate admodum commendabiles, ita & prælo idoneas cenſeo. 3. Auguſt. 1609. Louanij.

Guilhelmus Fabricius Apoſtolicus librorum Cenſor.

Digitized by Google

PRęlo dignum iudico, ac inprimis neceſſitatis ac peſtis tempore Paſtorib. valde vtilem, hunc Reuerendi, Eximii & Doctiſſimi Dn. Ioannis Chapeauilli, Canonici ac Vicarii Leodienſis, de neceſſitate & modo miniſtrandi Sacramenta tempore peſtis Tractatum. 10. Calend. Decemb. Anno 1610. Coloniæ.

Tilmannus Voſmerus, Ordinarius in diœceſi Colonienſi librorum Cenſor.

INDEX.

INDEX QVÆSTIONVM TRACTATVS.

De necessitate & modo ministrandi Sacramenta tempore pestis.

QVÆSTIO PRIMA, CAPITIS PRIMI.

VTrum sint ministranda Sacramenta tempore pestis? p. 1.

2 Quinam teneantur Sacramenta ministrare tempore pestis? p. 12

3 An teneantur pastores Sacramenta ministrare cũ periculo vitæ? p. 15

4 Si pastor metu contagionis non ausit Sacramenta ministrare, an licebit illi loco cedere, & Sacerdotẽ qui vices suppleat substituere? p. 19

5 An liceat illi, si neminem reperire possit qui vices supplere velit, ad bimestre saltem ex licentia Episcopi curam pastoralem deserere? p. 22

6 An pastor possit illo tempore curæ pastorali renunciare? p. 24

7 Si magistratus timet ne pastor moriatur peste, nec possit de alio prouideri, an saltem illo casu pastor ab admin. Sacram. excusetur? p. 26

8 Si populus sit exiguus, vt ruri accidit, & potest facilè cum pastore ad locum salubriorem migrare, an teneatur illo casu populus pastorẽ sequi, an cõtra pastor apud populum manere? p. 31

9 An teneantur pastores ædes peste infectorum ingredi ad ministranda illis Sacramenta? p. 34

10 Si

10 Si bis vel ter pastor accessit ædes peste infecti, & toties ad sacramenta suscipienda imparatum inuenit, an sit deinceps ab administr. sacrament. excusatus, an teneatur sæpius ingredi? p.38

11 Si pastor in vmbone Ecclesiæ præmonuerit subditos, vt antequam peste corriperentur sacramenta peterent, illi autem neglexerunt, aut etiam contempserunt, an teneatur nihilominus illos postmodum peste infectos accedere, & sacramenta ministrare? p.41

12 Si pastor dicat sacrum & vocetur ad ægrum iam moriturum, an teneatur sacro relicto sacramenta ministrare, aut pro illo tempore à ministratione excusetur? p.44

13 Quid remedij si pastor fugiat & latitet? p.46.

14 Pastoribus & aliis Prælatis siue iuste siue iniuste absentib. vel peste infectis, aut etiam mortuis, vel seruire nolentibus: an alij teneantur sacramenta ministrare? p.48

15 Si simplices sacerdotes, tum religiosi tum sæculares, nolint sacramenta ministrare, an possit Episcopus illos cogere? p.50

16 Si Episcopus velit cogere sacerdotes sæculares, illi a. inter alias excusationes prætexunt, se parentes habere, qui præcipiunt, vt cum eis à loco contagioso recedant, an parere debeãt Episc. vel parentib? p.53

17 Si Episcopus velit cogere Religiosos, illi a. allegant se exẽptos esse, nec Prælatos permittere, vt Reip. illo tempore seruiant, ne infecti cæteros relig. infitiãt,

an

an teneãtur obedire Epiſc. vel ſuis Prælatis? p.54
18 Deficientib. Sacerdotibus indigenis, vel Epiſcopo parere nolentibus, vel ex cauſa quacunq; ſe excuſantib. an liceat Sacerdotem aliunde vocatum pecunia conducere, qui Sacramẽta miniſtret? p.56
19 An liceat Sacerdotem conducere, quẽ ſcimus improbè viuere? p.61
20 An liceat etiam ebrioſum conducere? p.62
21 An poſſit etiam ſemiebrium? p.63
22 An etiam Concubinarium? p.66
23 An etiam ab Eccleſia præciſum? p.68
24 An etiam hæreticum? p.69
25 Quis teneatur ſacramẽta miniſtrare Sũmo Pontifici, Primati, Patriarchæ, Cardinali, Epiſcopis & inferiorib. Prælatis exemptis, vt generalib. ordinum, Decano, Abbatibus, Prouincialib. Guardianis, Prioribus peſte infectis? p.72
26 Quis domeſticis Summi Pontificis, Primatum, Patriarcharũ, Archiep. Epiſcop. & aliorum inferiorum Prælatorum exemptorum? p.75
27 Quis Prælatis non exemptis? p.78
28 Quis Canonicis Regularibus, & paſtoribus ruralibus? p.79
29 Quis teneatur ſacramenta miniſtrare Imperatori vel Auguſtæ, vel Regibus & eorum aulicis peſte infectis? p.80
30. Quis Principibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus & aliis locorum Dominis, ſeu eorũ Balliuis & Seneſchallis eorumq; domeſticis? p.82

31 Quis

31 Quis viatoribus peregrinis, mercatoribus ad nundinas proficiscentibus, si per itinera peste corripiantur? p.83

32 Quis vagabundis? p.84

33 Quis illis, qui in duabus parochiis ex æquo habitant, in vna æstiualem, in altera hyemalem domum habentes? p.85

34 Quis scholaribus diuersarum nationum in vniuersitate aliqua commorantibus? p.86

35 Vtrum teneantur pastores vel alij quicumq; sacerdotes sacramenta ministrare omnibus peste infectis? p.88

36 An teneantur etiam famulis & ancillis? p.91

37 An etiam in amentiam & furorem actis? p.93

38 An etiam non petentibus? p.96

39 An etiam interdictis? p.98

40 An etiam excommunicatis? p.99

41 Pluribus sacramenta simul petentibus quibus pastor prius ministrare teneatur? p.101

42 Pluribus pastorem vocantibus, vno ad baptizandum, altero ad confessionem excipiendam, alio ad communicandum, altero ad inungendum, alio ad matrimonium contrahendum, cui prius teneatur? p.104

43 Quis modus ministrandi sacramenta tempore pestis sit optimus & maxime probandus? p.112

44 Quid censendum de modo ministrandi illorum, qui incertam materiam vel formam adhibent, cum possint certam? p.116

45 Quid

45 *Quid de illorum qui non ſimul tempore ſed prius materiam & poſtea formam, vel contra adhibent in miniſtratione ſacramentorum?* p. 118

46 *Quid de illorum qui dividunt ſacramẽta, putà, vno adhibent materiam altero formam?* p. 120

47 *Quid de illorũ qui nullis ſin miniſtratione ſacramentorum ceremoniis vtuntur?* p. 122

48 *Quid contra de illorũ qui omnib. vti volũt?* 225

49 *An tenentur Dei ũ qui peſte laborantib. ſacramenta miniſtrãt cum omnibus ceremoniis precibus & ſolemnitatibus?* p. 127

50 *An tenentur illi qui non ſolum omnes ceremonias apud peſte infectos retinent ſed etiam antidota & reſpiratoria, quas facile habere poſſunt, negligunt?* p. 129

51 *Quid cenſendũ de modo miniſt. illorũ, qui nouos ritus in admin ſtrat. ſacrament. adhibent?* 131

52 *Quid de illorum qui vtuntur ritibus & ceremoniis alterius diœceſis?* 132

53 *Quid de illorum, qui ſine ſigno crucis ſacramenta miniſtrant?* 134

54 *Quibus modis vt frequentius peccari cõtingit circa adminiſtrat. ſacrament. tempore peſtis?* 136

CAPITIS SECVNDI

De neceſſitate & modo miniſtrãdi ſacramentum Baptiſmi tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

VTrum teneantur paſtores miniſtrare ſacramentum Baptiſmi tempore peſtis? p. 142

2 An similiter teneantur obstetrices? p.146
3 Absentibus siue iuste siue iniuste, vel etiã mortuis vel peste infectis pastore & obstetrice, an teneantur alij hõdi pueros baptizare? 148
4 An etiam teneantur pater & mater? 153
5 His omnibus puerum baptizare negligentibus, an liceat hæreticũ publice & nominatim excõitum pro ministratione baptismi aduocare? 154
6 An liceat & illũ, qui nõ nisi pro notabili pecuniæ summa vult baptismũ ministrare? 157
7 Vtrum pastores teneantur omnibus peste infectis baptismum ministrare? 159
8 An etiam non petentibus? 160
9 An etiam illis, de quorum vita dubitatur? 162
10 An etiam illis, qui vel in toto vel in parte retinẽtur in matris vtero? 163
11 Etiam illis, quorum sexum ignorant? 166
12 An & illis, quorũ mors accelerãda putatur? 168
13 Pluribus eodẽ tempore baptismũ petentib. quem primo loco tenebuntur pastores baptizare? 171
14 Quis sit optimus & maxime probandus modus baptisandi infantem peste infectum? 174
15 Quid censendum de modo baptizandi illorum, qui longius à fonte baptismatis existentes, vel aqua naturali carentes, baptizant in iure carniũ, in lixiuio, in cereuisia, in luto, in aquis balneorum, in aqua in quam resoluuntur niues & glacies, in aquis frigidis vel calidis salsis? 178
16 Quid de illorum, qui in simili casu baptizant saluua

liua conſperſione? 180
17 Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptiſmi vel nimio timore contagij præcipitanter baptizant in nomine Dei, vel Chriſti, vel SS. Trinitatis? 182
18 Quid de illorum, qui moriturum iam infantem baptizant trina aſperſione, dicẽdo: Ego te baptizo in nomine Patris, faciendo vnam adſperſionem, & Filii, faciendo ſecundam, & Spiritus Sancti, faciendo tertiam? 185
19 Quid de illorum, qui à longe poſiti, puta in oſtio domus vel feneſtra, infantẽ in lecto vel brachiis matris conſtitutum aſpergunt aqua cum recitatione debitæ formæ? 187
20 Quid de illorum, qui pucrum per alium iubent aſpergi aqua, ipſi vero longius conſtituti ſacramentalia verba pronuntiant? 189
21 Quid de illorum, qui ſimul non adhibent materiam & formam, ſed prius vnam, & poſtea alteram? 193
22 Quid de illorum, qui baptizant in aqua non cõſecrata? 197
23 Quid de illorum, qui baptizant ſine ſigno crucis? 199
24 Quid de illorum, qui non tantum Catechiſmũ & Exorciſmum, ſed etiam vnctionem chryſmatis omittnut? 201
25 Quibus modis, vt frequentius peccari contingit circa baptiſmum infantum tempore peſtis? 205

INDEX

CAPITIS TERTII.

De neceſſitate & modo miniſtrandi ſacr̃tum pœnitentiæ tempore peſtis?

QVÆSTIO I.

VTrum paſtores teneantur miniſtrare ſacramentum Pœnitentia tempore peſtis etiam cum periculo vitæ? p.209

2 An poſſint paſtores aliquo caſu excuſari à miniſtratione huius ſacramenti? 212

3 Paſtoribus peſte infectis vel mortuis, vel iuſte vel iniuſte abſentibus, an teneantur & alij ſacerdotes hoc ſacramentum miniſtrare? 214

4 An peſte infectus ſi à parocho & aliis ſimplicibus ſacerdotibus deſeratur, nec ſuæ cõtritioni & conſcientiæ ſatis fidat poſſit ſacerdoti aliunde vocato numerare pecuniæ ſummam pro miniſtratione huius ſacramenti? 217

5 An etiam poſſit conducere ſacerdotem nominatim præciſum hæreticum, degradatum, ſuſpẽſum, interdictũm, vel etiam ipſo iure ob manifeſtam clerici percuſſionem excommunicatum? 219

6 An etiam non approbatum ab Epiſcopo? 221

7 An etiam Diaconum, ſubdiaconum, tandem & laicum? 224

8 Si laicus ſe ſacerdotem mentiatur, & operas ſuas locet magiſtratui pro miniſtratione huius ſacramenti an valeat eius miniſterium, & ſi nõ, quam pœnam incurrat: 228

9 Vtrum

9 *Vtrum paſtores teneantur omnibus peſte infectis hoc ſacramentum impendere?* 230
10 *An etiam illis qui præ vi morbi confiteri non poſſunt, ſed tantum tundunt pectus, vel ſimilia ſigna pœnitentiæ præſeferunt?* 232
11 *An etiam illis, qui nullam mentionem confeſſionis ſacerdoti faciendæ fecerunt?* 236
12 *An & illis qui huiuſmodi ſigna pœnitentiæ dederunt in abſentia paſtoris?* 238
13 *An etiam illis quos paulo ante paſtor audierat in confeſſione & non abſoluerat, ſi poſtea ſuperueniẽs inuenit adhuc viuos, ſed amiſiſſe ſenſũ?* 241
14 *An etiam pueris 12.11.10.9.8. vel 7. annor.* 243
15 *An etiam illis qui præ vi morbi in amentiam, phreneſim & furorem acti ſunt?* 246
16 *An etiam illis, qui ſcrupulis anguntur, & ſæpius confiteri volunt?* 248
17 *An etiam illis, qui paucis ante diebus, veluti octo vel paucioribus ante conceptam peſtem confeſſi fuerunt?* 250
18 *An etiam illis qui aliquoties à blaſphemiis abſoluti, quas præ vi morbi euomuerunt, iterum in illas reincidunt?* 251
19 *An etiam illis quos ante vnam aut alteram horam vidit potu obrutos?* 254
20 *An etiam ſuis concubinis?* 256
21 *An etiam illis qui ceperunt alteri ſacerdoti confiteri, ſi interim Confeſſarius peſte infectus mortuus fuerit?* 258

22 An etiam illis, qui volunt confessionem generalem facere? 259

23 Quis sit optimus & maxime probandus modus ministrandi hoc sacram. tempore pestis? 261

24 Quid censendum sit de modo ministrandi illorũ, qui in casu pestis absoluunt pœnitentẽ his verbis: absoluat te Christus, vel, Deus te absoluat, vel, absoluaris à peccatis tuis, vel, remitto tibi peccata, vel sacramentum absolutionis tibi impendo? 263

25 Quid sit de illorum, qui rogant ægrum an habeat peccata mortalia, & intellecto quod nullum designat, non absoluunt sed abeunt? 266

26 Quid sit de illorum, qui propter ægri in loquendo tarditatẽ ipsi celeriter de peccatis quæ verosimiliter illum cõmisisse existimant, interrogant, & statim annuentẽ ægrũ absoluũt & abeũt? 268

27 Quid sit de illorum, qui habentes plures peste infectos eodem tempore vicinis tuguriolis exceptos ad singulos accurrunt, auditoq; vnius peccato vno, illũ statim absoluunt, & ad alium atq; aliũ transeũt eos similiter audiẽtes & absoluẽtes? 270

28 Quid sit de illorum, qui plures peste infectos in eodem cubiculo vel lecto iacentes simul audiunt & absoluunt? 272

29 Quid sit de illorum, qui volunt ægros ad se adduci vt illos ex feneſtra audiant & absoluant? 274

30 Quid sit de illorum, qui volunt peste infectum sibi confiteri in absentia? 275

31 *Quid sit de illorum, qui volunt sibi confiteri per literas?* 280

32 *Quid sit de illorum, qui absoluunt per interpositã personam cui sacerdos committit vt suo loco & nomine verba absolutionis proferat in præsentia pœnitentis?* 283

33 *Quibus præsertim modis peccari soleat circa administrat. sacram. pœnit. tempore pestis?* 285

CAPITIS QVARTI.

De necessitate & modo ministrandi sacramentum Eucharistiæ tempore pestis.

QVÆSTIO I.

VTrum teneantur pastores ministrare sacramentum Eucharistiæ tempore pestis? 293

2 *An etiam cum periculo vitæ?* 296

3 *Absente siue iuste siue iniuste pastore an possit æger aduocare sacerdotem religiosum, qui illi hoc sacramentum ministret?* 298

4 *An possit aduocare nominatim excõmunicatum suspensum, irregularem, realiter degradatum hæreticum?* 300

5 *An etiam Diaconum?* 302

6 *An tandem clericum inferioris ordinis vel etiam laicum?* 305

7 *Vtrum pastores teneantur omnibus peste infectis hoc sacramentum ministrare?* 308

8 *An etiam in amentiam & furorem actis?* 309

9 *An etiam pueris, & qua ætate?* 311

10 *An etiam illis, qui paucis diebus ante conceptum*

morbum communicarunt? 317
11 *An etiam illis, qui viaticum sumpserunt, sed paulo post in peccatum mortale lapsi sunt?* 320
12 *An etiam de peccato mortali suspectis?* 322
13 *An etiam illis, quos scit pastor per solam confessionem in peccato mortali versari?* 324
14 *An etiam publicis vsurariis, concubinariis, meretricib. in publico prostibulo commorantibus?* 328
15 *An etiam iis, qui frequentem nauseam & vomitum patiuntur, vel qui continuo singultiunt vel sternutant & tussiunt, vel qui vix respirare possunt, vel quorũ lingua ita intumuit, vt vix illa mouere queant, vel ita cruore est madida, vt cõtinuo expuere cogantur, vel ita præcalore & siti aruit, vt nihil præter liquidum deglutire possint?* 330
16 *An etiam de peste suspectis?* 335
17 *An etiam sibi ipsi peste infectis?* 337
18 *Quis sit optimus & maxime probandus modus ministrandi hoc sacramen. tempore pestis?* 340
19 *Quid censendũ sit de modo consecrandi, & ministrandi illorum, qui non habentes hostiam seu formam panis consuetam ad consecrandũ, consecrant in pane azymo, vel ex hordeo, vel ex auena, vel ex siligine, vel ex spelta confecto, vt illam ægro ministrent?* 343
20 *Quid sit de illorum, qui consecrant tantum speciem panis?* 347
21 *Quid sit de illorum, qui consecrant tantum speciem vini?* 352.

22 *Quid*

& sic ægro porrigunt? 383

34 *Quid de illorum, qui spatulæ oblongiori Eucharistiam infigunt, & si in os pestc inf.cti immittunt?* 386

35 *Quid de illorum, qui digitis chirotheca vel simili aliqua re tectis hoc sacramentum ministrant? p.* 388

36 *Quid sit de illorum, qui dant sanis Eucharistiam asseruandam, vt si peste corripiantur illam sumant?* 390

37 *Quibus modis potissmum peccari solet in administratione sacram. Eucharistiæ temp. pest.* 392

CAPITIS QVINTI.

De necessitate & modo ministrãdi sacramentum Extremæ vnctionis tempore pestis.

QVÆSTIO I.

VTrum teneantur pastores ministrare sacramentũ Extremæ vnctionis tempore pestis? 397

2 *An etiam cum periculo vitæ?* 399

3 *An teneantur etiam ministrare tempore interdicti?* 403

4 *An etiam teneantur sacrificium missæ cœptum deserere vt peste infectis hoc sacramentum ministrent?* 405

5 *An absente vel mortuo pastore teneantur & alij sacerdotes ministrare hoc sacramentum?* 407

6 *An etiam Religiosi teneantur hoc sacramentum ministrare?* 409

7 An

7 *An teneantur & ipſi Epiſcopi?* 410
8 *An abſente Epiſcopo & reliquis ſacerdotibus liceat peſte infecto aduocare aliunde ſacerdotem aliquem excommunicatum vel ſuſpenſum?* 411
9 *An liceat tandem aduocare Diaconum, Subdiaconum, Clericum, vel etiam laicum, ſi ſacerdos haberi non poteſt?* 414
10 *Vtrum teneantur omnibus peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrare?* 416
11 *An etiam illis, de quibus dubitatur, an ſint peſte infecti?* 418
12 *An etiam illis qui peſte infectis ſeruiunt?* 420
13 *An etiam illis, qui recenter peſtẽ conceperunt?* 421
14 *An etiam illis, qui exiſtimantur mortui?* 423
15 *An etiam illis, qui volunt ſibi miniſtrare in eccleſia, in ſylua, in publica platea.* 425
16 *An è contra illis, qui volunt ſibi miniſtrari in lecto, cum iis ſint viribus, vt poſſint domo infecta egredi, & ad ſalubriorem locum migrare?* 428
17 *An etiam pueris, qui capaces ſunt ſacramenti Pœnitentiæ?* 429
18 *An etiam adultis, qui ſacramentum Euchariſtiæ necdum receperunt?* 432
19 *An etiam in amentiam & furorem actis?* 434
20 *An etiam non pœnitentibus?* 436
21 *An etiam illis, quorum omnia corporis membra peſtifero ſudore madent, vel quorum anhelitus præter ſolitum immodice fœtet?* 438

22 Quis sit optimus & maxime probandus modus ministrandi hoc sacramentū tēpore pestis? 440
23 Quid sit censendum de modo ministrandi illorū, qui inungunt peste infectos oleo rosaceo aut ex aliis floribus vel herbis expresso? 441
24 Quid sit de illorum qui ministrant in oleo oliuarum non benedicto? 443
25 Quid sit de illorum, qui inungunt oleo oliuarum, cui admixtus est alius liquor? 445
26 Quid sit de illorum, qui non habentes oleum infirmorū vngunt peste infectos chrysmate? 447
27 Quid sit de modo illorum, qui ministrant peruertendo ordinem vnctionum? 449
28 Quid sit de illorum, qui omittunt vnctionem pedum & renum? 451
29 Quid sit de illorum, qui vngunt tantum vnum oculum, vnam aurem, & sic de reliquis sensuum organis? 453
30 Quid sit de illorum, qui vngunt tantum organū magis ad vnctionem expositū hoc pacto formam recitando: per istam sanctam vnctionem & suā misericordiā indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, tactum & gressum? 454
31 Quid sit de illorum, qui vnico breuissimo motu attingunt quinq; organa sensuum, liniendo vnum oculum, vnam aurem, vnam manum, nares & os, & super hanc totam vnctionem vnicā breuissimam formam proferendo, videlicet, per has

has ſacras vnctiones remittat tibi Deus quicquid per viſum, auditum, odoratum, guſtum vel tactum peccaſti? 460

32 Quid ſit de illorum, qui ad vitandam contagionem inungunt ſine oratione, dicendo tantũ hæc duo verba: vngo te & ſtatim abſcedunt? 462

33 Quid ſit de illorum, qui loco vnctionis diſtillant guttam olei in corpus peſte infecti? 463

34 Quid ſit de illorum, qui non manu immediate, ſed ſpatula oblongiore ad vitandum contagionis periculum peſte infectum inunguntur? 465

35 Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc ſacramentum ſine clerico ſubſeruiente? 467

36 Quibus modis frequentius peccari ſolet in adminiſtratione Extremæ vnctionis temp. peſtis? 469

CAPITIS VI. ET VLTIMI.

De neceſſitate & modo miniſtrandi ſacramentum Matrimonii tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

VTrum paſtores teneantur præſentiam ſuam exhibere celebrationi matrimonij tempore peſtis? 473

2 Abſentibus ſiue iuſte ſiue iniuſte paſtoribus quis teneatur prouidere de ſacerdote qui celebrationi matrimoniorum interſit? 479

3 An paſtor non habens quem ſubſtituat præter ſacerdotem excommunicatum poſſit illum, vt matri-

matrimonij celebrationi interſit ſubſtituere? 481
4 An poßit quoq; ſubſtituere non approbatum ab Epiſcopo, ſuſpēſum, interdictum, irregularem? 482.
5 An Ordinariis deficientibus parocho & aliis ſacerdotibus, poßit ſubſtituere parochum necdum ſacerdotem? 484
6 An parochus non ſacerdos poßit ſubſtituere ſacerdotem? 488
7 An Ordinarius vel parochus poßint ſubſtituere Diaconum, ſubdiaconum, vel alterum Clericum? 490
8 Si contrahere volentes dicant, Ordinarium vel parochum ſubſtituiſſe aliquem alium ſacerdotē, qui illorum matrimonio interſit, an poßit vel etiam teneatur Sacerdos ille credere & matrimonio aßiſtere? 492
9 Vtrum paſtores teneantur omnibus peſte infectis contrahere volentibus præſentiam ſuam exhibere? 494
10 An paſtor teneatur præſentiam ſuam exhibere peſte infectis amentibus & furioſis contrahere volentibus? 496
11 An etiam illis qui ſecundo contrahere volunt, eo quod primum matrimonium fuerit invalidum ob occultum impedimentum? 498
12 An etiam illis, inter quos paſtor ſcit per confeßionem eſſe impedimentum annullans? 501

13 *An etiam illis, inter quos pastor scit, aliunde extra Confessionem esse impedimentum?* pag. 503

14 *An etiam Vagabundis?* 505

15 *An etiam illis, qui ob contagionem vitandam ex parochia in qua est promulgatum Decretum Concilij Triden: ini matr monia clandestina irritans, fugerunt in externam parochiam, in qua illud non est promulgatum?* 507

16 *An etiam illis, qui econtra fugerunt ex parochia in qua nõ est promulgatum dictum Cõcilij Trid. decretum, in parochiam in qua est promulg tum?* 511

17 *An et am illis, qui virginem defloratam data fide de matrimonio, si ante votum de suscipiendo Ordine sacro seu castitate seruanda emiserunt?* 513

18 *An etiã illis, qui prius fidem alicui virgini de matrimonio dederunt, & postmodũ similem dederũt alteri virgini, copula subsecuta?* 515

19 *An etiam illis, ex quorum matrimonio Pastor timet ꝓbabiliter magnum scandalum futurum?* 517

20 *Quis est optimus & maxime probandus modus celebrandi hoc sacramentum, tempore pestis?* 519

21 *Quid sit censendum de modo ministrandi illorum, qui volunt peste infectum contrahere*

per

per procuratorem? 521
22 *Quid ſit de illorum, qui volunt peſte infectum contrahere per epiſtolam?* 524
23 *Quid de illorum, qui contrahunt coram parocho caſu ante illorum fores præterunte?* 527
24 *Quid ſit de illorum, qui contrahunt coram teſtibus primo occurrentibus, puta, mendicis, excommunicatis, infamibus, ſeruis, ancillis?* 529
25 *Quid de illorum, qui cum poſſint ſimul habere parochum & teſtes, modo contrahunt coram parocho, & poſtea coram teſtibus?* 532
26 *Quid ſit de illorũ, qui in extremo articulo mortis exiſtentes contrahunt coram teſtibus in abſentia parochi?* 534
27 *Quibus potiſſimum modis peccari ſolet in adminiſtratione ſacramenti matrimonij?* 537

FINIS INDICIS.

CAPVT

Regula circa quam versatur tota Musica, videlicet Gamma.

CAPVT I.

MVSICA est scientia bene modulandi. Cuius principium, medium, & finis est sonus. Sonus est vocis emissio, quæ auditum percutit. Vox est aër tenuis ictus, qui auditum percutit. Aër est corpus tenue, quod videri non potest. Corpus est, quod tangi potest. Tangitur autem corpus, quia constat ex quatuor elementis, videlicet igne, aëre, aqua, & terra. Ignis est, qui omnia calefacit. Aër est, qui omnia humectat. Aqua est, quæ omnia frigefacit. Terra est, quæ omnia siccat. Ex his igitur elementis constat corpus, quod tangi potest. Aër autem tenuis ictus, qui auditum percutit, vox est. Vox autem, quæ auditum percutit, sonus est. Sonus autem, quo cantus componitur, Musica est. Musica autem, quæ omnia dulcia facit, scientia est. Scientia autem, quæ omnia scit, Deus est. Deus autem, qui omnia scit, Pater est. Pater autem, qui omnia scit, Christus est. Christus autem, qui omnia scit, Rex est. Rex autem, qui omnia scit, Sol est. Sol autem, qui omnia scit, Luna est. Luna autem, quæ omnia scit, Homo est. Homo autem, qui omnia scit, Angelus est. Angelus autem, qui omnia scit, Cherubin est. Cherubin autem, qui omnia scit, Seraphin est. Seraphin autem, qui omnia scit, Trinitas est. Trinitas autem, quæ omnia scit, Vnitas est. Vnitas autem, quæ omnia scit, Gamma est. Gamma autem, quæ omnia scit

ne, salua eorum substantia ea statuerit, vel mutaret, quæ suspiciẽtium vtilitati seu ipsorũ sacramẽtorum veneration, pro rerum, locorum & temporum varietate magis expedire iudicaret.

a Conc. Trid. sess. 7. can. 13

Quarto, dici(a) *anathema illi qui dixerit receptos & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in solẽni Sacramentorũ administratione adhiberi cõsuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libitu omitti, aut in nouos per quemcumq; ecclesiarum pastorem mutari posse.*

Ex quibus infertur primo, ad summos Pontifices pertinere constituere ritus & cęremonias Sacramentorũ quæ vniuersalem ecclesiã afficiant, ad Episcopos, q̃ suam tantũ diœcesim, inferiores vero ecclesiarũ pastores, nihil circa ritus huiusmodi posse sine sumi Pontificis vel Episcopi auctoritate.

Quinto certum esse, quod communiter Doctores Scholastici aiũt. *Sacramenta ex attritis facere contritos*, hoc est, conferre gratiã iustificantem, etiam illis, qui tantum imperfectam habent contritionem, si voluntatem peccandi deponant. Quod Concilium (b) Tridentinum videtur confirmare, cum dicit, *contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, non solum non facere homi-*

b Sess. 14. can. 4.

nisi applicato actualiter aliquo sacramẽto, virtute cuius gratiam iustificantem reciperent, qua, si statim ex hac vita migrent, in æternum saluantur.

a arg. cap. 2. extra de bapt. & D. Leonis exempla ad rustic.

Sexto, diligenter quoq; à pastoribus notandum q̃ (*a*) quoties exoritur dubiũ probabile de aliqua re necessaria ad sacramẽti alicuius administrationẽ, puta, de materia, vel forma, vtrũ sit certa vel incerta, vel de suscipiente, an sit bene dispositus, vel non, vel de ministrãte, an habeat, vel nõ habeat sufficientem potestatẽ, sacramentũ debere ministrari sub conditione, vel expressa, vel tacita: Expressa, si dubiũ sit publicũ, ad sedandum per illã scandalũ: Tacita, siue subintellecta, si dubium sit occultũ, quia hac ratione subuenitur periculo probabili animarum, ne fideles sacramento priuentur, per q̃ de attritis fiant contriti, iuxta regulã statim dictam, & nullum est periculum irreuerentiæ vel iterationis sacramenti, quia conditio apposita vel cõcepta illud excludit. Neque obstat si plures rationes sint cõtra ministrationem sacramẽti, puta, baptismi, vt si dubitetur an quis sit baptizat⁹, sint tamen probabiles, quod non sit, quamuis pauciores, ille nihilominus debet baptizari sub conditione. Similiter si dubitetur, an quis sit dispositus ad recipiendã absolutionem

quem Vrbanum, & Pium Pontifices Romanos, & Gregorium Papam Nonum, ac Innocentium Papam Quartum, ac Clementem Papam Quartum, & Bonifacium Papam Octauum, & Clementem Papam Quintum, & Ioannem Papam Vigesimum Secundum, & Benedictum Papam Duodecimum, & Clementem Papam Sextum, & Innocentium Papam Sextum, & Vrbanum Papam Quintum, & Gregorium Papam Vndecimum, & Vrbanum Papam Sextum, & Bonifacium Papam Nonum, & Innocentium Papam Septimum, & Alexandrum Papam Octauum, & Clementem Papam Nonum, & Innocentium Papam Decimum, & Alexandrum Papam Septimum, & Clementem Papam Decimum, & Innocentium Papam Vndecimum, & Alexandrum Papam Octauum, & Innocentium Papam Duodecimum, & Clementem Papam Vndecimum, & Innocentium Papam Decimum Tertium, & Clementem Papam Duodecimum, & Benedictum Papam Decimum Tertium, & Clementem Papam Decimum Tertium, & Benedictum Papam Decimum Quartum, & Clementem Papam Decimum Quartum, & Benedictum Papam Decimum Quintum, & Clementem Papam Decimum Quintum, & Benedictum Papam Decimum Sextum, & Clementem Papam Decimum Sextum, & Benedictum Papam Decimum Septimum, & Clementem Papam Decimum Septimum, & Benedictum Papam Decimum Octauum, & Clementem Papam Decimum Octauum, & Benedictum Papam Decimum Nonum, & Clementem Papam Decimum Nonum, & Benedictum Papam Vigesimum, & Clementem Papam Vigesimum, & Benedictum Papam Vigesimum Primum, & Clementem Papam Vigesimum Primum, & Benedictum Papam Vigesimum Secundum, & Clementem Papam Vigesimum Secundum, & Benedictum Papam Vigesimum Tertium, & Clementem Papam Vigesimum Tertium, & Benedictum Papam Vigesimum Quartum, & Clementem Papam Vigesimum Quartum, & Benedictum Papam Vigesimum Quintum, & Clementem Papam Vigesimum Quintum, & Benedictum Papam Vigesimum Sextum, & Clementem Papam Vigesimum Sextum, & Benedictum Papam Vigesimum Septimum, & Clementem Papam Vigesimum Septimum, & Benedictum Papam Vigesimum Octauum, & Clementem Papam Vigesimum Octauum, & Benedictum Papam Vigesimum Nonum, & Clementem Papam Vigesimum Nonum, & Benedictum Papam Trigesimum, & Clementem Papam Trigesimum, & Benedictum Papam Trigesimum Primum, & Clementem Papam Trigesimum Primum, & Benedictum Papam Trigesimum Secundum, & Clementem Papam Trigesimum Secundum, & Benedictum Papam Trigesimum Tertium, & Clementem Papam Trigesimum Tertium, & Benedictum Papam Trigesimum Quartum, & Clementem Papam Trigesimum Quartum, & Benedictum Papam Trigesimum Quintum, & Clementem Papam Trigesimum Quintum, & Benedictum Papam Trigesimum Sextum, & Clementem Papam Trigesimum Sextum, & Benedictum Papam Trigesimum Septimum, & Clementem Papam Trigesimum Septimum, & Benedictum Papam Trigesimum Octauum, & Clementem Papam Trigesimum Octauum, & Benedictum Papam Trigesimum Nonum, & Clementem Papam Trigesimum Nonum, & Benedictum Papam Quadragesimum, & Clementem Papam Quadragesimum, & Benedictum Papam Quadragesimum Primum, & Clementem Papam Quadragesimum Primum, & Benedictum Papam Quadragesimum Secundum, & Clementem Papam Quadragesimum Secundum, & Benedictum Papam Quadragesimum Tertium, & Clementem Papam Quadragesimum Tertium, & Benedictum Papam Quadragesimum Quartum, & Clementem Papam Quadragesimum Quartum, & Benedictum Papam Quadragesimum Quintum, & Clementem Papam Quadragesimum Quintum, & Benedictum Papam Quadragesimum Sextum, & Clementem Papam Quadragesimum Sextum, & Benedictum Papam Quadragesimum Septimum, & Clementem Papam Quadragesimum Septimum, & Benedictum Papam Quadragesimum Octauum, & Clementem Papam Quadragesimum Octauum, & Benedictum Papam Quadragesimum Nonum, & Clementem Papam Quadragesimum Nonum, & Benedictum Papam Quinquagesimum, & Clementem Papam Quinquagesimum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Primum, & Clementem Papam Quinquagesimum Primum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Secundum, & Clementem Papam Quinquagesimum Secundum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Tertium, & Clementem Papam Quinquagesimum Tertium, & Benedictum Papam Quinquagesimum Quartum, & Clementem Papam Quinquagesimum Quartum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Quintum, & Clementem Papam Quinquagesimum Quintum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Sextum, & Clementem Papam Quinquagesimum Sextum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Septimum, & Clementem Papam Quinquagesimum Septimum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Octauum, & Clementem Papam Quinquagesimum Octauum, & Benedictum Papam Quinquagesimum Nonum, & Clementem Papam Quinquagesimum Nonum, & Benedictum Papam Sexagesimum, & Clementem Papam Sexagesimum, & Benedictum Papam Sexagesimum Primum, & Clementem Papam Sexagesimum Primum, & Benedictum Papam Sexagesimum Secundum, & Clementem Papam Sexagesimum Secundum, & Benedictum Papam Sexagesimum Tertium, & Clementem Papam Sexagesimum Tertium, & Benedictum Papam Sexagesimum Quartum, & Clementem Papam Sexagesimum Quartum, & Benedictum Papam Sexagesimum Quintum, & Clementem Papam Sexagesimum Quintum, & Benedictum Papam Sexagesimum Sextum, & Clementem Papam Sexagesimum Sextum, & Benedictum Papam Sexagesimum Septimum, & Clementem Papam Sexagesimum Septimum, & Benedictum Papam Sexagesimum Octauum, & Clementem Papam Sexagesimum Octauum, & Benedictum Papam Sexagesimum Nonum, & Clementem Papam Sexagesimum Nonum, & Benedictum Papam Septuagesimum, & Clementem Papam Septuagesimum, & Benedictum Papam Septuagesimum Primum, & Clementem Papam Septuagesimum Primum, & Benedictum Papam Septuagesimum Secundum, & Clementem Papam Septuagesimum Secundum, & Benedictum Papam Septuagesimum Tertium, & Clementem Papam Septuagesimum Tertium, & Benedictum Papam Septuagesimum Quartum, & Clementem Papam Septuagesimum Quartum, & Benedictum Papam Septuagesimum Quintum, & Clementem Papam Septuagesimum Quintum, & Benedictum Papam Septuagesimum Sextum, & Clementem Papam Septuagesimum Sextum, & Benedictum Papam Septuagesimum Septimum, & Clementem Papam Septuagesimum Septimum, & Benedictum Papam Septuagesimum Octauum, & Clementem Papam Septuagesimum Octauum, & Benedictum Papam Septuagesimum Nonum, & Clementem Papam Septuagesimum Nonum, & Benedictum Papam Octuagesimum, & Clementem Papam Octuagesimum, & Benedictum Papam Octuagesimum Primum, & Clementem Papam Octuagesimum Primum, & Benedictum Papam Octuagesimum Secundum, & Clementem Papam Octuagesimum Secundum, & Benedictum Papam Octuagesimum Tertium, & Clementem Papam Octuagesimum Tertium, & Benedictum Papam Octuagesimum Quartum, & Clementem Papam Octuagesimum Quartum, & Benedictum Papam Octuagesimum Quintum, & Clementem Papam Octuagesimum Quintum, & Benedictum Papam Octuagesimum Sextum, & Clementem Papam Octuagesimum Sextum, & Benedictum Papam Octuagesimum Septimum, & Clementem Papam Octuagesimum Septimum, & Benedictum Papam Octuagesimum Octauum, & Clementem Papam Octuagesimum Octauum, & Benedictum Papam Octuagesimum Nonum, & Clementem Papam Octuagesimum Nonum, & Benedictum Papam Nonagesimum, & Clementem Papam Nonagesimum, & Benedictum Papam Nonagesimum Primum, & Clementem Papam Nonagesimum Primum, & Benedictum Papam Nonagesimum Secundum, & Clementem Papam Nonagesimum Secundum, & Benedictum Papam Nonagesimum Tertium, & Clementem Papam Nonagesimum Tertium, & Benedictum Papam Nonagesimum Quartum, & Clementem Papam Nonagesimum Quartum, & Benedictum Papam Nonagesimum Quintum, & Clementem Papam Nonagesimum Quintum, & Benedictum Papam Nonagesimum Sextum, & Clementem Papam Nonagesimum Sextum, & Benedictum Papam Nonagesimum Septimum, & Clementem Papam Nonagesimum Septimum, & Benedictum Papam Nonagesimum Octauum, & Clementem Papam Nonagesimum Octauum, & Benedictum Papam Nonagesimum Nonum, & Clementem Papam Nonagesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum, & Clementem Papam Centesimum, & Benedictum Papam Centesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum, & Clementem Papam Centesimum Decimum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Decimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Decimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Decimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Vigesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Vigesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Trigesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Trigesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Quadragesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Quadragesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Quinquagesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Quinquagesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Sexagesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Sexagesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Septuagesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Septuagesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Octuagesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Octuagesimum Nonum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Primum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Primum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Secundum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Secundum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Tertium, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Tertium, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Quartum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Quartum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Quintum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Quintum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Sextum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Sextum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Septimum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Septimum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Octauum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Octauum, & Benedictum Papam Centesimum Nonagesimum Nonum, & Clementem Papam Centesimum Nonagesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum, & Clementem Papam Ducentesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Decimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Decimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Vigesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Vigesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Trigesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Trigesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quadragesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Quadragesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Quinquagesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Quinquagesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Sexagesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Sexagesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Septuagesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Septuagesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Octuagesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Octuagesimum Nonum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Primum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Primum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Secundum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Secundum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Tertium, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Tertium, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Quartum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Quartum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Quintum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Quintum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Sextum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Sextum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Septimum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Septimum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Octauum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Octauum, & Benedictum Papam Ducentesimum Nonagesimum Nonum, & Clementem Papam Ducentesimum Nonagesimum Nonum, & Benedictum Papam Trecentesimum, & Clementem Papam Trecentesimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Primum, & Clementem Papam Trecentesimum Primum, & Benedictum Papam Trecentesimum Secundum, & Clementem Papam Trecentesimum Secundum, & Benedictum Papam Trecentesimum Tertium, & Clementem Papam Trecentesimum Tertium, & Benedictum Papam Trecentesimum Quartum, & Clementem Papam Trecentesimum Quartum, & Benedictum Papam Trecentesimum Quintum, & Clementem Papam Trecentesimum Quintum, & Benedictum Papam Trecentesimum Sextum, & Clementem Papam Trecentesimum Sextum, & Benedictum Papam Trecentesimum Septimum, & Clementem Papam Trecentesimum Septimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Octauum, & Clementem Papam Trecentesimum Octauum, & Benedictum Papam Trecentesimum Nonum, & Clementem Papam Trecentesimum Nonum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Primum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Primum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Secundum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Secundum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Tertium, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Tertium, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Quartum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Quartum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Quintum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Quintum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Sextum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Sextum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Septimum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Septimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Octauum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Octauum, & Benedictum Papam Trecentesimum Decimum Nonum, & Clementem Papam Trecentesimum Decimum Nonum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Primum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Primum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Secundum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Secundum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Tertium, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Tertium, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Quartum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Quartum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Quintum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Quintum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Sextum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Sextum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Septimum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Septimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Octauum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Octauum, & Benedictum Papam Trecentesimum Vigesimum Nonum, & Clementem Papam Trecentesimum Vigesimum Nonum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Primum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Primum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Secundum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Secundum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Tertium, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Tertium, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Quartum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Quartum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Quintum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Quintum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Sextum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Sextum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Septimum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Septimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Octauum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Octauum, & Benedictum Papam Trecentesimum Trigesimum Nonum, & Clementem Papam Trecentesimum Trigesimum Nonum, & Benedictum Papam Trecentesimum Quadragesimum, & Clementem Papam Trecentesimum Quadragesimum, & Benedictum Papam Trecentesimum Quadragesimum Primum, & Clementem Papam Trecentesimum Quadragesimum Primum, & Benedictum Papam Trecentesimum Quadragesimum Secundum, & Clementem Papam Trecentesimum Quadragesimum Secundum, & Benedictum Papam Trecentesimum Quadragesimum Tertium, & Clementem Papam Trecentesimum Quadragesimum Tertium, & Benedictum Papam Trecentesimum Quadragesimum Quartum, & Clementem Papam Trecentesimum

liquãdo ex ſpeciali Dei ordinatione ad pec catorũ punitionẽ &iuſtorũ probationẽ: Aliquãdo ex cauſis naturalib⁹, vt corruptione aeris & ſimilibus; ordinarie ex vtroq;, vt ex Patribus & Scripturis ante nos Gabriel (a) Biel annotauit.

a *Serm. dominica poſt Pentecoſt. q. defuga peſtis.*

Octauo, iuxta medicorũ ſententiã & experiẽtiã peſtẽ natura ſua morbũ eſſe læthalẽ, contagioſũ, & malignitate ſua omnes alios ſuperantẽ, breui admodũ tẽpore quos corripit enecantẽ. Hinc appellat nomine latino *peſtis* à paſcendo, quia (b) (inquiunt) veluti efferatus rabie draco, aut fera venenata ciuitates populosque depaſcit: Et (c) *morbus* nomine generico, pp excellentiam, quia reliquas omnes ægritudines vi & magnitudine ſua longe ſuperat, (d) vel qa graſſante peſte omnia morborũ genera in illũ vnũ conuerti ſolent, vt plerumq; nulla prẽter peſtẽ ęgritudo appareat: Vocatur etiam (e) *epidemia* græco vocabulo, quia plurimos eodẽ tempore, eadem in prouincia, ciuitate, &pago, corripere ſolet: Et *contagio*, quod vnus ab alio peſtem concipiat; quam conditionem egregie expreſſit Lucretius de admiranda Athenarum peſte loquens:

b *Ioannes du Chaiſne li. 1. de peſte recognita & debellata ca. 2.*

c *Marc. Ficinus in Epid. Antid.*

d *Thucidid. lib. 2. hiſt. de peſte Athen.*

e *Amb. Cal. vocab. Epidemici. Vide Thucid. li. 2. hiſt.*

Idque vel in primis cumulabat funere funus.
Quippe enim nullo ceſſabant tempore apiſci.
Ex aliis alios auidi contagia morbi.

Et

Exalted be the Lord, which hath pleasure in the prosperity of his servant. Psal. xxxv. 27.

Let them be confounded and put to shame together, that rejoice at mine hurt: let them be clothed with shame and dishonour, that magnify themselves against me. Psal. xxxv. 26.

Let them be as chaff before the wind, and let the angel of the Lord chase them. Psal. xxxv. 5.

Let their way be darkness and slipperiness, and let the angel of the Lord persecute them. Psal. xxxv. 6.

For without cause have they hid for me their net in a pit, which without cause they have digged for my soul. Psal. xxxv. 7.

Let destruction come upon him at unawares, and let his net that he hath hid catch himself: into that very destruction let him fall. Psal. xxxv. 8.

And my soul shall be joyful in the Lord: it shall rejoice in his salvation. Psal. xxxv. 9.

All my bones shall say, Lord, who is like unto thee, which deliverest the poor from him that is too strong for him, yea, the poor and the needy from him that spoileth him? Psal. xxxv. 10.

With the unjust witnesses did rise up; they laid to my charge things that I knew not. Psal. xxxv. 11.

They rewarded me evil for good to the spoiling of my soul. Psal. xxxv. 12.

But as for me, when they were sick, my clothing was sackcloth: I humbled my soul with fasting; and my prayer returned into mine own bosom. Psal. xxxv. 13.

I behaved myself as though he had been my friend or brother: I bowed down heavily, as one that mourneth for his mother. Psal. xxxv. 14.

But in mine adversity they rejoiced, and gathered themselves together: yea, the abjects came together against me unawares, and did tear me, and ceased not. Psal. xxxv. 15.

With hypocritical mockers in feasts, they gnashed upon me with their teeth. Psal. xxxv. 16.

Lord, how long wilt thou look on? rescue my soul from their destructions, my darling from the lions. Psal. xxxv. 17.

I will give thee thanks in the great congregation: I will praise thee among much people. Psal. xxxv. 18.

Let not them that are mine enemies wrongfully rejoice over me: neither let them wink with the eye that hate me without a cause. Psal. xxxv. 19.

For they speak not peace: but they devise deceitful matters against them that are quiet in the land. Psal. xxxv. 20.

Yea, they opened their mouth wide against me, and said, Aha, aha, our eye hath seen it. Psal. xxxv. 21.

This thou hast seen, O Lord: keep not silence: O Lord, be not far from me. Psal. xxxv. 22.

Stir up thyself, and awake to my judgment, even unto my cause, my God and my Lord. Psal. xxxv. 23.

Judge me, O Lord my God, according to thy righteousness; and let not them rejoice over me. Psal. xxxv. 24.

Let them not say in their hearts, Ah, so would we have it: let them not say, We have swallowed him up. Psal. xxxv. 25.

dam viginti, ſine vrina pulſuſq; venarum certo ſigno, in vi-, in publicis officiis ex inſperato rapiantur, ita miſeram humanæ ſuperbiæ ambitionem oſtendit ſæua pernicies, vt homo interdum latus, iucundus, ſecurus, leui temporis momento ſtatim cadat. Et quidam (*a*) alius. *Videas* (inquit) *non raro ſyderatorum inſtar concidere de repente eos, qui peſte correpti ſunt, cum alioquin his neque pulſus exitialis nec vrina, nec vix vlla aduerſæ valetudinis ſigna appareant ſaniq; videantur, ac ſtatim loquentes & incedentes, tanquam fulmine icti pereunt. quod à me,* addit, *ſæpiſſime per peſtilentis aeris conſtitutiones obſeruatũ fuiſſe, ea præſertim, quæ ſub annũ 1534. in Galliæ Narbonẽſis parte graſſata eſt, teſtari ipſe poſſum.* Poſtremo ponimus Doctores (*b*) Canoniſtas & noſtros (*c*) Scholaſticos veriſſime aſſerere, omnes peſte infectos eſſe in articulo mortis, in quo frequẽter, & vt plurimũ ſolet mors accidere. Et confirmatur, quia iidem Doctores longe minoribus morbis affectos in illo articulo eſſe aſſerunt, vt læthargo, ſquinantia, dolore laterũ, morbo puncticulari laborãtes, item parturientes, ſi ſint difficilioris partus, vel ſint primo parturiẽtes, & ſimiles. Neq; diſtinguim⁹ in hoc tractatu inter articulũ mortis & periculum, vt (*d*) quidam faciunt, dicentes, tunc quempiam eſſe in articulo mortis, quando mors proxime inſtat

a Valer. in loc. commun.

b Panor. poſt Hoſt. in c paſtoralis, §. 1. n. 5. de off. ord.

c Gabr. in 4. diſt. 15. q. 1. a. 3. Sylu. verb. Interdictum, 5. q. 7. Nau. c. 2. num. 8.

d Sotus in 4. diſt. 18. q. 4. a. 4. verſ. Quæritis autem. Valent in 4. diſt. 7. q. 10. §. Primo cum ponit,

Moyses, & Aaron, & filios eius, & omnem
populum Israel, & sanctificauit eos. Et
dixit ad eos: Hoc est quod præcepit Dominus
fieri, ut faciatis. Et vos ostia tabernaculi
non egredimini per septem dies, donec im-
pleantur dies consecrationis vestræ: septem
enim diebus consecrabuntur manus vestræ.
Sicut factum est hodie, præcepit Dominus
ut fieret, & pro vobis expiatio celebretur.
Ad ostium tabernaculi testimonii die ac nocte
septem diebus custodietis vigilias Domini,
ne moriamini: sic enim præceptum est mihi.
Fecerunt ergo Aaron & filii eius omnia quæ
locutus est Dominus per manum Moysi.

CAPVT IX.

Octauo autem die vocauit Moyses Aaron &
filios eius, & maiores natu Israel, dixitque
ad eum: Tolle vitulum pro peccato tuo, &
offer coram Domino: deinde & populum
adduc, & roga pro eis, sicut præcepit Do-
minus. Tulit ergo Aaron vitulum, & obtu-
lit pro peccato suo, & immolauit eum. Et
filii eius obtulerunt ei sanguinem, in quo
tingens digitum suum tetigit cornua altaris,
& reliquum sanguinis effudit ad fundamen-
tum. Adipem autem & renes & pinnam
iecoris, quæ sunt victimæ pro peccato, ad
ignem altaris combussit. Carnes vero & pel-
les extra castra incendit. Immolauit & ho-
locaustum, & obtulit filius eius sanguinem
eius: quo ille aspersit altare per circuitum.
Holocaustum quoque ipsum cum membris
suis, & capite, & adipem, quæ operiebant
intestina, & renes, & pinnam iecoris, cum
ipsis quoque intestinis & pedibus, posuit
super altare. Et omnia combussit. Immo-
lauit & hostiam populi, & filii eius obtule-
runt ei sanguinem, quo aspersit altare per
circuitum. Adipem quoque hostiæ, & ca-
put, & quæ operiebant intestina, & renes,
& pinnam iecoris, posuerunt super altare.
Et omnia combusserunt. Et elevans manum
benedixit populo. Et descendit, postquam
fecit pro peccato, & holocausto, & pacifi-
cis victimis. Ingressi sunt autem Moyses &
Aaron tabernaculum testimonii: & egressi
benedixerunt populo. Et apparuit gloria
Domini cunctæ multitudini. Et ecce ignis
egressus a Domino consumpsit holocaustum,
& adipem, quæ erant super altare. Quod
cernens omnis turba, laudavit & corruit in
terram pronis.

CAPVT X.

Nadab autem & Abiu filii Aaron sumpse-
runt thuribula sua, & posito igne desuper
imposuerunt incensum, offerentes coram Do-
mino ignem alienum, quod eis præceptum
non fuerat. Egressus ergo ignis a Domino
interfecit eos, & mortui sunt coram Domino.
Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod
locutus est Dominus dicens: Sanctificabor
in his qui appropinquant mihi, & in conspectu
omnis populi clarificabor. Tacuit Aaron.
Vocavit autem Moyses Misael & Elisaphan
filios Oziel patrui Aaron, & dixit ad eos:
Accedite, & tollite fratres vestros de conspectu
sanctuarii, & efferte extra castra. Feceruntque
sicut præceperat. Et ad Aaron locutus est:
Caput vestrum nolite nudare, & vestimenta
non scindere, ne forte moriamini, & super
omnem populum veniat ira. Fratres vestri
omnis domus Israel plangat incendium quod
accensum est a Domino. Ostium tabernaculi
testimonii non egredimini, ne pereatis: quia
oleum sanctificationis Domini super vos est.
Feceruntque omnia ad nutum Moysi. Dixit
autem Dominus ad Aaron: Vinum & omne
quod inebriare potest non bibetis tu & filii
tui, quando ingredimini tabernaculum testi-
monii, ne moriamini: præceptum sempiter-
num in generationibus vestris: Ut habeatis
discretionem inter sanctum & profanum, in-
ter immundum & mundum, Et doceatis filios
Israel omnia legitima quæ locutus est Do-
minus ad eos per manum Moysi. Dixitque
Moyses ad Aaron, & ad filios eius qui re-
manserant, Eleazar & Ithamar: Tollite sa-
crificium quod remanet de incensis Domini,
& comedite illud absque fermento juxta al-
tare, quia sanctum sanctorum est. Comedetis
autem illud in loco sancto, quia legitima tua
& filiorum tuorum est de incensis Domini:
sic enim præceptum est mihi. Pectusculum
quoque elevationis & armum separationis
comedetis in loco mundo tu & filii tui &
filiæ tuæ tecum: quia legitima tua & filio-
rum tuorum data sunt de victimis pacifico-
rum filiorum Israel. Armum separationis &
pectusculum elevationis offerent cum adipibus
incensorum, ut elevent coram Domino, &
sint tua & filiorum tuorum legitima semper,
sicut præcepit Dominus. Hircum autem pro
peccato diligenter requirens Moyses, inven-
tum combussit. Iratusque contra Eleazar &
Ithamar filios Aaron qui remanserant, dixit:
Cur non comedistis hostiam pro peccato in
loco sancto, quæ sanctificata sanctificatorum
est, & data vobis ut auferatis iniquitatem
multitudinis, & roget pro eis coram Domino?
Præsertim cum sanguis eius non sit illatus
intrinsecus in sanctuarium, sicut præcepi,
comedere eam debuistis in sanctuario. Re-
spondit Aaron: Hodie obtulerunt pro peccato
suo, & holocaustum suum coram Domino:
mihi autem quæ cernis evenerunt. Si ergo
comedissem hodie pro peccato, & quod pla-
cuit Domino fuisset? Quod cum audisset
Moyses, probavit.

CAPVT XI.

Locutus est autem Dominus ad Moysen &
Aaron, dicens eis: Loquimini filiis Israel,
& dicite ad eos: Hæc animalia quæ comedere
debetis super omnes bestias quæ sunt in terra.
Omne quod ungulam dividit, & pedem scissum
habet, & ruminat inter animalia, comedite.
Quod ruminat tantum, & non habet ungulam
divisam, ut camelus, & lepus, & hyrax, quia
ruminant tantum, & ungulam non dividunt,
immundi erunt vobis. Sus quoque quia ungu-
lam dividit, & pedem habet scissum, & non
ruminat, immundus erit. Carnem eorum non
comedetis, & cadavera non tanget. Hæc
comedite de cunctis quæ habent in aquis:
omne quod habet pinnulas & squamas, sive
in mari, sive in fluminibus, comedite. Quod
autem non habet pinnulas & squamas, de
mari & fluminibus, omne reptile aquæ, &
cuncta animalia quæ in aquis vivunt, abo-
minationi habebitis. Et quia abominabilia
sunt, carnes eorum non comedetis, & cada-
vera fugietis. Omne quod non habet pinnulas
& squamas in aquis, abominabile erit vobis.
Hæc autem de avibus quas abominabiles ha-
bebitis, & quæ non comedentur, aquila, &
gryphus, & haliæetus, & milvus juxta genus
suum, & omne corvinum genus in similitudi-
nem suam, & struthio, & nycticorax, & lari-
dus, & accipiter juxta genus suum, & ibis,
& cygnus, & porphyrio, & onocrotalus, &
charadrius, & ardea juxta genus suum, &
upupa, & vespertilio. Omne reptile volans
quadrupes abominabile erit vobis. Hæc co-
medite ex omnibus reptilibus volantibus quæ
ambulant super quatuor pedes, quæ habent
tibias longiores retro, & saltant super terram.
Hæc ergo ex omnibus comedite, locusta juxta
genus suum, & attacus juxta genus suum, &
ophiomachus juxta genus suum, & hagab
juxta genus suum. Omnia autem reptilia
volantia quæ ambulant super quatuor pedes,
abominabilia erunt vobis. Qui tetigerit ca-
davera eorum, immundus erit usque ad ves-
pertinum. Et qui portaverit aliquid de ca-
daveribus eorum, lavabit vestimenta sua, &
immundus erit usque ad vesperum. Omne
animal quod habet ungulam, & pedem non
habet divisum, nec ruminat, immundum erit
vobis. Omnis qui tetigerit illud, immundus
erit. Omne animal quod graditur super ma-
nus, & quod habet pedes plurimos, inter
cuncta reptilia quæ ambulant super terram,
non comedetis, quia immundum est vobis.
Qui tetigerit cadavera eorum, immundus erit
usque ad vesperum. Et qui portaverit ca-
daver eorum, lavabit vestimenta sua, & im-
mundus erit usque ad vesperum. Hæc quo-
que immunda erunt vobis inter reptilia quæ
reptant super terram, mustela, & mus, &
crocodilus juxta genus suum, & stellio, &
lacerta, & talpa, & chamæleon. Hæc inter
reptilia immunda judicabuntur. Qui tetige-
rit ea cadavera, immundus erit usque ad ves-
pertinum. Omne vas in quo ceciderit ex his
quidquam, immundum erit, sive vasa ligna,
sive vestimenta, sive pelles, sive saccus, &
omnia in quibus opus fit, in aqua ponentur,
& immunda erunt usque ad vesperum, & sic
mundabuntur. Omnis urceus terreus in quo
ceciderit quidquam horum, immundus erit,
& vas illud confringetur. Omnis cibus qui
comeditur, ad quem tetigerit aqua, immun-
dus erit. Omnis potus qui bibitur, in omni
vase immundum erit. Et omnia in quibus
fuerint de cadaveribus eorum, immunda erunt.
Clibanus & ollæ confringentur, immunda
sunt enim, & immunda erunt vobis. Fons
autem & cisterna, in quibus aquæ congregan-
tur, mundæ erunt: qui autem tetigerit cada-
ver eorum, immundus erit. Si ceciderit ex
eis super lignum, mundum erit. Si super
sationem, quæ seminari debet, mundum erit.
Si autem aqua fuerit super semen, & ceci-
derit ex eis, immundum erit vobis. Si mor-
tuum fuerit animal ex his quæ habetis in
cibum, qui tetigerit cadaver eius, immundus
erit usque ad vesperum. Et qui comederit de
cadavere eius, lavabit vestimenta sua, & im-
mundus erit usque ad vesperum. Et qui por-
taverit cadaver eius, lavabit vestimenta sua,
& immundus erit usque ad vesperum. Omne
reptile quod graditur super terram, abomi-
nabile erit, non comedetur. Omne quod tra-
hit pectore, & graditur super quatuor pedes,
& habet plurimos pedes, inter cuncta reptilia
quæ reptant super terram, non comedetis,
abominabilia enim sunt. Nolite polluere ani-
mas vestras in omni reptili quod movetur
super terram, nec contaminemini in eis, &
polluamini. Ego enim Dominus Deus vester.
Sanctificamini, & estote sancti, quia ego
sanctus sum. Non polluetis animas vestras
in omni reptili quod movetur super terram.
Ego enim Dominus qui ascendi de terra Ægypti,
ut essem vobis in Deum. Sanctus ero, quia
ego sanctus sum. Hæc est lex animalium &
volucrum, & omnium animantium quæ mo-
ventur in aquis, & cuncta reptilium quæ re-
punt super terram. Ut habeatis discretionem
inter immundum & mundum, & inter animal
quod comedi debet, & quod comedere non
debet.

CAPVT XII.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Mulier
si susceperit semen, & pepererit masculum,
immunda erit septem diebus, juxta dies se-
parationis menstruæ. Et octavo die circum-
cidetur infantulus. Ipsa autem triginta tribus
diebus manebit in sanguine purificationis suæ.
Omnem rem sanctam non tanget, & in san-
ctuarium non ingredietur, donec impleantur
dies purificationis eius. Si autem masculum
pepererit, immunda erit duabus hebdomadi-
bus, juxta ritum menstruæ fluxionis, & se-
xaginta sex diebus manebit in sanguine pu-
rificationis suæ. Cum autem impleti fuerint
dies purificationis eius pro filio vel filia,
offerent agnum anniculum in holocaustum,
& pullum columbæ vel turturem pro peccato,
ostium ad tabernaculum testimonii, & tradent
sacerdoti. Qui offeret coram Domino, & ro-
gabit pro ea, & mundabitur a fluxu sanguinis
sui. Hæc est lex parturientis masculum aut
feminam. Quod si non invenerit manus eius
quod sufficiat ad agnum, sumet duos turtures
aut duos pullos columbæ, unum in holocaus-
tum, & alterum pro peccato, & rogabit pro
ea sacerdos, & mundabitur.

CAPVT XIII.

Locutus est Dominus ad Moysen & Aaron,
dicens: Homo in cuius carne & cute ortus
fuerit quasi lepra, adducetur ad Aaron sacer-
dotem, aut ad unum de filiis eius sacerdotibus.
Qui cum viderit plagam in carne & cute, &
pilos versos in album, & locum plagæ pro-
fundiorem cute carnis suæ, lepra est, & vi-
debit eum sacerdos, & pronuntiabit immun-
dum. Si autem macula candida fuerit in cute
carnis, & non apparuerit profundior cute, &
pilus non fuerit versus in album, separabit
sacerdos eum qui habet plagam septem die-
bus. Et videbit eum die septimo. Si steterit
plaga coram eo, & non creverit in cute, se-
parabit eum rursum septem diebus. Et vide-
bit eum die septimo. Si obscurata fuerit pla-
ga, & non creverit in cute, mundabit eum
quasi scabiem: lavabit vestimenta sua, & mun-
dus erit. Si autem postquam ostensus est sa-
cerdoti, & mundatus, rursum crevit scabies,
& diffusa est in cute, ostendet se iterum sa-
cerdoti. Et videbit eum, & pronuntiabit im-
mundum, quia lepra est. Homo in quo fuerit
plaga lepræ, adducetur ad sacerdotem. Et
videbit eum, & si apparuerit caro viva in
ulcere, immundus erit, & separabit eum sa-
cerdos, quia lepra est. Si autem cooperta
fuerit tota cute, & totum corpus eius album
apparuerit, mundabit eum, quia versa est in
album, & mundus erit. Caro autem in qua
fuerit ulcus, & sanata fuerit, in cicatricem
alborem habebit, aut rubedinem candidam,
ostendetque se sacerdoti. Et videbit eum, &
si humilior cute apparuerit, & pilus versus
fuerit in album, pronuntiabit eum sacerdos
immundum, quia plaga lepræ est. Si autem
steterit contra, & pilus niger fuerit, & cica-
trix sanata, mundabit eum, & mundus erit.
Homo vel mulier in quibus fuerit plaga in
capite aut in barba, videbit eos sacerdos. Et
si humilior cute apparuerit, & pilus flavus
fuerit, pronuntiabit eum immundum, quia
lepra est capitis aut barbæ. Si autem sacer-
dos viderit plagam, & humilior cute non
apparuerit, & pilus niger fuerit, separabit
eum septem diebus. Et videbit eum die se-
ptimo. Si steterit plaga, & non creverit, &
pilus niger fuerit, & humilior cute non ap-
paruerit, mundabit eum, & mundus erit. Si
autem obscurata fuerit plaga, & creverit in
cute, pronuntiabit eum immundum. Homo
vel mulier in quibus fuerit plaga, & in cute
corporis eius apparuerit alba, & humilior
cute non fuerit, & pilus niger fuerit, mun-
dabit eum, & mundus erit. Homo in cuius
capite fuerit plaga, & in cute corporis eius
apparuerit alba, & humilior cute non fuerit,
& pilus niger fuerit, mundabit eum, & mun-
dus erit. Homo in cuius capite fuerit plaga,
& in cute corporis eius apparuerit alba, &
humilior cute non fuerit, & pilus niger fuerit,
mund

ma neceſſitate. His ita poſitis quęſtio eſt, an ſint miniſtranda ſacr̃ta tempore peſtis?

Reſponſio.

NOn tm̃ tempore ſalubri, ſed & maximè peſtilẽtiali miniſtrãda ſunt ſacr̃ta. Probatur 1. vſu & conſuetudine vniuerſalis Eccleſię, q̃ ſemper ſolicita valde fuit, vt ſacramentorũ miniſtri cauerẽt, ne quem ſua negligentia ex hac vita ſine ſacr̃tis migrare ꝑmitterent, ꝓut plurimis, iisq; grauiſſimis Conciliis (*a*) oſtendi poteſt. Probatur 2. authoritate (*b*) Scholaſticorũ, qui oẽs docent p̃cepta, quibus ſacerdotes obligant̃ fidelib. miniſtrare ſacr̃ta, maxime obligare in articulo mortis. Tandem ꝓbatur ratione: Paruuli peſte infecti, vel de ea ſuſpecti, puta, quia nuper ſunt ex matre peſte infecta geniti niſi ſtatim baptizent̃, æternæ dãnationis ꝑiculo exponũt̃, & adulti peccato mortali obnoxii, niſi quantocius ſacr̃tis Pœnitẽtię, Euchariſtiæ, Extremæ Vnctionis muniant̃, plerunq; in eadem ſpirituali neceſſitate, & dãnationis ꝑiculo verſant̃, vt in ꝓgreſſu de ſingulis ſacr̃tis oſtendemus.

a Nicen. c. 13. Tolet. 11. c. 15 Agathẽ. c. 11. Aranſ. c. 13. Arelat. c. 12. Aurel. c. 24.

b Richar. in 4. diſt. 12 a. 6. q. 1. Durã. diſt. 9. q. 2. a. 2. Gab. q. 7. Sotus diſt. 12 q. 1, ar. 11, & alii.

Dices: In huiuſmodi aſlo ſufficit cõuerti ad Deum ꝑ virtutẽ pœnitentiæ: ſic enim apud Ezech legimus: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunq; diuee cõrſus fuerit*: ſufficit ergo couerſio ad Deum per contritionẽ abſque ſacramentis. Reſp.

Abraham, & ab Isaac, & ab Iacob, & ab omnibus
Sanctis, & ab omnibus Angelis, & ab omnibus
Virginibus, & ab omnibus Electis, & ab omnibus
Deo placentibus, & ab omnibus Sanctis, & ab
omnibus Christi Confessoribus, & ab omnibus
Martyribus, & ab omnibus Apostolis, & ab omnibus
Prophetis, & ab omnibus Patriarchis, & ab
omnibus Sanctis, & ab omnibus Iustis, & ab omnibus
Sanctis, & ab omnibus Iustis, & ab omnibus
Sanctis, & ab omnibus Iustis, & ab omnibus

QVÆSTIO II.

Quinam teneantur sacramenta ministrare tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

DVplex est genus obligationis, iustitię, & charitatis: Iustitiæ, illorum est, qui ex officio & veluti mercede conducti ad aliquod munus obeundum se obstrinxerũt, vt sunt, q in publicis officiis & magistratib, se populo & Reip. seruituros spoponderũt. Charitatis illorum, qui gratis absque vlla mercede, sola ꝓximi miseria & necessitatę impulsi, propter Deum, illi necessaria subministrant: quærimus inprimis de illis, qui ex debito iustitię, postea de aliis, qui ex sola charitate tenentur, quæsituri.

Responsio.

PAstores tam superiores quàm inferiores, tenentur ex debito iustitiæ, quisque pro gradu suo, sacramenta rempore pestis, populo sibi subdito ministrare: quia tam hi, quam illi, ratione dignitatis & officii tenentur procurare salutem animarum sibi commissarum, quod fit maxime prædicatione verbi Dei & sacramẽtorum ministratione, idque toties, quoties necessitas spiritualis gregis hoc requirit: ad hoc enim decimas, oblationes, & alios ecclesiasticos redditus, velut mercedem recipiunt. Sed tempore gras-

...ſeruatur, ſed ſolum ...
...ſeruatur, ſed ſolum ...
...ſeruatur, ſed ſolum ...

præsumptione pastores non tenebuntur sa cramenta ministrare.

R. Est hæc sicut nimis frequens, ita & nimis periculosa quorundā parochorum excusatio, siquidem vt quis illo casu possit ab administratione sacramētorū excusari, nō sufficit quelibet presumptio de bono statu subditorū; puta, q̄ præsumantur esse in bono statu, qa non sciuntur esse in malo, sed debet illis positiue & moraliter cōstare de bona illorū dispositione, quāuis præsūptione illa negatiua vti quis possit in iis, q̄ fauorabilia sunt alteri, non tamen in iis per quę negatur illi debitū, cū periculo saltē dubio æternæ damnationis.

Dices, tenentur ergo omnes tēpore grassantis pestis sacramenta recipere?

R. Diximus modo omnes oportunissime petere, & (a) Petrus de Ledesma asserit omnes teneri recipere duobus casibus. Primo cū in ciuitate ita grassat pestis, vt multi quotidie subito moriātur: altero quādo timet pbabiliter, ne defuturus sit pastor vel confessarius si peste inficiātur. Ratio potest esse qa secūdū communē, tenētur omnes in periculo mortis sacrīs se munire, peste a. grassāte omnes sunt inhm̄di piculo, vti dixim⁹

(a) 1. part. sum made pœnit. cap. 9. concil. 4. dub. 1. Et insinuat Borrom. de cura pestil. c. 5. num. 4.

Dices 3. Quale peccatum est non ministrare sacramenta tempore pestis?

Respon-

Sacra Anatomes.

Sacrum, ab ossium, quæ in eo sunt, numero, ita dictum. Ossa enim quinque, aut sex, in adultis, in pueris plura, ad hoc os coalescunt. Ab aliis Os Latum, ab aliis Os Pubis, ab aliis Os Ischii, ab aliis Os Ilium, ab aliis Os Coxendicis, ab aliis Os Femoris, ab aliis Os Spinæ, ab aliis Os Ventris, ab aliis Os Inguinis, ab aliis Os Clunium, ab aliis Os Natium, ab aliis Os Podicis, ab aliis Os Anchæ, ab aliis Os Ischiadicum, ab aliis Os Coccygis, ab aliis Os Caudæ, ab aliis Os Vertebrarum, ab aliis Os Dorsi, ab aliis Os Lumborum, ab aliis Os Renum, ab aliis Os Scapularum, ab aliis Os Humeri, ab aliis Os Brachii, ab aliis Os Cubiti, ab aliis Os Manus, ab aliis Os Digitorum, ab aliis Os Unguium, ab aliis Os Capitis, ab aliis Os Faciei, ab aliis Os Oculorum, ab aliis Os Auris, ab aliis Os Nasi, ab aliis Os Oris, ab aliis Os Dentium, ab aliis Os Linguæ, ab aliis Os Gutturis, ab aliis Os Pectoris, ab aliis Os Costarum, ab aliis Os Sternum, ab aliis Os Clavic

hæc est lex boni pastoris à Christo omniũ pastorũ principe præscripta, vt quãdo salus gregis hoc postulat, vitã corporalẽ ponat p vita illius (a) spirituali; sic n. SS. patres illud Ioannis semper intellexerunt: (b) *Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis*. Hoc autem periculosissimo pestis tẽpore salus gregis illud maxime exigit vt ante ostensũ est, deinde parochus tenetur nõ solum ex charitate, sed etiã ex iustitia populo suo sacramenta illo tempore ministrare, vt ex dictis patet: ergo hæc obligatio vrget etiam cum periculo contagionis & vitæ corporalis, nã ad aliquid amplius tenetur parochus in eo casu quã alius, propterea n. (vt diximus) alitur à populo & decimas percipit, vt tẽpore quo oues ab aliis deserũtur ipse subueniat. Præterea dux militiæ corporalis obligatur occurrẽte pugnæ occasione vitã suam corporalẽ periculis exponere, ergo magis parochus qui est dux militiæ spiritualis, tenetur occurrẽte pestis grassatione qua subditi maxime spiritualis pugnæ discrimen obeunt, vitæ corporalis periculũ adire, ministrando sacramenta, quę ad vincẽdos illius temporis insultus, & periculosissimas, quibus exponũtur, infidelitatis, desperationis, & impatiẽtiæ tentationes, sunt arma opportunissima. Dixi (*si aliter periculũ vitari nõ põt*) quia

(a) *D. Chrysõ. hõ. 59. in Ioã D. Aug. ser. 3. de verb Dõ & serm. 149 de tem. & in Epistola. ad Honorat, D. Gre. in hõ loci Ioan. 10. Theophil. ibid. D. Tho. 2. 2. qu. 37. art. 3. & alii.*

(b) *Ioan. 10.*

quia propria charitas obligat paſtorem ad procuranda media conuenientia ad illud vitandũ,& (a) Communitas ipſa obligatur prouidere paſtoribus de antidotis & remediis ad præſeruationem illorum. Et ipſi peſte infecti tenentur ſe accommodare & accedere ad ſacramenta, minimo quo fieri poteſt periculo paſtorum,vt bene notauit (b) Borromæus, vt in progreſſu latius patebit.

a *Gabr.Biel. q.de fuga peſtis. Franc. Rip.de peſte, t. de remed. nu. 2. & ſeq.*

b *Borrom.de cura peſtilẽtia, c.15. n.2.*

Dices, tenenturne ergo Communitas & ipſa peſte infecti adhibere omnia remedia poſſibilia ad vitandum tum in ſe, tum in aliis contagionis periculum?

Rſ. Non tenẽtur. Si quidem præceptum de conſeruanda vita ſiue ſua, ſiue alterius cum ſit affirmatiuum, nõ obligat niſi quodam morali modo, proinde non tenentur omnia facere quæ videri poſſunt conuenire & conducere ad vitam conſeruãdam; alioquin eadem ratione deberemus damnare illos qui graſſante peſte non migrarent ad ſalubriorem regionem, ſimiliter qui non emerent omnes eas res præſeruatiuas, quæ illo tempore à Medicis præſcribi & exceſſiuo pretio vendi ſolent, quin & illos qui non vterentur his & illis delicatioribus cibis, quibus nobiles & ditiores tunc vtuntur; de quibus & ſimilibus vide

a n. 9. & 13. b n. 24. 33. & 34.

Franciſcum à Victoria (*a*) relectionibus de temperantia & homicidio (*b*).

Dices 2. Obligatio ſubeundæ mortis, quæ hominibus maxime terribilis eſt, non debet affirmari, niſi diuinum de hoc mandatum palam conſtiterit: ſed vbi Chriſtus (*c*) ait: *Bonum paſtorem pro ouibus ſuis animam dare*, Conſilium magis ſignificare videtur quam præceptum.

c Ioan. 10.

R. Non conſilium ſed legem & præceptum à Chriſto dari, vt ex Patribus & eccleſiæ Doctoribus ante citatis videre eſt: Neque lex illa nimis terribilis debet videri, tum quia omnes res temporales ad hoc à Deo creatæ ſint vt promoueant ſalutem hominum ſpiritualem, tum quod Chriſtus ipſe Deus & homo vitam omnium rerum temporalium præſtantiſſimam pro ſalute ouium ſuarum poſuit, naturalis ergo & diuinus ordo poſtulat, vt qui in ordinem paſtorum animarum coaptari volunt, eandem obligationem ſubeant, vitamque corporalem pro illarum ſalute ſpirituali profundere parati ſint, vt bene notauit Sotus. (*d*)

d de inſtit. & iure, lib. 10. q. 3. art. 1.

Quæſtio

Quæstio quarta.

Si Pastor metu contagionis non ausit sacramenta ministrare, an licebit illi loco cedere, & Sacerdotem qui vices suppleat substituere.

Quæstionis explicatio.

PAstores quibus incumbit sacramenta & alia ad salutem necessaria peste infectis ministrare, nisi magna salutis proximi charitate ardeant, frequenter subditis in hac necessitate cōstitutis seruire detrectāt, conquisitis multis siue veris, siue falsis, siue iustis siue iniustis excusationibus. Qui morbus cum sit ipsa peste corporali longe deterior, vtpote qui parochorum animas sub prætextu salutis corporalis, lethali veneno inficiat, necnon fidelium illis concreditorum salutem, quæ à ministerio pastorum pendet, æternæ damnationis periculo exponat, animus est passim in hoc tractatu huic morbo mederi, subterfugiisque & excusationibus, quas huiusmodi obtendere solent, respondere. Horum ergo occasione quæritur primo: An excusetur pastor, si à parochia sua recedat cum licentia superioris, constituto alio sacerdote, qui eius nomine sacramenta administret?

Responsio.

PAstor recedens à parochia sua, cum licentia superioris, excusatur: si modo loco suo constituat alium sacerdotem sufficientem, & ab Ordinario approbatum, nec ipse pastor ita longe à grege suo absit, quin curam aliquam moraliter possibilem illius habeat. Ratio est, quia hoc pacto pastor satisfacit legi & obligationi qua gregi obstringitur, qui enim quod debet per alium soluit sufficienter soluisse dicitur.

Dixi (*cum licentia superioris*) propter Concilium Tridentinum, quod vult quemcunque curam animarum habentem à grege suo abesse non posse sine causa, eaque per Christum cognita.

Sess. 23. c. 1. de reform.

Dixi secundo, (*si modo constituerit loco sui sacerdotem sufficientem*) propter illos qui ita ignaros, vel ita improbæ vitæ sacerdotes substituunt, vt merito timere debeant eos non ritè, vel non integre functuros esse officio pastorali, hi enim non liberantur ab obligatione, qua tenentur sufficienter consulere saluti suarum ouium.

Dixi tertio, (*& ab Ordinario approbatum*) propter illos, qui etsi probatæ vitæ sacerdotem suo loco ponant, sufficientisq; forsan eruditionis, non tamen curant illos per examinatores approbari. Si quidem ordinarie

narie tales nihil possunt in foro conscientiæ, per illa quæ nouissime Concilium Trident. (*a*) definiuit, & Illustriss. Cardinales (*b*) ad interpellationem Concilii Tridentini deputati responderunt.

a *Sess. 23. c. 18 de reform.*
b *declarat. 254.*

Dixi postremo, (*Nec pastor ita longe à grege suo absit, quin illius curam aliquam gerat*) quia cum pastor teneatur gregi suo onere personali secũdum nostros Doctores, non potest simpliciter illum deserere sine magno illius periculo, debet ergo ad minus illi curam illam & prouidentiam vt absens corpore, animo præsens sit, & quantum in se est agat, ne quid illi necessariorum ad salutem desit.

Dices: Quid si Episcopus nolit dare facultatem alium substituendi, poteritne sine eius licentia populum deserere?

R. Episcopum non debere facile hanc facultatem negare: Si tamen iudicauerit necesse esse bono communi, vt pastor apud gregem suum maneat, neque ab illo discedat, tenebitur parere, illius mandato, quia præceptum hoc per se est iustum, & ad Episcopum spectat habere curam boni communis, eius ergo ea in re voluntati & iudicio standum est.

Dices secundo: Quid si non possit haberi sacerdos approbatus, nec pastor ausit,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

nec velit sacramenta ministrare, & periculum est in mora.

R. Eo casu quemcunque sacerdotem etiam non approbatum posse imo debere ministrare, quia (a) *necessitas caret lege*, neque vlla lex est quæ tunc prohibeat.

a *De consuetud. c. peruenit.*

Quæstio quinta.

An liceat illi si neminem reperire possit, qui vices supplere velit, ad bimestre saltem ex licentia Episcopi curam Pastoralem deserere.

Quæstionis explicatio.

ET si personalis residentia pastorum sit iuris diuini, nihilominus Concilium (b) Trident. concedit Episcopis & aliis inferiorib. curatis, vt ad duos aut ad summū tres menses abesse possint. Cum ex veterū canonum sententia *non videantur abesse qui statim reuersuri sunt*. Idcirco quærunt quidā an grassante peste possit pastor saltem pro tempore à Concilio Tridentino concesso ex licentia Episcopi abesse, & à ministratione sacramentorum excusari.

b *Sess. 23. c. 1. de reform.*

c *Concil Elibert. cap. 21. Trid. sess. 23. de refor. c. 1.*

Responsio.

Nequaquam: quia illud tempus est quo præceptum de residentia personali maxime obligat, puta, quando omnis vel ferme omnes sacramentis, exhortationibus & do-

& doctrinis piis & aliis ad ſalutem neceſſariis imprimis indigent, & licentia abeſſendi, quæ à ſuperiore aliquo tempore cõcedi ſolet, non conceditur intuitu boni priuati pſonæ paſtoris: ſed publici ſine ecclesiæ, vt expreſſe Concilium Tridentinũ declarat. Cum vero bonum publicum & ſpirituale totius gregis præſentiam paſtoris pro illo tempore, iure diuino, exigat, nemo pro eo tempore diſpenſare poterit.

Dices, non alia obligatione tenetur, ſeruire populo ſuo paſtor, quam Epiſcopus: Sed Epiſcopus non malefacit ſi à ciuitate vbi ſerpit peſtis, diſcedat, dummodo abſens corpore animo ſaltem prouideat quantum in ſe eſt ſaluti populi, poterit ergo & paſtor nullo relicto vicario à populo recedere.

R. Magnam eſſe hac in parte differentiam inter Epiſcopum & paſtorem. Nam (a) Epiſcopus eſt in ſua diœceſi, veluti cauſa quædam vniuerſalis, quæ per ſe & immediate, non operatur particulares effectus, niſi caſu neceſſario & raro, de quo poſtea, ideoque regulariter non eſt alligatus vni parochiæ, vel oppido ſiue diœcesis, paſtor autem eſt veluti cauſa particularis aſtricta immediatè ad ea, quæ ipſi ab Epiſcopo ſunt demandata, vt eſt miniſtrare ſacra-

a *D. Thom. quodl. 1. art. 14. vt. 3. ar. 2.*

menta fidelibus talis vel talis parochiæ, quocirca illi vel illi parochiæ est alligatus.

Quæstio sexta.

An Pastor possit illo tempore curæ Pastorali renunciare?

Quæstionis explicatio.

a 19.q.2.duæ sunt.

Possunt parochi iure (*a*) communi etiam sine licentia superiorum relicta cura pastorali ad statum religionis transire. Sic enim Vrbanus Pontifex: *Si quis in ecclesia sub Episcopo proprium retinet & seculariter viuit, si afflatus Spiritu sancto in aliquo monasterio vel regula canonica saluare se voluerit, etiam Episcopo suo contradicente, eat liber nostra authoritate.* Imo secundum doctrinam D. (*b*) Thomæ & aliorum possunt ad humiliorem simplicium sacerdotum statum sine Episcopi licentia descendere: Idcirco quæritur hoc loco, si parochi non possint illo tempore ex licentia Episcopi excusari à residentia personali & ministratione sacramentorum, an saltem excusabuntur simpliciter curæ pastorali renunciando, & ad religiosorum vel etiam ad humiliorem simplicium sacerdotum statum transeundo.

b 2.2.q. 184. art.3. & ibid. commentatores.

Respon-

R ſponſio.

NOn excuſabuntur: Nam pro illo tempore ſunt conducti, vt ſacramenta & alia ad ſalutem neceſſaria miniſtrent, non poterunt ergo illo neceſſitatis tempore renunciare: Et confirmatur à ſimili. Quid enim abſurdius, quam ſi miles ad bellandum conductus illo temporis articulo muneri ſuo vellet renunciare, cum iam pugnandum eſt? Neque obſtat ingreſſus religionis vel deſcenſus ad humiliorem ſtatum, quia cum hoc temporis articulo ſit obligatus huic populo ſeruire, ob idq; ab eo toto anno victum & ſtipendium acceperit, non poteſt illo tẽpore alteri cuicunq; in præiudicium illius operam ſuam locare.

Dices; Pontifex non vult Parochos qui ad perfectiorem ſtatum tranſire volunt aliqua lege retineri, quia priuata lege Spiritus ſancti ducuntur: Ergo excuſabuntur etiam non obtenta licentia Epiſcopi.

R. Pontificem non loqui in caſu de quo agimus, ſed in eo, cum facile eſt ſuperiori de altero ſacerdote prouidere. Alioqui ſi nõ poſſit prouidere ſuperior, & paſtor voluerit gregem deſerere, non ducetur lege Spiritus ſancti, ſed proprii cerebri populũ ſuum in tanta neceſſitate ſpirituali contra legem charitatis & iuſtitiæ deſerendo.

Quæstio septima.

Si Magistratus timet ne Pastor moriatur postea nec possit de alio prouideri, an saltem illo casu Pastor ab administratione sacramentorum excusetur.

Quæstionis explicatio.

Casus est talis, est in oppido parochus magnæ eruditionis pietatis & prudẽtiæ, qui non tantum sacramẽta dispensare, sed pro doctrina & eloquentia sua nouit populum suum ad pietatem erudire, contra hereticos defendere, in pace & concordia ponere, bonum publicum non solum in spiritualibus, sed etiam politicis & temporalibus promouere, timet Magistratus ne si aëre pestilentiali ministrando sacramenta corripiatur ipsis pereat, nec facile talem consequatur. Quæritur an isto saltẽ casu, pastor excusetur tunc ab administratione sacramentorum.

Responsio.

Nequaquam; Etenim moraliter loquẽdo vanus est hic timor, præsertim in his partib°, vbi Dei beneficio, plurimi sunt sacerdotes ad præscripta munia spiritualia, maxime idonei, inter quos saltem aliqui reperientur, qui in huiusmodi casu necessitatis

ſitatis ſpiritualis, non fugient vitæ periculum, vt animabus ſuccurrant, pro quibus Chriſtus mori dignat⁹ eſt, & vt iuſtus timor videri poſſit, non poteſt tamen, quicquid vulgus exiſtimet, iure excuſare paſtorem ab hoc officio. Quia cura & ſollicitudo de alio paſtore non ſpectat proprie ad magiſtratū, ſed ad Epiſcopum, & vt demus, ad ipſum ſuo modo ſpectare, tamen quia paſtor cum curam animarum ſuſcepit, ſubiecit ſe legi (*a*) Chriſti, quæ eſt, *vt bonus paſtor ponat animam ſuam pro ouibus ſuis*, tenetur, vrgente maxime eiuſmodi temporis articulo, Chriſti exemplo legi parere. a *Ioan. 10.*

Dices: Prudentis eſt vitam conſeruare vt diuturniori tempore ſeruire, & plurium animas lucrari poſſit: poterit ergo paſtor ſaltem ſi ſolus ſit, nec ſpes ſit, poſſe alium haberi, ſe à miniſtratione ſacramentorum vt vitæ ſuæ conſulat excuſare.

R. Eo caſu paſtorem teneri pro ratione fortunarum ſuarum emere præſeruatiua quæ à medicis præſcribi ſolent, quo periculum euadat & populo ſe præſeruet, vt ante obiter diximus. Etenim ſi tenetur vitam corporalem pro ſalute ſpirituali ſubditorum profundere iuxta legē à (*b*) Chriſto bonis paſtoribus præſcriptam, quanto magis fortunas ſuas? b *Ioan. 10.*

Magiſtra-

Magiſtratum quoque in eodem & ſimilibus caſibus teneri ad (*a*) remedia procuranda, quæ periti & experti Medici iudicant vtilia ad aërem peſtilentem purgandum, puta vt auferantur ſordes ex plateis, vt infecti extra ciuitatem ad hoſpitale ſalubre deducantur, vt ignes publici per plateas conſtruantur, vt cadauera mortuorum ad ſacrum locum aſportentur, vt habeantur medici Apothecarii, & alii qui ægris ſeruiant, & alia eiuſmodi, quæ in oppidis bene ordinatis tempore peſtilentiali obſeruari ſolent; Ad hoc enim aſſumpti ſunt in magiſtros, patres, & dominos plebis, vt ſua prudentia & auctoritate prouideant tempori, ne quid per negligentiam vel aliter exoriatur, vnde pernicies, ſiue corporalis ſiue ſpiritualis, Reipublicæ obueniat.

a Maior. in 4. diſt. 23. q. 1. Borrom. de cura peſtilē. tia c. 10.

Similiter Epiſcopum & alios ſuperiores eccleſiaſticos teneri, diligentem curam adhibere, ne ſacerdotes deſint, qui populo ſacramenta & doctrinam ſalutarem diſpenſent, & ſi plures nanciſci poſſunt, vt illis inprimis parcant, qui in maioribus & grauioribus officiis populo poſſunt eſſe vtiliores. Quæ omnia non difficulter colligũtur ex debito officii Epiſcopi & magiſtratus & aliis: quæ de debito & ordine charitatis, partim diximus, partim in ſequentibus,

oportu-

oportuniori loco, dicturi sumus.

Quod si omnibus adhibitis idem semper ingruat periculum, vt Episcopus nullum alium sacerdotem reperire possit, pastorem illis non obstantibus teneri sacramenta ministrare, iuxta dictam legem à Christo præscriptam, & certè imprudentis esset & degeneris animi, velle vitam tunc seruare cum maxime iussu Christi Domini, glorioſe profundenda est.

Dices primo. Tenentur ergò Magistratus tam ecclesiasticus quam ciuilis curare, ne corpora eorum, quæ peste pereunt, inhumata iaceant?

℟. Maxime, hoc enim ad bonum Reipublicæ commune pertinet, ne putrefactio & corruptio vnius inficiat reliquos. Imo si quis absq; suo incommodo facile mortuum sepelire quæat, & alius non sit, qui id faciat, in re naturali compellitur eum sepelire, quia tali casu præceptum misericordiæ obligat.

Dices secundo. Licet quoque Magistratui eiicere ciuitate peste infectos aut de ea suspectos siue pauperes, siue diuites, ne cęteri inficiantur?

℟. Simpliciter & per se licere, quia bonũ publicum præferendum est priuato: certum est enim moraliter loquendo, non

posse

posse melius corpus Reipublicæ seruari, quam si membra infecta amputentur & a corpore semoueantur: Dixi; *per se & simpliciter*, quia non licebit si per hoc peste infecti vel de ea suspecti exponantur periculo salutis animæ vel corporis. Siquidem & si humanæ prudentiæ sit, vitare peste infectos, tamen contra dilectionem & Christianam pietatem est, substrahere peste infectis animæ & corpori necessaria. Deinde secundum Gabrielem (*a*) Biel non sunt permittenda, minus procuranda certa pericula proximi, propter incerta pericula sui: Sed periculum proximi in extrema necessitate constituti certum est, si nõ succurritur, periculum autem infectionis ex contagio non est certum, cũ pluriimi peste infectis assistẽtes euadant illæsi experientia teste, (*b*) *vbi autem maius est periculum, cautiũs est prouidendum*. Præterea impiũ est, & contra regulam Apostoli non condolere miseriæ proximi: *Gaudete* inquit, *cum gaudentibus, flete cum flentibus, & alter alterius onera portate, sic adimplebitis legem Christi.* Timere tandem debent sic fugientes & eiicientes proximos in tali necessitatis articulo tremendam Domini sententiam: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Inter causas enim huius terribilis sententiæ etiam hanc

a Gabr. Biel 4. de fuga pestis, conclus. 4. 5. & 6.

b gloss. in c. cum infirmitas, de panit. & remiss.

Roman. 2. Galat. 5.

Matth. 25.

assignat

assignat Dominus: *Infirmus fui & non visitastis me.* Adde quod crudele est; *Addere afflictionem afflicto,* contra hos enim in persona Domini dicitur: *Quoniam quem percussisti persecuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Auertat Dominus imprecationem quæ sequitur: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitia tua, deleantur de libro viuentium & cum iustis non scribantur.* Psalm. 68.

Quæstio octaua.

Si Populus sit exiguus, vt ruri accidit, & potest facile cum Pastore ad locum salubriorem migrare, an teneatur illo casu populus Pastorem sequi, an contra Pastor apud populum manere.

Quæstionis explicatio.

IN nonnullis diœcesis Leodien. partibus pagi propter soli sterilitatem paucas familias continent, sunt enim subinde duntaxat sex septem vel octo, quæ tempore pestis possunt cum pecore & reliqua sua substantia sine magno incommodo ad alium locum salubriorem se conferre. Atque

que ita parochus expoſtulat, populus contradicit: Quæritur, quis cui cedere teneatur?

Reſponſio.

SI vt ſupponitur Grex fidelium ſit exiguus, puta duarum, trium, quatuor vel paulo plus familiarum, qui facile poſſit ſine magno rerum ad vitam ſuſtentandam neceſſariarum incommodo locum mutare, & paſtorem ſuum ſequi, tenebitur hoc facere, quia populus lege & ordine charitatis tenetur vitam ſui paſtoris pluris facere, quam paruam aliquam iacturam rerum temporalium: Secus ſi populus non poſſet ſine notabili detrimento rerum ad ſuſtentandam vitam ſuam neceſſariarum, quia populus non tenetur vitam ſuam & fortunas ad illam ſuſtentandam neceſſarias exponere pro ſalute vitæ corporalis ſui paſtoris: Siquidem lege naturæ & ordine charitatis quilibet plus amat vitam ſuam corporalem, quam vitam corporalem alterius, ideoque tunc tenebitur paſtor populo ſuam præſentiam pro miniſtratione ſacramentorum exhibere, quamuis populus ſit laudabiliter facturus, ſi pro vita corporali paſtoris ſui conſeruanda, velit vitæ ſuæ vel rerum ſuarum etiam neceſſariarum detrimentum pati: Nam &

ita

ita Christus (*a*) ait. ***Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.*** Quod (*b*) & D. Chrysostomus sic intelligit, vt iit signum magnæ charitatis, velle vitam corporalem exponere pro vita alterius. Et legimus apud veteres Patres, & grauissimos authores, commendari eos qui pro amicis vel occubuerũt, vel magna damna & incommoda perpessi sunt, vt exilia, carceres, & huiusmodi, vt D. Basilium apud (*c*) Chrysostomum, S. Paulum apud (*d*) D. Gregorium, (*e*) Sanctulum Presbiterum apud eundem, & ethnicos quosdam, vt Piladem & Orestem, siue veros siue falsos homines, apud (*f*) Ambrosiũ, (*g*) Hieronymum, (*h*) Augustinum, (*i*) Lactantium, sicut & communi hominum æstimatione bene & laudabiliter faciũt famuli & famulæ, qui tempore pestis exponũt periculo vitam suam, pro vita corporali dominorum: similiter & medici, & chirurgi, & alii setuitores publici, qui suam exponunt pro incolumitate ciuium.

a *1. Ioan. 3.*

b *lib. 2. de Sacerdotio.*

c *supra.*

d *lib. 3. dial. cap. 1,*

e *apud eund. c. 17.*

f *lib. 3. offic. c. 13.*

g *in cap. 7. Mich.*

h *l. 4. Conf. c. 6.*

i *l. 5. In c. 18.*

Dices: Homo non est dominus vitæ suę sed tantum custos, ergo non potest pro pastore, quamuis amico & probo, illam pro libitu profundere: sic argumentatur Durandus.

In 4. dist. 17. q. 6.

R. Antecedẽs hoc sensu verum esse, quia

homo ſine cauſa non debet vitam ſuam periculo exponere, ſed ſicuti pro Deo interdum id poteſt facere, etiamſi non ſit neceſſarium, vt notum eſt, ita etiam pro amico, maximè patre ſuo ſpirituali, ſi, vt præſupponitur, aliqua iuſta ſublit cauſſa.

Dices ſecundò: Modus charitatis erga proximum, metiendus eſt ex charitate erga ſeipſum, debet ergo magis ſeipſum, quã proximum amare: non poterit ergò ſubditus pro vita corporali ſui paſtoris vitam ſuam exponere, quia hoc eſſet inuertere ordinem charitatis: Ita quoq; Durandus.

R. Antecedens hoc ſenſu verũ eſſe, quia homo habet ius prius ad vitam ſuam conſeruandã, quàm alterius, ſed poteſt ex charitate iuri ſuo cedere, præſertim cum ad bona huius vitæ p ſe nunquam obliget charitas & perſona pro qua cedit eſt publica, Reipublicæ multò vtilior, ſaluti populi quodammodo neceſſaria.

Quæſtio Nona.

An teneantur Paſtores ædes peſte infectorum ingredi, ad miniſtranda illis ſacramenta

Quæſtionis explicatio.

Non paruam tergiuerſandi in miniſterio ſacra-

sacramẽtorum materiam parochis prębet ingressus ædum peste infectarum. Primũ enim cùm oportet ægrum causa sacramenti propius accedere, fit præsentius & magis ac magis certum contagionis periculum, quod in descriptione pestis non tacuit (a) Ouidius, sic enim ille: (a) l. 7. Met.

Quo propior quisq; est, seruitq; fidelius ergo
In partem lethi citius ille venit,

Et rursus.

Inq; ipsos sæua medentes,
Erumpit clades obsunt auctoribus artes

Deinde subinde iacent in ædibus infectis, deserta defunctorum cadauera, quæ non solùm domos ipsas, sed & pagos & vrbes circumquaque vitiosis vaporibus & exhalationibus inficiunt, & recte dixerat idem Poëta:

Corpora fœda iacent, vitiantur odoribus aurę,
Peruenit ad miseros damno grauiore colonos
Pestis, & in magnæ dominatur mœnibus vrbis.

Subinde enim in cubiculis & lectis pariter iacent peste infecti, qui vomitu, excremẽtis & aliis huiusmodi sordibus pestiferis, pẽsentissimum ingredientibus exitium comminantur: Subinde quoque ipsi ægroti vt & magnitudine pestilentiæ in amẽtiam & furorem acti, loca imperuia propemodum penetrant, ibique se abscondunt, sicut lu-

ctuoso illo anno 79. vidimus, vt non sine graui discrimine pastor ad illa cum Sacramentis ingrediatur. Quamobrem non immeritò (vt apparet) quæri solet? An pastor vt ministret sacramenta, teneatur ædes, cubicula, penaria, & alia huiusmodi peste infectorum latibula ingredi: An verò ab illorum ingressu, & Sacramentorum administratione tunc excusetur.

Responsio.

Maior in 4. dist. 23. §. Quartò quæritur.

Primò tenẽtur pastores ingredi, nõ obstantibus prænarratis impedimentis & vitę periculo, cũ ea tamẽ moderatione, quam superioribus quæstionib. adhibuimus, ne quid frustra repetamus.

Secundò, non tenentur, si peste infecti iis sint viribus, vt possint egredi in locum apertiorem & salubriorem, & ministrationi Sacramẽti magis cõgruum, quia illo casu tenetur vitæ corporali pastoris consulere, nec sine causa illum mortis periculo exponere.

Dico: (*In locum ministrationi Sacramentorum congruum*) quia si æger pro Sacramenti Eucharistiæ ministratione, rogaretur egredi tempore pluuioso, ventis spirantibus in agrum niuibus, grandine, & sordibus plenum, non teneretur egredi, sed potius pastor ad illum ingredi, quia illis circumstã-

tiis

tiis positis, cum moraliter loquendo non possit illud sacramentum sine irreuerentia & periculo ministrari, præferenda esset reuerentia sacramenti vitæ corporali ipsius pastoris, vt ex iis quæ D. Thomas disputat de virtute religionis facile colligi potest.

Tertio non tenetur pastor ingredi, si ipse aliter commode & reuerenter sacramentum administrare possit, puta ex fenestra confessionem subditi audire, vel illi viaticum ministrare, vel aliis modis.

Dices, quid si pastor nolit ingredi, nec ægrum ad se venire, quamuis commode possit, quia præsentiam peste infecti abhorret, sed velit ministrare sacramenta vel per interpositam personam, vel per alia intermedia instrumenta, tenebiturne æger voluntati pastoris acquiescere?

Respondebimus suis locis, cum de singulis sacramentis seorsum agemus.

QVÆSTIO X.

Si bis vel ter Pastor accessit ædes peste infecti, & toties ad sacramenta suscipienda imparatum inuenit, an sit deinceps ab administratione sacramentorum excusatus, an vero teneatur sæpius ingredi, & quoties.

Quæstionis explicatio.

MVlta accidere solent peste infectis quæ eos à sacramentorum perceptione pro tempore impediunt: Subinde enim tantis capitis doloribus corrumpuntur, vt delirent, nec verbũ audire sustineãt, frequenter tanto obruuntur somno, vt vix eos excitare quispiã possit. Subinde (quod grauius est) hæreseos peste sunt correpti, vt experientia nos docet, quamuis Catholici haberi & reputari velint, qui idcirco aduenientẽ cũ sacramentis pastore se non posse loqui aut audire, aut quid aliud grauius fingunt, videlicet, ne ex vna parte ab hæreticis irrideantur si sacramenta percipiant, & ex altera à Catholicis excusentur si sine sacramentis decedant, nec illis ecclesiastica negetur sepultura: Idcirco quæritur: An pastor, si bis vel ter pro minstratione sacramentorum ingressus fuerit, ab vlteriori ingressu excusetur. An vero teneatur pluries

ingredi

ingredi & ſacramenta offerre, & quoties.

Reſponſio.

DIſtinguendum eſt: Aut enim æger ad ſuſcipienda ſacramenta imparatus eſt ex natura & qualitate morbi, vt ante indicauimus, aut ex fragilitate & negligentia, aut voluntate & malitia.

Si de primo & ſecundo caſu ſit ſermo, non ſufficit paſtori ægrum bis aut ter fruſtra acceſſiſſe: ſed debebit vlterius curam gerere, vt æger ea quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt ſuſcipiat, videlicet adhibito prudenter inſpectore, qui horam & tempus indicet, quando paratus erit ad ſuſcipienda ſacramenta vel alia ſimili morali & ſufficienti diligentia, hoc enim ſollicitudo paſtoralis officii poſtulat, quam graphicè depinxit Salomon (*a*) his verbis: *Fili mi, ſpopondiſti pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus, fac ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera, quia incidiſti in manum proximi tui, diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis: Nec dormitent palpebræ tuæ, eruere quaſi damula de manu aucupis.* Illis enim verbis iuxta ſenſum (*b*) myſticũ monentur hi qui officiũ regẽdi alios ſuſceperũt, vt qñquidẽ pro aliis ſpopon-

a *Prou. 6.*

b *Ex reg. in paſtorali p. 3. c. 5. ante medium.*

ſpoponderunt ſeque obligarunt, omnem dent operam, ne ſpõſio ſit eis noxia, id autem fiet ſi curent ſua diligẽtia, vt ſi pro quibus obligati ſunt, ſuum faciant officium.

Si ſetmo ſit de poſtremo, quia ponimus ægrum malitioſe paſtorem cum ſacramentis remittere, neque illi aurem præbere velle, non tenetur amplius ad eum cum ſacramentis redire, tum quia hoc eſſet ſine fructu vitam ſuam periculo exponere, quod eſt temerarium & contra propriam charitatem, tum quod hoc eſſet (*a*) *Margaritas proiicere ante porcos.* Fieret enim irreuerentia ſacramentis. Poſtremo, quia ſcãdalum daretur infirmis, qui hoc pacto ſacra myſteria irrideri conſpicerent.

a *Matth. 7.*

Dices primo; Quantam curam & ſolicitudinem debet adhibere paſtor in viſitandis peſte infectis & aliis egentibus ſacramentis.

R. Sufficere moralem, quam ſcil. paſtores non negligentes ac timentes Deum adhibere ſolent: Sane (*b*) ſi prælati quoad damnum rerum eccleſiaſticarum tenentur, non ſolum de dolo & lata culpa, ſed etiam de leui, quanto magis quoad damnum animarum?

b *Syluest. verb. prælat. num.*

Dices ſecundo; Quid, poſtremo hoc caſu poſito, faciet deinceps paſtor, puta ſi æger

ger eum remisit, nec aurem prębere voluit.

R. Reliquum esse, vt talem velut ecclesiæ inobedientẽ, & de hæresi vehementer suspectum, ad Episcopum referat, qui eum iuxta canonicas sanctiones corrigat.

QVÆSTIO XI.

Si Pastor in vmbone ecclesiæ præmonuerit subditos, vt antequam peste corriperentur sacramenta peterent, illa autem neglexerunt, aut etiam contempserunt, an teneantur nihilominus illos postmodum peste infectos accedere & sacramenta ministrare.

Quæstionis explicatio.

NOn defuerũt parochi, qui vt à sacramentorum administratione contagioso tempore se excusarent, putarent sufficere, si subditos suos præmonuissent, vt in tempore (prout loquuntur) dum sani sunt, illa percipiant. Horum occasione quæritur, an huiusmodi præmonitio, si subditi non paruerint, à sacramentorum ministratione excuset.

Responsio.

NOn excusat, quia negligentia & contemptus subditorum non priuat eos iure quod habent ad sacramenta, poterunt ergo postmodum repetere, & consequen-

ter paſtores tenebuntur illa miniſtrare, ſiquidem non obſtante negligentia manent ſubditi ipſis paſtoribus, & paſtores manent ipſorum paſtores vt patet: Deinde ſi ſubditi præmonitioni paſtoris paruiſſent, & ſani ſacramenta percepiſſent, nihilominus non amiſiſſent ius ad ſacramenta petenda concepto iam morbo, puta Euchariſtiam, per modum viatici & ſacramentum pœnitentię ſi in peccatum mortale incidiſſent, ergo poſſent illa tunc petere, & illi tenerentur dare.

Dices: Quæ & quanta eſt culpa negligentia ſubditorum præſcripto caſu.

R. Difficile eſt propter varietatem circumſtantiarum, quæ communiter in hoc caſu incidunt aliquid certi dicere: Primum enim fieri poteſt, vt non ſit tanta neceſſitas percipiendi pro illo tempore ſacramenta, puta quia necdū peſtis ſæuire & graſſari cepit. Deinde fieri poteſt vt quidā differant, non tamē recuſent, quin forte ad illa percipienda interea ſe p̄parant, talis negligentia (ſi negligentia dicenda ſit) vel venialis vel nulla erit culpa, ſieri quoque poteſt, imo frequens eſt, vt peſtis quotidie latius graſſetur, & quotquot corripit ſtatim enecat, verum ex indeuotione, & quia non afficiuntur ad ſacramenta, puta, quia cogi-

tant

rant ſe non teneri ad illa percipiēda, niſi in Paſchate vel articulo mortis, de quo ignorantes vim morbi, non cogitant, & ſic ſuſceptionem illorum de die in diem, & de hora in horam differunt: huiuſmodi negligentia, vel erit culpa venialis valde craſſa vel mortalis, cum propter indeuotionem ad ſacramenta neceſſaria, quam non ſunt ſolliciti tali temporis articulo excutere, tum propter periculum cui ſe exponunt, non recipiendi ſacramenta, iuxta illud (a) *Qui amat periculum, peribit in illo.* a *Eccl. 3. v.*

Dices vlterius; Quæ & quanta eſt culpa contemptus.

℟. Repertus fuit Leodii anno illo luctuoſo 1579. qui paſtorem ſuum, plus iuſto vt exiſtimabat ſollicitum, veluti puſillanimem rideret, & præmonitionem illius ſanctam & maxime ſalutarem (cum tamen periculum ſubeſſe ignorare non poſſet) contemneret, qui die ſequenti correptus peſte, in pœnam forte ſui contemptus ſubita morte ſine ſacramentis deceſſit, vetendum eſt, ne huius & ſimilium culpa, ſit grauis & morifera.

QVÆ-

QVÆSTIO. XII.

Si Pastor dicat sacrum, & vocetur ad ægrum iam moriturum, an teneatur sacro relicto Sacramenta ægroto ministrare aut pro illo tempore à ministratione excusetur.

Quæstionis explicatio.

INcumbit parochis tempore pestis non solum male habentibus, sed & sanis seruire tum in missæ sacrificiis celebrandis, tũ in aliis Christianæ charitatis officiis exercẽdis, modo suboritur cas⁹ talis: pastor est intentus pio operi in gratiam suorum subditorum, cui dum vacat, accersitur ad peste infectum, vt sacramẽtum illi ministret, tenebitur ne relicto quocunque pio opere & præsertim sacrificio missæ die dominico ad ægrum currere, & sacramenta ministrare. An vero à ministratione tantisper excusetur?

Responsio.

Tenetur relicto quocumque pio opere etiam missæ sacrificio, sacramenta ministrare, quia vt communiter doctores notant, quãdo duo præcepta affirmatiua peragenda simul concurrunt, nec vtrique simul satisfieri potest, (a) illud negligendum est, ex quo minora incommoda consequuntur.

(a) *c. duo mala distin. 13. ex Conc. Tolet.*

quuntur. Ergo si omnibus perpensis quæ pastor prudens & timoratus pro ratione tantilli temporis perpendere potest, videat grauius incommodum sequi si negligat ægroto sacramenta ministrare, puta eius desperationem & æternam fortè damnationem, & ex altera parte resarciri posse, si quæ alia nascuntur ex omissione alicuius alterius operis, vt missæ, puta quia adhibito custode omnia paramenta necessaria ad sacrum faciẽdum, vel etiam ipsa hostia & calix consecratus sine scandalo aut alio periculo custodiri possunt, & considerat statim se redire posse, vt sacrũ missæ officium perficiat, tenebitur peste infecto ministrare sacramenta, sacro vel quocunque alio opere quamuis sancto relicto, & postmodum ad sacrũ missæ officium peragendum redire.

Ratio huius regulæ videtur esse quia in tali casu prudẽtia moralis dictat (a) *è duobus malis eligendum minus.*

a *D. Gregor. lib 32 Mora. cap 40.*

Dices. Quid si relicto altari & populo qui ad sacrum audiendum conuenit, nascatur scandalum, tenebiturnè etiam pastor non obstante huiusmodi scandalo, ægrotum accedere & sacramẽta ministrare?

R. Vbi de periculo æternæ damnationis ęgroti agitur, si quod ponatur scandalũ erit

erit acceptum nõ datum, quod paſtor maxime tali caſu contemnere debet.

Nihilominus poterit paſtor ſi tempus ferat paucis verbis oſtendere populo potius & melius eſſe ſuccurrere proximo in illa extrema neceſſitate laboranti, quam vacare operi quod differri, vel etiam fortaſſe, ſi necdum ad conſecrationem ventum eſt, ſine peccato pro tempore omitti poteſt.

QVÆSTIO XIII.

Quid remedij ſi paſtor fugiat & latitet.

Quæſtionis explicatio.

IVre (*a*) communi debet tribus publicis edictis citari, & ſi intra ſex menſes non reuertatur beneficio priuari: Iure nouiſſimo cõcilii (*b*) Tridentini debet ſimiliter citari & ſi contumax fuerit, debet contra eũ procedi per cenſuras, inde ſi inſorduerit ad ſequeſtrationem, & ſubſtractionem fructuum, demum ad priuationem deueniri.

a c. Ex tuo de clericis nõ reſiden.

b Seſſ. 6. c. 1. & ſeſſ. 23. c. 1 de reform.

Quæritur an caſu graſſantis peſtis in quo verſamur, hic proceſſus ſeruandus ſit, vel aliud remedium compendioſius adhibendum.

Reſponſio.

DIſtinguẽdum videtur, vel enim Epiſcopus poteſt vicarium inuenire, qui paſtoris loco miniſtret ſcrmta vel non põt

niſi

ædificij quæ pendebant ex columnis ad
ornatum templi. Et fecit labrum æreum
grande, quod vocatur mare, & duode-
cim boues subtus, quibus circumdaba-
tur. Et ollas, & forcipes, & fuscinulas,
& fuscinacula, & omnia vasa eius fecit
de orichalco. Et ordinauit ea in campe-
stri regione Iordanis, in terra crassa, in-
ter Soccoth & Sarthan. Et posuit Salo-
mon omnia vasa hæc, & innumerabilem
pondus orichalci. Nam ignorabatur pon-
dus eius. Fecit quoque Salomon omnia
vasa templi Dei, altare aureum, & mensas
super quas ponebantur panes propositio-
nis, candelabra quoque cum lucernis suis
ex auro purissimo, ut arderent coram
oraculo, sicut præceptum est, aurea opera,
& flores, & lucernas, & forcipes aureos,
& phialas, & mortariola, & turibula, &
cardines ostiorum templi, tam ostia in-
terioris secreti, quam fores templi aurea.
Perfecta sunt ergo omnia opera quæ fecit
Salomon in domo Domini. Et intulit
Salomon omnia quæ consecrauerat Dauid
pater eius, argentum, & aurum, & vasa,
& posuit in thesauris domus Dei.

Tunc congregauit Salomon maiores
natu Israel, & omnes principes tribuum,
& duces familiarum filiorum Israel in
Hierusalem, ut adducerent arcam fœderis
Domini de ciuitate Dauid, quæ est Sion.
Conuenerunt ergo ad regem Salomonem
omnes uiri Israel in mense Ethanim, qui
est septimus, in die festo. Cumque uenis-
sent cuncti maiores natu Israel, tulerunt
sacerdotes & Leuitæ arcam, & intulerunt
arcam & tabernaculum fœderis, & omnia
uasa sanctuarij quæ erant in tabernaculo,
portantes sacerdotes & Leuitæ. Rex au-
tem Salomon & omnis cœtus Israel qui
conuenerat ad eum, ante arcam immola-
bant oues & boues absque numero, & ad
numerum non redigendæ multitudinis.
Intulerunt ergo sacerdotes arcam fœderis
Domini in locum suum, in oraculum
templi, in sanctum sanctorum, subter
alas cherubim. Nam cherubim expandebant
alas super locum arcæ, & protegebant
arcam & uectes eius desuper. Et
eminebant uectes, & apparebant extremi-
tates eorum in sancto coram oraculo, &
non foras. Et non erat quicquam in ea
præter duas tabulas lapideas quas posuit
Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus
fœdus cum filijs Israel, egredientibus
eis de terra Ægypti. Cumque exissent sa-
cerdotes de sanctuario, repleta est domus
nube, & non poterant stare sacerdotes &
ministri ad ministrandum propter nubem.
Repleuerat enim gloria Domini templum
Dei. Tunc ait Salomon, Dominus dixit
ut habitaret in caligine. Ædificans ædi-
ficaui domum habitationis tuæ, firmissi-
mum solium tuum ad futura tempora.
Conuertit autem rex faciem suam, & be-
nedixit omni cœtui Israel. Omnis enim
cœtus Israel stabat. Et ait, Benedictus
Dominus Deus Israel, qui locutus est ore
suo ad Dauid patrem meum, & manibus
suis implere uoluit, dicens, Ex die qua
eduxi populum meum de terra Ægypti,
non elegi ciuitatem de cunctis tribubus
Israel, ut ædificaretur domus, & esset no-
men meum ibi: sed elegi Dauid ut esset
super populum meum Israel. Et uoluit
Dauid pater meus ædificare templum no-
mini Domini Dei Israel. Et dixit Domi-
nus ad Dauid patrem meum, Quod uo-
luisti ædificare templum nomini meo, be-
ne fecisti habens hoc in corde tuo. Ver-
umtamen non tu ædificabis templum,
sed filius tuus qui egredietur de lumbis
tuis, ipse ædificabit templum nomini meo.
Impleuit ergo Dominus sermonem suum
quem locutus est, & surrexi pro Dauid
patre meo, & sedi super thronum Israel,
sicut locutus est Dominus, & ædificaui
templum nomini Domini Dei Israel. Et
posui ibi arcam in qua pactum Domini
est, quod pepigit cum patribus nostris,
quando eduxit eos de terra Ægypti.

Stetit autem Salomon coram altari Do-
mini in conspectu omnis cœtus Israel, &
expandit manus suas in cœlum, & ait,
Domine Deus Israel, non est similis tui
Deus in cœlo & in terra, custodiens pac-
tum & misericordiam seruis tuis qui am-
bulant coram te in toto corde suo, qui
custodisti seruo tuo Dauid patri meo quæ
locutus es ei. Os enim tuum locutum est,
& manibus tuis implesti, sicut præsens
declarat dies. Nunc ergo Domine Deus
Israel, custodi seruo tuo Dauid patri meo
quæ locutus es ei, dicens, Non auferetur
de te coram me qui sedeat super thronum
Israel, tantum ut custodiant filij tui uias
suas, & ambulent in lege mea, sicut tu
ambulasti coram me. Nunc ergo Domine
Deus Israel, impleantur uerba tua quæ
locutus es seruo tuo Dauid. Quia uere
habitabit Deus cum hominibus super ter-
ram? Si cœlum & cœli cœlorum te capere
non possunt, quanto minus domus hæc
quam ædificaui? Sed respice ad orationem
serui tui & ad obsecrationem eius, Domine
Deus meus, ut audias canticum & orati-
onem quam hodie seruus tuus coram te
deprecatur, ut sint oculi tui aperti super
domum hanc die ac nocte, super locum
de quo dixisti, Erit nomen meum ibi, ut
exaudias orationem quam orat seruus tuus
in loco isto. Et exaudies deprecationem
serui tui & populi tui Israel, quæcunque
deprecati fuerint in loco isto, & exaudies
de loco habitationis tuæ de cœlo, & exau-
diens propitius eris. Si peccauerit homo
in proximum suum, & iurare eum uolue-
rit, & uenerit iuramentum coram altari
tuo in templo hoc, tu exaudies de cœlo,
& facies iudicium inter seruos tuos, ut
condemnes impium, & reddas uiam suam
super caput eius, & iustifices iustum, ut
reddas ei secundum iustitiam suam. Cum
percussus fuerit populus tuus Israel coram
hoste, quia peccauerit tibi, & reuersus
ad te confessus fuerit nomen tuum, & ora-
uerit & deprecatus te fuerit in templo hoc,
tu exaudies de cœlo, & dimittes peccatum
populi tui Israel, & reduces eos in terram
quam dedisti patribus eorum. Cum clau-
sum fuerit cœlum, & non pluerit propter
peccata eorum, & orauerint in loco isto,
& confessi fuerint nomen tuum, & a pec-
catis suis conuersi fuerint, cum afflixeris
eos, tu exaudies de cœlo, & dimittes pec-
catum seruorum tuorum & populi tui Is-
rael, cum docueris eos uiam bonam in qua
ambulent, & dederis pluuiam super terram
tuam quam dedisti populo tuo in posses-
sionem. Fames si fuerit in terra, pestilen-
tia, uredo, aurugo, locusta, bruchus, si
obsederit eum inimicus in terra portarum
eius, omnis plaga, omnis infirmitas, quic-
quid orauerit homo, uel uniuersus populus
tuus Israel, quilibet cognoscens plagam
suam & dolorem suum, & expandens ma-
nus suas in templo hoc, tu exaudies de
cœlo habitaculo tuo, & propitius eris, &
reddes unicuique iuxta omnes uias suas,
quas uidisti in corde eius, tu enim solus
nosti cor omnium filiorum hominum, ut
timeant te cunctis diebus quibus uiuunt
super faciem terræ quam dedisti patribus
nostris. Etiam alienigena qui non est de
populo tuo Israel, cum uenerit de terra
longinqua propter nomen tuum magnum
& manum tuam fortem & brachium tuum
excelsum, & orauerit in templo hoc, tu
exaudies de cœlo habitaculo tuo, & facies
omnia pro quibus inuocauerit te alienige-
na, ut discant uniuersi populi terræ nomen
tuum timere, sicut populus tuus Israel, &
ut cognoscant quod nomen tuum inuocatum
sit super templum hoc quod ædificaui.
Si egressus fuerit populus tuus ad bellum
contra inimicos suos per uiam qua mise-
ris eos, & orauerint te contra uiam ciui-
tatis quam elegisti, & templi quod ædifi-
cauit nomini tuo, tu exaudies de cœlo
orationem eorum & deprecationem eorum,
& facies iudicium. Si peccauerint tibi,
quia non est homo qui non peccet, & ira-
tus tradideris eos inimicis suis, & ab his
qui captiuos tenuerint abducti fuerint in
terram inimicorum procul uel prope, &
conuersi fuerint in corde suo in terra ad
quam ducti sunt captiui, & egerint pœni-
tentiam, & deprecati te fuerint in terra
captiuitatis suæ, dicentes, Peccauimus,
iniquitatem fecimus, impie egimus, reuer-
tantur ad te in uniuersa uoluntate sua &
in uniuerso corde suo in terra captiuitatis
suæ ad quam ducti sunt, & orauerint te
contra uiam terræ suæ quam dedisti pa-
tribus eorum, ciuitatis quam elegisti, &
templi quod ædificauit nomini tuo, tu
exaudies de cœlo habitaculo tuo orationem
eorum & deprecationem eorum, & facies
iudicium, & propitius eris populo tuo qui
peccauit tibi, & omnium iniquitatum eo-
rum quibus prævaricati sunt in te, & dabis
misericordiam coram his qui captiuos te-
nuerint eos, & misereantur eis. Populus
enim tuus & hæreditas tua sunt, quos eduxi-
sti de terra Ægypti, de medio fornacis
ferreæ. Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem
serui tui & populi tui Israel, & exaudias
eos in cunctis pro quibus inuocauerint te.
Tu enim separasti eos tibi in hæreditatem
de cunctis populis terræ, sicut locutus es
per manum Moysi serui tui, quando edu-
xisti patres nostros de Ægypto, Domine
Deus. Cumque finisset Salomon orare
omnem orationem hanc & deprecationem
istam coram Domino, surrexit de loco ubi
pro altari Domini genu flexerat, & steterat
expandens manus suas in cœlum, & stans
benedixit omni cœtui Israel uoce magna,
dicens, Benedictus Dominus qui dedit
requiem populo suo Israel, iuxta omnia
quæ locutus est. Non cecidit sermo ex
omnibus bonis quæ promisit per manum
Moysi serui sui. Sit Dominus Deus noster
nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris,
non derelinquat nos, neque abiciat, ut in-
clinet corda nostra ad se, ut ambulemus
in uniuersis uiis eius, & custodiamus præ-
cepta eius, & cæremonias, & iudicia quæ
mandauit patribus nostris. Sint uerba
mea hæc quibus deprecatus sum coram
Domino, proxima Domino Deo nostro die
ac nocte, ut faciat iudicium seruo suo &
populo suo Israel, ut cognoscant uniuersi
populi terræ quia Dominus ipse est Deus,
& non est alius. Sit cor nostrum perfec-
tum cum Domino Deo nostro, ut ambule-
mus in præceptis eius, & custodiamus
mandata eius, sicut hodie. Rex autem &
omnis Israel cum eo hostiam immolabant
coram Domino. Immolauit ergo Salomon
hostias pacificorum quas immolauit Domi-
no, boum uigintiduo millia, & ouium cen-
tum uigintiduo millia. Et dedicauerunt
rex & uniuersi filij Israel templum Domi-
ni. Sanctificauit autem rex medium atrij
quod erat ante templum Domini, fecit
enim ibi holocaustum & sacrificium, &
adipem pacificorum, quia altare æreum
quod fecerat Salomon non poterat capere
holocaustum & sacrificium, & adipem pa-
cificorum. Tenuit ergo Salomon solemni-
tatem in tempore illo septem diebus, &
omnis Israel cum eo, cœtus grandis nimis,
ab introitu Emath usque ad torrentem
Ægypti. Et fecerunt octauo die collectam,
dedicationem altaris celebrauerunt septem
diebus, & solemnitatem septem diebus.
Et dimisit populum octauo mense, die
uigesimo tertio mensis, lætos & alacres
corde super bonis quæ fecerat Dominus
Dauid & Salomoni & Israel populo suo.

Completo autem Salomone templo Do-
mini & domo regia, & omni quod uoluit
& placuit ei facere, apparuit Dominus Sa-
lomoni secundo, sicut apparuerat ei in Ga-
baon. Dixitque Dominus ad eum, Exau-
diui orationem tuam & deprecationem
quam deprecatus es coram me. Sanctifi-
cauit domum hanc quam ædificasti, ut
ponerem nomen meum ibi in sempiternum,
& erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis
diebus. Tu autem si ambulaueris coram
me, sicut ambulauit Dauid pater tuus in
simplicitate cordis & in æquitate, ut fa-
cias omnia quæ præcepi tibi, & legitima
mea & iudicia mea custodieris, ego sta-
biliam solium regni tui, sicut pepigi fœ-
dus cum Dauid patre tuo, dicens, Non
auferetur de te uir qui sit princeps in Is-
rael. Si autem auersi fueritis uos, & de-
relinquatis iustificationes meas & præ-
cepta mea quæ proposui uobis, & abieritis
& seruieritis diis alienis, & adoraueritis
eos, euellam uos de terra mea quam dedi
uobis, & templum hoc quod sanctificauit
nomini meo proiciam a facie mea, & dabo
illud in interitum & in fabulam cunctis
populis. Et templum hoc quod sublimi-
tatis fuit, omnis qui transierit per illud
stupebit, & sibilabit, & dicet, Quare fecit
Dominus sic terræ huic & templo huic?
Et respondebunt, Eo quod dereliquerint
Dominum Deum suum qui eduxit patres
eorum de terra Ægypti, & apprehenderint
deos alienos, & adorauerint eos, & ser-
uierint eis, idcirco adduxit super eos uni-
uersum malum hoc.

Post uiginti autem annos quibus ædifi-
cauit Salomon duas domos, templum Do-
mini & domum suam, Chiram rex Tyri
adiuuerat Salomonem in lignis cedrinis &
abietinis & auro, quantum uoluit, tunc
dedit rex Salomon Chiram uiginti ciuita-
tes in terra Galilææ. Et egressus est Chi-
ram de Tyro ut uideret ciuitates quas de-
derat ei Salomon, & non placuerunt ei.
Et ait, Quæ sunt ciuitates istæ quas dedisti
mihi frater? Et uocauit eas terram Cabul
usque in præsentem diem. Misit autem
Chiram regi centum uiginti talenta auri.
Hæc est ratio tributi quod leuauit rex Sa-
lomon ad ædificandum templum Domini
& domum suam, & Mello & murum Hie-
rusalem, & Asor & Mageddo & Gazer.
Pharao rex Ægypti ascendit & cepit Ga-
zer, & succendit eam igni, & Chananæum
qui habitabat in ciuitate interfecit, & dedit
eam in munus filiæ suæ uxori Salomonis.
Ædificauit quoque Salomon Gazer & Bet-
horon inferiorem, & Baalath & Thadmor
in deserto in terra sua, & omnes urbes
horreorum quas habuit, & urbes quadri-
garum & equitum, & quæcunque uoluit
Salomon ædificare in Hierusalem & in
Libano & in omni terra ditionis suæ. Om-
nem populum qui remanserat de Amorræo
& Hetthæo & Pherezæo & Heuæo & Iebu-
sæo, qui non erant de filijs Israel, filios
eorum qui remanserant post eos in terra,
quos nescierant filij Israel, hos subduxit
Salomon in tributum usque in præsentem
diem. De filijs autem Israel non posuit
Salomon seruire quemquam operibus suis,
sed erant uiri bellatores & principes duces
eius & tribuni & satrapæ & magistri equi-
tum. Hi erant principes præfectorum qui
præerant operibus Salomonis, quingenti
quinquaginta præsidentes populo qui fa-
ciebant opera. Filia autem Pharaonis as-
cendit de ciuitate Dauid in domum suam
quam ædificauerat ei Salomon. Tunc ædi-
ficauit Mello & murum Hierusalem. Tri-
bus autem temporibus per annum offere-
bat Salomon holocausta & pacifica super
altare quod ædificauerat Domino, & in-
censum adolebat coram Domino. Perfe-
cit ergo templum. Classem quoque fecit
rex Salomon in Asiongaber, quæ est iuxta
Ailath in littore Rubri maris in terra Idu-
mææ. Misit autem Chiram in classe illa
seruos suos nautas gnauos maris cum ser-
uis Salomonis. Qui uenerunt in Ophir &
tulerunt inde auri talenta quadringenta
quinquaginta, & attulerunt regi Salomoni.

Audiens autem regina Saba famam Sa-
lomonis in nomine Domini, uenit tentare
eum in enigmatibus. Et ingressa Hieru-
salem cum multis nimis diuitijs, camelis
portantibus aromata & auri pondus infi-
nitum nimis, & lapides pretiosos, uenit
ad Salomonem, & locuta est ei omnia quæ
habebat in corde suo. Et docuit eam Sa-
lomon uniuersa quæ proposuerat ei, non
fuit sermo qui regem posset latere & non
responderet ei. Quæ postquam uidit om-
nem sapientiam Salomonis, & domum
quam ædificauerat, & cibos mensæ eius,
habitacula seruorum, & ordines ministro-
rum, uestes eorum, pincernas, & holocau-
sta quæ offerebat in templo Domini, ex-
pauit, & ait ad regem, Uerum fuit sermo
quem audiui in terra mea de sermonibus
tuis & de sapientia tua, & non credebam
narrantibus mihi, donec uenirem & ocu-
lis meis cernerem, & probarem quod di-
midium non fuerit mihi nuntiatum. Ma-
ior sapientia & opera tua, quam rumor
quem audiui. Beati uiri tui, & beati hi
serui tui qui stant coram te semper & au-
diunt sapientiam tuam. Benedictus Do-
minus Deus tuus qui uoluit te ponere su-
per thronum suum regem Domino Deo
tuo. Quia Deus tuus diligit Israel, ut
constituat eum in sempiternum, idcirco
posuit te super eos regem, ut facias iudi-
cium & iustitiam. Dedit autem regi cen-
tum uiginti talenta auri, & aromata mul-
ta nimis, & lapides pretiosos. Non fuit
huiusmodi aromata quæ dedit regina Saba
regi Salomoni. Classis quoque Hiram
quæ portabat aurum de Ophir, attulit de
Ophir ligna thyina multa nimis & lapides
pretiosos. Fecitque rex de lignis thyinis
fulcimenta templi Domini & domus regiæ,
& citharas & psalteria cantoribus. Non
sunt allata huiusmodi ligna thyina nec
uisa usque in præsentem diem. Rex Salo-
mon dedit reginæ Saba omnia quæ uoluit
& petiit præter ea quæ illa attulerat ad
regem. Quæ reuersa abiit in terram suam
cum seruis suis.

Erat autem pondus auri quod allatum
est Salomoni per annum sexcentorum sex-
agintasex talentorum auri, absque his
quæ ferebant negotiatores & institores, &
omnes reges Arabiæ & duces terræ. Fe-
cit quoque rex Salomon ducentas hastas
auri, sexcentos aureos ducebat hasta una,
& trecentas parmas auri, trecenti aurei
ducebant parmam unam. Posuitque eas
rex in domo saltus Libani. Fecit quoque
rex thronum eburneum grandem, & uesti-
uit eum auro purissimo. Sex gradus throni
& scabellum aureum thronum cohærens,
& duo brachia hinc & inde stantia super
locum sedis, & duo leones stantes iuxta
brachia singula, & duodecim leones ibi
stantes super sex gradus hinc & inde. Non
est factum tale opus in uniuersis regnis.
Omnia uasa quibus bibebat rex Salomon
aurea erant, & uniuersa uasa domus saltus
Libani aurea erant, non argentea, nihil
enim reputabatur in diebus Salomonis ar-
gentum. Classis enim regis ibat in mare
Tharsis cum classe Hiram semel per tres
annos, & portabat inde auri & argenti
talenta, dentes quoque elephantorum &
simias & pauones. Et magnificatus est
rex Salomon super omnes reges terræ di-
uitijs & sapientia. Et uniuersa regna ter-
ræ desiderabant uidere Salomonem, ut
audirent sapientiam eius quam dederat
Deus in corde eius. Et singuli deferebant
munera sua, uasa argentea & aurea, ues-
tem, & arma, & aromata, equos & mulos
per annos singulos. Congregauit quoque
Salomon equites & habuit quadringentos
quadraginta equos & mille & quadringen-
tos currus, & duodecim millia equitum,
quos collocauit in urbibus quadrigarum,
& cum rege in Hierusalem. Et dedit rex
argentum in Hierusalem quasi lapides, &
cedros quasi sycomoros quæ nascuntur in
campestribus multitudine grandi. Et ha-
bebat Salomon equos emissarios de Ægy-
pto & de cunctis regionibus. Et mercato-
res regis emebant singuli pro pretio, &
adducebant de Ægypto quadrigam sexcen-
tis argenteis, & equum centum quinqua-
ginta, & sic per manus omnium mercato-
rum qui ducebant ad uendendum regibus
Hethæorum & Syriæ.

Rex autem Salomon amauit mulieres
alienigenas multas, filiam Pharaonis, &
Moabitidas, & Ammanitidas, & Idumæas,
& Sidonias, & Hethæas, de gentibus su-
per quibus dixit Dominus filijs Israel,
Non ingredimini ad eas, neque illæ ue-
niant ad uos, certe enim auertent corda
uestra ut sequamini deos eorum. His ad-
hæsit Salomon amore nimio. Habuitque
uxores quasi reginas septingentas, & con-
cubinas trecentas, & auersæ sunt mulieres
eius cor eius. Cumque iam esset senex,
corruptum est cor eius per mulieres ut
sequeretur deos alienos, & non erat cor
eius perfectum cum Domino Deo suo sicut
cor Dauid patris eius. Secutus est enim
Salomon Astaroth deam Sidoniorum, &
Moloch idolum Ammanitarum. Et fecit
Salomon malum coram Domino, & non
perrexit quod placeret Domino sicut Da-
uid pater eius. Tunc ædificauit Salomon
fanum Chamos idolo Moabitarum in mon-
te qui est contra Hierusalem, & Moloch
idolo filiorum Ammon. Sic fecit cunctis
uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant
incensum & immolabant diis suis. Iratus
est ergo Dominus Salomoni, quia auersum
habuit cor suum a Domino Deo Israel qui
apparuerat ei bis, & præceperat ei de re-
bus istis ne sequeretur deos alienos, & non
custodiuit quæ mandauerat ei Dominus.
Dixit ergo Dominus ad Salomonem, Quia
habuisti hoc apud te, & non custodisti fœ-
dus meum & præcepta mea quæ mandaui
tibi, scindens diuidam regnum tuum, &
dabo illud seruo tuo. Verumtamen in die-
bus tuis propter Dauid patrem tuum non
faciam, de manu filij tui auferam illud.
Sed nec totum regnum auferam, tribum
unam dabo filio tuo propter Dauid seruum
meum, & propter Hierusalem quam elegi.
Suscitauit ergo Dominus Salomoni aduer-
sarium Adad Idumæum de regione Idumæa.
Cumque esset Dauid in Idumæa, & Ioab
princeps militiæ ascendisset ad sepeliendos
occisos, & percussisset omne masculinum
in Idumæa, sex enim mensibus habitauit
ibi Ioab cum omni Israel, donec deleret
omne masculinum in Idumæa, fugit Adad
ipse & uiri Idumæi de seruis patris eius
cum eo, ut ingrederetur Ægyptum. Adad
autem puer adhuc paruulus erat. Cumque
surrexissent de Madian, uenerunt in Pha-
ran, & tulerunt secum uiros de Pharan, &
ingressi sunt Ægyptum ad Pharaonem re-
gem Ægypti, qui dedit ei domum & uictum
præcepitque ut terram haberet. Inuenit
quoque Adad gratiam coram Pharaone ni-
mis, ita ut daret ei uxorem sororem uxoris
suæ Thaphnes reginæ. Genuit ergo soror
Thaphnes Genubath filium eius, & nutri-
uit eum Thaphnes in domo Pharaonis, &
erat Genubath in domo Pharaonis inter
filios eius. Cumque audisset Adad in Ægy-
pto quod dormisset Dauid cum patribus
suis, & mortuus esset Ioab princeps mili-
tiæ, dixit ad Pharaonem, Dimitte me ut
uadam in terram meam. Et ait ei Pharao,
Quid tibi deest apud me, ecce quæris quid
tibi sit necesse in terra tua? Qui respon-
dit, Nihil mihi deest, sed dimitte me ut
uadam. Suscitauit quoque ei Deus aduer-
sarium Razon filium Eliadæ, qui fugerat
Adarezer regem Syriæ dominum suum.
Congregauerat autem contra eum uiros
latrones, & factus est princeps latronum
cum occiderent Damascenos. Habitauerunt
ergo in Damasco, & regnauerunt in Syria.
Fuit autem aduersarius Israel omnibus
diebus Salomonis, præter malum quod
fecit Adad, & odio habuit Israel, & regna-
uit in Syria. Ieroboam quoque filius Na-
bath Ephrathæus de Sarira, seruus Salo-
monis, cuius nomen matris erat Sarua mu-
lier uidua, leuauit manum contra regem.
Hæc autem causa fuit qua leuauit manum
contra regem. Ædificauit Salomon Mello,
& conclusit lacunam ciuitatis Dauid patris
sui. Erat autem Ieroboam uir fortis &
potens, uidensque Salomon adolescentem
quod esset operosus, constituit eum præ-
positum super omnem exactionem domus
Ioseph. Egressus est autem Ieroboam de
Hierusalem, & inuenit eum Ahias Silonites
propheta in uia, operiebatur autem pallio
nouo, & erant duo tantum in agro. Ap-
prehendens Ahias pallium nouum quo ope-
riebatur, scidit in duodecim partes, & ait
ad Ieroboam, Tolle tibi decem partes, hæc
enim dicit Dominus Deus Israel, Ecce ego
scindam regnum de manu Salomonis, &
dabo tibi decem tribus, tribus autem una
erit ei propter seruum meum Dauid, & pro-
pter Hierusalem ciuitatem quam elegi ex
omnibus tribubus Israel, eo quod dereli-
querit me, & adorauerit Astaroth deam
Sidoniorum, & Chamos deum Moab, &
Moloch deum filiorum Ammon, & non
ambulauerit in uijs meis, ut faceret quod
placet coram me, & iustificationes meas &
iudicia mea, sicut fecit Dauid pater eius.
Non auferam autem omne regnum de manu
eius, sed principem eum constituam cunctis
diebus uitæ eius propter Dauid seruum
meum quem elegi, qui custodiuit præcepta
mea & cæremonias meas. Tollam autem
regnum de manu filij eius, & dabo tibi
decem tribus, filio autem eius dabo tribum
unam, ut habeat lucernam Dauid seruus
meus coram me omnibus diebus in Hieru-
salem ciuitate quam elegi mihi ut ponerem
nomen meum ibi. Te autem assumam, &
regnabis super omnia quæ desiderauerit
anima tua, & eris rex Israel. Si ergo
audieris omnia quæ præcepero tibi, & am-
bulaueris in uijs meis, & feceris quod
rectum est coram me, custodiens præcepta
mea & mandata mea, sicut fecit Dauid
seruus meus, ero tecum, & ædificabo tibi
domum fidelem, sicut ædificaui Dauid, &
dabo tibi Israel. Et humiliabo semen Da-
uid propter hæc, uerumtamen non cunctis
diebus. Quæsiuit ergo Salomon occidere
Ieroboam, qui surrexit & fugit in Ægyptum
ad Sesac regem Ægypti, & fuit in Ægypto
usque ad mortem Salomonis. Reliqua
autem sermonum Salomonis, & omnia quæ
fecit, & sapientia eius, nonne hæc scripta
sunt in libro Nathan prophetæ, & in pro-
phetia Ahiæ Silonitis, & in libro Iadon
uidentis contra Ieroboam filium Nabath?
Regnauit autem Salomon in Hierusalem
super omnem Israel quadraginta annis.
Dormiuitque Salomon cum patribus suis,
& sepultus est in ciuitate Dauid patris
sui, & regnauit Roboam filius eius pro eo.

Abijt autem Roboam in Sichem, uenit
enim omnis Israel in Sichem ut constitue-
rent eum regem. Cumque audisset Ieroboam
filius Nabath, qui adhuc erat in Ægypto,
fugerat enim a facie Salomonis regis, &
habitabat in Ægypto, reuersus est de Ægy-
pto. Miserunt ergo & uocauerunt eum, &
uenit Ieroboam & omnis cœtus Israel, &
locuti sunt ad Roboam, dicentes, Pater
tuus grauauit iugum nostrum, tu nunc le-
ua seruitutem patris tui durissimam, &
iugum graue quod imposuit nobis, & ser-
uiemus tibi. Qui ait ad eos, Reuertimini
ad me post tres dies. Et reuersus est po-
pulus. Et ait rex ad eos, Quod consilium
dabitis mihi ut respondeam populo huic?
Qui dixerunt ei, Si hodie seruieris populo
huic, & obsequens fueris eis, & uerba eo-
rum dulcia locutus fuerit ad eos, seruient
tibi omnibus diebus. Qui dereliquit consi-
lium quod dederunt ei senes, & iniit con-
silium cum adolescentibus qui nutriti fue-
rant cum eo, & erant ministri eius. Dixit-
que ad eos, Quod consilium dabitis uos ut
respondeam populo huic qui locutus est
ad me, dicens, Leua iugum quod imposuit
nobis pater tuus? Et locuti sunt ad eum
adolescentes qui nutriti fuerant cum eo,
dicentes, Hæc dices populo qui locutus est
ad te, dicens, Pater tuus grauauit iugum
nostrum, tu nunc leua de nobis, sic dices
ad eos, Auricularius meus grossior est
dorso patris mei. Et nunc pater meus im-
posuit uobis iugum graue, ego autem addam
iugo uestro. Pater meus cecidit uos flagel-
lis, ego autem cædam uos scorpionibus.
Uenit ergo Ieroboam & omnis populus ad
Roboam die tertio, sicut præceperat rex,
dicens, Reuertimini ad me die tertio. Et
respondit rex populo aspere, dereliquit
consilium senum quod dederant ei, & locu-
tus est ad eos iuxta consilium adolescen-
tium, dicens, Pater meus grauauit iugum
uestrum, ego autem addam iugo uestro.
Pater meus cecidit uos flagellis, ego autem
cædam uos scorpionibus. Non ergo acqui-
euit rex populo, quia aduersum habuit
Dominus ut confirmaret uerbum suum
quod locutus est per manum Ahiæ Silo-
nitis ad Ieroboam filium Nabath. Et uidit
omnis Israel quod non audisset eos rex,
& respondit populo, dicens, Quæ nobis
pars in Dauid, & quæ hæreditas in filio
Iesse? In tabernacula tua Israel, nunc
uide domum tuam Dauid. Et abijt Israel
in tabernacula sua. Filijs autem Israel
habitantibus in ciuitatibus suis, & qui
habitabant in Iuda, constituit Roboam
Adoram qui erat super tributa, & lapida-
uerunt eum filij Israel, & mortuus est.
Rex autem Roboam festinauit ascendere
currum, & fugit in Hierusalem. Et defe-
cit Israel a domo Dauid usque in præsen-
tem diem. Cumque uenisset Roboam in
Hierusalem, congregauit omnem domum
Iuda & tribum Beniamin centum octo-
ginta millia electorum bellatorum, ut pu-
gnarent contra domum Israel, & reduce-
rent regnum ad Roboam filium Salomonis.
Factus est autem sermo Domini ad Semei
uirum Dei, dicens, Dic ad Roboam filium
Salomonis regem Iuda, & ad omnem Israel
in Iuda & Beniamin, & ad reliquum po-
pulum, dicens, Hæc dicit Dominus, Non
ascendetis, neque pugnabitis contra fratres
uestros filios Israel, reuertatur unusquis-
que in domum suam, a me enim factum
est uerbum hoc. Et audierunt uerbum Do-
mini, & reuersi sunt ut irent iuxta uerbum
Domini.

Ieroboam autem ædificauit Sichem in
monte Ephraim, & habitauit in ea, egres-
susque inde ædificauit Phanuel. Dixit
autem Ieroboam in corde suo, Nunc reuer-
tetur regnum ad domum Dauid, si ascen-
derit populus iste ut faciat sacrificia in
domo Domini in Hierusalem, & conuertet
se cor populi huius ad dominum suum Ro-
boam regem Iuda, & interficient me, &
reuertentur ad Roboam regem Iuda. Ini-
to igitur consilio fecit duos uitulos aureos,
& dixit ad eos, Nolite ascendere Hieru-
salem, ecce dii tui Israel qui eduxerunt te
de terra Ægypti. Et posuit unum in Bethel,
& alterum dedit in Dan. Et hoc peccatum
domui Israel. Fecitque Ieroboam fanum
in excelsis, & sacerdotes de nouissimis
populi, qui non erant de filijs Leui. Et
constituit Ieroboam diem festum in mense
octauo, quinta decima die mensis, quasi
diem festum qui celebratur in Iuda, & im-
molauit in altari. Sic fecit in Bethel, ut
immolaret uitulis quos fecerat, & statuit
in Bethel sacerdotes excelsorum quæ fe-
cerat. Et ascendit in altare quod fecerat
in Bethel quinta decima die mensis octaui,
quem finxerat corde suo, & constituit diem
festum filijs Israel, & ascendit ad altare
ut adoleret incensum.

Ecce autem homo Dei uenit de Iuda in
Bethel in sermone Domini, Ieroboam stante
ad altare ut adoleret incensum. Et clamauit
contra altare in sermone Domini, & dixit,
Altare altare, hæc dicit Dominus, Ecce
filius nascetur domui Dauid Iosias nomine,
& immolabit super te sacerdotes excelso-
rum qui nunc sacrificant super te, & ossa
hominum cremabuntur super te. Dedit
quoque in die illo signum, dicens, Hoc est
signum quod locutus est Dominus, Ecce
altare scindetur, & effundetur cinis qui
super illud est. Cumque audisset rex Ie-
roboam sermonem hominis Dei, qui cla-
mauerat contra altare in Bethel, extendit
manum suam de altari, dicens, Tenete eum.
Et exaruit manus eius quam extenderat
contra eum, & altare scissum est, & effu-
sus est cinis de altari, iuxta signum quod
dederat homo Dei in sermone Domini.
Respondens rex ait homini Dei, Roga fa-
ciem Domini Dei tui, & ora pro me ut
reuertatur manus mea ad me. Et rogauit
homo Dei faciem Domini, & reuersa est
manus regis ad eum, & facta est sicut
prius fuerat. Et ait rex ad hominem Dei,
Ueni mecum domum, & reficiamini, & da-
bo tibi munera. Qui ait ad regem, Si dede-
ris mihi medietatem domus tuæ, non in-
grediar tecum, nec comedam panem, nec
bibam aquam in loco isto. Sic enim præ-
cepit mihi Dominus, dicens, Non comedas
panem, nec bibas aquam, nec reuertaris
per uiam qua uenisti. Et abijt per uiam
alteram, nec reuersus est per uiam qua
uenerat in Bethel. Habitabat autem in
Bethel propheta senex, ad quem uenerunt
filij sui, & narrauerunt ei omnia opera
quæ fecerat homo Dei in die illa in Bethel,
uerba quæ locutus fuerat ad regem, narra-
uerunt quoque patri suo. Et ait pater eo-
rum, Quam uiam abijt? Viderunt autem
filij eius uiam qua abierat homo Dei qui
uenerat de Iuda. Et dixit filijs suis, Sa-
ddate mihi asinum. Cumque stratum as-
sedisset, reuersus est, & uenit in ciuitatem
prophetæ senis, & locutus est ei. Abijt
autem post hominem Dei, & inuenit eum
sedentem sub terebintho, & ait ad eum,
Tu es homo Dei qui uenisti de Iuda? Qui
respondit, Ego sum. Dixit ad eum, Ueni
mecum domum, & comede panem. Qui
ait, Non possum reuerti, nec ingredi tecum,
nec comedam panem, nec bibam aquam
tecum in loco isto. Dictum est enim mihi
in sermone Domini, Non comedas panem,
nec bibas aquam ibi, nec reuertaris per
uiam qua uenisti. Ait ille, Et ego propheta
sum similis tui, & angelus locutus est mihi
in sermone Domini, dicens, Reduc eum
tecum in domum tuam, ut comedat panem
& bibat aquam. Mentitus est ei. Reuersus
est ergo cum eo, & comedit panem in do-
mo eius, & bibit aquam. Cumque sederent
ad mensam, factum est uerbum Domini ad
prophetam qui reduxerat eum, & clamauit
ad hominem Dei qui uenerat de Iuda, dicens,
Hæc dicit Dominus, Quia inobediens fuisti
ori Domini, & non custodisti mandatum
quod præcepit tibi Dominus Deus tuus,
& reuersus es, & comedisti panem & bibisti
aquam in loco de quo dixerat tibi, Ne co-
medas panem, nec bibas aquam, non in-
greditur sepulchra patrum tuorum corpus
tuum. Cumque comedisset panem & bibis-
set, stravit asinum prophetam quem reduxe-
rat. Et abijt, & inuenit eum leo in uia, &
occidit eum, & erat cadauer eius proiectum
in uia, & asinus stabat iuxta illud, & leo
stabat iuxta cadauer. Et ecce uiri transeun-
tes uiderunt cadauer proiectum in uia, &
leonem stantem iuxta cadauer, & uenerunt
& narrauerunt in ciuitate in qua propheta
senex habitabat. Quod cum audisset pro-
pheta qui reduxerat eum de uia, dixit, Ho-
mo Dei est qui inobediens fuit ori Domini,
& tradidit eum Dominus leoni, qui con-
trivit eum, & occidit eum iuxta sermonem
Domini quem locutus est ad eum. Locutus
est ergo filijs suis, dicens, Stravite mihi
asinum. Qui cum stravissent, ascendit &
abijt, & inuenit cadauer eius proiectum in
uia, & asinum & leonem stantes iuxta ca-
dauer, non comedit leo cadauer, nec asinum
laniauit. Tulit ergo propheta cadauer ho-
minis Dei, & imposuit illud super asinum,
& reportauit illud, uenitque ad ciuitatem
prophetam senem ut lugeret eum & sepe-
liret.

aduentus, quadrageſimæ, natiuitatis, reſurrectionis Domini, pentecoſtes. Item & corporis Chriſti diebus, quibus refici maxime, & in Domino gaudere paſtoris præſentia oues debēt, ipſi ab eccleſia vllo pacto abſint: quod idem eadem & maiori ratione definiuiſſet cōcilium pro tempore peſtis, ſi de illo conſultum fuiſſet.

QVÆSTIO XIV.

Paſtoribus & aliis Prælatis ſiue iuſte ſiue iniuſte abſentibus vel peſte infectis aut & mortuis vel ſeruire nolentibus, an alij teneantur ſacramenta miniſtrare.

Quæſtionis explicatio.

Hactenus egimus de iis, qui ex debito iuſtitiæ tempore peſtis tenentur ſacramenta miniſtrare, variiſque eorum excuſationibus quas prætexere ſolent reſpōdimus: Conſequenter inueſtigandum videtur: An præter parochos ſint alii qui obligentur, ſi non debito iuſtitiæ, ſaltem charitatis, in caſibus ſcilicet, quibus paſtor timore, contagionis correptus, non audet ſacramēta miniſtrare, vel latitat, vel fugit, vel peſte correptus domi detinetur, vel etiam mortuus eſt, & ſimilibus.

Reſponſio.

Quicunq; ſacerdotes etiamſi nulla animarum

Sucesion de ascendiente, ó descendiente que muere sin hacer testamento, ni dexar hijos legítimos, ni naturales, ni descendientes legítimos, ni naturales, que hereden: ni padre, ni madre, ni hermanos legítimos, ni naturales, ni descendientes legítimos, ni naturales, que hereden, ni otros parientes colaterales dentro del quarto grado, ni marido, ni muger, ni patrono, ni manumitido, ni fisco, ni otro alguno, que por ley, ó costumbre pueda suceder, ni tenga derecho alguno, ni accion para pedir la herencia, ni parte de ella, ni para impedir que otro la pida, ó tome, ni para contradecir la posesion, que otro tome, ó pida de ella, ni para pedir, ni tomar cosa alguna de la herencia, ni parte de ella, ni para impedir que otro la pida, ó tome, ni para contradecir la posesion, que otro tome, ó pida de ella, ni para pedir, ni tomar cosa alguna de la herencia

tis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt.

Dices secundo. Quid si iniuste recusset pastor sacramenta ministrare, vel latitet domi, vel tergiuersetur, vel alias iniquè se absentet, tenebuntur quoque & illo casu alii sacerdotes.

R. Tenebuntur, sicut vno prædiuite eleemosinam recusante alicui in extrema necessitate constituto, quamuis ille peccet, non propterea alii huius necessitatis conscii excusantur; neque excusat quod pastor sit domi & tergiuersetur, quia si nolit sacramenta ministrare, perinde est moraliter loquendo, acsi præsens non sit, vt in sequentibus fiet manifestius.

QVÆSTIO XV.

Si simplices sacerdotes tum religiosi tum seculares nolint sacramenta ministrare, an possit Episcopus illos cogere.

Quæstionis explicatio.

DIximus superiori quæstione absente siue iuste siue iniuste pastore, teneri quemuis sacerdotem tempore pestis in administrandis sacramentis populo seruire: Cum autem eo casu superueniente, quisque

quisque, vt ante diximus, timore contagionis excusationes nectere & officium hoc subterfugere soleat, quæritur an Episcopus illo casu poterit simplices sacerdotes ad illud officium cogere?

Responsio.

POterit, primo. Quia ante diximus, illo casu extremæ scilicet necessitatis quilibet sacerdos tenetur vti potestate & gratia sibi à Christo tradita absoluendo à censuris & peccatis & alia sacramenta ministrãdo, poterit ergo Episcopus cogere sacerdotes, præsertim sibi subditos, vt id persoluant, ad quod obligantur. Secundo, Quia Episcopi est prouidere ne populus sit sine sacerdotibus qui illi ministrent sacramenta, & alia ad salutem necessaria: sed nulla alia est, pro illo temporis articulo, ratio prouidendi, quam vt Episcopus ex illis eligat & cogat, quos existimet magis vtiles & idoneos: Ergo poterit cogere, & illi tenebuntur obedire: quia mandatum per se iustum est, maxime in casu tantæ necessitatis in quo versamur: Si enim vnquam tũ vel maxime sacerdotes videntur obligari, ad exhibendum obedientiam quã omnes tam regulares quam seculares in sua ordinatione vel expresse promittunt aut eo (a) ipso quo incolæ & diœcesani fiunt, tacite

(a) *l. 3. in prin. l. rescrip. in fine. ac ibidẽ Dd. Ti. de muneribꝫ & honor.*

profitentur Postremo Episcopus secundū (a) canones potest quemcumq; clericum vel diaconum suspendere ab officio, si volenti illum promouere ad altiorem gradū propter bonum ecclesiæ non obtemperauerit: Ergò similiter poterit cogere vt munia pastoralia obeat. Ita doctores nostri (b) Caietanus, Sotus (c) & per eos citati.

a dist. 74. c. 3. & 4.

b 1 2. q. 26. art. 4.

c De iust. & iur. lib. 1. q. 6. art. 4. & relect. 1. de tegendo secreto memb. 3. q. 4.

Dices huiusmodi sacerdotes non tenētur, ne quidem casū tantæ necessitatis ex iustitia particulari ministrare sacramenta, ergo ad hoc cogi non possunt.

Rs. Quicquid sit de antecedente, negandam esse consequentiam, potest (d) enim ad multa nos cogere superior seu ecclesiasticus seu sæcularis, ad quæ ex iustitia non tenemur, vt v.g. ad dandam eleemosynam in magna fame ad vendendum frumentū, ad vitādum sumptus immodicos in vestes & conuiuia, ad vitandam ebrietatem, fornicationem, incœstū, sodomiam, blasphemiam, certos ludos & similia.

d Lessius de iust. & iure, li. 2. c. 7. dub. 7. num. 39.

Dices: Si omnes sacerdotes indifferenter tenētur, quem primo coget Episcopus?

Rs. Videri cogendum illum qui ægroto plurib. rationibus deuinctus est, vt si sacerdos sit ægro sanguine vel affinitate coniunctus; vel si religiosus est qui ab ægro magna beneficia accepit, vel qui loco vicinior est:

& sic

& ſic de aliis, per illa, quæ docet Illuſtriſs. Borromæus (a) de cura peſtilentiæ, & nos inferius aliqua ſuo loco dicemus.

a c.27.nu. 4 & 5.

QVÆSTIO XVI.

Si Epiſcopus velit cogere ſacerdotes ſeculares illi autem inter alias excuſationes prætexerunt ſe parentes habere, qui præcipiunt, vt cum eis à loco contagioſo recedant, an parere debeant Epiſcopo vel parentibus.

Quæſtionis explicatio.

COntra præcedentẽ aſſertionem multæ ſolent excuſationes afferri, potiſſimum ab eis ſacerdotibus qui parentes pauperes habent, quos ſua induſtria & fructib. ſuorum beneficiorum alunt: Hi enim, vt alias excuſationes omittamus, obtendunt ſe teneri parentibus: Quæritur idcirco, ad quod horum obligentur?

Reſponſio.

TEnentur obedire Epiſcopo: quia priuatæ vtilitati communis præferenda eſt, vt patet: Cum ergo Epiſcopus præcipiat ad communem vtilitatem, pater autẽ ad priuatam, mandatum Epiſcopi præferendum eſt mandato patris, præſertim, ſi (vt ſupponimus) ex vna parte periclitatur ſalus animarum, & ex altera ſalus tãtum corporalis

patris, tunc enim cum bono publico concurrit etiã bonum ſpirituale, quod corporali præferri debet.

Dices: Quid ſi eundẽ ſacerdotem eodẽ tpe requirant duo Epi, quibus ſubeſt, rõne duorũ beneficiorũ, q̃ tenet ex diſpeſatiõe?

Rſ. Pareat vtique, ſi poteſt, ſi non poteſt, (a) pareat illi in cuius diœceſi moratur, & cui primo obedientiam præſtitit, vel illi in cuius diœceſi maius & vtilius beneficium habet, hoc.n. poſtulare videtur ratio, vel ſi omnia hinc inde ſint paria ſecundũ (b) ius, locus erit gratificationi.

(a) *Argũ. c. fin. de poſtulat.*

(b) *ff. ad Sillã. ſenatusconſ. l. ſi qs in gra. & ſi cũ omnis*

QVÆSTIO XVII.

Si Epiſcopus velit cogere Religioſos illi autem allegent ſe exemptos eſſe, nec Prælatos permittere, vt Reipublicæ illo tempore ſeruiant, ne infecti peſte, cæteros religioſos inficiant, an teneantur obedire Epiſcopo, vel ſuis Prælatis?

Quæſtionis explicatio.

§ I in conuentu aliquo religioſus vnus peſte inficiatur, exponitur totus conuẽtus contagionis periculo: Idcirco quæritur q̃d ſi Eps velit aliquos religioſos cogere ad miniſtranda ſacramẽta, Prælatus aũt aduertẽs contagionis periculum nolit permittere: excuſabunturnè religioſi hmõi an vero tenebuntur ſacra miniſtrare & Epo parere?

Reſponſio

Responsio

TEnentur obedire Episcopo propter rationes præcedẽti q̃stione allegatas. Neque obest, si dicas illos à iurisdictione Epi exemptos sicut sunt hodie omnes religiosi ordinum mendicãtium, quia responderi potest, non esse exemptos à lege charitatis & iustitiæ legalis, rõne cuius regimini Epi in hoc casu subduntur, *quæ n. pro charitate instituta sunt* (inquit (a) S. Bernardus) *non debent contra charitatem militare:* Quin verò illi reliquis sacerdotibus simplicibus vidẽtur magis obligari, tum pp perfectionem status, tum pp beneficia tẽporalia, q̃ quotidiè à populo recipiunt, vt patet.

a *De præc. & dispen. c. 4.*

Dices: *Priuilegium* (b) *exemptorum non debet esse inutile.*

b *c. si Papa de priuil. li. 6.*

R. Nullum in casu præsenti priuilegium esse, neq; priuilegia qualiacunq; illa sint, ad extremam hmõi necessitatem spiritualẽ se extendere, (c) *cum necessitas legem non hẽat.* Et sic casus hic à superiore qui eos ab ordinaria iurisdictione exemit, improuisus & talis, quo indubiè nollet eos contra legem charitatis eximi: Quia tñ non desunt q̃ docẽt religiosos non posse ad id ab Epo cogi, vt oĩs illo tpe amputet tergiuersatio, prudenter faciet Eps, si cum Illustmo. & Rmõ. Borromeo (d) curet sibi facultatẽ dari à

c *peruenit. De consuet*

d *Li. de cura pest. c. 10. n. 4. & apertius 6.*

Sereniſs. vt Regularium cuiuſuis ordinis opera miniſterioue ſine vlla mora aut impedimento ſuperiorum peſtilentiæ tempore vti poſſit, ſi tamẽ tempus permittat, & nullum in mora ſit periculum.

QVÆSTIO XVIII.

Deficientibus ſacerdotibus indigenis vel Epiſcopo parere negligentibus, vel ex cauſa quacunq; ſiue iuſta ſiue iniuſta ſe excuſantibus, an liceat ſacerdotem aliunde aduocatum pecunia conducere qui peſte infectis ſacramenta miniſtret.

Quæſtionis explicatio.

ANno Domini 1579. me parochum in Eccleſia diui Michaelis Leodii agente, cum in plerisq; Belgæ locis, & præſertim ciuitate & patria Leodien. peſtilentia innumeram multitudinem hominum abſumeret, paſtoresq; in ſummo vitæ diſcrimine verſarentur, prouide valde vterq; Magiſtratus ſacerdotem foraneum conduxit non exigua pecuniæ ſumma, qui ſeorſim à ſuis habitaret, & peſte infectis ſacramenta & alia ad ſalutẽ neceſſaria miniſtraret, data paſtorib. libertate, vt quisq; pro ſua pietate, zelo, & prudentia, vel per ſe ſubditis ſuis ægrotãtibus ſacramenta conferret, vel

ſacer-

ſacerdotis illius cõductitii opera vteretur. Siquidem inde ſecutum eſt primum, vt ægrotis ſecramenta non deeſſent & ſanis per paſtores ſanos & à contagione immunes ſacramenta miniſtrarentur, deinde vt diuina officia per eccleſias parochiales, ſacrum quoq; miſſæ officium, magno hominum concurſu, pari religione & deuotione celebrarentur, tandem vt paſtores ſingulari Dei benignitate à peſte præſeruarẽtur. Ceterũ dum conductitius hic ſacerdos incredibili labore, modo pedes, modo eques, per ampliſſimã & frequẽtiſſimam ciuitatẽ propter peſte infectorum vndiq; diſperſorum multitudinem non ita reuerẽter cum ſacramentis diſtruere poſſet, ſed ea crudelitatis & minus religioſe adminiſtrare cogeretur, natæ fuerunt non ſolũ inter populares, ſed & ipſos paſtores & ſacerdote iſto eiusque moribus, necnon ratione & modo miniſtrandi ſacramẽta, perplures quæſtiones, inter quas hæc fuit quæ modo eſt in manibus, licueritne illum pro miniſtrãdis ſacramentis pecunia conducere.

Reſponſio.

DIſtinctione opus eſt: poſſunt enim in huiuſmodi conductione quatuor conſiderari: primũ, ipſa miniſtratio ſacramentorum. 2. Labor extrinſece ipſi miniſtrationi

ſtrationi coniunctus. Tertium, Suſtẽtatio pro tempore, quo per ciuitatem huiuſmodi ſacerdos diſcurrebat, vt ſacramẽta miniſtraret. Quartum & poſtremũ, cõtagionis & vitę periculũ cui ſe quotidie exponebat.

Si primum ſpectetur, communis ſentẽtia eſt, adminiſtrationẽ ſacramẽtorum non poſſe pecunia cõduci, quia ſacramenta, pſertim nouæ legis, de quibus agimus, ſunt quam maxime ſpiritualia, vtpote gratię iuſtificantis inſtrumenta, quæ proinde nulla re æſtimari poſſunt; quãquam non deſunt hodie viri docti & pii, qui hanc quoq; conductionem ſatis probabiliter in extrema quadam neceſſitate excuſari poſſe putent, vt ſuo loco in materia de ſacramento baptiſmi dicemus.

Si ſecundum: hoc eſt, labor extrinſecę ſacramentorum miniſtrationi coniũctus, certum eſt licuiſſe conducere ſacerdotem & pro ſuis huiuſmodi laboribus pecuniam dare, quia labores illi procul dubio erant pecunia æſtimabiles, licuit ergo magiſtratui conuenire cum illo ſacerdote pro eiuſmodi labore.

Si tertium: hoc eſt, ſuſtẽtatio huiuſmodi ſacerdotis, certum quoque eſt quod illa ei dari potuerit etiam ex pacto, imo verò debuerit: (a) *Dignus enim est operarius mercede ſua:*

a *Matth. 10.*

sua;& secundum Apostolum,(*a*)*non est alligandum os boui trituranti.* a 1.Cor.9.

Si postremum: hoc est, contagionis & vitæ periculum, cui sacerdos ille quotidie se exponebat, satis quoque certum est potuisse cum illo pecunia paciſci vt se tali periculo exponeret, illud enim pecunia est æstimabile, sicut & pecunia magna & notabili etiam æstimari potest tolerantia fœtorum & aliarum rerum indignarum, quas apud peste infectos ferre oportebat. b *Matth.10.*

Dices: Christus dicit, (*b*)*gratis accepistis, gratis date*, non licuit ergo pecunia illum conducere.

R. Sacerdotem sacramenta gratis dedisse, potuisse nihilominus secundū oēs ꝑ laboribus suis, nec non pro sustētatione & periculis quibus se exposuit cum magistratu conuenire & paciſci vt statim diximus. c *c.Tuanos de symonia*

Dices secundo: Ius prohibet omne pactū in spūalib. Respondet Sotus illi iuri per contrariā consuetudinē in quibusdā functionibus spūalibus & speciatim istis derogatum esse, passim .n. ea est consuetudo in ecclesia Prælatis scientibus & conniuentibus. Certum est aūt cōsuetudinem facere posse, vt id quod erat symonia iuris humani nō sit amplius symonia. Optandum tñ esset vt hæc consuetudo tolleretur, quia speciem quandam *c de iustit.& iur.lib.9.q.6 art.1.*

periculum in ſe recipiendo, antequam dã-na eiuſmodi eueniant, & ſi non euenerint nõpropterea teneri reddere aut quicquam diminuere, quia nimirum alterius cauſa reuera ſubiit periculum, etſi nihil detrimẽti illi euenerit.

QVÆSTIO XIX.

An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbe viuere.

Quæſtionis explicatio.

ETſi Sacramentorum virtus non pendeat à probitate miniſtrorum, neq; illorum, improbitas, ſi recipiens nullum obicem ponat, illi impedimentum præſtet, non licet tamẽ regulariter vti improbo miniſtro, ne eius peccato cooperemur. Huius ergo occaſione quæritur primo, quid ſi vir probus reperiri nequeat, ſint autem improbæ vitæ, qui operam ſuam offerunt, an licebit horum operam in huiusmodi neceſſitate conducere?

Reſponſio.

SI Sacerdos (*a*) probus haberi nequeat, licet in neceſſitate conducere Sacerdotem improbæ vitæ, qui ſacramenta miniſtret: quia petitur actio de ſe bona & laudabilis

a c. veſtra, de cohab. cleric. & mulierũ.

bilis, quam ſacerdos ille, ſi vult, ſine peccato præſtare poteſt, obiectum enim ipſius ex ſe honeſtum eſt, & ad veritatem religionis pertinens: ſicut licitè petitur iuramentum à gentili, qui per falſos deos iuraturus eſt, & mutuum ab eo, qui vſuras exacturus eſt.

Dico (*Si alius vitæ probatæ reperiri non poſſit*) quia ſi quis cõmodè & ſine magno detrimẽto probum habere poſſit, debebit illius opera vti, & auferre improbo occaſionem ruinæ, hoc enim poſtulat ratio charitatis: alias non obligatur cum tanto onere, ad omittendum ea, quæ ſibi ad ſalutem ſunt neceſſaria & vtilia.

Dices: Quid ſi improbus non offerat ſe, licebit nihilominus ad miniſtrandum conducere?

Rſ. Licebit, quia, vt ante diximus, quod ab eo petitur bonum eſt, & adeſt iuſta neceſſitas, quæ excuſat, vt ſcitè docet (*a*) Caietanus, & poſt illum (*b*) Sotus apud Magiſtrum ſententiarum: Et confirmatur, quia dum quis extremæ ſubeſt neceſſitati, vnuſquiſque ſi poteſt tenetur ei ſuccurrere: habet ergo in ea neceſſitate exiſtens ius inducendi vnumquemque ad miniſtrãdum ſibi ſacramentum.

a *In 3. pa. D. Thom. q. 64. ar. 3.*

b *In 4. diſt. 1. q. 5. art. 6. §. quarto licet.*

Dices: Inducere ad malum, de ſe malum eſt

lum est: ergo nullo casu licet.

R. Hoc non esse proprie inducere ad malum, sed inducere ad id, ad quod ius est petenti, quod quidem alter facere tenetur, atque adeo benefacere, quare si non vult se in gratiam Dei recipere, vt id faciat, sua culpa erit, vt patet ex generalibus principiis de scandalo,

QVÆSTIO XX.

An liceat etiam ebriosum conducere.

Quæstionis explicatio.

TEmpore pestis solent ferè malefragi homines, ad ministranda sacramenta operam suam offerre, & inter alios ebriosi, ideo forsan, quia cum vulgo putãt, se timore per commessationes depulso, non facile corripiẽdos hoc morbo, quod timidis potissimum hoc accidere opinentur, de quorum stulta & impia opinione (*a*) Gabriel Biel meminit in quæstione illa docta & pia quam scripsit de fuga pestis. Horum occasione quæritur: an si alius reperiri non possit, liceat etiam huiusmodi ebriosi operam conducere, pro ministratione Sacramentorum?

(*a*) *habetur in Ser. Dom. 4. post Pentec.*

Responsio,

SI alius haberi non potest, licet, eadem ratio-

a *Tract. 8. in Ioannem.*

ratione: & confirmatur authoritate (a) D. Auguſtini, qui diſertis verbis aſſerit, baptiſmum ab ebrioſo datum, eſſe validum.

Dices: Nullo caſu, ne in extrema quidē neceſſitate, licet aduocare ebrium: E. nec ebrioſum, quia ebrioſitas crimen, vt appareret, maius eſt ebrioſitate.

R. Quod ebrioſus poſſit miniſtrare Sacramentum, non item ebrius, non ideo eſſe, quod ebrioſitas minus ſit peccatum, ſed quia is ebrius dicitur, qui actu priuatus eſt vſu rationis, & conſequēter non poteſt habere intentionem ad valorem ſacramenti neceſſariam, quam habere poteſt ebrioſus, interim dum actu ebrius non eſt.

QVÆSTIO XXI.

An poſſit etiam ſemiebrium.

DIximus ſtatim illum dici ebrium, qui actu rationis vſum non habet: Cùm verò duobus modis poſſit id accidere, vno vt totaliter priuetur rationis vſu: altero, vt ex parte, puta qua reſtat aliquid luminis & diſcurſus, neceſſariò poni debet duplex ebrietas: vt vna dicatur perfecta & conſummata, altera imperfecta, quæ ſemiebrietas dicatur. Hui⁹ occaſione quæritur, caſu quo non reperiatur alius ſacerdos, ſit verò quiſpiam

piam seniebrius, qui opetam nō recusaret si vocaretur, an licebit talem sacerdotem ad se prō sacramentis vocare.

Responsio

SI alius haberi non potest, licet eadē seni per ratione: Neque obstat, quod verisimiliter putatur, peccaturus in ministratione sacramenti, tum quia hoc non est certū, potest enim talis aliquid plus potus ex cōsilio medicotum sumpsisse per modū antidoti contra pestem, quod secundum plerosq; licitum est; tum quia potest se breui tempore bene disponere ad ministrādum sacramentum, cum adhuc vsu rationis vtatur: Et vt ponatur, peccaturus tamen peste infectus rem bonam petit, & adest iusta necessitas, quæ illum excusat, vt ante diximus.

Dices: ad sacramenta ministranda non sufficit quicunque vsus rationis, sed tantus qui sufficiat ad rite iudicandum de sua & suscipientis dispositione & valore materiæ, formæ, & similib', ad quæ non videtur sufficere vsus, qui est in seniebrio.

Re. In casu necessitatis, in quo versamur excusat in ministro innorem dispositionē sicut & in ipso suscipiente pœnitā, quæ ini-

tio huius tractatus diximus, sufficere ergo videtur illa, qualis communiter in semi- briis reperitur.

QVÆSTIO XXII.

An etiam Concubinarium.

Quæstionis explicatio.

ET si specialis (*a*) iuris prohibitio, qui fideles vetãtut à sacerdote publicè cõ cubinario sacramenta accipere, quam eti hodie obligare putat (*b*) Nauarrus. Huiu occasione quæritur: An in casu, quo versã mur, si nullus alius haberi possit, liceat eti publici concubinarii operam conducere

a *c. nullus c. prætor, dist. 32. c. vltim.*
b *Manual. c. 25 q. 8.*

Responsio.

SI alius sacerdos haberi nequit, licet, ea dem semper ratione: quia actio hone sta ab illo petitur, quã ipse sua malitia & im puritate quãtum in se est conspurcat & cõ maculat, quod significat Nicolaus (*c*) Papa cùm ait. *Adulterum sacerdotem ministrando sa cramentum se tãtum lædere, & vnde aliis commo dum exhibet, sibi dispendium præbere.* Neque obstat lex charitatis, quia, vt statim dixim non tenemur in graui necessitate spiritual vel nostra vel publica, parcere operæ illius

c *c. vlt. 25. quæst. 8.*

qui

qui illam nobis potest sine peccato, si vo-
let, impendere.

Dices: Poteritnè quoq; huiusmodi con-
cubinarius necdum peste infectis sacramẽ-
ta ministrare, si nullus sit, qui illis seruiat?

R. Poterit, neque obstat allegata prohi-
bitio, quia, quicquid dicat Nauarrus, pro-
babilius est, illam sublatam esse, & ad Con-
cilium Constantiense & Basiliense mode-
ratam, vt tantum afficiat concubinarios no
minatim & publicè suspensos, & vt sublà-
ta non fuerit, poterit non obstãte illa peste
grassante in absentia aliorum sacerdotum
ministrare, excusante illum periculo & ne-
cessitate fidelium, cùm omnes in tali arti-
culo censeantur esse in extrema necessita-
te, vt antea ostendimus.

Dices secundò: Poterit etiam suæ con-
cubinæ, si peste inficiatur, sacramenta mi-
nistrare.

Resp. Vetitum esse Statutis Synodalib.
diœcesis nostræ, sub pœna excommunica-
tionis, ne concubinus suam concubinam
in confessione audiat: Cuius prohibitio-
nis (a) meminit Adrianus in 4. Verum nec (a) In 4. de cõ-
illa prohibitio in casu extremæ necessitatis fession.
habet locum: Licet ergo concubino con-
cubinæ, si verè pœnitens sit, sacramenta il-
lo casu ministrare: quæ verò ad veram con-

cubinariorum pœnitentiam requirantur
a c. 3. n. 19. vide apud Nauarrum in (a) Summa.

QVÆSTIO XXIII.

An etiam ab Ecclesia præcisum.

Quæstionis explicatio.

b c. 3. q. 4. & 11. q. 3. §. euidēter, & alibi passim.

CErtum (b) est, communiter non licere sumere sacramenta à sacerdotibus interdictis, suspensis, degradatis, excommunicatis nominatim vel propter violentam & notoriam clerici percussionem, iuxta moderationem Conciliorum Basilien. & Constantien. Sed quid si alii pro tempore reperiri non possint, an liceat Magistratui vel ipsis peste infectis tales inducere, vt sibi sacramenta ministrent.

Responsio.

Si alius haberi non possit, licet: quia secundum antiqua (c) iura & nouissimū concilium (d) Tridentinum, *in articulo mortis omnes sacerdotes quotlibet pœnitentes à quibuscunq; peccatis & censuris absoluere possunt*: Si *omnes sacerdotes*, ergò & sacerdos præcisus: & confirmat (e) Soto. Cum enim in articulo mortis agatur, vel de perpetua felicitate, vel de perpetua damnatione fidelium, nō ageret Ecclesia, quæ à Spiritu sancto gubernatur, secundum

c c. quod de his, de sentē. excō. & ibi Dd.
d sess. 14. ca. de Sacr. pœnitent.
e in 4. d. 5. 18 q. 4. art. 4. §. Rat. concl.

cũdum ampliſſimam Dei miſericordiam: Si aliquem ſacerdotẽ impediret illo tempore ſacramenta miniſtrare.

Dices: præciſus ab eccleſia, non poteſt miniſtrare ſacramenta abſq; peccato. Nemo ergo poterit illum ad id inducere.

R. Præciſum non peccare in illo extremæ neceſſitatis articulo, hic enim ſemper excipitur.

Dices ſecundo: Præciſio non tollitur per contritionem, debet ergo præciſus pro reconciliatione ad ſuperiorem recurrere, priusquam tale officium ſuſcipiat.

R. Verum eſſe, ſi facile fieri poſſit abſq; periculo animarum, ſed hic verſamur in caſu quo res moram non patitur nec poteſt commode ad ſuperiorem recurri: Itaque excuſantur: Alioqui enim eccleſia vt ante diximus, quæ à Spiritu ſancto regitur non ſatis prouidiſſet ſaluti fidelium ex hoc ſæculo excuntium.

QVÆSTIO XXIV.

An etiam Hæreticum.

Quæſtionis explicatio.

INter ſacerdotes ab eccleſia præciſos, periculoſiſſimi ſunt hæretici, qui in id perpetuo intenti ſunt, vt alios ad ſuas opiniones alliciant: Cum autem omnes tum

Lutherani tum Caluinistæ sacramenta nu-
da & inefficacia signa esse opinentur, gra-
tiamque quam per Sacramenta nobis cre-
dimus, soli fidei tribuant, merito Catholi-
sibi timere debent, ne si illorum aliquem
pro sacramento ministrando vocent, loc
sacramẽti illis hæresim suam instillẽt, adh
quod solent (sicut (a) eruditissimi & grauis
viri annotarunt) sacramentorũ formas per-
uertere, materiam contemnere, intentionẽ
vitiare, quæ tamen ad sacramentorũ essen-
tiam sunt necessaria: Merito ergo specialim
de huiusmodi præcisis quæritur: An & illi
aduocari & induci possint, vt sacramen
illo tempore ministrent?

(a) *Reuerendissimi Matthæus Honius Archiepisc. Mechl. & Henric. Cuyckius Episc. Ruræm. in suis parochialib. Ille de Baptis. can. 10. Hic de Baptism. can. 9.*

Responsio.

§ I alius sacerdos haberi non possit, po-
terunt aduocari Si modo de intentione
ministrandi constiterit & prudenter peri-
culũ subuersionis caueatur. Vt patet ex iis
quæ superioribus quæstionibus diximus.

Dixi primo: (*Si modo de intentione minis-
trandi constiterit*) quia secundum commu-
nem eamq; certissimam aliqua saltem in-
tentio conficiendi sacramentum requi-
tur, puta faciendi quod Christus institutor
sacramentorum fecit, quam quidam hære-
ticorum habent.

Dixi secundo: *Si periculum subuersionis ca-*
ueatur.

neatur, quia stante illo vel simili, vt publici scandali vel infamiæ, religionis, aut contemptus sacramentorum, non licebit, sed illo casu potior habenda erit ratio boni publici & reuerentiæ sacramentis debitæ.

Dices primo: Non potest vocari hæreticus sine scandalo: ergo simpliciter non est aduocandus, neque in extrema necessitate.

R. Scandalum illud fore aliquando actiuum, aliquando passiuum tantum & excusabile, quando vero erit vnius vel alterius generis ex ordine charitatis, & ex generali obligatione vitandi scandalum & proximi ruinam, iudicandum est. Nam (vt superioribus quæstionibus diximus) si commodè possumus, & sine magno detrimento, debemus auferre proximo occasionem ruinæ, quia hoc postulat ratio charitatis: Si vero id sine graui incommodo ac detrimento vitare non possumus, non obligamur cum tanto onere ad omittendũ ea, quæ sunt nobis ad salutem necessaria. Cæterum etsi hæc vera sint, non suadeo tamen, vt quis hæretici opera facile vtatur, nisi qui hæreticorum malitiam & fraudulentiam, perspectam habuerit, & ab ea sibi cauere probe didicerit.

QVÆSTIO XXV.

Quis teneatur ministrare sacra summo Pontifici Primati, Patriarchæ, Cardinali Episcopo, & inferioribus Prælatis exemptis, vt generalibus ordinum, Decanis, Abbatibus. Prouincialibus, Guardianis, Prioribus, peste infectis.

Quæstionis explicatio.

SVnt in ecclesia personæ quædam, quæ vel propter præeminentiam status vel propter priuilegia & exemptiones nō subsunt Episcopis & Pastoribus ordinariis: de quibus ideo queri solet apud doctores, qui tenentur illis sacramēta ministrare, quod & si omni tempore merito quæri potest, tamen maxime pestilentiali, quo fere Sacerdotes, vt diximus, sacramentorum administrationem subterfugere solent: horū occasione consequenter quæritur, quis teneatur illis ministrare sacramenta.

Responsio.

PRimo. Pontifici summo tenetur ministrare sacramenta sacerdos quem ille sibi ad hoc delegit & obligauit. Ita necessario dicēdum est, quia cum summus pontifex nullum in terris superiorem habeat, & peccare possit sicut alii, necessarium est dicere

dicere vel ipsum posse sibi sacerdotem deligere qui sacramenta illi ministret, vel deū illi aliquem designasse qui ei sacramenta ministrare teneatur; posterius non videtur verum, nusquam enim hoc legimus; restat ergo vt prius dicamus. Colligitur hæc doctrina ex iis, quæ doctores communiter tradunt de primatu Pontificis; Alioquin, summus Pontifex peioris esset conditionis reliquis fidelibus qui habent pastores & alios sacerdotes obligatos ad sacramenta sibi quārumuis peste infectis etiam cum periculo vitæ ministranda.

Secundo: Aliis Prælatis exemptis tenetur similiter ministrare sacramenta sacerdos ille, quem ipsi sibi delegerint, & ad hoc obligarint, & hoc necessarium est dicere, quamuis diuersa ratione: Cum enim plerique omnes illi à summo Pontifice longissime distent, necessum fuit vt priuilegiū illis concederet, quo sacerdotem eligere possent, qui illis sacramenta ministraret, q̄ hisce verbis in decretalibus expressum habemus, (a) *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculū immineat animarum, permittimus Episcopis & aliis superioribus nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem.*

(a) est Greg. 9. de reseru. & pœn. & rem. c. vlt. ne pro dilation.

Neque obstat, quod priuilegium videtur tantum loqui de sacramento pœnitentiæ, quia regulare est in iure canonico, vt quis sacramentū pœnitentiæ ministrari permittitur, præsertim in articulo necessitatis liceat etiam ministrare viaticum, & consequēter alia, si quæ sint in tali casu ad salutē necessaria sacramenta, aliàs enim sumus Pontifex illis non sufficienter prouidisset.

Dices primò. Poterit ne etiam sæcerdos secularis per eos electus sacramenta ministrare.

R. Poterit, quia priuilegiū non restringit, & aliàs non esset satis periculis animarum prouisum.

Dices secundò. Sacerdos per huiusmodi Prælatos electus, tenetur ne ministrare sacramenta ex debito iustitiæ, vel alio titulo.

R. Sacerdotem posse eligi duobus modis: vno, vt post electionem maneat eligēti obligatus ad illa ministranda, & sit velut eius paßtor saltem in illis officiis, cui ob id alimenta & alias commoditates tribuit: altero, vt post electionem maneat in arbitrio eligentis, eligere alia vice alium, & altera alium, & sic consequenter, quoties voluerit sibi sacramenta ministrari: hoc enim sicut posse etiam vigore huius priuilegii censent.

sent (a) Paludanus, (b) Anthonius (c) Nauarrus & alii. Si sacerdos est electus primo modo, tenetur eligenti peste infecto ex debito iustitiæ ministrare sacramenta, etiam cum periculo vitæ, quia hic sacerdos in eiusmodi officiis pastor est eligentis, & ad id tacite se obligauit, alimenta & alias cõmoditates percipiendo, vt ex iis, quæ de pastore antea diximus, patet. Si verò est electus altero modo, non tenetur debito iustitiæ, sed potest teneri debito charitatis, pietatis, obseruantiæ, obedientiæ, vel similis alterius virtutis.

a *in 4. dist.* b *3. par. t.* c *cap. 19.* c *in c. placuit, de pœnit. num. 166.*

QVÆSTIO XXVI.

Quis domesticis Summi Pontificis, Primatum, Patriarcharũ, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum inferiorum Prælatorũ exẽptorum.

Quæstionis explicatio.

SIcut difficultas est, quem habeant obligatum ad ministrandum sibi sacramẽta in casu pestilentiæ exempti Prælati, ita non minor difficultas, quem habeant ipsorum familiares & domestici. Quocirca etiam quæritur, quis teneatur illis ministrare.

Responsio

Resp onsio.

Dico primo: (*a*) Summus Pontifex & pœnitentiarius primus tenetur suis familiaribus & domesticis ministrare sacramenta, nisi illis alium assignarint, quia sunt illorum immediati pastores. Non solet tamen per se Pontifex ministrare sacramenta, nec forte expediret tempore pestis, quia est causa vniuersalis, imo vniuersalissima, quæ per se non operatur particulares effectus, sed vacat maioribus, nisi in casu raro & necessario, puta extremæ necessitatis quo nullus alius esset sacerdos vt colligitur ex iis (*b*) quæ ex D. Thoma ante diximus.

a *Paludi. sup.*

b *Cajetan. art. 14. & 3. art. 1.*

Secundo, similiter alii inferiores Prælati tenentur ministrare sacramenta suis subditis; quamquam non teneantur nec expediat vt per se ministrarent ob causam iam assignatam, sic enim se habent ad aliquam multitudinem populi sibi subditam, sicut Summus Pontifex ad vniuersalem Ecclesiam.

Postremo, inferiores Prælati exempti, vt Abbates, Decani, Prouinciales, Guardiani, Priores, &c. tenentur suis respectiue ministrare siue canonicis, siue religiosis, siue per se siue per alium, eadem ratione.

Dices primo: Possuntne familiares & domestici

meſtici Papæ eligere ſacerdotem qui illis ſacramenta miniſtret? Ratio dubitandi eſt, quia immediate ſubſunt Pontifici, ſicuti Prælati exempti.

R. Non poſſe, quia etſi ſint exempti à iurisdictione ordinariorum, non tamen ſunt Prælati: Itaq; Pontificis & ſummi Pœnitentiarii erit illis deſignare ſacerdotem, vel ſpeciatim dare facultatem eligendi aliquem.

Dices ſecundo: Tenenturne huiuſmodi Prælati miniſtrare ſacramenta ſibi ſubditis ex debito iuſtitiæ vel charitatis.

R. Quoſdam putaſſe Prelatos religioſorum ex debito charitatis tantum teneri, qa videlicet ex charitate vel obedientia ſine aliquo ſtipendio munus iſtud ſuſcipiunt: ſed contrarium videtur eſſe verius: Neque enim illi ſubditi debent peioris eſſe conditionis quam reliqui fideles, vt in caſu peſtis non habeãt ius ab aliquo proximo paſtore petendi ſacramenta: Neq; verum eſt quod ſtipendium accipiant, quod videtur contrariæ opinionis fundamentum: recipiunt enim à Religioſis reuerẽtiam & obedientiam, & ad hoc munus aluntur à religione, & ſuas priuatas commoditates ſupra reliquos religioſos habent.

QVÆ-

QVÆSTIO XXVII.

Quis Prælatis non exemptis.

Quæstionis explicatio.

SVnt in diœcesi Leodiensi Prælati, de quibus indubium est eos immediate subesse Episcopo, vt Abbates & Priores Canonicorum Regularium diui Augustini, Decani rurales & alii nonnulli: Quæritur ergo quis grassante peste tenebitur illis sacramenta ministrare.

Responsio.

EPiscopus, siue per se, siue per aliũ, quia est eorum proximus Pastor.

Dixi, *per se vel alium*, quia non solet, neque subinde expedit, vt postpositis grauioribus diœcesis negotiis, dedat se huic functioni, quæ plerumque per alios inferiores sacerdotes æque bene perfici potest.

Dices: Per quem hoc munere fungi solet Episcopus circa prædictos Abbates & alios sibi immediate subiectos.

R. Per Priores, Suppriores, qui vel ex regula vel statutis aut consuetudine solent suorum Prælatorum confessiones excipere.

Dices secundo: Possuntne huiusmodi Prælati pro se & suis sacerdotem etiam secularẽ eligere, & ad hoc munus obligare.

R. Non

R. Non possunt de iure, Consuetudine tamen huius diœcesis ex tacito Episcopi consensu videtur introductum, vt sibi eligant.

Dices tertio: Per quem solet Episcopus fungi hoc munere circa Decanos rurales.

R. Per pastores, quos Decani sibi subiectos habent, hi enim sicut suorum confratrum pastorum, ita & Decani sui confessiones excipere solent.

Dices quarto: Tenentur prædicti ministrare ex iustitia vel charitate.

R. Vide quæ ante diximus de duplici modo eligendi.

QVÆSTIO XXVII.

Quis canonicis Regularibus & Pastoribus ruralibus?

Quæstionis explicatio.

EX dictis non est difficilis quæstionis resolutio, tantum aduertendum, vt cum canonici regulares, sicut & pastores respectiue sibi mutuo sacramenta ministrare soleant, sciatur quis ex iustitiæ debito vel solius charitatis teneatur illa ministrare.

Responsio.

ABbates & Decani rurales tenentur respectiue suis canonicis regularib. & pastori-

pastoribus sacramenta per se vel alium ex iustitiæ debito ministrare, quia sunt illorum immediati pastores, debent ergo illis immediate ministrare, idque ex iustitiæ debito, quia Abbates & Decani idcirco obedientiam, reuerentiam & alias quasdam commoditates à suis respectiue subditis recipiunt.

Dixi (*per se vel alium*) quia satisfaciunt officio, si per idoneum ministrum id præstet.

Dices: Possunt Abbates & Decani vti opera cuiuscunq; sacerdotis idonei in ministrandis sacramentis?

Re. Possunt in casu pestis, non ita extrà illum, quia Decani regulariter debent vti approbato iuxta nouissimam Constitutionem Concilii (*a*) Tridentini, licet non Abbates pro suis, de qua re plura dicere non est huius loc.

a Sess. 23. c. 15

QVÆSTIO XXIX.

Quis teneatur sacramenta ministrare Imperatori vel Augustæ vel Regibus, & eorum auliciis peste infectis.

Quæstionis explicatio.

SOtus (*b*) dicit se de hac quæstione nihil certi legisse quamuis autem hoc particulatim dicat de sacramento pœnitentiæ tamen

b In 4. dist. 18 c. 4. art. 2. §. Cardinales.

tamen idem est iudicium de ministro aliorum sacramentorum per ea quæ ante diximus.

R. sponso.

DE iure tenetur[a] pastor, in cuius parochia ipsa aula Imperatoris vel Regum sita est, quia quoad sacramẽta immediate illi parochiæ subditi sunt: deficiente pastore tenetur Episcopus diœcesis, in qua quæq; aula sita est: verum quia ex antiquissima consuetudine solent recipere sacramenta à suis sacellanis, tenebitur illis ministrare Sacellanus prout ad id electus & obligatus fuerit, vt ante diximus.

a *c. vlt. extr. de parochiis.*

Dices: Nulla consuetudine[b] introduci potest vt absq; licentia proprii sacerdotis pollit aliquis sibi eligere confessorem, nemo ergo poterit obligari saltem ad confessionem excipiendam præter proprium sacerdotem.

b *de pœn. & rem. ss. c. 2. lib 6.*

R. Hoc tempore Imperatorem & Reges, vel habere priuilegium eligendi Capellanum, vel saltem[c] accedere tacitum Summi Pontificis & Episcoporum consensum.

c *d. Paludi & Hostiam. supr.*

QVÆSTIO XXX.

Quis Principibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus & aliis locorum Dominis, seu eorum Balliuis & Seneschallis, eorumque domesticis.

Quæstionis explicatio.

MVlta de his particulatim habet Paludanus, & post illum Anthoninus, quæ non paruos scrupulos adferunt, de quibus idcirco puto loquutum fuisse Sotum, cum dixit, *in his parum legi certi*, subiiciam quæ videntur certiora.

Responsio.

a arg. c final. de parochiis

IN primis de iure tenetur (*a*) parochus in cuius parochia resident, propter rationem aliquoties antedictam, verum quia plerique Principum & Dominorum, qui multa dominia habent, solent ire de vno dominio ad aliud, & habere Capellanos, qui ipsis sacrum missæ officium faciunt & sacramenta ministrant hodie in vsu est, vt illi Capellani sic electi sint illis ad hoc obligati: Balliuis vero & Seneschallis prædictorum Dominorum, sicut & eorum familiaribus & domesticis, qui nomine eorum fere semper modo huc, modo illuc discurrunt, tenetur ministrare pastor ille, in cuius parochia pro tempore conceptæ pe-

stis

tis reperiuntur, quia eo casu est eorum pastor.

DICES: Cum huiusmodi officiati fere habeant plures pastores in districtu suorum officiorum commorantes, quis illorum in hoc casu ministrare tenebitur?

RE. Cum Paludano, (a) eum teneri prius ministrare, in cuius parochia ille decubit. Quo deficiente tenebitur vicinior, vel qui prius ab eo voeabitur.

a *Sup.*

QVÆSTIO XXXI.

Quis viatoribus, Peregrinis, Mercatoribus ad nundinas proficiscentibus, si per itinera peste corripiantur.

Quæstionis explicatio.

SYluester (b) & alii faciunt plures distinctiones inter viatores cum licentia Episcopi, vel sine illa: Sed quia his in locis non est in vsu, vt peregrinantes ad loca sacra vel alia petant licentiam confirendi vel alia sacramenta recipiendi per itinera, idcirco loquimur de viatoribus simpliciter, siue illi habeant licentiam siue non, & quæritur quis illis obligetur, si in itinere peste corripiantur.

b *verb. confessor. 2. q. 2.*

Responsio.

Pastor in cuius parochia reperiuntur dū

a *arg.c.fin.de parochiis.*

peste (*a*) inficiuntur, quia is pro illo tempore censetur eorum pastor.

Dices: Quid si à domicilio domum heri vel nudiustertius recesserint.

R. Quidam volunt viatores peregrinos & huiusmodi demum sortiri forum, si per annum abfuerint à loco habitationis, alii si abfuerunt quinque fere mensibus, alii, si vno mense, modo longius absint à suo domicilio, nec facile possit pastor proprius illis seruire: Sed in casu pestis in quo versamur, putamus etiam breuius tempus sufficere, nec præfatos Doctores in hoc casu aliud dicturos fuisse, præsertim si proprius pastor facile haberi non possit, quia (*b*) *necessitas legem non habet.*

b *De cõsuet. c. peruenit.*

QVÆSTIO XXXII.

Quis Vagabundis.

Quæstionis explicatio.

c *Gloss. & Barth. in l. dies. §. Prætor ff. de damno infect. & Panor. apud Syluest verb. cõfess 1. q. 1. in fine.*

VAgabundi (*c*) dicuntur, qui non habent certum domicilium, nec quærunt, nec petunt habere.

Responsio.

d *arg. c. fina. de parochiis.*

TEnetur illis ministrare pastor (*d*) in cuius parochia peste decumbunt, quia

quia cum nullam certam habeant parochiam, necessario censentur esse illius, in qua pro tempore huiusmodi necessitatis reperiuntur.

Dices: Vagabundi non sunt melioris conditionis quoad sacramenta, quam incolæ & alii: Sed incolæ alicuius loci non habent tot pastores ad quot loca commigrare volunt. Ergo,&c.

R. Negando Consequentiam, magna enim est ratio diuersitatis, quia incolæ certum aliquem pastorem habẽt,isti nullum. Nec propterea melioris sunt conditionis, quod pastor loci, in quo in tali necessitate reperiuntur, fiat illorum pastor, tum quia non habent actu nisi vnum pastorem,tum quia incola,si casu peste corripiatur in externa patria, ille in cuius parochia continget illum peste corripi,fiet illi pastor.

QVÆSTIO XXXIII.

Quis illis, qui in duabus parochiis ex æquo habitant in vna æstiualem in altera hyemalem domum habentes.

Quæstionis explicatio.

IN hac quæstione duo videntur facere difficultatem.1.quod huiusmodi domus solent esse vicinæ. 2. quod altera æstiualis, videtur magis ad aliquam animi recreatio-

nem quam ad habitationem ſeruire: dicam quid videtur probabilius.

Reſponſio.

SI, vt ponit quæſtio, quis ex æquo habitet in duabus domibus, videtur primũ is parochus teneri, in cuius parochia reperitur cum peſte inficitur, & illo abſente aut officium facere detrectãte, alter parochus ſi vocatus commode illum adire poteſt. Ita Nauarrus, (a) & eſt valde conforme iuri canonico, quia vterque eſt illius parochus, & cum talis moritur, tenetur vtriq; parochiæ ſoluere iura mortuaria.

a *In c. Placuit, nu. 77. c. eũ quis, de ſepult. in 6.*

Dices, quid ſi non habitat ex æquo: ſed tantum aliquo tempore frequentat æſtiualem animi & recreationis ergo.

R. Teneri miniſtrare parochum illum, in cuius parochia principalius habitat. Si modo parochus cõmodè illũ adire poteſt, quia is vere parochus eſt, non alter. (b)

b *a. Is qui de ſepult. in 6. Nauarr. c. Placuit nu. 84. & ſeq.*

QVÆSTIO XXXIV.

Quis Scholaribus diuerſarum nationum in vniuerſitate aliqua commorantibus?

Quæſtionis explicatio.

DIfficultatem faciunt diuerſæ vniuerſitatum conſuetudines; item diſtãtia

vel

vel proximitas locorum domicilii ipsorum, distinctione patebit quod videtur probabilius.

Responsio.

VEl enim in vniuersitate est aliquis designatus, & ille obligabitur, siue per se siue per alium, quia est illorū quo ad hoc pastor ex officii sui debito: vel non est designatus, & tunc si cōmode proprius pastor habeti poterit, vt quia sit in eadem ciuitate, tunc obligatur proprius pastor: (a) alias parochus illius loci, in quo habitarunt siue per annum, siue per breuius tempus, (b) per ea quæ ante diximus.

a *Nauarr. c. placuit n. 97.*

b *Panormit. in c. omnis, & in c. cum*

Dices, secundum (c) Innocent. oportet Scholares habitasse per annū in parochia, anteqū censeantur parochiani: ergo non tenebitur parochus ministrare studioso peste infecto, nisi per annū habitarit in parochia: &c. Negando cōsequentiam: quia vt intelligatur notādum actus scholarium & quorumcunq; laicorum in cōparatione ad parochū esse in duplici differentia: Quidam sunt vtiles facerdoti, quibus licit. exhibetur illi aliquod emolumētum, vt solutio decimarum & huiusmodi, quidā vtiles scholario, & aliis quibus aliquid à parocho recipiunt, vt cōfiteri, communicare, audire diuina, & huiusmodi: Si primos actus consideres,

c *Innocent. in c. contingat, de sepult. c. omnis, de parent. & test.*

Digitized by Google

sideres, verum est quod dicit Innocentius, quia non tenentur ad decimarum personalium solutionem, nisi per annum habitarint in parochia. Si secundos, verum est quod diximus Scholares habere ius petendi sacramenta à pastore loci in quo habitant bona fide studendi causa, (a) sine præfinitione alicuius temporis, & cõsequenter pastorem statim obligari ad ministranda illis sacramenta, præsertim extrema necessitate spirituali occurrente.

a *Panor. sup.*

QVÆSTIO XXXV.

Vtrum teneantur Pastores vel alij quicunq; sacerdotes sacramenta ministrare omnibus peste infectis.

Quæstionis explicatio.

HActenus ostendimus qui teneantur tempore contagioso sacramenta ministrare siue ex debito iustitiæ siue charitatis: Respõdimus etiam variis ministrantiũ tergiuersationibus & excusationibus ex parte ipsorum petitis: Sequitur proxime, vt examinemus: An omnibus peste infectis pastores teneantur ministrare: nam etiam ex parte peste infectorum multa subterfugia tempore pestis prætexi solent, quibus deinceps consueta methodo & breuitate respon-

respondendum est: Quod vt ordinatius & dilucidius fiat obseruandum est peste infectos plerumque multa eaque grauissima symptomata tum corporis tum animi pati: Et inprimis nauseam & frequentes vomitus, singultus, tussim, sitim inexhaustam, cruoris in ore abundantiam, sternutationes, suspirationem difficilem, linguæ tumorem, sudorem graue olentem, per omnia membra dispersum, profundissimũ somnum, animi deliquium, furorem, amentiam, tantam subinde corporis insensibilitatem, vt pro mortuis reputentur: de quibus multi Medici, Historici, & Poëtæ: de prioribus corporis symptomatibus sic Galenus (a) loquitur: *Non solum morsus patiuntur peste infecti, sed & alios affectus, tum qui nauseam in eis excitant tum qui Cardigioni votantur & expultricem irritant.* Et Thucydides (b) describens pestem, quæ suo tempore Athenis grassata est: *Iucundissimum* (inquit) *in gelidam seipsos aquam inijcere, id quod in puteos multi eorum, quibus custos deerat sese proijcientes fecerunt inexhausta siti adacti, quanquam perinde erat plus ac minus bibere.*

a *lib. 5. de loc. affectis, c. 6. & lib. 5. suæ method. c. 12.*

b *lib. 2. hist. de peste Athen.*

Lucretius Poëta de peste infecto loquens sic ait:

Creber spiritus, raroq; coortus.

Et Ouidius de eodem:

Viscera torrẽtur primo, flammisq; fatiscunt,

Et rursus:

Aspera lingua tumet, tepidisq; arentia ventis
Ora patent, auraque graues captantur hiatu.

Et Lucanus de eodem:

Atq; animi interpres manabat lingua cruore
Debilitata malis, motu grauis, aspera tactu.

De posterioribus animi symptomatibus Euagrius (a) describens pestem quæ suo seculo per quinquaginta duos annos totum fere orbem peragrauit, testatur plerosque peste infectos vi & magnitudine morbi de statu mẽtis dimotos vitam reddidisse. Cuius rei exempla & nos Leodii illo luctuoso anno 1579. plura conspeximus: his ita præmissis quærimus generatim, an pastores seu alii quicunq; sacerdotes teneantur ministrare sacramenta omnibus peste infectis.

a *lib. 4. hist. eccl. c. 28.*

Responsio.

TEnentur indifferẽter omnib, egentibus & rite dispositis: hæc assertio colligitur ex iis, quæ superiorib. quæstionib. diximus de officio pastorali, hoc enim est potissimũ pastoris munus ministrare sacramenta sine vlla acceptione personarum: *Nam in Christo Iesu* (inquit (a) Paulus) *non est Iudæus neq; Græcus, neq; seruus, neq; liber, neq; mascul⁹ neq; fœmina.*

b *ad Galat. 3*

Dixi,

Dixi (egentibus) quia (b) non est opus valentibus medicus, quales sunt parituli, qui defectu victus rationis necdum potuerunt peccare, saltem mortaliter, & à natuitate amentes, & si qui sint adulti, de quorum bono statu moraliter pastori constat. b Matth. 9.

Dixi (Rite dispositis) quia aliis sacramenta non prosunt sed officiunt, & sacerdos illis scienter dispensans sacrilegium committit, indigne res sacras pertractans, contra virtutem religionis.

Dices: Pastores sæpe dubitant de subditis, an sint sufficienter dispositi, tenebuntur non obstante dubio, & illis ministrare?

R. Tenebuntur si facto examine pro ratione temporis quod illis tunc conceditur manent spectalatiæ dubii, illo enim casu debent ie practice resoluere & melinare ad partem quæ faucet animæ, vt initio ostensum est.

QVÆSTIO XXXVI.

An teneantur etiam famulis & ancillis.

Quæstionis explicatio.

NOn primo famulos & famulas præ dominis & dominab. cirius peste corripi eo q illis ex officio incúbit huc & illuc ad procuranda domus necessaria discurrere in foro & locis publicis versari, emere, mercari,

Digitized by Google

mercari, domus etiam cubicula verrere, vestimenta mundare, linea lauare, quibus modis vt initio diximus, maximè pestis concipitur. Secundo nota huiusmodi peste correptos ob seruilem conditionem, parum christiane, à Dominis in hac necessitate extrema plerumq; negligi: Horum occasione quæritur: An sic neglectis pastor teneatur ministrare sacramenta; an vero ab administratione excusetur.

Responsio.

NOn excusatur, sed tenetur ministrare non secus ac ipsis dominis & dominabus, quia per Baptismum, qui dominis & famulis communis est, vtrisq; ius æquale acquisitum est ad petẽdum & pecipiendum sacramentum: Non ergo famulis obesse debet seruilis cõditio, cum quoad perceptionem sacramentorum omnes fideles sint æqualis conditionis, vt bene probat Pontifex Adrianus (*a*) illis Apostoli verbis paulo ante citatis: (*b*) *Quicunque baptizati estis in Christo, Christum induistis: Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber.*

a *c. dignũ, de coiug. seruor.*
b *Galat. 3.*

Dices: Pastor non solet vocari in huiusmodi casu ad seruos & ancillas.

R. Sicubi talis inoleuit consuetudo, tanquã abusus & corruptela intollerabilis per Præla-

Prælatos & pastores corrigi debet, vbi omni iuri naturali, diuino & humano contraria.

Dices secundò: Quid si eodem tempore vocetur illuc quidem ad dominum, isthuc vero ad famulum vel ancillam, pro eodem sacramento?

R. Cæteris paribus, locus est gratificationi. Dico (*cæteris paribus*) quia fieri potest, famulum præferri debere, si in maiori necessitate salutis sit constitutus, vt fieri frequenter solet.

QVÆSTIO XXXVII.

An etiam in amentiam & furorem actus.

Quæstionis explicatio.

TAnta est vis morbi pestilentialis, vt illo correpti, frequentissimè in deliriu̇m, phrenesin, amentiam, furorem & huiusmodi alias animi passiones incidant, vt paulò ante notauimus: Quæ causa est, vt tempore pestilentiali frequenter in quæstionem vertatur: An & illis Sacramenta ministranda sint: quæ eò periculosius disputatur, quòd non desint (*a*) Doctores, qui existimant, sine discrimine illis neganda esse. Horum occasione quæritur: An & illis pastores

a *Gabr. in 4. dist. 9. q 4. Alexa q 49. memb. 4.*

ſtores ſacramenta miniſtrare debeant: ab vetò iuxta aliorum opinionem excuſent.

Reſponſio.

Diſtinguendum eſt inter amentes. Aut enim antequam in amentiam inciderent, ſacramenta neglexerunt, vel etiam de illis malè ſenſerunt: aut contra piam & religioſam voluntatem erga illa præ ſe tulerunt: Si primum, non ſunt illis miniſtranda ſacramenta, non ratione furoris vel amētiæ, ſed voluntariæ indiſpoſitionis, puta, quia ſua infidelitate vel craſſa negligentia indignos ſacramentis ſe reddiderunt.

Si ſecundum: Tenebuntur paſtores illis miniſtrare, niſi periculum vomitus, expuitionis & ſimilis irreuerentiæ timeatur: fieri enim poteſt, vt ab vltima ſacramentorum perceptione peccarint mortaliter, & in amētiam inciderint, tantum attriti, fiant v. cōtriti per ſacramētorum applicationem, vt initio annotauimus.

Dixi (*niſi periculum vomitus, exſpuitionis, aut ſimilis irreuerentiæ timeatur*) propter ſacramentum Euchariſtiæ: de quo ſuo loco dicemus.

Dices: Non poſſunt amētes ſe ad ſacramenta recipienda diſponere.

Reſp. Non eſſe neceſſariū, vt iam ſe diſponāt, potuerunt enim antequam in amē-

tiam in-

tiam incidissent, se disperisse, & ideo tũc non ad ipsos, sed ad pastores pertinet, illos illorumque dispositionem examinare: nã si nõ cõstat, eos fuisse prius in peccato mortali, (a) *præsumendi sunt boni, quia mali nõ probantur*: Si autem constiterit, peccasse mõ- (a) *final de præsumpt.* taliter, oportet vt conster, vel fuisse confessos si potuerunt, vel si non potuerunt, saltẽ signa contritionis dedisse.

Dices 2. Tenentur quoque pastores illis ministrare, qui perpetuo amentes fuerunt.

R. Non tenentur ministrare sacramenta pœnitentiæ, eucharistiæ & extremæ vnctionis, quia non indigent: neque obstat, quod alijs amentibus, qui videlicet aliquãdo vsum rationis habuerunt, ministrare teneãtur, quia magna est ratio diuersitatis inter hos & illos: nam qui post vsum rationis amentes facti sunt, fuerunt te ipsa obligati præcepto percipiendi sacramenta, vnde præsumuntur vel explicite vel saltem implicite sacramenta petisse, & peculio speciale iuis ad illa acquisisse, quod merito eis ecclesia seruare vult, quod locum habere non potest in iis, qvi vsum rationis nunquam habuerunt.

QVÆ-

QVÆSTIO XXXVIII.

An etiam non petentibus.

Quæstionis explicatio.

PLuribus ex cauſis accidere ſolet, vt peſte infecti ſacramenta non petant, vel quia vi morbi præoccupati nō habent facultatem loquendi, vel quia non habent, qui paſtorem aduocet, vel quia falſo exiſtimant, ſibi ſacramenta non deberi, propter ſeruilem conditionem, de qua ſtatim diximus, vel quia hæreſi infecti, credūt cum Nouatoribus noſtri temporis, ſacramenta non eſſe ad ſalutem neceſſaria. Horum & ſimilium occaſione quæritur: An paſtor excuſetur, ſi huiuſmodi non petentes ſacramenta, moriantur ſine illis, an vero teneantur miniſtrare?

Reſponſio.

DIco primò. Quod ſi adhibita cōgrua monitione, doctrina & exhortatione hæretici peſte infecti in ſua pertinacia perſeuerent, non ſolum non teneri paſtorē illis miniſtrare, ſed licitè non poſſe, etiamſi illa peterent, quia per infidelitatem ſe indignos ſacramentorum participatione reddunt, vt manifeſtum eſt.

Dico

Dico ſecundo: Paſtorem extra hunc caſum teneri nonſolum miniſtrare ſacramẽta, dum vocatur & petitur ab amicis & vicinis peſte infectis, ſed etiam, dum non vocatur, nec æger morbo præuẽtus illa petere poteſt, aut falſa perſuaſione deceptus, illa non petit, ratio eſt, quia paſtor ex officio tenetur vigilare & ſollicite inquirere, num aliqui tali tempore à parentibus, dominis, & amicis ſint deſerti, vt eis ipſe, maxime in ſpiritualibus, ſubueniat, vt ante diximus. Neque obſtat, quod actualiter non petant ſacramenta, quia ſufficit, quod illa implicite & interpretatiue petunt, dum contritionis ſigna præ ſe ferunt, ſiquidem in ſignis iſtis eſt tacita petitio ſacramentorũ: & confirmatur, quia contritio includit voluntatem implendi omnia Dei præcepta, ergo & illud, quo tenemur in articulo mortis ſacramenta percipere.

Dices: Hoc pacto ſacramenta exponũtur periculo irreuerentiæ, quia fieri poterit vt minus bene diſpoſitis diſpẽſent, quod ſine irreuerentia fieri nequit.

℟. Cum huiuſmodi aliter ad ſacramenta diſponere ſe non poſſint, incumbit paſtori, vt inquirat de diſpoſitione, quam ante morbum habuerunt, & iuxta comperta de eis iudicet, quod non eſt difficile, iuxta

a *Palud in 4 dist. 9. q. 4.*
b *Sylu verb. Euthar. 3. n. 71*

Paludanum (*a*) & alios (*b*) quacunq; probabili fide in tali necessitate credantur esse bene dispositi, sufficit vt illis sacramenta ministrentur: Quod á pastoribus bene notandum & obseruandum est.

QVÆSTIO XXXIX.

An etiam Interdictis

Quæstionis explicatio.

c *c. Non est vobis de spō. & c. quod in te de pan. & remiss. & ibi Dd.*

INterdictum Ecclesiasticum (*c*) phibet, non solum diuina officia, sed etiam Sacramenta. Ideoque quæret aliquis, an etiã illo casu, quo patria peste infecta, ecclesiastico subiacet interdicto, pastor teneatur sacramenta ministrare: an vero ab administratione illarum excusetur?

Responsio.

d *c. non est de sponsal.*
e *c. Non est.*
f *c. quod in te de pan. & remission.*

Tenetur ministrare: quod enim dicitur interdicto prohiberi sacramenta, de iis intelligi nequit; quæ iure aut priuilegio ægrotis permittuntur: Itaque cùm paruulis (*d*) baptismum, & pœnitentiam (*e*) infirmis, nec non eucharistiam (*f*) seu viaticum in articulo mortis constitutis, iura expresse permittant, tenetur pastor, non obstante interdicto, ea illis ministrare: de quibus, sicut & de ex-

de extrema vnctione ſuis locis aliquid particularius dicemus.

Dices: Tenebiturne paſtor & illis miniſtrare, qui fuerunt cauſa interdicti, aut qui conſilium, fauorem, auxilium delicto præbuerunt, propter quod poſitum fuit interdictum.

R. Tenebitur: Si tamen prius ſatisfecerunt (a) aut cautionem ſaltem iuratoriam dederint, ſe daturos operam fideliter, vt ſatisfiat: niſi ita ſint diſpoſiti, vt rationis & ſermonis vſum, ad id præſtandum ſufficiẽtem habeãt, tunc enim ſatis eſt, eos ſigna contritionis dediſſe.

a *Alma mater de ſenten. excom. in 6.*

QVÆSTIO XL.

An etiam excommunicatis.

Quæſtionis explicatio.

OMnis excommunicatio à participatione ſacramentorũ excludit, & pleræque omnes maiores reſeruatæ ſunt ſuperiorib⁹: Ideo forte quæret aliquis, an paſtor excuſabit, ſi ſacramẽta illis non miniſtret, ſed ad ſuperiores pro abſolutione remittat

Reſponſio.

Tenetur paſtor non ſolum excommunicatis ſacramenta miniſtrare, ſed prius

etiam absolutionem à quacunque censura impendere, quia in mortis articulo omnis sacerdos quosuis pœnitentes à quibuscunque etiam reseruatis absoluit, vt ante ostēdimus.

Dices: Quid si excommunicati teneantur ad restitutionem aliquam vel satisfactionem, nec possint satisfacere, tenebiturne pastor nihilominus illos absoluere.

a c. *Alma mater de sent. excom. in 6.*

Rſ. Tenebit, petita (*a*) prius cautione, quę fiet vel per fideiussores, vel per iuramentū, vel alio quocunque modo: Quia, imo si is sit necessitatis articulus, vt nihil horum ab eo præstari possit, tenebitur, sine vlla cautione absoluere, quia (*b*) ***nemo potest ad impossibile obligari.***

b *l. impossibilium ff.*

Dices secundo: Quid si excommunicati necdū peste infecti sint, sed propter magnam aëris infectionem probabiliter timetur, ne peste corripiantur & ex hac vita abripiantur, tenebitur quoque tales absoluere, vel ad superiores mittere.

Rſ. Probabile est teneri: nam illo casu, quando pestilentia ex aëris infectione nascitur, omnibus probabile periculum mortis ingruit, quo fit, vt non immerito illo periculosissimo tempore omnes censeri possint in mortis articulo, ad eum saltem effe-

ctum

ctum, vt à censuris & casibus reseruatis per inferiores pastores in absentia Superiorum absolui possint, per ea, quæ pluribus locis ante diximus.

Dices postremo: Quid si sic absoluti p̃seruentur & non inficiantur, vel peste infecti, ab ea liberentur, tenebunturne ratione reseruationis iterum ad superiorem recurrere?

R. Tenebuntur: Sic enim Ius (a) disponit: *Quod si* (inquit) *forsan antequam ab eo, qui potestatem habet, absolui possint, mors talium cõfiteri volentium verisimiliter timeatur, etiam in prædictis casibus sæpe fati fratres eos confiteri volẽtes audient, ipsisq; beneficium absolutionis impendent, sed subeant iuramenta, quod liberati se suis Episcopis & excommunicatoribus præsentabunt, excommunicantium super his pro quibus ab eis excommunicati erant, parituri mandatis.*

(a) *Extrauag. inter cunctas §. incendiarii.*

QVÆSTIO XLI.

Pluribus sacramenta simul petentibus, quibus Pastor prius ministrare teneatur.

Quæstionis explicatio.

AEre pestilentia infecto, cum passim in pagis & vrbib⁹ lues sæuit, & ex hac vita multos mortales eripit, plurimi pericu lo deterriti, spe salutis corporalis abiecta,

gregatim pro remediis ſpiritualibus concurrere ſolent, tanto ſæpe numero, vt paſtores ipſi anguſtientur, nec ſciãt, quibus primum ſeruire debeãt, quin etiam non raro graues contentiones exoriantur, dum hic vel ille iniurioſe ſe poſtpoſitum queritur, cuius exemplum vidimus triſte Leodii, anno 1579. vbi præ multitudine infectorum, ſacerdos publicus ad ſeruiendum ægris in hoc munere conductus, equum conſcenderecogeretur, vt celerius ad peſte infectos ad quos omni hora vocabatur, accurrere poſſet, nec tamen omnium votis ſatisfaceret: huius occaſione quæritur, an paſtores in huiuſmodi concurrentia ſeruato aliquo ordine ſacramenta miniſtrare teneantur: an vero ab adminiſtratione excuſentur.

Intellectus huius quæſtionis, pendet ex iis, quæ Theologi tradunt apud Magiſtrũ ſententiarum (*a*) & D. Thomam (*b*) in mater. de charitate & charitatis ordine, beneficentia, eleemoſina, pietate & quibuſdã aliis, ex quibus pro fundamento reſponſionis noſtræ tria præſuppono.

a *in 3. diſt. 27 229.*
b *2. 2. q. 26. 31. & 33.*

Primum: duo eſſe principia charitatis, vnum Deus, alterum ipſe diligens.

Secundum: Quatuor (*c*) eſſe ex charitate diligenda, primum Deus ipſe, ſecũdum anima

c *D. Auguſt. l. 1. de do. chr. c. 23. n. 30.*

anima noſtra, tertiũ anima proximi noſtri, quartum tam corpus noſtrum, quam proximi.

Poſtremum: illud prius ex charitate diligendum eſſe tam interiori affectu, quam exteriori effectu, quod eſt coniunctius & propinquius ipſis principiis dilectionis: *vbi enim*, vt ait (a) Philoſophus, *eſt aliquis ordo, illud eſt prius in ordine, quod eſt propinquius & coniunctius ei quod eſt ordinis principium*, ſic ſanctior, quia eſt propinquior Deo, & conſanguineis, quia eſt propinquior diligenti, magis diligendi ſunt & in beneficentia & eleemoſina, cæterisque pietatis & charitatis officiis præferendi.

a *lib. 5. metaph. tex. 16.*

Reſponſio.

PRimum, dico paſtorem peſte graſſante teneri prius ſeipſum, (neque enim ſui ipſius obliuiſci debet) quam quoſcunq; alios etiam ſubditos ſacramentis munire, quia hoc ordo charitatis requirat: nam ratio cur debeat ſeipſum diligere ſecundum ſpiritualia bona, qualia ſunt ſacrame nta, de quibus modo loquimur, eſt, quia ipſe eſt capax beatitudinis ſupernaturals, ratio autem, quare ſecundum eadem eadem bona debeat ſubditos ſuos dili-

gere, est, quoniam subditi sunt ei societate quadam coniuncti per eiusdem beatitudinis capacitatem, sed maior & vrgentior est ratio seipsum diligendi, quam illa altera diligendi subditos, sicut *vnitas multo arctius est vinculum, quam vnio siue coniunctio*, vt bene asserit (a) D. Thomas ex Philosopho, ergo multo magis tenetur pastor seipsum diligere secũdum illa bona, quam quemlibet subditum atque adeo etiam quam omnes simul, siquidem neque cum illis omnibus intercedit ei amplius, quam coniunctio & societas in eiusmodi capacitate beatitudinis. Confirmatur clare hæc doctrina, ex illa forma præcepti: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum.*

a 2.2. qu. 26. art. 4. & 5.

Vnde sequitur, male sibi consulere pastores illos, qui ministrant sacramenta peste infectis, in statu peccati mortalis, sub prætextu salutis suorum subditorum, aut etiam totius suæ ecclesiæ seu cõmunitatis: *Quid enim prodest homini,* (inquit Saluator) *si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur.*

Dico 2. Pastorem proximo loco teneri ministrare sacramenta magistratui seu domino ecclesiæ seu parochiæ suæ, quocunque nomine ille appelletur, quia persona publica debet præferri priuatæ, siquidem illam

illam diligere, est diligere totam communitatem.

Dico tertio: Post se ipsum & dominum parochiæ pastorem obligari ad ministranda sacramenta prius consanguineis si quos habet suæ curæ pastorali subiectos, quam quibusuis aliis, quia consanguinei magis coniuncti sunt ipsi diligenti.

Dixi (*si quos habet suæ curæ subiectos*) quia si non sint subiecti præferendi erunt alii subditi, qui sunt filii spirituales pastoris, & ideo quoad spiritualia magis coniuncti, quam consanguinei externi, & consequenter magis diligendi, vt sequitur ex fundamentis ante positis, & docet expresse D. Thomas (*a*) ex D. Ambrosio. (*b*)

a *supr. art. 8.*
b *lib. 1. offic. c. 1.*

Dico quarto: Pastorem teneri prius sacramenta alicui insigni amico curæ pastorali subiecto, à quo scilicet eximia aliqua beneficia acceperit, quam alicui consanguineo nō ita propinquo, quamuis eiusdē curę subiecto ministrare, quia omnib. consideratis, merito amicus talis censeri potest coniunctior simpliciter, vt tradit Ioannes apud D. (*c*) Thomam.

c *supr. art. 8.*

Dixi (*non ita propinquo*) quia si pater sit curæ pastorali filii sui subiectus, sicut ille amicus, tenebitur filius patri prius prouidere de sacramentis quam alteri cuicum-

que amico, etiamsi maximum alioqui beneficium contulerit, quia *diis & parentibus non possunt reddi æqualia.*

a *Arist. lib. 8. Ethic. c. vlt.*

Dico quinto: Pastorem magis teneri ministrare sacramenta patri quam filio etiam legitimo, iuxta doctrinam S. (*b*) Thomæ: Nam præceptum pietatis in casu necessitatis magis vrget ad subueniendum patri. Imo etiam præceptum charitatis, vtpote quæ imperat & mouet omnes alias virtutes.

b *2. 2. q. 26. art. 9. ad 3.*

Dico sexto: Similiter teneri prius ministrare sacramenta patri quam matri: Nam pater est filio coniunctus tanquam principium actiuum: mater vt passiuum, & sic multo arctius quam mater. Confirmatur hoc ipsum ex diuo (*c*) Hieronymo, qui in ordine dilectionis constituendo, affirmat post Deum debere diligere patrem naturalem, deinde matrem.

c *In cap. 44. Ezech.*

Dico septimo: Similiter prius teneri parentibus, quam concubinæ, si quam forte habuit, quia maior est coniunctio cum illis, deinde quia est maius debitum erga illos, vt patet.

Dico octauo: Similiter teneri prius ministrare benefactoribus, quam illi cui benefecerit, secundum D. (*d*) Thomam & alios, quia benefactorib. obligati sumus saltem

d *supr. art. 2. ad 2.*

Digitized by Google

tem ad antidota, aliis non item, quamquam iuxta Philosophium, natura facilius sit eum diligere, cui benefecerimus, quam à quo beneficium acceperimus.

Dico nono & extremo, quod quamuis, ceteris paribus, præscriptus charitatis ordo in huiusmodi necessitate spirituali sacramentorum seruandus sit, & in perturbatione huius ordinis grauia subinde peccata interuenire possint; Nihilominus tamen secundum D. Augustini (a) & D. Thomæ (b) doctrinam pro ratione temporum locorum, & negotiorum variari potest & debet: Nam in aliquo casu prius erit subueniendum extraneo, puta, si sit in maiori necessitate, quam cuicumque etiam maxime coniuncto.

a *lib. 2. de doct. Christ. c. 28.*
b *Supr.*

Dices: Cui prius ministrabit pastor sacramenta, pauperi an diuiti?

℟. Conditionem diuitiarum vel paupertatis ad hanc rem esse impertinentem: Hinc bene parochiale (c) Leodiense monet, statim initio instructionis pastorum, parochum in sacramentis ministrandis æque pro paupere ac diuite debere esse sollicitum.

c. *pag. 1. §. diligentia.*

Dices secundo: Cui prius ministrabit, malo, de cuius perfecta contritione dubitat, an bono de cuius magis sperat?

℟. Quod

℟. Quod malo, veluti in maiori periculo & necessitate constituto.

Dices tertio: Quod si inter æquales ciues nascatur quæstio, quis cui sit præ se ferendus, & vtrinque sint argumenta, quare hic illi & contra præferri debeat, quid faciet pastor.

℟. Non debet scrupulosius huiusmodi quæstionem examinare, sed practice & bona fide simpliciterque procedendo, debet sese in alteram partem resoluere & sacramenta ministrare, per illa quæ superius diximus.

Dices postremo: Quale est peccatũ non seruare ordinem.

Respondeo: Posse esse mortale si magna sit ordinis peruersio, puta si neglecto patre in æquali necessitate constituto ministret sacramenta extraneo; veniale vero, si non sit tanta, puta si mater præferatur patri, vel soror fratri.

QVÆ-

QVÆSTIO XLII.

Pluribus Pastorem vocantibus vno ad baptizandum, altero ad confessionem excipiendam, alio ad communicandum, altero ad vngendum, alio ad matrimonium contrahendum: Cui prius teneatur.

Quæstionis explicatio.

HÆc quæstio ex eodem forte quo præcedēs originem trahit: hoc enim frequenter accidit, cum pestis vel similis persecutio grassatur, suntque pauci sacerdotes qui sacramenta ministrent, vt eodem tempore quidam sacramentum confessionis, alii Eucharistiæ, alii extremæ vnctionis, alii etiam sacramentum Baptismi ab vno & eodem pastore petant. Cuius casus meminit D. (a) Augustinus his verbis: *An non cogitamus, cum ad istorum periculorum peruenitur extrema, quantus in ecclesia fieri soleat ab vtroque sexu, atque ab omni ætate concursus, aliis baptismum flagitantibus, aliis reconciliationem, alius etiam pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consolationem & sacramentorum confectionem & erogationem. Vbi si ministri desint, quantum exitium sequitur eos, qui de isto saculo vel non regenerati exeunt vel ligati? Quantus etiam est luctus fidelium suorum, qui eos secum in vitæ æternæ requie*

a *Epist. 180. ad Honorat.*

requie non habebunt? Quantus denique gemitus omnium, & quorundam, quanta blasphemia de absentia ministeriorum & ministrorum? Huius occasione quæritur, quem ordinem in huiusmodi casibus tenebitur obseruare.

Responsio.

PRimo loco ministrabit sacramentum Baptismi. Quare si sit infans peste infectus seu recens à matre peste infecta in lucem editus, omnibus postpositis sollicite curabit, vt illum baptizet, quia præ reliquis est in maiori necessitate: Siquidem fidei articulus est, paruulum alia ratione quam baptismo realiter suscepto saluari non posse, per illud: (a) *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum cælorum.*

(a) Ioan. 3.

Secundo loco ministrabit sacramentũ pœnitẽtiæ, quia relapsis in peccatum mortale post baptismum, est reliquis sacramentis magis necessarium, sine illo enim, re vel voto suscepto, nemo relapsus saluari potest. Siquidem licet Eucharistia, Confirmatio, extrema Vnctio suo modo respectiue sint in præcepto, atque ita obligent ad sui susceptionem, tamen subinde quis sine illis saluari potest, vt si quis à confessione ex hac vita subito rapiatur, ita vt votum seu desiderium

desiderium expressum cæterorum sacramentorum formare non possit.

Tertio loco Eucharistiam.

Postremo, extremam Vnctionem, quæ etsi ministranda veniat, non est tamen tantæ necessitatis, vt sunt reliqua sacramenta, de quibus singulis pluta consequenter suis locis dicemus.

Dices primo: Quid si plures sint qui simul petãt baptizari, vel simul petant confiteri, & sic de aliis?

Respondeo ex dictis resolutionẽ patere.

Dices 2. Potest etiã esse peccatũ mortale non seruare ordinem in ipsis sacramentis.

R. Iudicandum fore pro diuersitate peruersionis & iniuriæ, quæ ob illum non seruatum infertur, v.g. si ad duos vocatur, ad vnum pro baptismo, ad alterum pro extrema vnctione, & relicto baptizando ministret extremam vnctionem, mortale erit, quia maximam iniuriam infert infanti, exponẽdo illũ periculo æternæ damnationis: Si ad alios duos vocatur, ad vnum quidem pro sacro viatico, ad alterũ pro extrema vnctione, & personæ pares sunt, non videtur nisi veniale, si postposito viatico ministret extremã vnctionem, præsertim si sciat moraliter loquendo neutrũ esse in periculo salutis, quia alteri nõ ita grauẽ iniuriã infert.

QVÆSTIO XLIII.

Quis modus miniſtrandi ſacramenta tempore peſtis ſit optimus & maxime probandus.

Quæſtionis explicatio.

DIximus ſuperioribus quæſtionibus, qui teneantur miniſtrare ſacramenta tempore peſtis, & quibus peſte infectis adminiſtranda ſint, ſimulque reſpondimus excuſationibus, ſiue ex parte miniſtrantiũ, ſiue ex parte recipiẽtium petitis, quæ à quibuſdam parochis, vt ab hoc officio illo tempore maximè neceſſario ſe ſubtrahant, afferri ſolent: Sequitur vt inquiramus de modis, quibus illa miniſtrare debent vel non debent: Siquidem quidam illorum, cum nullam excuſationis cauſam ſupereſſe vident, qua à ſacramentorum adminiſtratione ſe excuſare poſſint, ſolent alios atque alios adminiſtrandi modos, & plerique erroneos, & ab eccleſiaſtica conſuetudine alienos effingere, vt hoc pacto, ſi ſacramenta miniſtrare neceſſum ſit, quaſi moderamine quodam adhibito, periculum contagionis euitent. Cæterum vt ordinate in iis diſcutiendis procedamus, primum oſtendemus quis ſit optimus & maximè laudandus modus, miniſtrandi quem illi ſequi debeant,

debeant: deinde erroneos modos, à quib. illi abstinere debent, consueta methodo & breuitate aperiemus. Et quia necessum est illos vel contra substantialia sacramentorũ h. e. materiam & formam, nec non eorum applicationem, vel contra accidentalia seu illorum ritus & ceremonias peccare: Primum quæremus, qui sint, qui cõtra substãtialia peccãt: cum enim sine ipsis sacramẽta subsistere non possint, fit vt ante omnia illi reprobãdi & exstirpandi sint: tandem q̃ sint illi, qui contra accidentalia peccare videntur, cum enim in necessitate, & p̃sertim tempore pestis, variationem admittant, fit vt de illis varie iudicari debeat, vt in progressu fiet manifestum.

Responsio.

HIc modus ministrandi maximè necessarius est, per quem minister adhibet inprimis omnia substãtialia certa, & minime dubia, h. e. certam materiam & formã quantum fieri potest. Deinde vsitatos diœcesis suæ ritus vel omnes vel aliquos, prout suscipientium vtilitati & ipsorum sacramẽtorum veneratioñi pro ratione temporis & aliarum circumstantiarum, adhibendi videbuntur: his enim obseruatis, nihil est, q̃ amplius desiderari videatur.

Dixi (*inprimis substantiale*) non quod velim tempore pestis semper substantialia sacramentorum præcedere: est enim frequēter locus etiam aliquibus ceremoniis accidentalibus, quæ merito propter reuerentiam sacramenti præmitti debent: sed quia si quid ex omnibus propter angustiam temporis omitti debeat, nullo tamen casu substantialia vel quicquam illorum omitti debebit, cum illis, vel altero illorum omisso, nihil fieri possit, vt patet.

Dixi 2. (*certa & minime dubia*) quia si minister adhibeat materiā vel formam incertā & dubiam, cum possit adhibere certam, etiamsi id faceret sequendo opinionem probabilem speculatiue, graue sacrilegium committeret, vt communiter Doctores nostri tradunt, & ratio clara conuincit: Exponit enim se in huiusmodi electione periculo nihil faciendi, vt in sequentibus particularius ostendemus.

Dixi 3. (*quantum fieri potest*) quia in necessitate, si deesset materia certa, adesset autē incerta, sed ꝓbabilis, qui tunc illa vteretur, non censeretur exponere se periculo sacrilegii, sed potius pati seu permittere aliquod periculum, quod vitare non potest, vt sacramentum conficiat saltem probabile. Quo casu administrari debebit

bebit ſacramentum ſub conditione, iuxta illa, quæ prima quæſtione ſuppoſuimus.

Dixi 4. (*deinde adhibet vſitatos ſuæ diœceſis ritus*) quia quilibet paſtor tenetur vti ritib⁹ ſuæ diœceſis, nec poteſt vti alterius (*a*) cuiuſcunque, ne Romanæ quidem aut Metropolitanæ, ſine licentia Superioris.

a *Palud. in 4. diſt. 3. colligitur ex c. Quoniam, de off. iud. or.*

Dixi poſtremò. (*vel omnes vel aliquos, qui pro ratione temporis & aliarum circumſtantiarũ adhibẽdi vidẽtur,*) quia in caſu peſtis, de quo diſputamus, vt frequentius periculum vel ſuſcipiẽtis, quia videtur animam agere, vel miniſtrantis, quia euidens & quaſi certum adeſt contagionis periculum, non permittit omnes adhiberi.

Dices I. Poterit ergo paſtor pro libitu hos vel illos ritus omittere?

℟. Illum non omittere pro libitu, quãdo in caſibus iam dictis, vt ſubſtantialia ſaltem miniſtret, accidentarios ritus omittit.

Dices II. Poteritnè immutare?

Non poterit: hoc enim ad eum ſolum pertinet, ad quem pertinet inſtituere & p̃cipere, Pontificem videlicet vel Epiſcopũ, vt ex dictis prima quæſt. manifeſtum eſt.

Dices III. Quale peccatum eſt, ritus Eccleſiæ vſitatos immutare?

℟. Eſt mortale, vt cõmuniter noſtri Dd. tradunt: eſt enim contra virtutẽ religionis,

& ad ſacrilegium pertinet, ſacrilegium autem ex ſuo genere mortale eſt, poteſt vero eſſe veniale, ex leuitate materię, ſicut alia peccata contra alias virtutes, ſi modo abſit ſcandalum & contemptus vel intentio introducendi nouum ritum, vel damnandi aliquem vſum eccleſiæ, nam ex his circumſtantiis etiam in leui materia, ritus immutare fieret mortale.

QVÆSTIO XLIIII.

Quid cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui incertam materiam vel formã adhibent, cum poßint certam.

Quæſtionis explicatio.

QVamuis omnes materiæ & formæ ſacramentorum à Chriſto ſint determinatę, tamen de multis rebus ac verbis ſæpe diſputatur à Doctoribus, an illæ ſint omnino eius naturæ, cuius ſunt res à Chriſto pro materiis inſtitutæ, & an hæc vel illa verba, ſint eius ſignificationis, cuius ſunt verba pro formis à Chriſto inſtituta: Et cum quidam probabiles pro veritate materiæ & formæ rationes habeant, forte exiſtimare poſſent, indifferens eſſe, an illa probabili, an veto certa alia materia vtantur: horum & ſimilium occaſione quęritur, quid de modo miniſtran-

niſtrandi ſacramenta in probabili materia vel forma, relicta certa, cenſendum ſit.

Reſponſio.

Modus ille miniſtrãdi reprobandus eſt, neq; vſurpandus, niſi in caſu, quo certa materia & forma haberi non poſſit, primã huius aſſertionis partem probat D. Auguſtin. his verbis: *In rebus* (inquit) *ad animæ ſalutem pertinẽtibus hoc ipſo grauiter quis peccat, quod certis incerta præponat*: altera probatur per illa, quæ ante diximus, quia præſtat miniſtrare ſacramentum probabile, quam omnino nullum. *l. 1. de Bapt. cap. 3.*

Dices: Quale peccatum eſt, ſine cauſa hoc modo ſacramenta miniſtrare?

R. Eſſe mortale, & ad ſpeciem ſacrilegii referri, qui enim ſic miniſtrat, exponit ſe manifeſto periculo, faciendi nullum ſacramentum: In moralibus autem idem eſt, aliquid facere & exponere periculo illud faciẽdi. Deinde facit contra vniuerſalẽ eccleſię conſuetudinẽ & vſum, quo videm⁹, ſacramenta miniſtrari in materiis certis & ſemp vniformibus: Poſtremo, quia Chriſto ipſi ſacramẽtorum inſtitutori iniuriam faciunt, 2. ipſis ſacramentis, demum ipſis ſuſcipientibus, qui tum ſacramẽtis, tum effectu illorum ꝓprio, hoc pacto defraudari poſſunt.

Dices ſecundo: Licebitnè paſtorib⁹ vti ſacramentis dubiis ad vitandum ſaltem vitæ corporalis periculum?

R. Minimè: quia hoc eſſet vitam ſpiritualem proximi exponere periculo æternæ damnationis, propter vitã ſuam corporalẽ quod eſt contra ordinem charitatis: Notẽt ergo diligẽter paſtores regulam hanc generalem, nunquam licere dubiis ſacramẽtis vti, niſi vnico caſu, quo ſimpliciter & abſolute aliter ſacramẽta adminiſtrari non pñt.

QVÆSTIO XLV.

Quid de illorum, qui non ſimul tempore, ſed prius materiam & poſtea formam, vel cõtra adhibent in min. Sac.

Quæſtionis explicatio.

MAteriam & formam in ſacramentis ſimul adhiberi debere, probatur ex illis verbis Diui Auguſtini, (a) *Accedit verbũ ad elementum, & fit ſacramẽtum: Detrahe verbum & quid eſt aqua niſi aqua?* verbũ enim *Accedit*, coniunctionẽ aliquam ſignificat. Et quamuis D. Auguſtinus hæc dixerit de ſacramento Baptiſmi, eadem tamen ratio videtur eſſe de omnibus ſacramentis: Cum enim materia & forma ſint partes ſacramẽtorum, debent ſimul eſſe & vniri, vt vnum ſacramentum componant: Cæterum quia tempo-

a *Tract. 80. ſuper Ioã. & refertur 1. q. 1. c. detrahe.*

tempore grassantis pestis multa incidunt, quæ sæpe impedire videntur huiusmodi cõ iunctionem: idcirco quæritur, quid censẽdum de hoc modo ministrandi, quo pastor prius vnum, postea aliud adhibet.

Responsio.

ET hic modus ministrãdi reprobandꝰ est: si tamen necessitas cogat diuisionẽ aliqualẽ fieri, nõ est propterea omittendũ sacramentum: ratio prioris partis est, quam ante diximus, quia sacramenta vnum quoddã sunt, debent ergo illius partes suo quodã modo esse simul.

Dico (*suo quodam modo*) quia non potest metaphysice designari, quanta debeat esse coniunctio & propinquitas: est ergo moraliter pensanda, & obseruandum, vt omnes monent, ne fiat magna interpolatio, vt ex modo, quo fit actio, & proferuntur verba iuxta communem & humanum modum concipiendi, intelligatur vnum alteri applicari, atque vnum ab altero determinari.

Et hinc patet ratio posterioris, quia videlicet non requiritur coniunctio mathematica, sed moralis, q̃ potest consistere cũ aliqua physica disiunctione aut diuisione, vt dum post sæpius interruptam confessi-

onem ſequitur abſolutio, quæ tamen facit vnum ſacramentum ſecundum omnes, & vſus quotidianus teſtatur: & in matrimonio, quod fit inter abſentes, inter vtramq; partem poteſt intercedere aliqua mora, vt manifeſtum eſt.

Dices: Requiriturnè eadem & æqualis coniunctio materiæ & formæ in omnibus ſacramentis?

R. Minimè; ſed pro ratione & natura ſacramẽtorũ debet eſſe maior vel minor: maior in baptiſmo, confirmatione, extrema vnctione, ordine: minor in reliquis, vt nos in ſingulis ſacramentis particulatim oſtendemus.

QVÆSTIO XLVI.

Quid de illorum, qui diuidunt Sacramenta, puta vno adhibente materiam, altero formam.

Quæſtionis explicatio.

MAgnum leuamen paſtorum eſſet, ſi ad euitandum cõtagionis periculũ vti poſſent miniſtro coadiutore, qui pſertim materiam peſte infecto applicaret, ipſis à longe formam recitantibus: idcirco quæritur generatim, an modus miniſtrandi ſacramenta cum huiuſmodi diuiſione poſſit admitti & tolerari?

Reſponſio.

Responsio.

NEque hic modus permitti & tolerari debet, nisi in casu, quo nulla ratione aliter sacramentum ministrari possit, quãuis in sacramento pœnitentiæ & matrimonii aliquid singulare reperiatur, de quo suis locis agemus.

Prior pars pr̃ ex vsu communi ecclesiæ, nunquam enim visum vel auditum fuit in ecclesia sacramenta aliter ministrari, quam vno & eodem ministro applicante materiam, & super applicationem suam proferente formam: communis autem vsus ecclesiæ satis indicat illam fuisse Christi Instituto-ris mentem, vt illa sacramenta eo modo & non alio ministrarẽtur: pr̃ idem ex formis ipsorum sacramentorum, nam baptizando minister dicit, Ego baptizo te: confirmãdo, Ego te confirmo chrismate salutis, & inungẽdo infirmum dicit per istam vnctionem: Ex illis enim satis patet, & applicationem materiæ & prolationem formæ ab vno & eodem ministro fieri debere.

Altera pr̃: quia (4) non desunt Doctores magni nominis, qui asserant, eo modo in necessitate sacramenta ministrari posse: stante ergo huiusmodi dubio, quamdiu nihil de ea re ab Ecclesia definitũ est, præstat

(4) a *Marsil. in 4. q. 4. ar. 8. du. 11. Caiet. in 3. D. Th. q. 67 art. 6.*

in neceſſitate, hoc modo ſacramẽtum probabile miniſtrare, quam nullum.

Dices: Poſſetne quoque tolerari in neceſſitate, vt vno applicante materiam & proferente formam ſaltem ex parte alter ſuppleat?

R. Eodem modo de hoc caſu dicẽdum videtur, quo diximus in priore.

QVÆSTIO XLVII.

Quid de illorum qui nullis in miniſtratione Sacramentorum ceremoniis vtuntur?

Quæſtionis explicatio.

HActenus oſtẽdimus quid cenſeri debeat de modis miniſtrandi illorum, qui circa materiam & formam, vel eorum applicationem peccare videntur. Conſequenter dicendum eſt, quid ſtatui debeat, de iis qui peccare videntur circa illorum ceremonias, ſicut enim tempore graſſantis peſtis ſuper illis quęſtiones ſæpe moueri ſolent, ita & frequentius ſuper iſtis ex eo preſertim quod cæremoniæ non ſint ad ſacramenti ſubſtantiam neceſſariæ. Huius occaſione primo quæritur, quid dicẽdum de modo miniſtrandi illorum qui ad vitandũ contagionis periculum, nullas ceremonias in ſacramentorum adminiſtratione adhibere curant? *Reſpon-*

Responsio.

QVamuis hic modus ministrandi speculatiue tolerari posse videatur, tamẽ practice & moraliter loquendo vix probari potest: quia vix possibile est hoc modo ministrare, sine magna sacrorum mysteriorum irreuerentia, & pusillorum scandalo: siquidem sacramentalis actio, quæ omni honore, propter gratiam iustificantem quã confert, dignissima est, nisi cæremonia aliqua exteriore exornetur, vulgo non distinguetur à ꝓphana, & populus aduertẽs scrta à pastore tractari nullo exteriori cultu, puta in habitu prophano, paucis verbis & facile in illorũ vilipendiũ & contemptũ adducet.

Dices 1. Iacet aliquis peste infectus in agro semimortuus, quẽ forte pastor reperit sacramentis egentẽ, tenebiturne ergo & illo casu ceremonias in sacramentorum administratione adhibere?

℟. Et illo casu pastorẽ teneri si vlla temporis mora permittat adhibere ceremoniã, illam saltem quam omnibus consideratis pro re nata sacra illa actio permittet: Hoc n. naturalis ratio, præsupposita fide sacramentorum, ita faciendum dictat, aliâs si res nullam omnino moram temporis patiatur ceremoniæ etiam omnes possunt & debẽt prętermitti, vt quantocius per sacramẽtum

proximi

proximi neceſſitati ſuccurratur, vt ſcite Zuares(a) aſſeruit.

a tom 3. in 3. D. Tho. diſp. 31. ſect. 5. in fine.

Dices ſecundo: Quale peccatum eſt miniſtrare ſacramentum ſine vlla ceremonia?

Re. Quempiam poſſe omittere ceremonias tripliciter: vel ex contemptu vel ex negligentia, vel neceſſitate: Ex contemptu puta, quia exiſtimat illas vel omnino ſuperfluas vel impertinentes, aut aliquid huiuſmodi, hic grauiter admodum peccat qui magnam facit iniuriam Eccleſiæ, & indignè de Spiritu ſancto, à quo huiuſmodi ceremoniæ ſunt inſtitutæ, ſentit, & anathema illi per (b) Concil. Trident. infertur. Ex negligentia, puta, quia exiſtimat tempus peſtilentiæ excuſare ab illis adhibēdis, etiamſi aliquas ſaltem breues ſine magno periculo, immo vix vllo adhibere poſſet, & hic peccat quamuis altero leuius, niſi ſcandalum ſuboriatur, ratione cuius graue peccatum erit. Ex neceſſitate, quia peſte infectus animam agit, & paſtor nihil plus temporis habet, quam vt tundenti pectus, vel diuinam miſericordiam imploranti abſolutionem impendat, vel aliud pro re nata ſacramentum miniſtret: hic non peccat, ſed potius laude dignus eſt, & apud Deum pro officio multum meretur.

b ſeſſ. 7. de ſacram. can. 13.

Q. V Æ-

QVÆSTIO XLVIII.

Quid contra de illorum qui omnibus vti volunt?

Quæstionis explicatio.

RAri sunt huiusmodi, visus tamen fuit vnus nostro tempore, qui grassante per Belgium & patriam Leodiensem peste anno millesimo quingentesimo septuagesimo nono, spreta morte hoc pacto ple raq; sacramenta ministrauit, in hoc insuper laudandus, quod alios quosdam parrochos, maiori cautione cæremonias adhibentes, & sibi à contagione sollicitius cauẽtes, ipse sibi soli securus, non repræhenderet: huius occasione quæritur, quid de hoc modo & ratione ministrandi censendum sit.

Responsio.

NOn potest non probari modus illorum, qui spreta morte tali tempore sacramenta cum suis cæremoniis ministrãt, sicut nec improbandus est illorum qui illas vel omnes aliquas pro re nata omittunt. Prior assertionis pars pt 1. quia qui sic ministrant, faciunt officium virtutis; vtrumque enim & sacramenta ministrare, & cæremonias ab ecclesia præscriptas adhibere, pertinet ad virtutem religionis, 2. quia tales populi deuotionem & reuerentiam,

quam

QVÆSTIO XLIX.

An tentent Deum, qui peste laborantibus sacramenta ministrant cum omnibus cæremoniis precibus & solemnitatibus.

Quæstionis explicatio.

OCcasione extremorum, de quibus mentionem faciunt duæ præcedentes quæstiones, natæ fuerunt illo calamitoso anno 79. inter pastores plures quæstiones, & imprimis, vtrum, qui prolixa illa recitatione precum, psalmorum, exorcismorum, Catechismi, vnctionum, & aliarum cæremoniarum, quæ in quibusdam sacramentis adhibentur, se exponit periculo vitæ, moram trahendo apud peste infectum, tentet Deum.

Responsio.

NOn tentat quia secundum communem Theologorum is dicitur Deum tentare, qui ex dubitatione quam habet de aliqua eius perfectione, v. g. de eius prouidentia, bonitate, &c. aliquid facit ad experiendū, vtrum habeat illam nec ne. In eo aūt qui ex religione, qua ducitur erga dignitatem, & præstantiam sacramentorum, vult illa solemniter, & cum apparatu cæremoniarū ministrare, etiam cum vitæ periculo, nihil tale,

tale reperitur, quin potius omnia sunt contraria: nam neque dubitatio vlla apparet, & cæremoniarum apparatus, qui adhibetur, non fit ad experiendum: An Deus habeat illam vel illam perfectionem: sed ad honorem & reuerentiam sacramentorum, quod ad virtutem religionis pertinere supra ostendimus. Cui tentatio Dei opponitur, vt communiter omnes docent.

Dices: Non solum dicitur tẽtare Deum, qui expresse & formaliter dubitat de aliqua illius perfectione, & vult propter illam dubitationem sumere experimentum, sed etiam qui hoc tacite agit, puta si neglectis mediis à diuina prouidentia constitutis aliquid agat expectans effectum à Deo. Sed hoc videtur iste agere, expectans vitæ conseruationem absque aliqua sui custodia, ergo, &c.

R. Negando minorem, neque enim hoc agit vt experiatur, an Deus illi vitam custodiet, imo illam vt præsupponimus contemnit propter virtutem religionis, quod licitum est & laudabile, vt ante ostendimus.

QVÆ-

QVÆSTIO L.

An tentent illi qui non solum omnes cæremonias apud peste infectos recitant: sed etiam antidota & res præseruatiuas quæ facile habere possunt, negligunt.

Quæstionis explicatio.

ORtâ est hæc quæstio ex eadem occasione: nam idem de quo superius loquuti sumus, sicut oẽs cæremonias quamuis prolixas apud ægrotos recitabat, ita omnes res præseruatiuas, vt sacrificio Missæ peragendo vacare posset, negligebat. Quęritur ergo an pastor accedẽs peste infectos neglectis antidotis quæ à Medicis tunc temporis præscribi solent, & facile haberi possunt, tentet Deum?

Responsio.

NEque ille tentat propter rationes ante dictas, quia & si posset, non tenetur regulariter sumere medicinas, sicut potest quis licite vitam suam defendere, & propter bonum virtutis patientiæ vel alterius iustam sui defensionem omittere.

Dices, Sanus qui non vellet cibum sumere, diceretur vel Deum tentare, expectãs videlicet cognoscere, an Deus posset eum in vita absque cibo conseruare vel velle seipsum enecare: Ergo similiter peste infectus

vel in morali periculo contagionis constitutus, si non sumat medicinas vel præseruatiuas dicetur, vel Deũ tentare, vel seipsum interficere.

Ad. Negando consequentiam, quia neq; hic quicquam à Deo petit cognoscere, vt superiore quęstione ostendimus; Neq; potest dici se enecare velle, sicut ille qui non vult vti alimentis, quia magna est (*a*) differentia inter alimẽta & medicinas: Alimentum enim est medium naturale per se ordinatum ad vitam sustentandam, non item medicina. Nec homo tenetur adhibere omnia media possibilia ad vitam cõseruandam, sed sufficit adhiberi media ad hoc per se ordinata, vt ante diximus: Quinimo laudata est (*b*) *beata Agatha, quod medicinam carnalem corpori suo nunquam exhibuerit*: Quamuis nõ desint qui valde probabiliter dicãt, quod si quis moraliter certus esset se sumpta medicina præseruandum vel sanãdum morbo illã debere sumere, & probant, quia in tali casu ego tenerer proximo dare: ego etiam tenerer sumere per regulam charitatis: (*c*) *Diliges proximum tuum, sicut teipsum*, vide de hac quæstione Franciscum (*d*) à Victoria, & ante illum Gabrielem (*e*) Biel.

a *Francisc. à Vict. relect. de temp. initio.*

b *Breuiar. Rom. 5. Feb. Gabriel Biel. quæst. de fuga pest. con. 9.*

c *Matth. 5.*

d *Relect. de tempe. initio relect.*

e *supr.*

QVÆ-

QVÆSTIO LI.

Quid censendum de modo ministrandi illorum, qui nouos ritus in administratione Sacramentorum adhibent.

Quæstionis explicatio.

POtest quæstio intelligi duobus modis, dupliciter enim potest quis nouos ritus adhibere. Primo, intentione introducendi in ecclesiam nouum ritum & damnandi aliquem vsum ecclesię: altero, premente necessitate, vt paucis ante insinuauimus, & in sequẽtibus aliquid particularius dicemus: Hoc præsuppósito quæritur, quid de hoc modo ministrandi censendum sit?

Responsio.

SI primo modo intelligatur quæstio, ille nullo modo tolerari potest, sed tanquam hæreseos suspectus reprobandus est, vt patet ex antedictis. Si secundo modo, potest tolerari in necessitate, maximè accedente Summi Pontificis vel Episcopi authoritate, qui pro suscipientium vtilitate rerumq; locorum & temporum varietate, cæremonias immutare vel variare possunt.

Dices: Nullone casu poterit parochus aliquid circa cæremonias immutare aut nouum facere?

℟. Si periculum est in mora & ita morientis necessitas spiritualis postulat, poterit ceremonias, puta orationes, psalmos exorcismos, vel abbreuiare, vel in totum omittere, & sic in aliis, vt ante annotauimus.

Dices 2. Poteritne quoque nouos aliquos ritus oportunos ad vitandum contagionis periculum effingere?

℟. Non poterit, hoc enim vt ante dictum est, ad superiores pertinet, de qua re postmodum adhuc redibit sermo.

QVÆSTIO LII.

Quid de illorum qui vtuntur ritibus & ceremoniis diœcesis?

Quæstionis explicatio.

SVmmus Pontifex Paulus IV. desiderio Philippi Hispaniarum Regis satisfacere cupiens, anno millesimo quingentesimo nono, diœcesim Leodiensem amplissimam in plures diuisit, assignauitque singulis suos Episcopos, quorum quilibet nuper ritualem librum conscripsit, cum aliqua etsi non magna rituum & ceremoniarum diuersitate, vnde fit, vt cum plures hæ diœceses sint vicinæ, & quibusdam locis intermixtæ, non raro pastor vnius incidat in

dat in librum ritualem alterius, eoque vtatur in ministrandis populo suo sacramentis: huius rei occasione quæritur, quid de hoc modo ministrandi censendum sit?

Responsio

ET hic modus ordinarie tolerari non debet, potérit tamen in casu pestis variis ex causis excusari. Probatur prior pars quia quiuis pastor tenetur ordinarie in officiis pastoralibus vti ritibus diœcesis suæ, colligitur ex Concilio (*a*) generali sub Innocentio III. celebrato, & ante oftendimus ex Paludano, Soto & aliis. Posteriori patet, (*b*) *quia necessitas legem caret.* Si ergo pastor incidat in pestem infectum, & nō habeat manum parochiale suæ diœcesis, non peccabit si vtatur ritibus diœcesis vicinæ, præsertim quia præsupponimus, illos esse Catholicos & ab ecclesia approbatos.

Dices, quale peccatum est vti ritibus alterius diœcesis?

R. Si necessitate cogente fiat, nullum erit, si vero line necessitate non potest non esse ad minus veniale satis graue, si enim singuli pastores pro libitu suo vellent vti ritibus, modo vnius modo alterius diœcesi, inueheretur in ecclesiam maxima confusio contra illud (*c*) Apostoli: *Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis.*

a Referitur de offic. iudicis ordinarij, quatenus.

b generaliter. De consuet.

c 1. Cor. 14

QVÆSTIO LIII.

Quid de illorum qui ſine ſigno Crucis ſacramenta miniſtrant?

Quæſtionis explicatio.

CÆremoniam ſigni crucis in adminiſtratione ſacramentorũ ſemper fuiſſe adhibitam Catholici omnes norunt, vſque adeo vt Stephanus (a) Pōtifex dixerit: *Nunquid non omnia chariſmata ſacerdotalis myſterij crucis figura perficiuntur? Nunquid baptiſmatis vnda niſi cruce ſanctificata peccata relaxantur? & vt cætera prætereamus, ſine crucis ſignaculo quis ſacerdotij gradus aſcendit?* His verbis videtur Pontifex innuere ſacramentorum adminiſtrationem nullam eſſe, niſi ſignum crucis adhibeatur; huius occaſione quęritur, quid dicendum ſit de modo miniſtrãdi illorum qui prætextu neceſſitatis vrgentis ne ſignũ crucis quidem adhibent in miniſtratione ſacramentorum?

(a) *De conſecr. diſt. 3. c. nunquid.*

Reſponſio.

NEque hic modus ferendus eſt, quamuis ſine ſigno crucis ſacramenta ſubſiſtant, & per inaduertẽtiam aut aliâs omiſſio illius excuſari poſſit; prior pars patet ex iam citatis Stephani Pontificis verbis, quibus vult ad omnem ſacramentorum adminiſtrationem ſignum crucis adhiberi, confirmat

firmat hoc ipsum vsus & consuetudo ecclesiæ vniuersalis, quæ vbique & semper tale signum adhibet, vt late probat & deducit Iacobus (*a*) Greslerius, denique tam cito & tam facile fieri potest, vt non videatur moraliter loquẽdo posse dari articulus necessitatis tam arctus, quin in illo adhiberi facile possit. Quod tamen absque signo crucis sacramenta subsistant, licet (*b*) Thesaurus Sacerdotalis cõtrarium existimet, patet ex communi Theologorum sententia: siquidem nullus eorum hucusque, quod scire potuerim, hoc asseruit, denique quod illius omissio excusari possit, patet, quia cum signum crucis celeri motu fiat, morale est, vt vix aduertamus, an illud fecerimus an non, sicq; oporteret multos pastores, præsertim senes frequenter anxios esse, an peregissent signum crucis vel non.

a *De cruce Christi. lib. 3. c. 7. 8. & 9.*

b *part. 1. fol. 134.*

Dices: Pontifex dicit sacramenrũ signo crucis perfici, nullo modo ergo sacramenta sine illis ministrari poterunt.

R. Cum communi Theologorum, Pontificem illis verbis nõ respexisse ad substantiam sacramentorum, sed potius ad eorum virtutem & effectum, qui sine merito crucis & passionis Iesu Christi nullus est.

QVÆSTIO LIV.

Quibus modis vt frequentius peccari contingit circa administrationem Sacramentorum tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

HÆc quæstio mouetur, vt summatim veluti in tabula ob oculos ponantur peccata, quæ committi possunt in administratione sacramentorum tempore pestilentiali, quæ ad tria genera reuocantur, vel enim ministrantes peccant occasione sumpta ex parte sua, vel ex parte suscipientium, vel ex parte modorũ, quib. pro tempore, volunt ministrare sacramenta.

Responsio.

PRimo errant, & grauiter peccant, qui putant non esse administranda sacramenta tempore pestis, & idcirco non administrant.

Secundo: Errant pariter & peccant pastores qui dicunt se non teneri ministrare sacramenta, cum periculo vitæ.

Tertio: Et qui nullo sacerdote substituto quacumque gratia obtenta illo tempore absunt, etiam tantum ad bimestre.

Quarto: Et qui peste grassante ecclesiæ parrochiali renunciant, & populum suum deserunt.

Quinto:

Quintò: Et qui miniſtrare ſacramenta negligunt prætextu magiſtratus aut cuiuſcunque potentatus, qui illa miniſtrare diſſuadet, propter imminens vitæ periculum, aut quamcunque aliam cauſam.

Sextò. Et populus, qui ſine incommodo poſſet cum paſtore migrare ad locum ſalubriorem, nec vult migrare, ſed Paſtorē ſecum manere.

Septimò: Et paſtor, qui non vult ædes peſte infectorum ingredi, ad miniſtranda ſacramenta, cum æger ex ædibus ſe mouere non poſſit.

Octauò: Et qui non miniſtrat ſacramēta, ſub prætextu, quod aliquoties ægrum reperit, minus ad illa recipienda paratum.

Nonò: Vel qui non miniſtrat, quia populus, dum ſanus eſſet, quamuis præmonitus, non voluit illa recipere.

Decimò: Vel qui non miniſtrat vocatꝰ eò quod teneatur celebrādo ſacro, vel occupetur in diuino officio legendo, vel aliâs quantumuis pio opere.

Vndecimò: Et qui illo neceſſario tempore fugit & latitat.

Duodecimò: Et illi ſacerdotes, qui abſente, ſiue iuſte ſiue iniuſte paſtore, non volunt miniſtrare populo ſacramenta.

Decimotertiò: Et qui moniti per Epi-

ſcopum, vt officium præſtent, non obediunt, ſed excuſationes nectunt, aliaque ſubterfugia quærunt.

Decimoquartò: Et illi, qui pietatem obligationis, quam habent de adiuuandis parentibus, nõ volunt populo in hoc officio tam neceſſario tempore ſeruire.

Decimoquintò: Et religioſi, qui p̃textu exemptionis & obedientiæ, Prælato ſuo debitæ, nolunt illo tempore Epiſcopo obedire.

Decimoſextò: Et Prælati, vt Abbates, Dacani, Priores, qui ſuis Canonicis, Religioſis, Monialibus, Seruitoribus, non miniſtrant per ſe vel alium ſacramenta.

Decimoſeptimò: Etiam Epiſcopus, qui non prouidet de ſacerdotibus neceſſariis, nec ipſe ſacramenta miniſtrat.

Decimooctauò: Etiam magiſtratus, qui abſente vel negligẽte Epiſcopo, quantum in ſe eſt, huic rei remedium non adhibet, ſiue ſit Eccleſiaſticus, ſiue Secularis.

Decimononò: Qui non aduocat vel etiam conducit ſacerdotem ſub prætextu quia eſt improbus vel ab eccleſia præciſus, hæreticus, concubinarius, ebrioſus, cum alius reperiri non poſſit, niſi prudentia aliud dictauerit, præſertim in aduocando hæretico, propter ſubuerſionis periculum, de

quo

quo ante meminimus, quæstion. 24. sub finem.

Vigesimo: Qui tantum aliquibus, non autem omnibus ministrant sacramenta, quamuis possint, & illi sint sufficienter dispositi.

Vigesimoprimò: Qui non ministrant illis, qui in amentiam & furorem acti sunt.

Vigesimosecundò: Nec aliis, quia non petunt.

Vigesimotertiò: Nec excommunicatis nec interdictis.

Vigesimoquartò: Qui plurib⁹ simul petentibus illa sine ordine à charitate p̃scripto ministrant.

Vigesimoquintò: Qui vocatus vt baptizet infantem peste infectum, cõfert se ad alterum communicandum, iungendũ, aut etiam sacramentaliter absoluendum.

Vigesimosextò: Qui ministrãdo sacramenta vtitur materia vel forma incerta, cũ possit vti certa.

Vigesimoseptimò: Qui sine necessitate non simul sed prius materiam, deinde post notabili tempore adhibet formam.

Vigesimooctauò: Qui sine necessitate diuidunt sacramenta, vno adhibente materiam, & altero adhibente formam.

Vigesimononò: Qui nullas in ministrãdo cære-

do ceremonias adhibent, cum possint saltem aliquos.

Trigesimò: Et illi contra, qui in omni casu omnes adhibent.

Trigesimoprimò: Qui nouos ritus effingunt, & ab ecclesia receptos damnant.

Trigesimosecundò: Et qui ordinarie vtuntur ritibus alterius diœcesis.

Trigesimotertiò: Qui regulariter neglecto signo crucis sacramẽta ministrant. Rationes harum omnium assertionum, quilibet facile colliget ex præcedẽtibus resolutionibus quæstionum huius capitis.

Dices. Estnè peccatum mortale, peccare in administratione sacramẽtorum tempore pestis?

℟. Ferè circa singulas quæstiones aliqd particulatim de hac re dixim⁹, sed quoniam hic generatim quæritur, respondetur & hic aliquid generatim.

Dico primò. Quod nolle ministrare sacramẽta tempore pestis, peccatum est mortale, quod ad genus homicidii refertur, vt patet.

Dico secundò. Omittere vel immutare substantialia sacramentorum, vel incertas formas & materias adhibere, cum possint certas, mortale peccatum est, quia faciunt iniuriam sacramento, & suscipientem exponunt

ponunt periculo damnationis æternæ, vt ex præcedentibus facile colligi poteſt.

Dico tertiò. Effingere nouos ritꝰ & modos miniſtrandi ſacramenta, cum intentione introducendi nouum ritum, aut damnãdi aliquem vſum eccleſiæ, peccatum eſt, & illi dicitur anathema per (*a*) Concilium Tridentinum.

(*a*) *Seſſ. 7. can. 13.*

Dico quartò. Non ſeruare ritus conſuetos, & omittere vel immutare illos ſine licentia ſuperiorum, quando tempus illam rogare permittit, eſt quoque mortale, quia eſt ſacrilegium contra virtutem religionis, & ſic ex genere ſuo mortale, quamuis ꝓpter paruitatem materiæ vel inaduertẽtiam poſſit fieri veniale, ſicut in aliis omnib. peccatorũ generibus.

):(

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

DE NECESSITATE ET MODO *ministrandi sacramentum Baptismi tempore pestis.*

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum teneantur Pastores ministrare sacramentum Baptismi tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

IN primis admonemus, nos in hoc capite, sicut & sequentibus, eundem ordinem in quæstionibus ꝓponẽdis & resoluẽdis seruaturos, quem secuti sumus cap. præcedẽti, vt illæ ꝑcedant, q̃ ministrũ, deinde q̃ recipiẽtes, postremo q̃ varios modos ministrãdi hoc sacramentũ respiciũt. Et primum, ꝙ ad hanc quæstionẽ & alias quasdã attinet, quas in ꝓgressu mouebimus, etsi satis videri possent decisæ, ꝑ ea, quæ diximus primo capite: tamen quia particulares suas difficultates habent, quarum causa excusationes à ministratione huius & aliorum sacramentorũ prætexi possent, non abs re erit, sigillatim eas examinare.

Responsio.

Responsio.

TEnentur pastores tempore pestis ministrare sacramentum Baptismi pestem infectis, vel de ea suspectis, siue paruulis siue adultis necdum baptizatis. Assertio est certa, quia illi tenentur ex officio & iustitiæ debito, procurare salutem animarum suarum, cum (vt dictum est) ad hoc à populo *carnalia* (a) *metant, vt spiritualia à ministrent*: non habent autem aliud medium, quo salutē paruulorum recens natorum, siue adultorum, necdum baptizatorum, promoueant, nisi ministrādo illis baptismum: Sic enim apud Ioannem Saluator noster: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Sicquidem ex illis verbis omnes orthodoxi (*b*) Patres semper intellexerunt Baptismum esse omnib⁹ necessariū ad salutem, vel in re, si sint paruuli, vel saltē in voto, si sint adulti: Vnde consequenter recte infertur à Doctoribus. Scholasticis, sacramentum baptismi inter alia omnia esse maxime necessariū, non tātum, quia à Christo positum est in præcepto, sed etiam quia est medium ab eodem propositū, sine quo simpliciter paruuli non possint pertingere ad finem beatitudinis æternæ.

Dices: Non solū (*c*) hæretici, sed & quī Catholici (*d*), vt Gerson & Caietan⁹, docet ad sal-

a 1. Corin. 9.

b *Tertul. de baptis. Iustin. apol. 2. Chrysost. hom. 24. in Ioann. Cyrill. lib. 2. in Ioan. c. 41.*

c *Caluin. lib. 4. inst. cap. vltim. 2. & 26 & antea Pelag. vt refert S. Augustin. de hæresib.*

d *Cai. apud*

Digitized by Google

D. Thō. p. 3. q 60. ar. 2. & ante illum Gerſon tom. 3. ſermon. de Natiu. Mariæ, conſiderat. 3.

ad ſalutē infantiū in huiuſmodi neceſſitatē poſitorum, ſufficere fidem & votum parētum, qui ſcilicet cum inuocatione SS. Trinitatis adhibito ipſis ſigno crucis, eos offerant Deo, non ergo neceſſum eſt, paſtores tanto contagionis periculo exponi, vt huiuſmodi infantes baptizent.

℟. (Vt modo omittantur hæretici) ſuprafatos Doctores Catholicos grauiter erraſſe, meritòque ab omnibus aliis reprehēſos, quod propria authoritate remedium aliquod ſalutis effingere auſi fuerint ꝓ parnulis, quādo illis deficit baptiſmus: Siquidem remedia ordinaria ad ſalutem neceſſaria docet Deus fideles ſuos, non particularis alicuius Doctoris, ſed vel ſcripturæ vel eccleſiæ voce: Iam vero præter baptiſmū in re, & martyrium pro Chriſto nullum aliud ordinarium remedium paruulis ſuper eſſe, docent S. Scriprura & Eccleſia.

Dices ſecundò: Si paruuli per fidem & votum parentum ſaluari non poſſent, maxime id eſſet contra illam ſententiam Saluatoris: *Niſi quis renatus fuerit. &c.* Sed hac ſententia non obſtante, concedimus adultos ſaluari per baptiſmi votum, (vt ante diximus) ergo etiam concedi poſſet ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis paruulos ſaluari per fidem & votū parentum. Ita argumentat Caietan. ℟. Ma-

Digitized by Google

R. Magnum esse discrimen: nam pro exceptione adultorum ab illa Christi regula, habemus certissimam authoritatē, partim Scripturæ: partim Ecclesiæ: Pro exceptione autem parvulorum non item: nam ante Gersonem & Caietanū nullus S. Patrum mentionem fecit alterius remedii p parvulis, quam horum duorum, Baptismi & Martyrii.

Dices tertiò: Adulti solo voto & desiderio baptismi salvari possunt, nō ergo bene dicitur, pastores teneri ministrare sacramentum baptismi adultis tempore pestis.

R. Negando consequentiam: quia sicut adulti tenentur petere baptismum, alioquin non valet illis baptismus flaminis, ita pastores tenentur illis ministrare. Et quamuis si pastor recuset, non propterea damnabunt, sed voto & desiderio illius cum vera contritione baptizati cēsebuntur. Non idcō tamē excusabitur pastor à mortali, tum quia omittit officium ad quod tenetur, tū quod meritò dubitare debet, an adulti veram contritionem habeant, cùm illa multum sit difficilis, vt ante diximus, quæ tamen ad baptismum flaminis secūdum omnes requiritur.

QVÆSTIO II.

An similiter teneantur Obstetrices.

Quæstionis explicatio.

QVia obstetrices ex officio tenent mulieribus adesse in partu, ad adiuuandum & facilitandum partum, & frequẽter eo tempore proles non solum corpore periclitantur propter contagionem, sed etiã anima, propter absentiam ministrorũ baptismi. Quæritur non immerito, an obstetrices in huiusmodi necessitate paruulos peste infectos aut de ea suspectos, teneant baptizare, & qua obligatione?

Responsio.

Tenentur non solum peste infectos, sed & alios quoscunq; paruulos de vita in partu periclitãtes, etiam ex debito iustitiæ baptizare, vt probant Paludanus (*a*) & Antonius (*b*). Sic enim Paludanus: *Non omnes tenentur* (inquit) *ad sciendam formam Baptismi, nisi quibus incumbit ex officio, vt Curatus & Obstetrix*: non enim alia de causa tenentur scire formam, nisi vt tempore exigente illa vtantur.

a *In 4. dist. 3. q. 2. n. 7.*

b *p. 3. c. 13. §. 4.*

Dices: Nullum est præceptum, quod obste-

obstetrices ad baptizandum parulos obligent: non naturale, quod ad iustitiam pertineat, quia ex vi iusti muneris non teneur obstetrix ad curandam salutem animæ pueri, sed solum ad cooperandum naturali corporali eius: neque est præceptum charitatis, quia licet supposita necessitate pueri, teneatur quilibet eum baptizare, si potest, vt in sequentibus ostendemus, & pdicti authores & omnes docent; non tamen tenetur vnusquisque esse paratus & instructus ad dandum baptismum, si fortasse inueniat puerum in necessitate constitutum, ergo neq; charitas obligat obstetricem ad huiusmodi præparationem, quia licet fortasse sepius in eo munere accidat, tamen raríssime euenit, vel non adesse aliquem alium, à quo possit infans baptizari, vel necessitatem esse tantam, vt non possit cito vocari & expectari. Neque est præceptum ecclesiasticum, quia nusquam tale legitur. Ita argumentatur (a) Suarez.

a *Tom. 3. de Sacrd. disp. 31. sect. 5. §. eurius ex hac principio.*

Respondeo. In his (b) prouinciis & regionibus obstetrices obligari ad baptizandum pueros, si non ex vi sui muneris simpliciter, certe ex iuramento & pacto, quo inter extera promittunt curare salutem non solum corporis, matris & prolis, sed etiam salutem ipsius animæ, vt patet ex for-

b *Parochial. Lemires, p. 1. pag. 5. Lord. in fin. Rurem. mund. in fin.*

ex formula iuramenti illis præscripta.

1. Tim. 2. Dices secundò: Obstetrix (a) mulier est, quæ non licet vel os aperire in Ecclesia: male ergo illi officium spirituale baptizandi imponitur.

R. Non imponi simpliciter, sed in casu videlicet periculosi & difficilioris partus, cui faciliùs eo officio adesse tenet. Cum enim sæpe accidat, vt experientia docet, propter difficultatē partus periclitari salutem non solū corporis, sed & animæ ipsi' prolis, nisi baptizet, & nullus fere præter obstetricem propter pudoré interesse soleat, videtur prudenter factum, vt obstetrici in illo casu hoc officii demandatum sit.

QVÆSTIO III.

Absentibus siue iuste siue iniuste, vel etiam mortuis vel peste infectis pastore & obstetrice, an teneantur alij huiusmodi pueros baptizare.

Quæstionis explicatio.

CVm sacramentum baptismi sit pueris ad salutem absolutè & simpliciter necessarium, vt ante ostendimus, & ex altera parte fieri possit, vt pastor & obstetrix, qui ex lege iustitiæ illud ministrare debent, peste in-

ste inficiantur, vel etiam moriantur, vel alia ex causa abluti non immerito quæritur, an præter pastores & obstetrices sint alii, qui quocunque modo obligentur ad ministrandum huiusmodi paruulis. Et nota, nō quæri, an præter illos alii possint sacramentum hoc ministrare, hoc enim cum communi supponimus: sed quærimus, an teneantur, & quo iure?

Responsio.

ABsentibus pastore & obstetrice, alii omnes cōcii necessitatis, in qua puer peste infectus consistit, tenentur, si non ex debito iustitiæ, certè charitatis, pietatis, & misericordiæ, etiam cum periculo vitæ, baptismum ministrare: Siquidem omnes tenentur in extrema necessitate spirituali proximo subuenire, etiam exponendo vitā corporalem periculo, secundum omnes.

Dices: Si in extrema huiusmodi necessitate tenetur quilibet baptismū ministrare, ergo licebit laico in præsentia parochi, diaconi vel subdiaconi baptizare, quod est contra communem Ecclesiæ praxin & reuerentiam sacramentis debitam.

R. Negando consequentiam, quia dum præsens est parochus, vel diaconus vel subdiaconus, puer non censetur in necessitate

respectu laici, quod bene notandum est in praxi: ad hoc enim, vt laicus dicatur tenere ad baptizandum huiusmodi pueros propter necessitatem, duo requiruntur, minimum scilicet baptizandi, & necessitas ei qui ministraturus est sacramentum, scilicet vt non sit alius, qui possit illud conferre, & ad quē aliquo titulo magis spectet tale ministerium. Itaque si pastor ibi præsens, qui possit & velit baptizare, non tenebitur simplex sacerdos, licit nec sacerdote præsente diaconus, & sic consequenter, imo non licebit eis, quia obligatio ministrandi baptismum in inferioribus parocho solū oritur propter veram necessitatem: Vera autem necessitas non contingit nisi extroque capite supra posito, scilicet ex penuria ministri, & periculo pueri baptizandi.

Dices 2. Quid si pastor nolit vel nō audeat baptismum ministrare, licebitne tunc laico in eius præsentia baptizare?

R. Non solum licebit, sed etiam tenebitur, quia iam est casus necessitatis: quid n. refert quod adsit sacerdos, si nō vult necessitati pueri subvenire? peccabit tamen parochus ministerium suum negando, tam contra tenerentiam sacramenti, tum contra sui muneris & officii debitum.

Dices 3. Quid si pastor nun quinno negat mi-

Digitized by Google

ger ministerij suum, sed tantum cedat iuri suo, concedens alteri facultatē dandi baptismum, siue ex timore contagionis, siue alia simili causa?

R. Non debet laicus nec quilibet alius, etiamsi diaconus sit, vsurpare tale munꝰ sine graui causa, quæ necessitati æquiualeat, quia solus sacerdos est per se institutus minister huius sacramenti, & non potest ipse sua auctoritate hoc ministerium alteri demandare.

Dices 4. Quale est peccatum, illo casu ministrare?

R. Cum Dd. per se & seclusa ignorantia esse mortale propter ireuerentiam maximam, quæ fit ipsi sacramento.

Dixi (*per se & seclusa ignorantia.*) quia in hoc casu illa facile interuenire potest, tum facti tum iuris: facti quidem, quia facile potest, & facile etiam sine culpa timeri periculum vitæ pueri, vbi non est, & accelerari baptismus, non expectato conuenienter ministro, sine vera necessitate, bona fame fide exsistnata, ex zelo charitatis; iuris autem, quia licet hoc diuinum sit, non est tamen tam clarum, quin possit facillime à communi plebe inuincibiliter ignorari.

Dices 5. Incurruntne laici aliquā censu-

Digitized by Google

tam, irrequisito pastore puerum talem baptizando?

R. Non incurrere, modò solemniter nō baptizent. Neque obstat, quod iure (a) canonico imponatur pœna irregularitatis ei qui baptizauerit non ordinatus, quia text⁹ ille intelligendus est de baptismo solenni. Ita ibi Glos.

(a) 3. 1. de cler. non ord. min. trans.

Dices 1. Incurretnè quoque eā pœnam simplex sacerdos, si baptismum ministret, non requisito pastore?

R. Nequaquam, quia non est eis à iure imposita.

Dices 2. Incurruntnè Religiosi?

R. non incurrere: neque obstat Clementina prima de priuilegiis, quæ imponit excommunicationis censuram Religiosis, ministrantibus sacramenta sine licentia pastorum, quia non loquitur generaliter de sacramentis, sed solum de extrema vnctione eucharistia, & solemnitate matrimonii, & quibusdam aliis casibus ibi expressis, extra quos non est illa excommunicatio extendēda, qa pœne & odia (b) coarctanda sunt.

(b) c. 15. de sent. excom. in 6.

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

An etiam teneantur pater & mater?

Quæstionis explicatio.

PArentes tempore pestis frequenter in eas veniunt angustias, vt nullum omnino habeant, qui proles recens natas vel velit vel audeat baptizare, propter probabilissimum cótagionis periculum, quod imminet iis, qui propius accedere debét cum corrupti humores matris & prolis aérem circumstantem omnino infecerint: Huius occasione quæritur an mater vel pater illo casu prolem baptizare teneatur?

Responsio.

DEficiente Pastore & aliis, qui puerum peste infectum baptizare possint & velint, tenentur pater & mater, tum generali lege charitatis, quia tenemur subuenire proximo extreme indigenti, præsertim in extrema necessitate spirituali, tum lege pietatis, qua parentes tenentur filiis indigentibus succurrere. Et cõfirmatur iure (*a*) Canonico, quo quidam Stephanus à Ioanne Pontifice laudatur, quod filiũ suum in extremo vitæ positum, necdum baptismatis vnda lotũ, in absentia sacerdotũ baptizarit.

(*a*) 3 p. q. 1. ad finem.

Dices 1. Poteruntne huiusmodi parentes, si superuiuant, cohabitare & matrimo-

a 1. decret. part. in. c. 6. quamuis. dist. 4. c. 22. b de reform. matr. c. 10. c. 1. de limina sup.

nio vti: Ratio dubitandi est, quia (a) iura & Concilium (b) Trident. generaliter dicunt cognationem inter baptizantem & baptizati patrem & matrem contrahi.

12. Posse nec hoc casu cognationē contrahi: Ita (c) ibi declarat Pontifex. Neq; ratio permittit, vt pater priuetur iure sibi per matrimonium debito, quod filio in necessitate extrema conflituto ex pietate subueniat.

Dices 2. Quid si cōcubinus in simili casu baptizauit prolem suæ concubinæ, poterit ne illam postmodum in vxorem ducere?

13. Non posse, quia licet (vt iam diximus) necessitas efficiat vt possit compater cum vxore sua iam ducta, eademq; cum matre licite rem habere, non tamen efficit ne nascatur compaternitas, quæ ante matrimonium nata illud impediat & dirimat, vt be-

d Man. c. 22. n. 40. in fin. ne notauit (d) Nauarrus.

QVÆSTIO V.

His omnibus puerum baptizare negligentibus, an liceat hæreticum publice & nominatim excommunicatum pro ministratione baptismi aduocare?

Quæstionis explicatio.

e In 4. q. 5. dist. 2. f. de baptis. g. 4. quællo.

MQuent hanc quæstionem (e) Sotus, (f) Paludanus, & (g) Adrianus, & refe-

by Google

ferunt, quosdam existimare, non licere ab huiusmodi ministro sacrum hoc, etiã extrema necessitate suscipere: Imo si adultus baptizari deberet, & alius nõ adesset minister, baptismo flaminis contentũ esse debere, quia (vt inquiũt illi) vbi non est minister, nisi peiius, perinde est, ac si nullus adesset: Huius occasione quæritur, quid de hoc casu dicendum sit? *Resp^nsio.*

Licebit quicquid præfati Dd. dicant. Decet hoc inprimis D. (*a*) Augustinũ, cui quendã *a lib. 1. de vi-*
commendat, qui in articulo mortis baptismũ *nic. bapt^smo.*
ab hæretico petiit & suscepit: Et Adrianus *& refertur*
supra allegatus refert (*b*) Chrysostom. in hęc *2.4.q.1.c. Si*
verba id dicentẽ: *Si quis infirmitate detentus* *quem forte.*
morti appropinquauerit, & sacerdos vel clericus non *b in lib. ca-*
adfuerit, tunc ab illo (Hæretico) *in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptisari poterit.*
Suffragatur & ratio, nam (vt superiore (*c*) capitre diximus) ecclesia, quæ à Spiritu S. regitur, nullatenus credi debet in illo casu, quo paruulus alioquin æternaliter peribit, vetuisse, quo minus à quouis possit hoc sacramẽtum suscipere. Confirmatur, quia etsi cũ sic præcisis communicare prohibeamur, tamẽ in temporalibus, quando quis extremam patitur necessitatem famis, minimẽ vetatur ad illos recursus, *p^tuebitur*, minus ergo in spiritualib. ad salutẽ æternã necessariis.

Dices:

Dices: Qui petit ab huiusmodi excommunicato sacramentum, peccato eius communicat, vt Dd. communiter dicunt, non licet ergo à tali sacramentum petere.

R. Dd. subintellexisse exceptionem, quã ipse D. Thom. (a) in sententias expressit, præterq; videlicet in extrema necessitate baptismi, qua etiã à Iudæo & Pagano baptismus suscipi potest.

a in 4. dist. 1. q. 3. art. 6.

Dices 2. Adulto sufficit baptismus flaminis secundum communem: ergo saltem non licebit adulto aduocare ab ecclesia præsbyter.

R. Nihilominus licere: nam & ille quem laudat (b) Augustinus, adultus erat, & ipse Scotus (c) posit multa in vtramq; partem allata, tandem ait: *Omnibus pensatis melius esse, si suscipere à tali quam à nullo.* Sed melius (d) Adrianus ait, non solum illi licere suscipere, sed etiam teneri, *quia* (vt inquit) *baptismus flaminis illis prodest, qui sunt in necessitate baptismi aqua, in quali iste non est, si hæreticum habet qui vere baptizare velit.*

b *supr.*
c *Scotus sup.*
d *supr.*

Dices postremo: Peccatne huiusmodi præcisus, qui in illa necessitate baptismum ministrat? Ratio inquirendi est, quia cum illi absolutè veritum sit sacramenta ministrare, videtur contra prohibitionem ecclesiæ ministrando facere.

R. Non

2. Non peccare contra præceptum Ecclesiæ, si sine solemnitate ministret, quia illa prouidentissima quamuis hæreticos absolutè præcindat, neutiquam tamen hunc casum cogitat comprehendere, vt iam aliquoties diximus.

QVÆSTIO VI.

An liceat & illum, qui non pro notabili pecunia summa vult baptismum ministrare?

Quæstionis explicatio.

DIximus superiore capite cum communi sententia, quo sensu liceat quæpiam pecunia conducere qui ministret sacramenta, & indecisum reliquimus, an etiã pro ipsa baptismi administratione in extrema infantis necessitate hoc ipsum licitũ sit, puta, est aliqua parturiens prædiues ignorans formã baptismi, nec aliquẽ reperiens qui prolem suam baptizare velit præter nisi quum & aliarum faceret orem, qui aduertes sollicitudinem matris pro salute suę prolis, rogatus vt baptizet, petit pro ministratione baptismi magnam pecuniæ summam.

Responsio.

IN (a) huiusmodi extrema infantis necessitate licet: Est assertio Gessonis & Soti, Adriani

a *Gers. tract. de sym. ad 6. ratione. Sot. lib. 9. de iust. & iure, q. 6. art. 2. Adria. quodl. 9. Less. lib. 2. de iust. & iure, cap. 2. dub. 7.*

Adriani & Lessii. Ratio potissima constet, quia si in ista pecuniæ numeratione aliqua esset inordinatio, in hoc esset, q numerādo pecuniam videatur quis consentire venditioni rei spiritualis, & pretium temporale exæquare rei spirituali; sed neutrum est in hoc casu: non enim numerans magis consentit vēditioni quam petens mutuū consentit iniquæ voluntati vsurarij, & si consentiret, tantum consentiret tanq̄ in minus malum, minus enim malū est, vt sacerdos vedat baptismum, quam vt infantem in æternum perire sinat. Neque etiam censetur æquare pecuniæ summam quamuis notabilem baptismo, quia non dat illam vt pretium sacramenti, sed vt medium necessarium ad alliciendum sacerdotis illius animum & sacramentum obtinendum. Et confirmatur, quia si alius sacerdotem impediret, ne baptismum conferret, posset ei dari pecunia vt cesset impedire, cur non etiā posset dari ipsi sacerdoti vt tollat impedimentum, q ipse sibi per malitiā & auaritiam suam posuit? Confirmatur secundo. Licet sacerdotem illum fur (a) Adrianum induceret minis & precibus, cur non & pecunia? Confirmatur tandē, quia omnia bona temporalia concessa sunt homini, vt iuuent eum ad salutē consequendam: ergo si sacramentū ad salutem

(a) sup.

mihi

mihi necessarium non posſim propter ministri malitiam aliter obtinere, quam dando mea temporalia, mihil inordinatum committam.

Dices: Si licet aliquid dare ad obtinendum sacramentū in huiusmodi necessitate, licebit ergo aliquid etiā spirituale vendere, si iniquus ille sacerdos postulet?

R. Non sequi, quia præterquam q. venditio est emptione longe deterior, si vellet sibi rem spiritualē vendi, & non gratis dari, censeretur id velle in contemptum religionis, & per consequens videretur quis peccare contra eius morem gerere, quod nullo modo licet.

QVÆSTIO VII.

Verum pastores teneantur omnibus paratis pestē infectis baptismum ministrare:

Quæstionis explicatio.

DIximus, qui teneantur baptismum tempore pestis ministrare, hinc ex iustitia siue charitate: Ordo postulat vt inquiramus an omnibus omnino infectis obligentur; non desunt enim à quorum ministratione, pastores forte videretur posse excusari, de quibus idcirco particulatim consequenter videbimus.

Responsio.

Responsio.

TEnētur: Ratio ex dictis in prima quæstione huius capitis facile colligitur: dicitur enim omnibus absolute & sine vlla exceptione illud (a) Saluatoris: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

a Ioan. 3.

Dices: Quid si persecutio fiue Turcarū, siue hæreticorum fæuiat in Catholicos peste infectos, tenebuntur etiam pastores periculo mortis se exponere, vt paruulos illorum martyrio expositos baptizent?

Vide D. Aug. lib. 13. de ciu. cap. 7.

R. Nos excipere casum martyrii pro Christo, quo iuxta communem sensum ecclesiæ etiam paruuli sine alio baptismate saluari possunt.

QVÆSTIO VIII.

An etiam non potentibus?

Quæstionis explicatio.

FIt nonnunquam, vt parentes peste infecti, non sint ita solliciti de baptismo infantium suorum, vel quod in lucem editi sint, quin moriantur, propter humores pestiferos, quos in vtero materno suxerūt, vel quia adeo vtā Medicis pro miraculo reputetur, si matre pestilentiali morbo pereunte proles incolumis euadat, vel quia matres, vt

&

& magnitudine morbi fere abortiũt, & fœtum inanimatum ante tempus edunt, vel ꝙ si quando prodeat fœtus anima rationali animatus saluus & incolumis, cũ exiguo tempore superuiuat, pastor ita præsto esse non potest, vt baptismũ tempori applicare possit; vel deniq; ꝙ quorundam falsa opinione delusi sibi persuadẽt in tali casu paruulos sine baptismo saluari per fidem, quã religioso quodã signo, puta crucis illi applicant: Horũ occasione q̃ritur, an pastor tali casu excusetur à ministratione baptismi, an vero etiã illis pueris ministrare teneatur.

Responsio.

TEnentur pastores ministrare baptismũ pueris parturientium peste infectarum tanto sollicitius, quanto parẽtes negligentiores sunt in illo petendo. Siquidẽ pastor non solum tenetur ministrare sacramenta cum à suis rogatur, sed etiam illi incumbit p̃uenire & aduigilare ne quis falsa persuasione, vel aliter sine baptismo decedat, vt ex dictis superiore capite manifestum est.

Dices: Quid si parentes nolint prolem baptizari, quia putant cum Caluino & aliis Nouatorib. non esse necessarium ad salutem.

℟. Pastores teneri curare siue per se siue per superiores, vt hæretici proles suas bapti

zandas exhibeant, vel si possint, etiam ipsas illis (a) inuitis baptizent, siquidem cum illi sint ecclesiæ iurisdictioni & coactioni subiecti, possunt cogi pœnis corporalibus vel aliis, vt proles suas baptizari curent.

a *in c. si baptizata, ver. Qui de baptizato, de consecr. dist. 4. & Henric. Boic, in c. sicut Iudæi 2. de Iudæis.*

QVÆSTIO IX.

An & illis, de quorum vita dubitatur?

Quæstionis explicatio.

CErtum est apud oēs puerū mortuum non posse baptizari, ꝙ etiā parochiale (b) Leodien. annotauit: sed cum puer ex peste infecta genitus fere semper vel mortuus sit, vel adeo lāguidus, vt merito dubitari possit suffocatusne sit an viuus, non abs re q̄ritur, an pastor quicumq; alius teneatur quātocius puerum talem baptizare, an vero ab illius baptizatione, vel simpliciter vel pro tempore excusetur?

b *pag. 24. de baptis. §. Caueat autem sacerdos.*

Responsio.

TEnentur pastores quantocius huiusmodi pueros baptizare subintellecta vel expressa cōditione (si viuis, ego te baptizo) quia in casu artic. mortis, in quo versamur, q̄n res moram non patitur, & ex tempore se resoluere oportet, re pro ratione temporis examinata, si pastor deprehendat rationes ꝓbabiles, quæ ipsū mouent, vt putet infantem viuere, etiāsi non desint, quæ suadeant eum mortuū esse, tenetur se inclinare pro bapti-

baptiſmo infantis ad vitandum periculum mortis æternæ, q̃ puero imminet, ſi baptiſmum in longũ differat, vel omnino neget, vt patet ex iis, q̃ initio hui⁹ tractatus dixim⁹.

Dices: Paſtor qui baptizat mortuum irreuerentiam facit ſacramẽto, quod pro viuis ſicut & reliqua ſacramenta, inſtitutum eſt, non debet ergo in tali caſu baptizare, ne forte mortuum baptizet, & ſacramento iniuriam inferat.

℟. Timorem illum ſufficienter excuſari tum ex ꝓbabilitate vitæ ipſius infantis, quã paſtor (vt ante diximus) concepit, tum maxime ex conditione appoſita, vt com. noſtri Dd. tradunt, & (a) iure canon. confirmatur.

a *De baptiſ. & eius effect. c. 2.*

QVÆSTIO X.

An etiam illis, qui adhuc vel in toto vel in parte retinentur in matris vtero?

Quæſtionis explicatio.

CVm omni tempore hic caſus frequẽter occurrat, frequentius tñ tempore peſtis, tum quia obſtetrices, quarum officiũ eſt facilitare partum, ꝓpter periculũ contagionis frequenter ſe abſentare ſolẽt, tum quia virtus expulſiua prolis in huiuſmodi parturiẽtib. ita debilitata eſt, vt mater ſolito more iuuare ſe nequeat: Idcirco quęritur, an & iſto caſu paſtor parturientẽ accedere, & ꝓplẽ baptizare teneatur, an vero excuſetur?

Responsio.

DIstinguendum est: si enim pastor intelligat fœtum adhuc totũ vtero retineri, excusatur à baptizatione, quia etiamsi quam maxime cuperet illum baptizare, nõ potest: (*a*) *Nemo enim renascitur*, (vt loquitur D. Augustin.) *nisi prius nascatur*. Si enim fœtus omnino vtero clausus est, non potest aqua tangi: ergo non potest baptizari, cum baptismus nihil aliud sit quã corporis ablutio per aquam. Neq; (vt (*b*) quidã voluerunt) per ablutionem matris proles baptizari potest, quia cũ mater sit persona à persona paruuli distincta, ablutio matris non potest ablutio paruuli reputari. Si vero pastor intelligat prominere tãtum parte, disputant Doctores, quæ & quanta pars corporis aqua tangi debeat, vt fieri possit baptismus, neq; hic Mathematice quicquam definire possunt, non n. habẽt regulam ad præcise de ea re iudicãdum, nisi illã generalem, nimirum eam & tantam partem ablui posse, quę sufficiat ad denominandũ hoẽm simpliciter baptizatum: Quapropter si pastor obstetricẽ habere nõ possit quæ parturiẽtem accedat, tenebitur accedere & partem eminentẽ baptizare, siue caput fuerit, (quo casu certus erit baptismus fm coẽm) siue humeri, pectus, pes, manus (quib. casi-

bus

a *D. Aug. epistol. 67. ad Dardan. & refertur de consec. dist. 4. c. qui in maternis.*

b *apud D. Aug. supr.*

bus, quia à plerisq; dubitatur, an illarũ partium ablutio sit sufficiẽs ad baptismum, & proinde baptizabit sub conditione per antedicta.

Dices: Quid si obstetrix aut Medicus arte & industria possit puerum in vtero matris abluere, eritne baptismus?

Rꝛ. Videtur fore secundũ graues (*a*) Dd. quia corpus infantis abluitur, ꝙ sufficere diximus. Et D. (*b*) Augustin. ideo solum negauit infantem in vtero baptizari posse, qm̃ oportet ablui ipsam personã, ergo qñ id fieri posset, valeret etiam secundũ D. Augusti. baptismus, & consequenter obstetrix vel Medicus illam artem callens teneretur talem infantem in vtero baptizare.

a *Gabr. dist. 4. q. 2. art. 3. dub. 2. & Victor. in summa de sacra. q. 32.*

b *D. Aug. supr.*

Dices 2. Quid si mulier parturiens iudicio Medici breui moritura sit, & ꝓbabiliter timetur ne proles prius moriatur, quam in lucem veniat, debebitne matris vterus aperiri, vt puer baptizetur?

Rꝛ. Minimè, vt bene notauit (*c*) Paludan. quia *non (d) sunt facienda mala vt eueniant bona.*

c *In 4. dist. 6. q. 1.*

d *Apostolus Rom. 3.*

Dices postremo: Tenẽtur ergo pastores adesse mulieribus huiusmodi parturientibus, vt præsto sint ad prolem baptizãdum?

Rꝛ. Non decet pastores ordinarie adesse ꝓpter pudorem. Idcirco rogãda erit obstetrix, vt præsto sit & officium faciat, vt bene

monet parochiale(a) Ruremundense, si tñ haberi non possit, tenebitur pastor ꝑ salute pueri pudorem viriliter exuere, & officium suum facere.

a *de sacram. baptis. can. 2.*

QVÆSTIO XI.

Etiam illis quorum sexum ignorant?

Quæstionis explicatio.

ETiam hoc quibusdã tergiuersationis materiam adfert, ꝙ ignorent cuius sexus sit puer, siue totus in lucem editus sit, siue in parte, existimant n. intentionem baptizãtis dirigi debere in masculũ vel fœmellã, neq; futurum baptismum, nisi intentionem in alterum sexum actualiter direxerint: cuius opin. existimat Hostien. fuisse (b) Syluester; Horũ occasione quæritur, an illo casu excusentur pastores, an vero non obstãte ignoratione sexus illum baptizare teneantur?

b *verb. baptismus, 3. §. vltimo.*

Responsio.

TEnentur & illis baptismum ministrare non obstante huiusmodi ignoratione; Quia sexus cognitio (quicquid Hostien. dicat) non est necessaria ad baptismũ, sufficit n. illo casu intẽdere baptizare illam personam, q̃ præ manibus habet, siue masculum siue fœmellam, vt bene parochiale (c) Leodien. & (d) Sotus annotarunt: Quinimo vana & perniciosa est huiusmodi sexus inuestigatio; Vana, quia si illa postposita intẽdat quis

c *verb. baptismus, 3. §. vlt.*

d *in 4. dist. 1. q. 5. art. 10.*

quis baptizare illum hominem qui ibi est, erit verum baptisma, vt commun. Dd. tradunt: pernicioſa vero, quia ſi intendat baptizare fœmellã excluſo maſculo, h. e. ita vt nolit baptizare maſculũ, fieri poterit, vt qs putetur baptizatus, qui non erit, puta, ſi accideret puero, q̃ in Luſitania accidiſſe narrat (a) Sotus, vt in prouecta ætate membra viri, quæ illuc vſq; habuiſſet ventre incluſa prominere inciperent, & deprehenderetur reuera fuiſſe maſculus, hic nõ eſſet vere baptizatus; Quare in caſu, de quo nũc agim⁹, negligenda eſt huiuſmodi ſexus diſtinctio, & intẽtio dirigenda ſimpliciter in hãc perſonam, ſic nullus poterit interuenire error ſacramentum baptiſmi vitians: etſi n. ſpeculatiuè arbitretur quis baptizandum eſſe Petrum, ſit autem alius quicunq;, ſiue maſculus ſiue fœmina, ver⁹ erit baptiſmus, q̃a in intẽtiõe illa practica, qua ſ. applicat huic perſonæ baptiſmum, habetur ſufficienter intentio eccleſiæ ad baptiſmum requiſita.

a *ſupr.*

Dices: Error perſonæ in matrimonio nullum reddit matrimonium, puta ſi quis putet ducere Mariam, & ducit Annam: ergo ſimiliter & baptiſmum.

R. Negando conſequentiam ꝓpter magnũ vtriuſq; ſacramenti diſcrimen: Nam in matrimonio contrahentis intentio fertur

nominatim in hanc q̃ animo concepit, vñ si præsens non sit hæc, non erit matrim, quia deest intentio; baptizantis aũt intentio nõ determinat in hanc, qua hęc est, sed absolute in præsentem.

Dices 2. Quo nomine baptizabitur?

R. Nomen non esse de essentia sacrti, imo in primitiua ecclesia cum adulti baptizarentur, nõ mutabãt nosa, vt patet ex Saulo (a) Cornelio, (b) Augustino, Ambros. Deinde poterit (vt ait (c) Viualdus) indistinctè masculi nomen dari, & postmodũ si superuiuat, cognito sexu suo sexui appropiari, vt si fœmina fuerit, & nomen impositũ est Ioannes, Ioãna, si Petrus Petronilla, debet n. in tali casu puer semp mas psumi, vt nomen masculini non fœminini generis imponat.

a *Act. 9.*
b *Act. 10.*
c *In candelabro aur. de baptis. n. 62.*

QVÆSTIO XII.

An & illis quorum mors acceleranda putatur si baptisentur?

Quæstionis explicatio.

NOn frustra Dd. hanc quæstionẽ mouent, morale n. est paruulos debiles & languidos ad baptismũ deferri, quo fit vt obstetrices sollicite illos fasciis & linteolis inuoluere, ac diligenter contegere soleant, ne ab aëre, vento vel pluuia lædantur & extinguantur: Huius occasione q̃ritur, quid si puer ex peste infecta recẽs natus propter humores

mores peſtiferos, quos invtero mris hauſit, adeo debilis ſit, vt putet ſtatim moriturus ſi aqua tãgatur, excuſabiturnè paſtor à baptizatione, an vero eo non obſtãte baptizare tenebitur? *Reſponſio.*

DOctores diſtinguunt: vel enim pueri ita debiles ſunt, vt nulla ſpes vitæ ſuperſit, vel etſi infirmi & tenelli ſint, tamen adhuc aliqua ſpes affulget. Si primum, paſtores tenebuntur ſtatim huiuſmodi baptizare, quia non baptizare tali caſu, eſſet puerum perpetuo damnare: Neque tunc paſtores baptizãdo puerum occidunt, vt quidam contendunt, quia ſupponitur, iam eſſe ſine ſpe vitæ. Deinde quia etiamſi per exiguam aquæ aſperſionem, fingatur aliquãtulum accelerari mors, tamẽ hoc caſu illud moraliter loquẽdo, quaſi pro nihilo reputari debet, præſertim ſi aliquantulum illud cum vita æterna conferatur, quæ puero per baptiſmum confertur. Si alterum, non tenebuntur ſtatim baptizare, ſed poterunt aliquantulum differre, quia illo caſu ſpiritualis neceſſitas non ita vrget, & conſequẽter nec diuinum aut eccleſiaſticum præceptum. Ita communiter dici ſolet, & recte, poſita videlicet ſpe vitæ: Verum quia in caſu peſtis moraliter nulla poni poteſt, exiſtimo ſine diſtinctione omnem paruulum ex

peſte infecta genitum ſtatim baptizãdum, etiamſi aliquantum mors eius acceleranda putetur propter periculum mortis tum tẽporariæ tum æternæ, quod à tam violento morbo illi omni momento imminet, vt ex iis, quæ initio huius tractatus pręſuppoſuimus, patet.

Vnum hic obiter monendo paſtores, vt in hoc caſu baptizẽt, non immergẽdo (etiamſi hic modus baptizandi apud illos vigeret) ſed aſpergendo, non plena manu aquam demittendo in caput infantis, vt iſtis in partibus fieri ſolet, ſed in quãtitate aquæ modica, quæ tamen ad baptiſmum ſufficiat, & in ea corporis parte, in qua minus nocebit, & ſi poſſit, aqua modico calore tẽperata, & ſtatim poſt aſperſionem abſterſa; ſi enim hæc ſeruentur, vt facile ſeruari poſſunt, vix poteſt, moraliter loquendo, cogitari aut fingi, quod ex huiuſmodi baptiſmo mortis periculum acceleretcur,

Dices 1. Quale peccatũ eſt, inaute huiuſmodi infantem baptizare, & mortẽ accelerare?

℟. Eſt mortale vel veniale, pro ratione damni, ꝙ corpori infantis infertur.

Dices 2. Si ad aſperſionem aquæ incautam mors ſtatim conſequatur, incurretnè baptizans aliquam irregularitatem?

℟. Palu-

R. Paludanus (a) bene dicit incurrere, quicquid illi (b) Sotus contradicat, quia generaliter verum est oēm culpam homicidii consummati, etiamsi tantum venialis sit, habere coniunctam irregularitatē, & contra nullum homicidium internum, h. e. in sola voluntate consistens, etiamsi mortale sit, & mortalissimum, habere illā, quia irregularitas, sicut & censuræ ecclesiasticæ, non nisi propter factum externum contrahuntur, cum Ecclesia solum iudicet de externis.

a *In 4. dist. 3. quæst. 3.*
b *Ibid. dist. 3. quæst. 2.*

QVÆSTIO XIII.

Pluribus eodem tempore Baptismum petentibus, quem primo loco tenentur Pastores baptisare?

Quæstionis explicatio.

POsset hæc quæstio videri satis resoluta, per illa, quæ diximus primo capite in q̄stione generali, qua quæsiuimus de ordine seruando, cum plures peste infecti eodem tempore petunt sibi sacramēta ministrari; tamen quia hoc sacramentum est maximæ necessitatis, & suam peculiarē difficultatē habet, grauiusq; longe peccatū est, si ordo in hoc ministrādo puertat, q̄ alio quocūq; non abs re erit, vno verbo illi particulatim satisfacere, ne si de ea, quādo ad praxī veniendū est, disputari cōtingat, vel baptismus omnino

omnino poſtponat, vel ſaltem aliquantum non ſine periculo differatur.

Reſponſio.

VIdetur hic vtendum aliqua diſtinctione: vel enim ſi plures iacẽt in diuerſis tuguriolis, vel in eadem domo publica, puta xenodochio infirmorum. Si primum, ſeruari debebit ordo charitatis ſupradict⁹. Si ſecundum, aliud conſilium ineundum eſt, & rurſus ſubdiſtinguendum: vel enim omnes illi ſunt peſte infecti, & conſequenter in extremo vitæ articulo conſtituti, vel ſaltem ſunt de peſte ſuſpecti, & non in tanto periculo: Si primum, baptizentur (*a*) omnes vna forma, & vna aſperſione, dicẽdo: *Ego vos baptizo in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti:* hoc enim licere tradit Parochiale Leodienſe, & videt colligi ex actis Apoſtolorum. Nec difficulter probari videtur in ſimili de ſacramento Euchariſtiæ, in quo vna forma conſecramus cẽtum & plures hoſtias, vt vſus Eccleſiæ, quæ in hac re, ſicut nec in aliis, quæ ad fidem & mores ptinent, errare non poteſt, ſufficienter oſtẽdit: Si ſecundum, baptizentur diſtinctim ordine à charitate præſcripto, ſeruatis ſolis ſubſtantialibus, quæ breui admodum tempore ſeruari poſſunt, etiam in baptiſmo trium

(*a*) *Paroch. Leodienſ. de bapt. ſ. ſub finẽ. § admonitio de plur. ſim. baptizandis.*

Actor. c. 2.

um vel quatuor, puta, ſola aſperſione ſeruata, & ſolis verbis ſacramentalibus prolatis: *Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Dices primò: Poſſuntnè ergo vna forma plura fieri baptiſmata?

℟. Poſſunt, ad diſtinctionem enim baptiſmatũ ſufficit diſtinctio materiæ & ſubiecti: deinde forma illa (*Ego baptiſo vos*) quãuis in materiali ſono vna videatur, tamen ſignificatione & ſenſu eſt plures, æquiualet enim his: *Ego baptiſo te & te.*

Dices ſecundò: Quale peccatum eſt, nõ ſeruare ordinem, qui ſeruari debet in baptizandis huiuſmodi pueris?

℟. Eſt ſuo genere mortale, quia nocumentum, quod proximiori & coniunctiori infertur, eſt ſummi momenti, puta, ęterna damnatio, quamuis & hic poſſit eſſe veniale, ſi non ex paruitate materiæ, certe ex parte inaduertentiæ & ignorantiæ facti, qa morale eſt, vt paſtor etiam inuincibiliter ignoret, quibus inter infantes baptizandos ſit magis obligatus, & præſertim in cura, qua tempore peſtis diſtrahitur.

QV Æ-

QVÆSTIO XIV.

Quis sit optimus & maxime probandus modus baptisandi infantem peste infectum.

Quæstionis explicatio.

INquisiuimus primum de ministris, qui quocunque modo obligantur ministrare sacramentum baptismi tempore pestis, deinde de istis peste infectis, quibus necessario baptismus ministrari debet, simulq; variis quorundam excusationibus vtrimq; petitis respondimus: reliquum est vt videmus, quo modo & ritu baptism⁹ in casu pestis ministrandus sit, & an modi, qui à quibusdam in huiusmodi necessitate & contagionis periculo, fingi & practicari solent, probandi sint vel improbandi. Sed ante omnia quæritᵉ, quis modus baptizãdi in tali casu sit optimus & maxime probandus.

Responsio.

ILle maxime probandus videtur, in quo hæc duo obseruantur. Primum substantialia baptismi, certa &, quãtũ fieri põt, minime dubia, h.e. aqua naturalis nõ artificialis, & forma ecclesiæ vsitata, minime imũtata & variata, q̃ est: *Ego te baptiso in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Alterum, ritus Ecclesiæ

cleſiæ diœceſanæ, ſiue omnes ſiue aliqui, ſiue nulli, pro ratione periculi contagionis vel mortis, ſiue baptizati ſiue baptizantis, his enim duob. rite obſeruatis, nihil eſt, q̃ vir prudens deſiderare poſſe videatur.

Dices 1. Si infantulus ita vicinus morti videatur, vt illico & ſine mora moriturus putetur, debetnè paſtor adhibere rit⁹ quos Parochiale Leod. p̃ſcribit in aſlo moris?

℟. Parochialia noſtratia, & ſpeciatī Ledienſe, præſcribit quēdam baptiſmi adminiſtrandi ritū, quo ſacerdos vti debet, quoties propter imminens mortis periculum vti longiore non licet: Et imprimis vult, vt ſi infantulus tam vicinus morti videatur, vt ilico & ſine mora obiturus credatur, ſacerdos omnibus prętermiſſis, tantum quærat nomen infantuli, & baptizet eum, dicēdo: *Noimné l' enfant*: Reſpondent patrinus & matrina, *Iean, Pierre*: Quo habito dicit ſacerdos: *Ioannes, ego te baptiſo in nomine Patris*, adiecto ſigno crucis, *& Filij*, iterato ſigno crucis, *& Spiritus S.* adiecto rurs⁹ ſigno crucis: Occaſione illius obiicitur hic & quæritur, an cæremoniæ iſtæ duæ, ſc. nominis interrogatio & ſignaculum crucis ter repetitū, ſint neceſſario adhibēdæ, vt rite baptizet infantul⁹ peſte infect⁹ vel de ea ſuſpect⁹.

℟. Non neceſſario adiici, quia neque impoſi-

impoſitio nominis, neque ſignum crucis, ad baptiſmi ſubſtantiam pertinent, ſed ſunt ritus quidam accidentarii, qui idcirco adiiciendi præſcribuntur à parochi alibus, quia in communibus & ordinariis periculis mortis infantium, tãtum temporis ferè ſupereſt, vt illi adiici cõmode poſſint, quamuis in caſu peſtis, in quo verſamur, vt frequentius non debent obſeruari, propter ſingũlare periculũ, quod infantibus peſte infectis, nec non ſacerdoti imminet: Itaque extempore habito infante, nulla inter rogatione pmiſſa, poteſt dicere ſacerdos: *Ego te baptiſo in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti*, ſemel aſpergẽdo puerum aqua.

Dices 2. Debentnè ſaltem quantocius inquirere, num circa infantis baptiſmum aliquid ſit attentatum, vt volunt quædam parochialia, (*a*) ne exponant ſe periculo irregularitatis, ſi forſan à matre ipſa vel obſtetrice infans ſit baptizatus?

a *Rutemun. pag. 33. Mech Hauch. in p. 33.*

R. In articulo peſtis, cum fere nemo adeſt, ex quo ſacerdos quærere poſſit, non teneri inquirere: Neque ſi infans ab obſtetrice vel matre baptizatus fuerit, cẽſeri debebit rebaptizaſſe; & irregularitatem incurriſſe, quia non cenſetur iteratum, quod ante neſcitur factum, & in tali periculo debet pa-

bet pastor se inclinare in baptismum, vt ex iis, quæ hactenus diximus, constare potest,

Dices 3: Quid si infans cõualuerit, & virtute baptismi vel aliâs à peste liberat⁹ sit; nullæne erunt adhibendæ cæremoniæ?

R. Præscribit (a) Parochiale, vt suppleãtur quæcunque prætermissa sunt, *non solum* (inquit) *vt seruetur vniformitas in baptismo, verum etiam, vt infans integro mysterij fructu perfruatur, quoniam nihil sit nec dicitur in solemni sacramentorum administratione, quod non sit valde sanctum & salubre.*

a *Sup. pagin. 24.*

Et nõtet pastor, repetendas tunc cæremonias, non in priuatis ædibus, in quibus puer ægrotauit, sed in Ecclesia: *Nam* (inquit Parochiale) *sicut baptismus, ita baptismi cæremoniæ extra casum necessitatis in Ecclesia tantum suscipiendæ sunt.*

Dices 4. Quid si infans non conualescat sed statim moriatur, antequam solemnitates omissæ suppleantur, sepelieturne in loco sacro?

R. Est quæstio, quam Nauarrus (b) dicit, sibi ab vltimis finibus Hispaniæ propositam, cui bene respondet, debere sepeliri: tum quia Hostiensis (c) affirmat, puerum, extractum de ventre matris, sepeliendum esse in loco sacro, tum (d) quia *standum est regulæ, nisi probetur exceptio*, & regula est, o-

b *c. 22. n. 6.*

c *In Summâ de conf. Eccl. §. Et non sit.*

d *l. 1. de reg. iuris.*

mnem Christianum debere in loco sacro sepeliri: constat autem huiusmodi puerum esse Christianum charactere christianismi insignitum, & nullo iure speciali sepulturã sacram illi prohiberi.

Dices postremò. Etiam cum solẽnitatibus, quibus alii baptizati sepeliuntur?

℟. Maximè, nam is tam Christianus est, quam illi, & tantum gratiæ sacramentalis habet, ac illi.

QVÆSTIO XV.

Quid censendum de modo baptizandi illorũ, qui longius à fonte baptismatis existẽtes, vel aqua naturali carentes, baptizant in iure carnium, in lixiuio, in cereuisia, in sputo, in aqua balneorum, in aqua in quam resoluuntur niues & glacies, in aquis frigidis vel calidis salsis?

Quæstionis explicatio.

VT plenius intelligantur quæstiones, quæ his paucis verbis proponuntur, duo notari velim. Primum, non esse quæstiones impertinentes, vt Nouatores nostri temporis calumniantur: eò enim spectant, vt certò iudicetur, an his aquis vere fiat baptismus nec ne? q̃ iudicium sæpe necessarium est, præsertim tempore pestis, quo fere omnes

omnes fugere & vagari solent, p saltus, sylvas & loca parum habitata, & subinde inaquosa: Alterum, materiam baptismi certã esse aquã naturalem, iuxta omnes: dubitari vero à quibusdã Dd. an & aquæ, in quæstionibus recensitæ, sint tales, quamuis de aquis balneorum non dubitet (a) Sotus, sicut nec de aquis, in quam resoluuntur nives & glacies Franciscus à Victoria (b): nec de aquis multum frigidis aut calidis Concilium Florentinum. His duobus p̃suppositis, q̃ritur, quid cẽnsendum de modo baptizandi in aquis dubiis?

a *In 4. dist. 3. q. vnic. ar. 4.*

b *De Sacramẽtis q. 12.*

Responsio.

Non est probandus, nisi in necessitate, quando morali diligẽtia adhibita non potest haberi aqua naturalis certa. In rebus n. ad salutẽ animæ ptinentibus, hoc ipso graviter quis peccat (*dicit D.* (c) *Augustinus*) q̃ certis incerta p̃ponat.

c *Suprà.*

Dixi (*nisi in necessitate*) q̃ in casu illo p̃stat adhibere baptismum dubiũ, q̃ nullum.

Dices: Qualiter tunc baptismus erit ministrandus?

R. Sub cõditione, puta, si materia sit sufficiens, quanq̃ illis aquis, in quas nix resoluit & glacies, vel aquis calidis, vel multũ frigidis, vr̃ iuxta citatos Dd. posse baptismus simpliciter ministrari.

Dices secundò: Quid si post ministratum baptismum exoriatur dubium?

a *Sotus in 4. dist. 3. q. vni. art. 4. §. Verum tamen.*

Rſ. Fiet (*a*) rebaptizatio sub conditione, si dubium fuerit probabile.

QVÆSTIO XVI.

Quid de illorum, qui in simili casu baptisant saliuæ consperſione.

Quæstionis explicatio.

CErtum est, mareriã baptismi esse aquam naturalem, qua communiter vtimur, qualiscunque illa sit: Nam hæc est, quæ proprie & simpliciter aqua vocatur; dubitant vero quidam an saliua, quæ fere semper in promptu est, sit huiusmodi: Cuius occasione quæritur, an modus baptizandi in illa aliquo modo probari possit?

Responsio.

REprobandus omnino est & reiicien-dus: Quia satis certum est, saliuam non esse aquam naturalem, sed potius humorem aliquem ex corpore humano vi caloris naturalis expressum. Confirmat hæc assertio disertis verbis Innocentii IV, quibus Morosiensi (*b*) Episcopo respondens:

b *Refertur De bapti. &*

Postulasti (inquit) *vtrum paruuli sint pro Christianis*

ſtianis habendi, quos in articulo mortis conſtitutos propter aquæ penuriam & abſentiam ſacerdotis, aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus, ac inter ſcapulas pro baptiſmo ſaliuæ conſperſione liniuit? Reſpondemus, quod cum in baptiſmo duo ſemper videlicet verbum & elementum neceſſario requirantur, iuxta quod de verbo Veritas ait: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, & baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. *Eademq; dicit de elemento:* Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non introibit in regnum cœlorum: *dubitare non debes. illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolum vtrumque prædictorum, ſed etiam alterum eſt omiſſum.*

eius effectu c. non vt apponeres.

Matth. 28.

Dices: Quid ſi quis baptizet quempiam lachrymis?

℟. Idem erit iudicium acſi ſaliua baptizet, propter eandem omnino rationem.

):(

QVÆ-

QVÆSTIO XVII.

Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptismi, vel nimio timore contagij præcipitanter baptisant in nomine Dei, vel Christi, vel Sſ. Trinitatis.

Quæstionis explicatio.

MAgna est vulgi mysteriorum nostræ fidei ignoratio, vt pauci sint, qui si eos roges, quæ sit baptizandi formula, illã disertis verbis, sicut scire necessum est, exprimere possint: quotusquisq; enim est, q̃ existimet, deberi in ea explicite recẽseri nomina Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritꝰ S? quod tamen necessum esse cõiter oẽs Theologi sentiunt, ex illis verbis (*a*) Christi: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Illud a. *in nomine*, non tantũ significat baptismũ dandũ in virtute aut fide Trinitatis, q̃ quibusdam videri posset, sed etiã baptismum dandum esse nominando, & voce inuocãdo Patrem & Flium & Spiritũ sanctum; quoniã eo loco intendebat Christus docere nonsolum p̃ceptum, sed etiam modum & ritum baptizandi, vt docent plerique omnes Patres (*b*) & Ecclesia semper intellexit: Quapropter merito quæritur, quid sentiendũ de

a *Matth. 28.*

b *Leo Papa ep. 4. c 5. Athan. serm. 3 cont. Arian. Chrys. hom. 16. in epistol. ad Romanos*

de modis baptizandi, quibus expressa Trinitatis mentio ꝑtermittatur.

Responsio.

PRimo, hi duo modi baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filii & Spiritus sancti, sunt reprobandi tanq̃ nulli & falsi, vtpote quibus ne dubius quidē fiat baptismus: Et consequenter si qui illis modis baptizati reperiantur, non sub conditione, sed simpliciter & absolute rebaptizari debent: Est communis assertio Theologorum. Ratio eorum est, quia in baptismo fit ꝓfessio fidei, idcirco enim à Patrib. (*a*) baptismus vocatur sacramentū fidei: sed in lege euāgelica explicite fides Trinitatis Patris & Filii & Spiritus S. est ad salutem necessaria: Oportet ergo, vt in eo fiat expressa professio Trinitatis, quæ est primariū obiectum & fundamentum totius fidei, necnon principalis causa tam ipsius baptismi, q̃ omniū mysteriorū nouæ legis; hæc autē professio non reperitur, quādo baptismus datur in nomine Dei, qa sicut fides de Deo absolute & simplr̃ nō est fides explicita Trinitatis; ita ꝓfessio Dei absoluta nō est ꝓfessio Trinitatis explicita, ꝓut ad baptismum est necessaria: Et idç̃ dicendum, dum baptis-

a *Innoc. in c. Debitum, de baptismo, & August. epist. 103.*

QVÆSTIO XVII.

Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptismi, vel nimio timore contagij præcipitanter baptisant in nomine Dei, vel Christi, vel Ss. Trinitatis.

Quæstionis explicatio.

MAgna est vulgi mysteriorum nostræ fidei ignoratio, vt pauci sint, qui si eos roges, quæ sit baptizandi formula, illã disertis verbis, sicut scire necessum est, exprimere possint: quotusquisq; enim est, q̃ existimet, deberi in ea explicite recẽseri nomina Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritꝰ S? quod tamen necessum esse cõiter oẽs Theologi sentiunt, ex illis verbis (*a*) Christi: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Illud a. *in nomine*, non tantũ significat baptismũ dandũ in virtute aut fide Trinitatis, q̃ quibusdam videri posset, sed etiã baptismum dandum esse nominando, & voce inuocãdo Patrem & Flium & Spiritũ sanctum; quoniã eo loco intendebat Christus docere nonsolum p̃ceptum, sed etiam modum & ritum baptizandi, vt docent plerique omnes Patres (*b*) & Ecclesia semper intellexit: Quapropter merito quæritur, quid sentiendũ de

a *Matth. 28.*

b *Leo Papa ep. 4. c 5. Athan. serm. 3 cont. Arian. Chrys. hom. 16. in epistol. ad Romanos*

de modis baptizandi, quibus expressa Trinitatis mentio ꝑtermittatur.

Responsio.

PRimo, hi duo modi baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filii & Spiritus sancti, sunt reprobandi tanq̃ nulli & falsi, vtpote quibus ne dubius quidē fiat baptismus: Et consequenter si qui illis modis baptizati reperiantur, non sub conditione, sed simpliciter & absolute rebaptizari debent: Est communis assertio Theologorum. Ratio eorum est, quia in baptismo fit ꝓfessio fidei, idcirco enim à Patrib. (*a*) baptismus vocatur sacramentū fidei: sed in lege euāgelica explicite fides Trinitatis Patris & Filii & Spiritus S. est ad salutem necessaria: Oportet ergo, vt in eo fiat expressa professio Trinitatis, quæ est primariū obiectum & fundamentum totius fidei, necnon principalis causa tam ipsius baptismi, q̃ omniū mysteriorū nouæ legis; hæc autē professio non reperitur, quādo baptismus datur in nomine Dei, qa sicut fides de Deo absolute & simplr̃ nō est fides explicita Trinitatis; ita ꝓfessio Dei absoluta nō est ꝓfessio Trinitatis explicita, ꝓut ad baptismum est necessaria: Et idç̃ dicendum, dum baptis-

a *Innoc. in c. Debitum, de baptismo, & August. epist. 103.*

QVÆSTIO XVII.

Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptismi, vel nimio timore contagij præcipitanter baptisant in nomine Dei, vel Christi, vel Ss. Trinitatis.

Quæstionis explicatio.

MAgna est vulgi mysteriorum nostræ fidei ignoratio, vt pauci sint, qui si eos roges, quæ sit baptizandi formula, illã disertis verbis, sicut scire necessum est, exprimere possint: quotusquisq; enim est, q̃ existimet, deberi in ea explicite recẽseri nomina Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritꝰ S? quod tamen necessum esse cõiter oẽs Theologi sentiunt, ex illis verbis (*a*) Christi: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Illud a. *in nomine*, non tantũ significat baptismũ dandũ in virtute aut fide Trinitatis, q̃ quibusdam videri posset, sed etiã baptismum dandum esse nominando, & voce inuocãdo Patrem & Flium & Spiritũ sanctum; quoniã eo loco intendebat Christus docere nonsolum p̃ceptum, sed etiam modum & ritum baptizandi, vt docent plerique omnes Patres (*b*) & Ecclesia semper intellexit: Quapropter merito quæritur, quid sentiendũ de

a *Matth. 28.*

b *Leo Papa ep. 4. c 5. Athan. serm. 3 cont. Arian. Chrys. hom. 16. in epistol. ad Romanos*

de modis baptizandi, quibus expressa Trinitatis mentio ꝑtermittatur.

Responsio.

PRimo, hi duo modi baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filii & Spiritus sancti, sunt reprobandi tanq̃ nulli & falsi, vtpote quibus ne dubius quidē fiat baptismus: Et consequenter si qui illis modis baptizati reperiantur, non sub conditione, sed simpliciter & absolute rebaptizari debent: Est communis assertio Theologorum. Ratio eorum est, quia in baptismo fit ꝓfessio fidei, idcirco enim à Patrib. (*a*) baptismus vocatur sacramentū fidei: sed in lege euāgelica explicite fides Trinitatis Patris & Filii & Spiritus S. est ad salutem necessaria: Oportet ergo, vt in eo fiat expressa professio Trinitatis, quæ est primariū obiectum & fundamentum totius fidei, necnon principalis causa tam ipsius baptismi, q̃ omniū mysteriorū nouæ legis; hæc autē professio non reperitur, quādo baptismus datur in nomine Dei, qa sicut fides de Deo absolute & simplr̃ nō est fides explicita Trinitatis; ita ꝓfessio Dei absoluta nō est ꝓfessio Trinitatis explicita, ꝓut ad baptismum est necessaria: Et idç̃ dicendum, dum baptis-

a *Innoc. in c. Debitum, de baptismo, & August. epist. 103.*

QVÆSTIO XVII.

Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptismi, vel nimio timore contagij præcipitanter baptisant in nomine Dei, vel Christi, vel Ss. Trinitatis.

Quæstionis explicatio.

MAgna est vulgi mysteriorum nostræ fidei ignoratio, vt pauci sint, qui si eos roges, quæ sit baptizandi formula, illã disertis verbis, sicut scire necessum est, exprimere possint: quotusquisq; enim est, q̃ existimet, deberi in ea explicite recẽseri nomina Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritꝰ S? quod tamen necessum esse cõiter oẽs Theologi sentiunt, ex illis verbis (*a*) Christi: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Illud a. *in nomine*, non tantũ significat baptismũ dandũ in virtute aut fide Trinitatis, q̃ quibusdam videri posset, sed etiã baptismum dandum esse nominando, & voce inuocãdo Patrem & Flium & Spiritũ sanctum; quoniã eo loco intendebat Christus docere nonsolum p̃ceptum, sed etiam modum & ritum baptizandi, vt docent plerique omnes Patres (*b*) & Ecclesia semper intellexit: Quapropter merito quæritur, quid sentiendũ de

a *Matth. 28.*

b *Leo Papa ep. 4. c 5. Athan. serm. 3 cont. Arian. Chrys. hom. 16. in epistol. ad Romanos*

de modis baptizandi, quibus expressa Trinitatis mentio ꝑtermittatur.

Responsio.

PRimo, hi duo modi baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filii & Spiritus sancti, sunt reprobandi tanq̃ nulli & falsi, vtpote quibus ne dubius quidẽ fiat baptismus: Et consequenter si qui illis modis baptizati reperiantur, non sub conditione, sed simpliciter & absolute rebaptizari debent: Est communis assertio Theologorum. Ratio eorum est, quia in baptismo fit ꝓfessio fidei, idcirco enim à Patrib. (*a*) baptismus vocatur sacramentũ fidei: sed in lege euãgelica explicite fides Trinitatis Patris & Filii & Spiritus S. est ad salutem necessaria: Oportet ergo, vt in eo fiat expressa professio Trinitatis, quæ est primariũ obiectum & fundamentum totius fidei, necnon principalis causa tam ipsius baptismi, q̃ omniũ mysteriorũ nouæ legis; hæc autẽ professio non reperitur, quãdo baptismus datur in nomine Dei, qa sicut fides de Deo absolute & simplr̃ nõ est fides explicita Trinitatis; ita ꝓfessio Dei absoluta nõ est ꝓfessio Trinitatis explicita, ꝓut ad baptismum est necessaria: Et idẽ dicendum, dum baptis-

a *Innoc. in c. Debitum, de baptismo, & August. epist. 103.*

Dices secundò: Quid si post ministratum baptismum exoriatur dubium?

a *Sotus in 4. dist. 3. q. vni. art. 4. §. Verumtamen.*

R. Fiet (*a*) rebaptizatio sub conditione, si dubium fuerit probabile.

QVÆSTIO XVI.

Quid de illorum, qui in simili casu baptisant saliuæ conspersione.

Quæstionis explicatio.

CErtum est, mareriã baptismi esse aquam naturalem, qua communiter vtimur, qualiscunque illa sit: Nam hæc est, quæ proprie & simpliciter aqua vocatur; dubitant vero quidam an saliua, quæ fere semper in promptu est, sit huiusmodi: Cuius occasione quæritur, an modus baptizandi in illa aliquo modo probari possit?

Responsio.

REprobandus omnino est & reiiciendus: Quia satis certum est, salinam non esse aquam naturalem, sed potius humorem aliquem ex corpore humano vi caloris naturalis expressum. Confirmat hæc assertio disertis verbis Innocentii IV, quibus Morosienſi (*b*) Episcopo respondens: *Postulasti* (inquit) *vtrum paruuli sint pro Christianis*

b *Refertur De bapti. &*

ſtianis habendi, quos in articulo mortis conſtitutos propter aquæ penuriam & abſentiam ſacerdotis, aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus, ac inter ſcapulas pro baptiſmo ſaliuæ conſperſione liniuit? Reſpondemus, quod cum in baptiſmo duo ſemper videlicet verbum & elementum neceſſario requirantur, iuxta quod de verbo Veritas ait: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, & baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. *Eademq; dicit de elemento:* Niſi quis renatꝰ fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non introibit in regnum cœlorum: *dubitare non debes. illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolum vtrumque prædictorum, ſed etiam alterum eſt omiſſum.*

eius effectu c. non vt apponeres.

Matth. 28.

Dices: Quid ſi quis baptizet quempiam lachrymis?

℟. Idem erit iudicium acſi ſaliua baptizet, propter eandem omnino rationem.

):(

QVÆ-

de modis baptizandi, quibus expressa Trinitatis mentio ꝑtermittatur.

Responsio.

PRimo, hi duo modi baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filii & Spiritus sancti, sunt reprobandi tanq̃ nulli & falsi, vtpote quibus ne dubius quidē fiat baptismus: Et consequenter si qui illis modis baptizati reperiantur, non sub conditione, sed simpliciter & absolute rebaptizari debent: Est communis assertio Theologorum. Ratio eorum est, quia in baptismo fit ꝓfessio fidei, idcirco enim à Patrib. (*a*) baptismus vocatur sacramentū fidei: sed in lege euãgelica explicite fides Trinitatis Patris & Filii & Spiritus S. est ad salutem necessaria: Oportet ergo, vt in eo fiat expressa professio Trinitatis, quæ est primariū obiectum & fundamentum totius fidei, necnon principalis causa tam ipsius baptismi, q̃ omniū mysteriorū nouæ legis; hæc autē professio non reperitur, quãdo baptismus datur in nomine Dei, qa sicut fides de Deo absolute & simplr̃ nō est fides explicita Trinitatis; ita ꝓfessio Dei absoluta nō est ꝓfessio Trinitatis explicita, ꝓut ad baptismum est necessaria: Et idç̃ dicendum, dum baptis-

a *Innoc. in c. Debitum, de baptismo, & August. epist. 103.*

mus datur in nomine Trinitatis, non exprimendo diſerte Patrem & Filium, & ſpiritum ſanctum, quia ſicut fides Trinitatis ſimpliciter non eſt fides explicita Patris & Filii & Spiritus ſancti: ita profeſſio abſoluta Trinitatis, non eſt profeſſio Trinitatis explicita. II. Modus baptizandi in nomine Chriſti ordinarie reprobari debet, quia dubius eſt, ſunt enim vtrinq; & pro valore & contra valorem illius rationes probabiles: Itaque ſi quis forte hoc pacto baptizatus fuerit, rebaptizari debebit, non ſimpliciter ſed ſub conditione.

Dices: Quid ſi quis baptizando exprimat quidē nomina Trinitatis, Patris & Filii & Spīs ſancti ſed loco illius, *in nomine*, dicat in virtute?

℟. Peccabit grauiter: quāuis enim forma illa videatur valida, puta, quia res ſignificata per illa duo vocabula, *in nomine*, & *in virtute*, videtur eſſe eadē, tamen non caret dubitatione, quia illæ voces nō ſint omnino ſynonimæ; nam illud, *in nomine*, plus cōplecti videt, q̄ ſi dicas, *in virtute*, hoc n. totum illa voce cōprehenditur, & p̄terea inuocatio, & ꝓfeſſio fidei vnius Dei atq; Trinitatis, vt ante obiter diximus. Itaq; ſi quis hoc pacto baptizat⁹ fuiſſet, deberet rebaptizari ſub cōditione. Ex quib. omnib. non obſcu-

obscure colligunt pastores magna cura & sollicitudine hoc apud populum suum agendum, vt singuli, quoad fieri potest, intelligãt necessitatem non solum baptismi, sed & cognitionis istius formæ, & singulorum verborum eiusdem: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

QVÆSTIO XVIII.

Quid de illorum, qui mortuum iam infantem baptizant trina aspersione, dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris, *faciendo vnam aspersionem*, & Filii, *faciendo secundam*, & Spiritus S. *faciendo tertiam?*

Quæstionis explicatio.

NOn quærimus hic quibus modis debeat fieri ablutio baptismi, an per immersionem, an per aspersionem, an per vnam, an per trinam siue immersionem, siue aspersionem: hæc ex professo disputantur à Theologis apud D. Thomam in Summa, vbi omnes docent indifferenter fieri posse ablutionem baptismi, & ab Ecclesia aliqñ vno modo, aliquando altero, pro ratione diuersa temporum, locorũ & aliarum circumstantiarum vsitatam fuisse, vt patet ex B. (*a*) Gregorio & aliis. Sed particulatim

(*a*) *lib. 1. Epistolar. epistol. 41. & Conc. Toletan. 4. can. 5.*

quæritur, quid cẽsendum de modo baptizandi cum trina aſperſione in diœceſi Leodien. paſſim vſitato, quando infantes peſte infecti videntur animam agere?

Reſponſio.

NEutiquam illo caſu ſeruandus eſt, ſed paſtores in huiuſmodi periculo baptizabũt vnica aſperſione, cum qua totam formam ſtatim abſoluent, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* priore enim modo paſtor exponit puerum duplici eoq; grauiſſimo periculo, 1. æternæ damnationis, ſi videlicet puer moriatur in prima vel ſecunda aſperſione, ſiquidem cũ ad ſingulas aſperſiones non proferunt niſi vnam perſonam Trinitatis, puta, ad primã Patris, & ad ſecundam, Filii, ſi interea temporis infans moriatur, moritur ſine baptiſmo, vt ex dictis ſuperiore quæſtione patet. Altero, mortis corporalis, vel ſaltem accelerationis illius: cum enim infans peſte infectus ſit tenerrimus, & cuiuis minimæ læſioni obnoxius, vix eſt vt poſſint paſtores toties in caput illius aquam infundere abſque aliqua etiam notabili læſione.

Dices; Quid ſi per trinam moderatam, eamq; paruam, at magna cum cautione adhibitam aſperſionem mors nonnihil acceleretur, erit quoque paſtor irregularis?

Rſ. Eſt

R. Est casus rarus; demus ita contingere: dico tunc fore irregularem, etiamsi tantum venialis esset aspersio, vt ante ex Paludano contra Sotum ostendimus.

QVÆSTIO XIX.

Quid de illorum, qui à longè positi, puta, in ostio domus, vel fenestra, infantem in lecto vel brachiis matris constitutum aspergunt aqua cum recitatione debitæ formæ?

Quæstionis explicatio.

HActenus reprobauimus aliquot baptizandi modos, qui visi sunt peccare contra substantialia baptismi, puta, contra materiam, defectu aquę naturalis certę; vel contra formam, defectu formæ certę & ab ecclesia vsitatæ: Nunc de modis quibusdam baptizandi quæremus, qui peccare videtur contra applicationem debitam vel formæ, hoc est prolationis verborum, vel ipsius aspersionis aquæ, vel vtriusque simul, & quasdam baptismi cæremonias. Et primum quęritur, an hic modus ministrandi probandus sit, quo quis, ad vitandũ contagionis periculum baptizat aspergendo puerũ ex fenestra, vel ex ostio, vel remotiore aliquo loco cũ debitæ formæ prolatione?

Responsio.

Propter infinita, quæ in illo temporis articulo accidere solent: non ergo communiter practicandus videtur hic modus tã multis periculis nullitatis, vel certe dubitationis valori ipsius baptismi obnoxius. Ratio vltimæ partis est, quia is modus baptizandi saltem est dubius, quali in necessitate, si alius accessus non sit ad infantem, licebit vti, per ea quæ iam aliquoties diximus.

Dices: Quid si pastor certo sibi persuadeat se caput pueri aqua aspergere posse, licebitne illi ad vitandum contagionis periculum vel pudorem hoc modo baptizare?

R. Licebit, quia tunc cessat periculum nullitatis baptismi, cum constet per veram aspersionem, quæ etiã ablutio censeri possit, verum conferri baptismum.

QVÆSTIO XX.

Quid de illorum, qui puerum per alium iubent aspergi aqua, ipsi vero longius constituti sacramentalia verba pronuntiant?

Quæstionis explicatio.

SCholastici Doctores apud Magistrum sententiarum disputant ex professo, an possit baptismus ita à duobus conferri, vt alter abluat, alter vero proferat formam, in quo

quo varie sentiunt: Marsilius (a) & Caietanus in eam partem inclinant, quæ affirmat huiusmodi baptismum validum esse, nihilominus communis aliorum sententia est, baptismum hoc modo collatum non esse verum sacramentum: Ita enim sentiunt D. (b) Thom. in Suma, (c) Alexander, (d) Alensis, (e) Bonauentura, (f) Scotus, (g) Gabriel, (h) Richardus, (i) Paludanus, (k) Sotus: Huius disputationis occasione quæritur, an hic modus baptizandi probari possit & tolerari, quo ad euitandam contagionem sacerdos ab ægro remotus profert formam, & alius, puta, chirurgus ægroto assistens, aqua puerum tangit vel aspergit?

a *in 4. q. 4. art. 3. dub. 11.*

b *p. 3. q. 67. a. 6.*

c *p. 4. q. 16. memb. 6.*

d *In 4. dist. 5. a. 1. q. 1.*

e *in 4. dist. 6. q. 2.*

f *ibid q. 1.*

g *dist. 3. ar. 4.*

h *ib. q. 2. ar. 2*

i *in 4 dist. 4 art. 4.*

Responsio.

NOn est probandus neque tolerandus, nisi vrgente necessitate, qualiter baptismus non possit conferri. Ratio prioris partis est, quia non licet ordinarie pastori, neglecto certo baptismo vsurpare incertum & dubium, pastor autem hoc modo baptizando eligit baptismum dubium, quamuis enim nonnulli Doctores etiam probabilibus rationibus adducti, putent huiusmodi baptismum esse validum, plures tamē, iiq; grauiores docent, baptismum hoc modo celebratum nullum esse: Et quamuis dubiū non sit, quin Christus potuerit vno aut altero

ero modo instituere sacramentum baptismi; tamen probabilius longe est q̃ Christus hoc posteriori modo instituerit, quod etsi neq; ratione neq; scriptura, neq; aliqua ecclesię traditione sufficiẽter conuinci possit, tamen *vniuersalis ecclesiæ vsus, optimus legum interpres*, est talis, nec vnquam visum vel auditum est in ecclesia, quod baptismus aliter fuerit administratus, quã ab vno eodemq; abluente & proferẽte formam, & hoc sensu semper fuerunt intellecta verba Christi: *baptizantes eos in nomine Patris &c.* quod scilicet qui baptizat, id faciat inuocando Trinitatem super actionem suam. Adde fuisse conueniẽs spiritualem regenerationem ab vna tantum persona perfici, vt in hoc etiam esset diuersa à generatione carnali, & quodammodo similior spirituali Dei generationi, sicut etiam cõueniens fuit ad euitanda incommoda & occasiones illudendi sacramento particẽdo seu diuidendo inter se illud ministeriũ; vt non immerito liber Officialis (*a*) diœces. Treueren. notauerit semper vnum tm̃ esse ministrũ in baptismo adhibendũ. Ratio alterius partis est, quia põt occurrere casus, quo pastor non possit abluere, possit autẽ formam proferre, puta, si nullus sit accessus ad puerũ, quia ædes infectę sunt à Magistratu occlusæ, neq; permit-

a *pag. 45*

tit

tit accessum, quamuis iniuste; vel si ipse truncatus sit manibus, & alter qui adest, nō possit formam proferre, illo casu extremæ necessitatis licebit iuxta alteram sententiam hoc modo conferre baptismum, quia melius est in tali extrema necessitate accipere baptismum dubium, & aliquo modo probabilem quam nullum: Erit tamen ille baptismus sub conditione iterandus, si postea occurreret oportunitas recipiendi indubitatum sacramentum ab vno & eodem ministro.

Dices: Iure (a) Canonico ordo datus ab Episcopo & presbytero simul, Episcopo videlicet imponente manus, presbytero autem benedicente seu proferente formam irritus esse declaratur: ergo nulli licebit hoc modo baptizare, vt vnus abluat, alter vero formam proferat.

a *dist. 23. c. Quorundā; & c. Subdiaconus.*

R. Negando consequentiam: non enim similis est casus ei, de quo agimus; quia in sacramento ordinis conferendo, presbyter non potest esse minister, & ideo cum Episcopo non potest componere vnum ministrum, & ex hoc solo capite euidens est, illam ordinationem fuisse irritam & nullam, in nostro autem casu quælibet persona concurrens posset esse sufficiens minister sacramenti baptismi.

QVÆ-

QVÆSTIO XXI.

Quid de illorum qui simul non adhibent materiam & formam, sed prius vnam, & postea alteram?

Quæstionis explicatio.

D(a) Augustinus satis apertè requirit, vt materia & forma simul adhibeãtur in baptismo: dicit enim: *Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua?* Verbum enim (*detrahe*) significat potentem adhæsionem & coniunctionem formæ cum materia, quæ si desinat esse, aqua manebit nudum elementum sine sacramento: Verum quia in baptizandis paruulis peste infectis accidere potest, vt non possit seruari illa vnio & coniunctio, sed variis ex causis vel materia formam, vel forma materiam præcedat, quæritur quid dicendum de modo baptizandi illorum, qui indifferenter baptizant, vno modo vel altero?

(a) *tract. 80. in c. 15. Ioannis.*

Responsio.

IMprobandus est & hic modus, si voluntarie vsurpetur: Verumtamen si necessitas cogat fieri aliquam disiunctionem, non propterea erit baptismus omittendus, quia (vt iam diximus) Doctores requirunt vnionem

nem materiæ & formę, non ergo debet pastor sine causa & voluntarie illas separare; sed quantum in se est illas coniungere: Nihilominus si grauí áliqua superueniente causa, puta, periculo mortis infantis, ego proferam verba expectans aquam, & aqua non adsit ante finem prolationis formæ, sed statim sequatur & infundatur capiti pueri, erit baptismus: Similiter (a) si aquam cœpi infundere capiti, & interim ab aliquo interpellor, nec possum proferre formam ante finem infusionis, sed statim postea profero, erit quoque baptismus; alioqui si maior vnio & coniunctio requiratur, exponentur maximo periculo ministri & baptizandi, qui fere poterunt dubitare de baptismo vel ministrato vel suscepto, si forsan non fuerit illa materiæ & formæ coniunctio, quæ requisita fuerit: Vnde prudenter Sotus (b) notauit, Apostolos cum vna die circiter tria millia baptizarent, vt habetur in (c) actis Apostolorum, non tam metaphysice attendisse vt materia coexisteret formæ, sed moraliter vtrumque fecisse. Ex quibus merito damnantur illi, de quibus (d) glossa tacitis nominibus facit mentionem, qui ad veritatem baptismi requisierunt, vt mathematicè in vltimo instanti prolationis verborum ipsius formæ

a *Emanuel Za in aphoris. baptism. num. 4.*

b *in 4. dist. 3. q. vnic. art. 3.*

c *c. 2.*

d *in c. detrahe 1. q. 1.*

formæ finiatur quoq; ablutio seu aspersio, quia hoc fere superat humanam facultatem & esset reuocare in dubium omnium baptismorum veritatem; eo enim modo baptizare rarissime contingit, & nunquam fere contingeret in casu de quo agimus, vbi plerumque non ita attente, sed perturbate & confuse omnia aguntur. (a) Similiter nec illi probandi videntur, qui volunt oportere saltem, vt antequam ablutio aquæ omnino absoluatur, inchoetur forma, & econuerso, vt antequam absoluatur forma, inchoetur materiæ applicatio, ita vt in aliqua sui parte concurrant & coexistant, quæcumq; illa sit: nam & in hoc modo frequens error euenire potest, nec verisimile est, Christum hoc exegisse à ministris, præsertim in sacramento tantæ necessitatis.

a *Scotus in 4. dist. 6. Caiet. tom. 1. opusc. 26.*

Dices: Si ablutio aquæ præcedat prolationem formæ: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, forma erit falsa, quia reuera non baptizat, præcessit enim ablutio, ergo nullo casu licebit eo modo baptizare, quia nullo casu licet ministrare fictum & falsum baptismum. Est argumentum à (b) Valentia, quo putat inferri, q; etsi prolatio formæ possit præcedere ablutionẽ

b *3. p. disp. 4. q. 1. punct. 4. §. obseruandum est.*

aquæ, non posse tamen ablutionem aquæ præcedere prolationem formæ, quia videlicet veritas formæ saluari potest quando forma præcedit, non autem quando illa sequitur, v. g. inquit, si quis dicat: Ego bibo tibi, & statim post bibat, etsi physice prolatio verborum ipsam bibitionẽ præcedat, tamen moraliter vtrumque considerando sunt simul, & dicitur vera esse propositio, si tamen contra bibitio præcedat, & postea dicat: Ego bibo tibi, propositio erit falsa, etiam moraliter loquendo.

℟. Siue vnum siue alterum præcedat & sequatur, modo non fiat magna interruptio, erit verus baptismus. Et ad simile quod adfert à Valentia dico, sensum formarum sacramentalium non esse colligendum ex sensu, quem vulgus affingit suis locutionibus prophanis, sed ex sensu quem licet colligere vel ex ipsa sacra Scriptura, vel ex sanctis Patribus, vel ex traditione Ecclesiæ, vel ex ipso vsu & praxi Ecclesiastica: patet autem ex actis Apostolorum, & ex vsu aliorum sacramennorum, alium sensum posse colligi.

QVÆ-

QVÆSTIO XXII.

Quid de illorum qui baptizant cum aqua non consecrata?

Quæstionis explicatio.

CONsecrationis fontis siue aquæ baptismalis magna est antiquitas, & præstantia, vt videre est apud veteres Ecclesiæ Patres. Sanctus(*a*) Basilius dicit esse Apostolicam traditionem: Sanctus(*b*) Cyprianus dicit, hanc consecrationem adhiberi, vt *aqua habeat vim regenerandi*. D.(*c*) Ambrosius dicit, *aquam non sanctificare, nisi Spiritus sanctus illam consecrauerit*. D.(*d*) Augustinus, *non est* (inquit) *aqua salutis, nisi Christi nomine consecrata*: Horum occasione quæritur, quid censendum sit de modo baptizandi illorum, qui aqua non consecrata vtuntur, cum possint habere consecratam?

a *lib. de Spiritu S. c. 2.*
b *Epist. 70.*
c *lib. de iis, qui mysteriis initiantur.*
d *lib. de vtil. pœniten. c. 1.*

Responsio.

NEque tolerandus est hic modus, nisi necessitas salutis proximi ita postulet, si nimirum periculum est ne desit, vel serius adferatur aqua consecrata. Prior pars patet ex antedictis, quibus tanta illius consecrationis aquæ antiquitas simul & præstantia ostenditur, vt non immerito quis dubitare posset, an illa ad essentiam baptismi pertineat, nisi essentialia illius per sacram

ſcripturam & eccleſiæ definitionem reuelata eſſent: Poſterior quoque, quia in huiuſmodi neceſſitate, ne paruulus periculo æternæ damnationis exponatur, poterit & debebit baptizari cum ſolis eſſentialibus.

Dices: Quid ergo ſibi volunt Patres ſupra citati, cum dicunt: *aquam non ſanctificare, niſi Spiritus ſanctus illam conſecranerit*, & ſimilia?

R. Hæc verba Patrum ſanè interpretanda eſſe: non enim veriſimile eſt eos credidiſſe hanc accidentalem ſanctificationem aquæ eſſe de neceſſitate baptiſmi, ſed eam tantum quę fit per ſacramentalem vſum & coniunctionem formæ ſacramentalis, cum aqua, iuxta illud celebratum D. (a) Auguſtini: *quæ eſt tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo?* Quia autem ipſa ſubſtantialis conſecratio per illam cæremonialem ſignificatur, ideo indiſtincte de conſecratione aquæ loquentes dicunt aquam non ſanctificare, niſi fuerit à Spiritu ſancto conſecrata: Deinde iudicant ex vſu eccleſiæ hanc conſuetudinem fuiſſe neceſſariam, ſaltem neceſſitate præcepti.

(a) *tract. 80. in 15. c. Ioan. & ſerm. de Cataclyſmo c. 3.*

Dices 2. Si ſacerdos non habet otium recurrendi ad eccleſiam, vt habeat aquam conſecratam, ſit vero otium aliquod ad aquam

quam consecrandam, tenebiturne etiam in priuatis ædib. aquam consecrare ad baptizandum?

Rſ. Parochiale (a) Leodiense formulam consecrationis aquæ pastoribus præscribit, quam sequi debent in articulo mortis, sed non respexit ad articulum mortis paruulorum peste infectorum, de quo nũc agimus: quare non existimo pastorẽ teneri præmittere baptismo talem consecrationem nisi probabiliter constaret infantem esse extra periculum mortis, & pastorem extra periculum contagionis, quod in casu pestis non est morale.

a *De baptismo in breui ritu baptizãdi infantem in periculo mortis*

QVÆSTIO XXIII.

Quid de illorum, qui baptizant sine signo crucis?

Quæstionis explicatio.

VIdebatur huic quęstioni satisfactum, cũ in genere disputando ostendimus sacrta sine signo crucis administrata, siue in necessitate, siue extra illã subsistere; tñ quia legimus non deesse, qui post Thesaurũ sacerdotalem supra citatũ docent, baptismũ, quicquid sit de aliis sacramentis, non posse fieri sine signo sanctæ crucis, inter quos est qdam Claud. Taurinens, (vt refert à (b) Valentia) non immerito hæc quæstio mouetur, an modus ministrandi baptismum sine signo crucis sit reprobandus?

b *Valent. in 3 p. D. Tho. disp. 4. q. 1. puncto 4.*

Responsio.

Hic modus ministrandi, quamuis simpliciter reprobari non possit (ministratur enim hoc pacto verus baptismus) vix tamẽ tolerari posse videtur. Prioris partis ratio est, quia quicquid ante allegati dicant, communis est omnium Theologorũ sententia apud (*a*) Magistrum sententiarũ, & D. (*b*) Thomam, signũ crucis ad substantiam sacramenti baptisini non pertinere, sunt n. secundum illos tantum tria de substantia, elementum, verbum, & minister, vt ex verbis Pontificis superius allegatis constat. Posterioris, quia vix fingi potest casus, neque periculum tam vrgens, quin tantillum saltem temporis permittet, quo liceat vel solum signum crucis facere, quod fit leuissimo & citissimo digitorum motu.

a *In 4. dist. 1. litera A.*
b *3. p. q. 66.*

Dices 1. Non (*c*) solum Stephanus Pontifex, sed & multi veteres patres dicunt baptismum perfici signo crucis, & speciatim D. (*d*) Augustinus his verbis: *Signo crucis consecratur vnda baptismatis.*

c *De consec. dist. 5. c. Nun quid.*
d *lib. 6. cont. Iulianum.*

℟. Patres, & D. Augustinum recensere morem quo suo tempore solebat conferri baptisma, cum frequenti crucis consignatione, sicut & hodie fieri solet, non autem dicere & asserere signum crucis pertinere ad essentiã baptismi, quæ lõge sunt diuersa.

Dices

Dices secundò: Quid significat illa frequens crucis consignatio in hoc & aliis sacramentis?

℟. Nihil aliud, quam sacramenta omnẽ virtutem suam & efficaciam accipere à passione & cruce Christi Redemptoris.

QVÆSTIO XXIV.

Quid de illorum, qui non tantum Catechismum & Exorcismum, sed etiam vnctionẽ chrismatis omittunt.

Quæstionis explicatio.

NOta inprimis, vnctionem chrismatis quæ fit in baptismo, valde esse diuersam ab illa quæ fit in Confirmatione: Nam illa prior est cæremonialis, & fit in vertice: posterior fit in fronte, & est substãtialis, vtpote materia sacramenti Confirmationis. Deinde illa fit à simplici sacerdote, hæc ab Episcopo.

Secundò nota, cæremoniam esse antiquissimam, vt constat ex veteribus Patrib. (*a*) Tertulliano, (*b*) Basilio, (*c*) Nazianzeno, (*d*) Augustino, qui asserunt, non licere Presbiteris sine chrismate baptizare, vsque adeo, vt non desint, qui docuerunt, huiusmodi vnctionem esse substantialem, nec

a *l. de bapt. cap. 7.*
b *l. de Spirit. sanct. c. 27.*
c *Orat. 6. de bapt.*
d *l. 15. de Trinitat. c. 26.*

sine ea baptismum perfici posse, inter quos fuerunt Armenii, vt testatur Alphonsus (a) à Castro in Sum̃a de hæresib⁹, & hodie in more est apud Gallos, si quando sibi dira p̃cari velint, non solũ renegare (vt loquunt) baptismum suum, sed etiam chrisma, quasi baptism⁹ nihil esset sine chrismate: & sunt hodie in vulgo, qui existimant, ideo quosdam fieri maleficos & sagas, & manere sub potestate diaboli, quia vel omnino non fuerunt, vel saltem non decenter nec sufficiẽter vncti chrismate, quod non omnino careat fundamento, vt statim obiter ostendemus: Horũ occasione quæritur, q̃d iudicãdum sit de modo baptizãdi illorũ, q̃ in casu de quo disputamus, omittunt chrismatis vnctionem.

a verbo Baptismus.

Responsio.

TOlerandus est in casu extremæ necessitatis, cum mors videlicet infantis instat, alioquin si supuiuat, liniri debet quãprimum chrismate in vertice, nisi magnum vitæ ipsius baptizantis immineat periculũ; Prior pars manifesta est, quia sine eiusmodi vnctione consistit tota baptismi ratio: ergo debet hic modus in casu præsenti tolerari. Et confirmatur grauissima authoritate D. (b) Clementis, qui in libris Constitutionũ Apostolicarũ, loquens de baptismo sic ait:

b lib. 7. c. 23.

Si non

Si non fuerit oleum neq; vnguentum chrismatis, satis est aqua. Posterior patet ex iis, q̃ hactenus de chrismatis ipsius antiquo vsu diximus, quam explicat D. Thomas (*a*) cum dicit, *vnctionem quæ fit in vertice infantis, operari conseruationem gratiæ baptismalis.* (*a*) 3. p. 4. 71. a. 3.

Dixi (*nisi magnum vitæ baptizantis immineat periculum*) quia cum chrisma non sit quid substantiale baptismi, sed tantum accidentarium, non tenetur baptizatus illud adhibere cum periculo vitæ, vt aliàs in similib⁹ à nobis ostensum est.

Dices: Verumnè est quod dictum est ex D. Thoma, *vnctionem chrismatis in vertice operari conseruationem gratiæ baptismalis?*

R. Verum est secũdum omnes, sed non eodem modo ab omnibus intelligit & explicatur. Caietanus apud eundem Thomá ait posse dupliciter intelligi, vel per remotionẽ impedimenti tentãtis Dæmonis, vel p excitationem alicuius boni motus: sed hoc breuiter nimis & obscure dictum videtur. Zuares (*b*) paulò apertius apud eundem dicit sic intelligi posse, vt sicut Ecclesia per sacramentalia impetrat à Deo potestatem coercendi Dæmones: ita etiam per applicationem chrismatis impetret bonum animæ motum, ad resistendum illis, & ad gratiam baptismalem conseruandam (*b*) *Sup. apud D. Thom.*

dam, qui motus vel ſtatim detur, ſi homo fuerit capax & indigeat, vel poſtea tempore oportuno, quod vulgi opinioni ſupradictæ ſatis conforme eſt.

Dices 2. Quomodo fit hæc vnctio?

(a) in breui ritu baptizãdi, pag. 23.

R. Docet Parochiale (*a*) Leodienſe: *Si infans* (inquit) *adhuc reſpirat, accepto chriſmate dicat: Deus omnipotens, Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu ſancto, quiq; dedit tibi remiſſionem peccatorũ tuorum, ipſe te liniat chriſmate ſalutis* (tangendo chriſmate verticem per modum crucis) *in vitam aternam.*

Dices 3. Eſt neceſſe adhibere vnctioni chriſmatis orationem?

R. Videtur neceſſe, quia vnctio illa non habet vim ex opere operato, ſicut ſacramẽtum, ſed ex opere operantis, i. e. orationis ipſius miniſtri, & præſertim Eccleſiæ: non propterea tamen neceſſum eſt baptizanti recitare ad longum orationem à Parachiali præſcriptam, ſed poterit, ſi periculum cõtagionis immineat, tribus verbis orare, dicendo: *Deus te liniat chriſmate in vitam æternã*; vel ſimilibus.

Dices poſtremo: Indifferensnè eſt, quali chriſmate vngat infantẽ, veteri videlicet an nouo, huius ſcilicet anni.

R. Ordinarie non eſt indifferens, ſed debet

bet fieri nouo: In casu vero de quo nunc agimus, erit indifferens, si nouũ haberi non possit: Sic enim in concilio Lugdunensi legimus (a). *Si quis de alio chrismate, quam de illo nouo, quod proprij Episcopi largitione vel concessione acceperit baptizare, nisi præoccupãte morte tentauerit, pro temeritatis ausu ipse in se suæ damnationis protulisse sententiam manifestatur.* Hic enim expresse casus præsens excipitur.

a *Refertur de consecrat. dist 4. c. Si quis de alio.*

QVÆSTIO XXV.

Quibus modis, vt frequẽtius peccari contingit circa baptismum infantiũ tempore pestis.

Quæstionis explicatio.

HÆc quæstio postremo loco mouetur vt sumatim ob oculos ponamus peccata, quæ contingũt vel contingere pñt circa administrationẽ baptismi tẽpore pestis: Possunt vero ad tria capita reuocari, sicuti etiam omnes quæstiones ad illa eadem reuocamus: ducunt enim originẽ vel ex parte ministrantiũ, vel ex parte suscipientium, vel ex parte modi ministrandi ipsum baptismi sacramentum.

Responsio.

Inprimis peccat pastor qui non ministrat, vel et-

vel etiam negat esse ministrandum baptismum paruulis peste infectis.

2. Obstetrices, quæ vel negligunt baptizare prolem quam vident de vita periclitari, vel quæ nesciunt formam baptismi, vel ignorant, quomodo & quando illam recitare debeant, vel quæ monitæ illam nolūt discere.

3. Peccāt pater & mater, qui reliquis deficientibus, cùm possint & sciant baptizare puerum suum in huiusmodi casu non baptizant.

4. Item, qui nescientes baptizare, non procurant aliquem qui sciat, vel etiam deficientibus catholicis, hæreticum siue quēcunque alium ab Ecclesiâ præcisum, etiam oblata pro baptismo obtinendo pecunia, si aliter baptismus haberi non possit.

5. Pastor qui non inquirit de baptizandis, & rogatus baptizare non baptizat.

6. Et qui negligit baptizare pueros, qui retinentur adhuc pro toto vel patre in vtero matris, cum illos baptizare possint.

7. Et qui baptizare negligit vel non vult quia infantis sexum non potest discernere.

8. Et ille qui non baptizat, veritus ne aqua puerum occidat, aut illius mortem acceleret, cùm sine notabili læsione baptizare possit.

8. Et

9. Et qui pluribus baptiſmum petentibus puerum ſanum cum ſolemnitate baptizat,& peſte infectos negligit vel poſtponit, cum periculo mortis temporariæ & æternæ.

10. Et qui baptizat in materia dubia puta in iure carnium,in lixiuio,in cereuiſia,in ſputo, & ſimilibus, cum poſſit habere certam.

11. Et qui baptizant in nomine Dei tantum, vel Chriſti, vel Sſ. Trinitatis, non exprimendo diſtincta nomina diuerſarũ perſonarum,Patris & Filii & Spiritus ſancti.

12. Et qui infantem animam agentẽ baptizat ter aſpergendo, dicẽdo ad primam aſperſionem: *Baptizo te in nomine Dei Patris*, ad ſecundam, *& Filij*, ad tertiam, *& Spiritus ſancti*,cum poſſit vnica aſperſione baptizare, & totam formam eodem tempore ſimul recitare.

13.Et qui ex oſtio domus vel feneſtra leuiter aſpergit puerum aqua,cum recitatione debitæ formæ, cùm poſſit illũ certe debite aſpergere.

14. Et qui per ſe verba ſacramentalia pronunciat, & per alium puerum aqua aſpergit.

15. Et qui peſte infectum baptizat ſine ſigno crucis, cùm facile adhibere poſſit.

16. Et

16. Et qui baptizat in aqua non conſecrata, cum poſſit habere conſecratam.

Poſtremo. Qui baptizat ſine chriſmate, cùm poſſit abſq; magno periculo illud adhibere. Rationes harum omnium aſſertionum facile cuiuis erit colligere ex præcedentium quæſtionum reſolutionibus.

Eſtnè ſemper peccatum mortale, omittere vel male miniſtrare ſacramentum baptiſmi?

℟. Ordinarie eſſe mortale: vel enim reducitur ad peccatum homicidii, vel ſacrilegii, quæ genere ſuo mortalia ſunt, quamuis peccatum contra illius cęremonias poſſit fieri veniale, propter paruitatem materiæ, vt fere fit in omni genere peccatorum: vel nullũ in neceſſitate.

Et hæc ſatis de ſecundo capite.

CAP-

CAPVT TERTIVM.

DE NECESSITATE ET MODO *ministrandi Sacramentum Pœnitentiæ tempore pestis.*

QVÆSTIO I.

Vtrum pastores teneantur ministrare sacramentum pœnitentiæ tempore pestis, etiam cum periculo vitæ.

Quæstionis explicatio.

PRæcedenti capite docuimus pastores tempore pestis teneri ministrare sacramentum baptismi, etiam cum periculo vitæ: Sequitur vt idem ostendamus de sacramento Pœnitentiæ: In quo aliquanto maior est difficultas, quia hoc sacramẽtum non est tam necessarium, quã est Baptismus: Itaq; secundũ quosdam etsi aliquib⁹ possit videri necessarium, puta qui tantum sunt attriti, non idcirco tamen videtur posse dici necessarium absolute & simpliciter, quia deficiente illo quo saluari potest, virtute contritionis. Huius sententiæ videtur esse (a) Armilla, cuius hęc sunt verba: *Prælatus pro administratione sacramentorum, quæ non sunt de necessitate salutis, sic-*

(a) *verb. Episcopus, nu. 6.*

ut baptiſmus, ſed ſufficit præparatio animi, non tenetur ſe morti exponere. Et videtur eiuſdem eſſe (*a*) Abulenſis, ait enim: *Paſtores eccleſiæ ſolum teneri ad exponendam vitam corporalem pro ſpirituali ouium, ſi aliter ſeruari non poteſt,* videlicet per contritionem: Horum igitur occaſione quæritur, an tempore graſſantis peſtis teneantur paſtores irregulariter etiam cum periculo vitæ corporalis, ſi illud aliter vitari non poteſt, miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ.

a q. 306. in c. 22. Matth. ad 8.

b ſerm. Dominic. 4. poſt Penth. in 4. de fuga peſtis concl. 4. corol. 1. & 2.

c Homil. vlt. Dominic. 2. poſt Paſcha.

d q. quodl. 3. ſub fin.

e In 1. Epiſt. ad Timoth. lib. 3. digreſſ. c. 19.

f tom. 4. in 3. D. Tho. diſp. 44. ſect. 3.

g in 4. diſt. q. 1.

h in 4. diſt. 23. art. 6. §. Hic autem non prætermibo.

Reſponſio.

TEnentur regulariter: Ita ſentiunt Gabriel (*b*) Biel, (*c*) Eckius, (*d*) Briardus, (*e*) Claudius Eſpenceus, (*f*) Zuarez & alii. Paſtores enim tenentur confeſſiones ſubditorum audire, quoties illi tenentur confiteri: Sed in articulo mortis, in quo verſantur infecti peſte, omnes ordinarie tenentur confiteri. Siquidem in eo articulo confeſſio ſacramentalis eſt medium neceſſarium ad ſalutem, ex cuius videlicet carentia regulariter ſequitur morale periculum æternæ damnationis, vt docet clare (*g*) Maior. Vſque adeo vt (*h*) Sotus dicat, *eum qui habita copia confeſſoris abſque abſolutione ſacramentali de vita decedit, nefarium crimen committere,* ergo ordinarie per ſe & ſimpliciter obligantur

gantur pastores ad ministrandum hoc sacramentum etiam cum periculo vitæ corporalis. Neque obstat hoc sacramentum esse necessarium non absolute in re, sed in voto saltem, atque ita sufficere contritionem, quia sicut eo stante nihilominus quisque tenetur etiam re ipsa confiteri, si copiam confessarii habeat, ita quoque pastor videtur obligari ex officio, vt satisfaciat pœnitentis obligationi, quantum ex se est, eius confessionem tunc audiendo, & pœnitentiæ sacramentum impendendo.

Accedit, quod contritio in illo casu admodum difficilis sit: Et quod subditi plerique omnes exponantur magno periculo, si cum hoc solo remedio salutis relinquantur, vt ante ostendimus.

Dices: Subditi non tenentur confiteri parocho peste infecto propter periculum contagionis, vt colligi posse videtur ex iis, quæ docet *(a)* Sotus de iustitia & iure, ergo nec econtra tenebitur pastor sanus cum tanto periculo peste infectorum confessiones excipere, quia maior obligatio est, qua vnusquisque sibi obligatur, quam alteri: Ergo si idem non tenetur sibi subuenire cum

(a) lib. 1 q. 6. art. 4. dub. vlt.

tanto periculo multo minus tenebitur alteri.

R. Quod assumitur non esse verum, quando subditi sunt in articulo mortis, de quo semper agimus, tunc enim deberent potius pastori infecto confiteri & accipere sacramentum cum periculo corporalis vitæ, quam se periculo æternæ mortis exponere.

QVÆSTIO II.

An possint pastores aliquo casu excusari à ministratione huius sacramenti.

Quæstionis explicatio.

SVperiore quæstione statuimus regulam generalem in fauorem animarum ordinare, videlicet per se & simpliciter obligari pastores tempore pestis ad excipiendas suorum subditorum confessiones.

Quærimus modo in fauorem parochorum, an talis sit regula, quæ patiatur exceptionem, possitque fieri, vt certo casu pastores excusentur ab administratione huius sacramenti?

Responsio.

Possunt certo casu excusari; quia præceptum

ceptum de auditione confessionum est affirmatiuum, poterunt ergo tales concurrere circumstantiæ, vt desinat obligare, hæc est enim illius præcepti natura.

Dices, Describe huiusmodi casum.

R. Verbi gratia: Si pastor moraliter certo sciret peste infectum non habere conscientiam peccati mortalis, seu esse bene dispositum ad mortem, & alioquin periculum vitæ corporalis ipsius ministrantis esset magnum & moraliter euidens, maxime si ponamus vnicum esse pastorem, vt ordinarie fit in pagis & in quibusdam oppidis, quo mortuo vel infecto, non speraretur facile prouideri posse populo de alio, illis enim circumstantiis positis, peste infectus non est in necessitate, & bonum commune cui seruatur pastor, multum præponderat priuatæ vtilitati talis peste infecti, de quo vide (a)

Maiorem in 4. sententiarum.

2 dist. 23. q. 1.

):(

QVÆSTIO III.

Pastoribus peste infectis vel mortuis, vel iuste vel iniuste absentibus, an teneantur & alij sacerdotes hoc sacramentum ministrare.

Quæstionis explicatio.

NOn quæritur hic, an simplices sacerdotes possint in absentia pastorum, excipere confessiones pestę infectorum, eosque sacramentaliter absoluere, quia iuxta celebratam Concilij (a) Tridentini sententiam notum est, quoscunque sacerdotes quoslibet pœnitentes à censuris & peccatis quibuslibet in articulo mortis absoluere posse, sed quæritur, an pastoribus absentibus vel emortuis teneantur?

a *sess. 14. c. 7.*

Responsio.

SAcerdotes quicunque tenentur illo tempore in absentia pastorum confessiones audire. Assertionem hanc disertis verbis docent (b) Maior, & Ioannes (c) Bretaert Vicecancellarius Louanienſis. Et probatur

b *dist. 23 q. 1. §. 4. quæritur.*

c *Quæstion. quodl. 3. in fi.*

batur, *quia his* (inquit Breaert) *currit casus, quo tales sacerdotes obligantur ex talento clauis seu ordinis sibi credito operari.*

Dices primo: Quale peccatum est, nolle in tali casu sacramentum pœnitentiæ ministrare?

R. Est mortale, illudque grauissimum, siue in pastoribus, siue in simplicibus sacerdotibus, quod ex his (a) Celestini Pontificis verbis cognosci potest: *Agnouimus pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri, horremus fateor tantæ impietatis aliquem inueniri.* Et post pauca: *Quid hoc rogo aliud est quam morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate, ne soluta esse possit, occidere.* Et rursus: *Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore speratam pœnitentiam denegarit.*

a *Epist. ad Episcopos Gallia.*

Neque obstat, quod Pontifex loquitur contra illos, qui diffisi de misericordia, vel de vera morientium conuersione negabant absolutionem, quia perinde est ad incurrendum hoc crimen, quacunque ex causa sacerdos pœnitenti in extremis, & absolutionem humiliter petenti, illam deneget.

Dices; Quid si dum accurrit sim-

plex ſacerdos vt audiat confeſſionem peſte infecti, pariter accurrat paſtor, poterit ſimplex ſacerdos illius confeſſionem audire & abſoluere? Zambranus (*a*) dicit recentiores quoſdam Doctores tenere, illo caſu quemlibet ſacerdotem, etiamſi ſit copia legitimi paſtoris poſſe quemlibet pœnitentem abſoluere, vigore Concilii Tridentini (*b*), ſed parum probabiliter, quia Concilium Tridentinum hac in parte non condidit ius nouum, ſed tantum promulgauit antiquum vſum eccleſiæ, dicit enim: *In eadem eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit*, ſed vſu eccleſiæ & iure antiquo tantum conceditur ſimplicibus ſacerdotibus poteſtas abſoluendi ex defectu legitimi confeſſarii, ne moriens priuetur ſacramento ad ſalutem neceſſario, vt patet ex (*c*) Conciliis & Pontificum decretis. Deinde optima interpretatio legis ſumitur ex ratione expreſſa in lege, ſed in dicto Concilio ratio expreſſa eſt: *ne hac ipſa occaſione aliquis pereat*, quod obtinetur pleniſſime, ſi ſimplices ſacerdotes tantum abſoluant defectu legitimi qui abeſt, vel ſi præſens ſit non vult, vel non audet confeſſionem audire: ſi enim adſit & velit abſoluere ſimplex, nihil omnino poteſt de-

fectu

a *In deciſionibus aureis, ca. conſ. c. 4. dub. 4. nu. 3.*

b *ſeſſ. 14. de pœnit. c. 7.*

c *Carth. 3. can. 32. & extrauag. inter cunctas, §. Incendiarios. & extr. 1. de excommunication.*

fectu iurisdictionis. Quamuis hic monendi sint sacerdotes, ne facile hinc excusationem captent non absoluendi, quod pastor non longe forte absit, & statim superuenturus sit, quia si dubites an superuenturus sit legitim⁹ confessarius, debet se inclinare in tutiorem partem, vt ægrum absoluat, ne nimium expectando æger moriatur sine sacramento, vti ex dictis huius Tractatus patet.

QVÆSTIO IV.

An peste infectus, si à Parocho & aliis simplicibus sacerdotibus deseratur, nec suæ contritioni & conscientiæ satis fidat, possit sacerdoti aliunde vocato numerare pecuniæ summam pro ministratione huius sacramenti,

Quæstionis explicatio.

DIximus superiori capite, licere numerare pecuniam pro ministratione baptismi; quæritur, an eodem modo liceat numerare p̃ ministratione huius sacramẽti, hoc est, sacramentalis absolutionis, si nullus sit, qui absoluere velit, propter iniquũ & auarum sacerdotem, qui aduertens anxietatem peste iufecti, non vult ministra

re ſacramentum, niſi numerata notabili pecuniæ ſumma?

Reſponſio.

LIcet peſte infecto numerare certam pecuniæ ſummam ſacerdoti aliunde vocato, ſi nullus ſit, qui gratis ſacramentum miniſtrare velit, non quaſi pro pretio æquiualenti ipſius ſacramentalis abſolutionis, ſed pro redẽptione vexæ & periculi, in quo conſiderat ſe conſtitutum, ſi moreretur ſine reali perceptione ipſius ſacramẽti. Probatur iiſdem argumentis, quibus ante probatum eſt, poſſe pecuniam in tali caſu numerari pro habendo baptiſmo: ſi enim ille potuit excuſari, qui erat in extrema neceſſitate baptiſmi, & hic poterit qui eſt in ſimili pœnitentiæ, quia, vt ponimus, non audet confidere ſuæ contritioni, nec poteſt aliter obtinere abſolutionem ſacerdotis.

Dices: Quid ſi ſacerdos ita iniquus ſit, vt nolit miniſtrare ſacramentum, neq; abſoluere, niſi peſte infectus fateatur, ſe dare illam pecunię ſummam, veluti pretium ipſius ſacramentalis abſolutionis, poteritnè id facere?

& Non poterit, quia cum petat pecuniam in apertum contemptum religionis, nõ poteſt ei mos geri.

Dices

Dices secundò: Si non petat in contemptum religionis, sed ex auaritia, tenebitur sic affectus illam dare?

R. Tenebitur, aliâs enim videretur pecuniam præferre suæ saluti: sed sacerdos ille præterquam quod sacrilegium grauissimum committit, teneretur ad illius restitutionem: Ita (a) Lessius.

a *De iust & iur. l. 2. c. 38. dub. 7.*

QVÆSTIO V.

An etiam possit conducere sacerdotem nominatim præcisum, hæreticum, degradatum, suspensum, interdictum vel etiam ipso iure ob manifestam Clerici percussionem excommunicatum.

Quæstionis explicatio.

SI non defuerunt, qui negarent, huiusmodi sacerdotes ne baptismum quidē qui maximę necessitatis est, ministrare posse: non mirum, si sint qui hoc ipsum de sacramēto pœnitentiæ negent, præsertim q̄ sacerdotes præcisi iurisdictione vel eius vsu qui ad hoc sacramentum plane est necessarius, careant: Horum ergo occasione q̄ritur, an peste infectus, sicut præmissum est derelictus, possit vel etiam teneatur huiusmodi aduocare, pro impetrāda absolutionc, si

ne, si suæ contritioni aut conscientiæ confidere non satis audeat?

Responsio.

NNn solum potest, sed etiam per se loquendo tenetur huiusmodi sacerdotem aduocare, si alium non impeditum habere nequeat. Prior pars probat ex verbis
a *Sess. 14, c. 7.* Concilii (*a*) Tridentini, iam aliquoties allegatis, si notentur tres distributiones, scilicet, *quilibet pœnitens*, à *quibusuis peccatis*, & à *quocunq; sacerdote*: Prima enim comprehendit omnes pœnitentes etiam excommunicatos, hæreticos, sine vlla exceptione, &c. Et similiter secunda omnia peccata affecta quacunque censura sine exceptione: ergo & tertia similiter comprehendit omnes sacerdotes quacunque culpa vel censura ligatos absq; vlla exceptione. Posterior pars
b *art. 3. Louan.* est (*b*) Ruardi ex D. Augustino, & probat ratione, quia infirmus diuino præcepto tenetur tunc confiteri, cui præcepto potest satisfacere aduocando saltem talem ministrum.

Dixi (*per se loquendo*) quia, si timeat aliquod maius nocumentum, vt si probabiliter timeat peruersionis vel publici scandali periculum, poterit excusari.

Dices: In hoc sacramento maxime necessa-

cessaria est iurisdictio, sed hi omnes vsu iurisdictionis carent? Ergò, &c.

R. Certum esse secundum communem huiusmodi sacerdotes in articulo mortis habere iurisdictionem: Verum quod à Doctoribus in quæstionem vocatur, est à quo habeant, an à iure diuino, sicuti quidam (*a*) an potius ab Ecclesia, sicuti plerique (*b*) omnes docent, & videtur probabilius. Si enim veniret à iure diuino, omnes sacerdotes essent pares in illo articulo, neque vnus posset priuari tali iurisdictione, etiamsi esset copia proprii sacerdotis, cui contrarium à plerisque omnibus docetur. Si enim Parochus aut alius sacerdos, non præcisus, haberi possit, certum (*c*) est, illos in tali casu nihil posse, etsi de facto absoluant, absolutionem non valere, vt statim diximus, & diligenter notandum est.

a *Durã. dist. 19. q. 1. ad q. Palud. dist. 20. q. 1. art. 2.*

b *D. Thom. dist. 19. q. 1. & omnes in eum commẽtantes.*

c *Cõcil. Carthag. 3. can. 32. Syluester verb. Cõfess. 1. q. 6. cas. 7. Nauar. c. 26. n. 27. Couar c. alma mater, 1. p. §. 11. n. 8. & alij.*

QVÆSTIO VI.

An etiam non approbatum ab Episcopo.

Quæstionis explicatio.

CErtum est, nullum sacerdotem posse excipere confessiones secularium, ni si vel habeat parochiale beneficium, vel aliâs approbatus sit ad sacras huiusmodi cõfessi-

fessiones audiendas: Sic enim statuit Con-
§ Sess. 23. c. 15. cilium (a) Tridentinum: *Quamuis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absoluēdi potestatē accipiant, decernit tamen S. Synodus, nullum etiā regularem posse confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopo per examē, si illi videbitur necessarium, aut alias idoneus esse iudicetur, approbationem, quæ gratis detur, obtineat, priuilegiis & consuetudine quacunq; etiam immemoriali non obstantibus.* Huius occasione quæritur, quid si nullus sacerdos approbatus reperiatur, num poterit peste infectus, in huiusmodi necessitate constitutus, vocare non approbatum?

Responsio.

NOn solum poterit, sed etiam tenebit: Ratio prioris partis est, quia in huiusmodi extremæ necessitatis articulo, vt ex eodem Concilio Tridentino ostendimus, omnis sacerdos, nullo penitus excepto, potest absoluere: ergo & non approbatus, cū non excipiatur: Posterior probatur, quia peste infectus tenet confiteri, & habet sacerdotem, qui illum potest absoluere, vt iam ostendimus: ergo tenetur illum interpellare, quia aliàs non satisfaceret præcepto

pto diuino de confitendo in huiuſmodi articulo.

Dices: Approbatio de qua loquit Concilium Tridentinum non eſt tantum neceſſaria neceſſitate præcepti, ſed etiam ſacramenti, ita vt ſine illa irritum prorſus & nullum ſit ſacramentum, vt patet ex illis verbis Concilii: *nullum poſſe confeſſiones audire, neq; ad hoc idoneum reputari*: habēt enim hęc verba in ſubiecta materia hunc ſenſum, & ita intelliguntur paſſim ab vniuerſa Eccleſia, & Illuſtriſſimi Cardinales de ea re per Doctores Examinatores diœceſis Leodienſ. de quorum numero tunc eram, conſulti reſponderunt.

R. Eccleſiam potuiſſe huiuſmodi approbationē requirere, & ſine illa ſacramentum irritare & annullare, quia cum poteſtas iuriſdictionis in Eccleſia homini p hominem cōmunicetur, puta per Summū Pontificem, Epiſcopum, &c, poteſt Eccleſia p̄ſcribere modum cōmunicandi hanc iuriſdictionem, & ſtatuere conditionem aliquam, ſine qua perſona aliqua inhabilis ſit ad iuriſdictionem ſulcipiendam, nec ſolum potuiſſe facere, ſed etiam iuſtiſſimis de cauſis feciſſe ad vitanda plurima incommoda, quæ quotidie contingebant ex indiſcreta ſacerdotum ad audiendas confeſſiones

siones assumptione: Verum dicimus, ecclesiam non respexisse ad articulum extremæ necessitatis, in quo versamur, vt ex ante dictis satis manifestum est.

QVÆSTIO VII.

An etiam Diaconum, Subdiaconum, tandem & Laicum?

Quæstionis explicatio.

CErta fide tenẽdum est, solos sacerdotes esse à Christo præfectos iudices in foro sacramentali, vt definitum est in Cõciliis (*a*) Constantiensi, (*b*) Florentino, & (*c*) Tridentino. Reperiuntur nihilominus quidam (*d*) Canonistæ, qui dubitant, an & hoc verum sit in casu necessitatis. Horum occasione quæritur, an in casu pestis cum nullus sacerdos haberi possit, liceat vocare Diaconum, Subdiaconum, tandem & Laicum, ministrationis huius sacramenti peritum?

a *In. Bulla Martini V.*
b *In decreto vnionis.*
c *Sess. 14. c. 6. & can. 10.*
d *Glossa & Panormi. in c. fures extra de furto.*

Responsio.

DVobus modis potest fieri confessio diacono, subdiacono, vel laico: Vno, eadem ratione & animo, quo debet fieri sacerdoti, vt scilicet ab illis tanquam à iudicibus

cibus & miniſtris etiam virtute clauium remiſſio peccatorum obtineatur. Altero, vt ipſa humilitate & erubeſcētia confeſſionis commoueatur flectaturque magis Dei miſericordia erga peccatorem, eoque certius peccatorū remiſſio, non per Diaconi, ſubdiaconi, vel laici aliquod miniſterium, ſed ab ipſo ſolo Deo impetretur. Si loquamur de primo modo, nullo caſu, ne extremæ q-dem neceſſitatis, licet prædictis confiteri, quin imo ſacrilegium committeret tum is, qui illis confiteretur, tum illi, qui confeſſionem exciperent, ſi per poteſtatem clauiū conarētur etiam in extrema neceſſitate cōſtitutum abſoluere, quin etiam abſoluentes irregularitatem incurrerent: Siquidem iure (*a*) canonico omnes illi decernuntur irregulares, qui exercent actum proprium Ordinis, quem non habent: abſolutio autem ſacramentalis eſt actus proprius Ordinis ſacerdotalis. Si ſit ſermo de poſteriore modo, licebit ſubinde illorū aliquem aduocare, nunquam tamen tenebitur ſic illis confiteri.

a *Extra de Cleric. non ordin. c. ſi quis, & c. ex literis.*

Dices 1. Beda (*b*), Gratianus, & poſt illos D. Thomas dicunt in articulo mortis, ſi ſacerdos abſit, confeſſionem debere fieri laico: ergo magis Diacono & ſubdiacono.

b *Apud Magiſtrum in 4. diſt. 17.*

℟. Illos hoc non dicere, ſed morem re-

ferre, pro illorum tempore quidam vti solebant.

Dices secundò: Iure (a) canonico fur, qui in actuali furto interficitur, priuatur sepultura, si autem Presbytero vel Diacono confessus fuerit, communione non priuatur: Ergo in articulo mortis non solum licet aduocare Sacerdotem, sed etiam Diaconum? Sic colligunt Glossa & Panormitanus.

a *c. fures, extra de furtis.*

b *Supra.*

Rᵗ. Ius Canonicum illo loco non velle aliud significare, quàm furi pœnitenti, & signa contritionis ostendenti, non esse denegandam communionem: Numerantur autem specialiter Sacerdos & Diaconus, quia à sacerdote potest absolui & communicari: Diaconus autem, quamuis non possit illum sacramentaliter absoluere, potest tamen in illo articulo, vt postea ostendemus, Eucharistiæ sacramentum ministrare, alias certum est de fide ex supradictis per Diaconum, vel quemcunque inferiorem, sacramẽtalem absolutionem impendi non posse.

Dices tertiò: Consulendumne est peste infectis, si sacerdotes desint, vt confiteantur, siue Diaconis, siue Subdiaconis, siue Laicis?

c *Sotus supr. Medin. de cõfes. q. 28.*

Rᵗ. Plerosque modernos (b) Doctores non

hon consulere, quin imo (a) Nauarrus existimat, peccatum esse mortale, in confessione se apud laicum infamare; nisi causa grauis subsit. a c.13. n.41.

Dices 4. Fuitne mos confitendi posteriori modo aliquando in præcepto?

Rs. Secundum (b) Sotum & Medinam hunquam fuisse, & adeo sensim, non sine grauibus causis desiisse, vsque adeo, vt nullus omnino vel rarus admodum illius hodie in Ecclesia sit vsus. b *Supra.*

Dices postremo: Poteritne saltem diaconus in absentia sacerdotis peste infectũ ab excommunicatione absoluere?

Rs. Probabile est posse, quia sicuti ius concedit simplici sacerdoti absolutionem ab excommunicatione, quando ei concedit à peccatis propter extremam necessitatem morientis, vt ex Concilio Tridentino patet: ita & concedere videtur hoc casu eandem absolutionem Diacono, cui propter similem necessitatem concedit ministrationem Eucharistiæ, vt suo loco ostendemus.

QVÆSTIO VIII.

Si Laicus se Sacerdotem mentiatur, & operas suas locet Magistratui pro ministratione huius sacramenti, an valeat eius ministerium, & si non, quam pœnam incurrat?

Quæstionis explicatio.

NVper inaudiuimus ex Flandria, quosdam eò temeritatis venisse, vt cum laici essent, se sacerdotes mentirentur, siue in contemptum religionis, siue ad quęstũ, siue ob ineptam curiositatem: & ex iis alios extremo supplicio, alios exilio mulctatos fuisse. Horum occasione quæritur, si deficientibus sacerdotibus, quispiam se sacerdotem mentiatur, & confessionibus excipiendis operam suam locet, an valeat ei ministerium, & si non, quam pœnam incurrat?

Responsio.

PRimo certum est, non valere eius ministerium.

Secundo certum est, huiusmodi impostorem maximo supplicio dignum esse, propter peccatum sacrilegii, quod committit; facit enim summam iniuriam Christo Sacramen-

cramentorum auctori: deinde Ecclesiæ, ipsique confitenti, quem in re maximi momenti quantum in se est decipit.

Tertio, quicquid hactenus quidam disputarunt, certum est, huiusmodi laicum incurrere pœnam irregularitatis: Iure enim (a) Canonico statutum est, eum, qui non ordinatus sacramenta solemniter administrat, irregularitatem incurrere.

a *De cler. nõ ord. c. Si quis & c. ex liter.*

Dices primò: Est regula ab omnibus recepta, pœnam irregularitatis à nemine incurri, nisi exprimatur, sed rubrica seu titulus iuris canonici non loquit' de laicis, sed de clericis non ordinatis, ergo nihil tale de laicis asserendum videtur?

R. Hoc argumentum nonnullis (b) dedisse occasionem docendi, nullam per huiusmodi laicũ incurri irregularitatem. Verum illo non obstante certum est, irregularitatem incurrere, quia verba rubricæ & tituli non sunt satis ad limitanda verba textus, & maxime, quia in Codice nouissimè authoritate Gregorii XIII, reformato, in margine notatur, reperta esse septẽ manuscripta exemplaria, quæ non illum titulum præferunt, sed hunc, *De non ordinato ministrante*: sub quo manifeste comprehenditur laicus.

b *Angel. verbo irregularitatis, n. 28. Rosell. eodẽ num. 2.*

Dices secundo: Capitulum in quo hęc

doctrina fundatur, non loquitur de audiente confessiones, sed de baptizante solenniter, & faciente sacrum sine debita ordinatione, ergo non incurrit ille qui hos act? non facit, cum nullam, vt ante diximus, debeamus irregularitatem agnoscere, nisi iure expressam.

R. Sufficienter exprimi, cum Capitulum in fine loquitur generaliter de exercente aliquod diuinum officium, vt enim irregularitas sit in iure fundata, non est necesse, per aliquam vocem speciatim exprimi, sed satis est; generali sermone comprehendi.

QVÆSTIO IX.

Vtrum teneantur pastores omnibus peste infectis hoc sacramentum ministrare?

Quæstionis explicatio.

DIximus hactenus de iis, qui tenentur ministrare hoc sacramentum, sequitur ordine, vt dicamus, quibus peste infectis ministrari debet, multa enim circa illos accidere solent, quæ pastorem ab administratione illius excusare posse vident, quæ

quæ propius conſiderata, non excuſant, vt in progreſſu videbitur.

Reſponſio.

TEnentur Paſtores omnibus peſte infectis ſibi ſubditis pœnitentibus hoc ſacramentum miniſtrare, niſi tales circumſtantiæ occurrant, quæ illos ab adminiſtratione excuſent.

Dico primo, teneri *omnibus ſibi ſubditis miniſtrare* pro regula: Ita enim communiter ſeruari debet, vt in prima quæſtione huius capitis oſtendimus.

Dico ſecundo, *pœnitentibus*: quia impœnitentes non ſunt illius capaces, vt ſi qui nolint reſtituere, aut occaſiones ꝓpinquas peccatorū deferere, aut iniuriam remittere, aut per impatientiam de Deo malę ſentiant, aut blaſphement, aut deſperent, ſic vt neque contritionem neque attritionem peccatorum habeant, aut alii ſimiles.

Dico poſtremo: (*niſi tales circumſtantiæ concurrant, quæ paſtores ab adminiſtratione excuſent*) pro exceptione à regula, de qua initio huius capitis aliquid diximus.

Dices. Si quid excuſare poſſet paſtores ab adminiſtratione huius ſacramenti, hoc eſſet certitudo, quam haberent de bono ſtatu ſui ſubditi, ſed nulla haberi

potest, quia nec ipse scire potest, an sit in
a Eccles. 9. gratia: *Nemo* (a) *enim scit, an amore an odio dignus sit.*

R. Ad excusationem pastorum cum reliquis circumstantiis, quas posuimus initio huiꝰ capitis, sufficere certitudinem moralē quam habere potest probus & vigilans circa gregem suum pastor.

QVÆSTIO X.

An etiam illis, qui prævi morbi confiteri non possunt, sed tantum tundunt pectus, vel similia signa pœnitentiæ præ se ferunt?

Quæstionis explicatio.

EST hic casus frequentissimus, propter infinita huius mortalis vitæ accidētia, quibus homines omni tempore subiiciuntur, sed præsertim tempore pestis, quæ morbus est acutissimus, repente omnem linguæ & reliquorum membrorum vsum eripiens: Quæritur idcirco, si pastor intelligit peste infectum sic affectum esse, vt nullo modo possit confiteri, quamuis det aliqua signa pœnitentiæ, an teneatur illum accedere, & sacramentaliter absoluere, an vero illo casu à ministratione excusetur?

Respon-

Responsio.

TEnetur accedere, & sacramentaliter absoluere sub conditione tacita vel expressa, videlicet, si hæc explicatio peccatorum est sufficiens materia pœnitentiæ: hæc assertio est D. (*a*) Thomæ, (*b*) Paludani, (*c*) Anthonini, (*d*) Ruardi, & aliorum, quæ tutior est in praxi, quam altera contraria, quæ est (*e*) Soti & (*f*) Nauarri. Ratio illorum est, quia *in necessariis ad salutem, tutior pars est sequenda*, sed sacramentum pœnitentiæ, sicut & baptismi est necessarium necessitate finis, saltem in voto, & potest morienti etiam in re esse necessarium, supposito, quod de facto habeat tantum attritionem, quæ non sufficit sine sacramẽto, quod frequentissimum est: ergo tutius est in praxi dicere pastorem teneri illo casu peste infectum sacramentaliter absoluere saltem sub conditione. Deinde: *Certiori* (g) *periculo occurrendum est*, sed periculum irreuerentiæ sacramenti, quod à Soto, Nauarro, & quibusdam aliis hic timetur, cessat tum conditione appositâ, tum auctoritate Doctorum hanc sentẽtiam defendentium; periculum autem damnationis æternæ remanet si peste infectus sacramentaliter non absoluatur, & tantum attritionem habeat, vt frequentius præsumi debet, cum non ita faci-

a *Opusc. 85.*
b *dist. 21. q. 2. a. 2.*
c *3 p. tit. 10. c. 2.*
d *art. 3. contra Lutherũ.*
e *In 4. dist. 18 q. 2.*
f *In summa. c. 26. n. 27.*
g *c. inueneris. De sponsa. & c. si quis. De pœn. dist. 7. in fine.*

le vera contritio habeatur ob Dei amorem ſuper omnia: ergo cum hoc periculum ſit certius, illi occurrere eſt tutius.

a *Seſſ. 14. de pœnit. c. 5.*

Dices: Concilium (*a*) Trident. aſſerit nõ ſufficere cõfiteri peccata in genere, vt quis ſacramentaliter abſoluatur, ſed neceſſario confitenda eſſe in ſpecie, & ſigillatim; ergo excuſatur paſtor à miniſtratione in hoc caſu.

R. Concilium loqui extra caſum neceſſitatis, in qua ſufficit ſigna pœnitentiæ oſtẽdere ſaltem in ordine ad confeſſionem, ſicut in eadem neceſſitate, ſecundum omnes, ſufficit vnum peccatum confiteri, ſi nõ poſſit plura, etiamſi alias moriens haberet plurima adhuc confitenda, (*b*) *quia neceſſitas legem non habet.*

b *c. peruenit. De conſuet.*

Dices 2. In caſu propoſito deeſt materia proxima ſacramenti pœnitentiæ, ſ. confeſſio peccatorum, illa enim ſigna doloris nõ magis manifeſtant peccatum, quam ſi non fierẽt, cum etiam ſanctiſſimus vir poſſit talia ſigna doloris oſtendere.

R. Negando antecedens: nec refert etiã ſanctiſſimum poſſe facere illa ſigna contritionis, quia etiam ſanctiſſimus habet peccatum veniale, quod eſt ſufficiens materia confeſſionis, & in illa præſertim hora non fit illa doloris ſignificatio, niſi ad manifeſtandum

ſtandum aliquod peccatum, quod pungat conſcientiam, & cuius remedium quærat per abſolutionem, vt poſtea fiet manifeſtius.

Dices tertio: Poteſt contingere, vt illa ſigna non fiant animo pœnitendi & quærendi abſolutionem.

R. Ideo adhiberi conditionem in abſolutione, nec caſus rariſſimus tollit, quin moraliter ſit probabile, mediis illis ſignis manifeſtari à moriente peccata ad finem quærendi abſolutionem.

Dices poſtremo: Non ſufficit ad abſolutionem ſacramentalem velle quempiam confiteri, niſi actu confiteatur, & ſe ſponte ſubiiciat iudicandum ſacerdoti; ſed illa ſigna generalia ad ſummum oſtendunt eum, qui illa dat, velle confiteri: ergo non poteſt ſacramentaliter abſolui.

R. Extra articulum mortis diſtingui confiteri & velle confiteri: ſecus in illo in quo voluntas confitendi, (quando non poteſt melius) eſt vera confeſſio. Et confirmatur, quia licet extra articulum mortis poſſit diſtingui voluntas efficax ab executione dilata, tamen in illo, cum executio non poſſit differri, voluntas efficax eo ipſo ſtatim in executione ponitur.

QVÆ-

QVÆSTIO XI.

An etiam illis qui nullam mentionem confessionis sacerdoti faciendæ fecerunt?

Quæstionis explicatio.

PRætexere possunt quidam etiam ex hac parte excusationem, quod plerique hoc casu, etsi ostenderint signa contritionis, nullam tamen fecerint mentionem confessionis sacerdoti faciendæ. Huius occasione quæritur, an hoc prętextu pastores excusentur, an vero teneantur etiam huiusmodi absoluere sacramentaliter?

Responsio.

TEnentur absoluere sub cõditione, quia in casu extremæ necessitatis, in quo versamur, non requiritur expressa, sed sufficit tacita petitio confessionis: Et probatur primo authoritate Diui (*a*) Augustini: *Tunditur* (inquit) *pectus, vt arguatur quod latet in pectore, vt euidenti pulsu occultum castigetur peccatum*: reddit enim rationem, quare qui audiunr Cõfiteor, tundunt pectus, scilicet, vt manifestent peccatum, & sic illud castigẽt: At huiusmodi manifestatio peccati est cõfessio saltem tacita ad eius remissionem; ergo in illis signis reperitur confessio. 2. Signa contritionis manifestãt contritionem

(*a*) *Serm. 48. de tempore, super illud confiteor tibi Pater.*

de

de peccato, quia aliter non essent eius signa: Ergo manifestant peccatum, vt remittatur: Contritio enim est animi dolor ac detestatio de peccato commisso. 3. Quia in illo articulo signa illa fieri non solent, nisi ad minifestationem alicuius peccati, vel peccatorum, quæ pungunt conscientiã, & quorum remedium quæritur medicina pœnitentiæ: vult enim existens in illa necessitate declarare signis illis cõtritionis, quod non potest voce, qua libenter, si posset, confessionem peteret: Nam videmus etiam maximos peccatores, si vel vnicum verbum proferre possint, ardentissime illo tempore efflagitare confessionem.

Dices: Sit ita, quod in illis signis contritionis sit inclusa aliqua peccatorum confessio, sed non propterea illa, quæ fit sacerdoti, quę sola est sacramentalis.

R. Etiam sacerdoti faciendam contineri, qui enim petit absolutionem verbis expressis, vel signis contritionis, non petit illam à laico, sed ab ecclesia & eius ministris, qui habent potestatem absoluendi, & tollẽdi peccata, atq; adeo à sacerdote; & ita idem est petere confessionem, vel absolutionem, verbis vel signis contritionis, ac dicere, aliquis sacerdos absoluat me à peccatis, quæ his verbis vel signis contritionis

manife-

manifesto in genere, melioti modo, quo nunc possum.

Dices 2. Ad absolutionem sacramentalem non sufficit confiteri alicui sacerdoti in genere, sed oportet cõfiteri alicui in particulari, puta, Petro, vel Paulo: Ergo non tenetur, imo non potest pastor tali ministrare hoc sacramentum:

R. Non sufficere quidem huiusmodi confessionem extra articulũ prædictæ necessitatis, quia vt debita pœnitentia imponatur, opus est vt pœnitens omnia peccata, quorum meminit, post diligẽs examen, referat Confessario, in particulari Petro, vel Paulo, vel alteri: In articulo tamen necessitatis, qñ aliter fieri non potest, sicut satis est tm̃ in genere confiteri, vt ostendimus; ita & in genere eligere Confessarium, maxime cum contra hoc nihil sit assertum, vel à sacra Scriptura, vel à summo Pontifice, vel à Concilio generali, vel à communi Theologorum sententia.

QVÆSTIO XII.

An & illos, qui huiusmodi signa pœnitentiæ dederunt in absentia pastoris?

Quæstionis explicatio.

ORdinarie confessio fieri debet in præsentia sacerdotis; hinc quidam fortasse

taſſe excuſationis occaſionẽ accipere poſſent, quod etſi peſte infectus percuſſerit pectus, & alia ſigna pœnitentiæ oſtenderit, non putent tamen ſe teneri illi beneficium abſolutionis impendere, eo quod illa ſigna non viderint, nec præſentes fuerint, quãdo illa edebat. Quæritur ergo, an hac ratione paſtor excuſetur, an vero etiam talibus miniſtrare teneatur?

Reſponſio.

TEnentur miniſtrare. Probatur primo ex verbis Leonis: *His* (inquit) *qui tempore neceſſitatis, & in periculi vrgentis inſtantia præſidiũ pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda*: Et infra: *Quod ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo ante poſcebant, ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant teſtimonia ei fidelium, & circumſtantium prodeſſe debebunt, vt ſimul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur.* Secundo, quia certum eſt ſigna contritionis ex alterius tm teſtimonio cognita ſufficere, vt ſacerdos poſſit ſic morienti dare Euchariſtiam, & extremam Vnctionem, & Baptiſmum ſecundum omnes Doctores, & (*a*) Concilia: ergo & ſufficient eadem ſigna contritionis declarata Confeſſario ex teſtimonio alterius pro ſacramento pœnitentiæ.

a *c. Maiores de baptiſmo.*

Proba-

Probatur consequen. quia similiter debet in omnib. sacramentis ministrandis pastor examinare,& iudicare qui sint digni ; vt illis ministret,& qui sint indigni,vt eos ab eorum perceptione repellat.

Dices: Potest contingere, vt infirmus poenitens interim dum aduocatur pastor mutet voluntatem.

℟. Non obstante illo teneri pastorem ministrare.1.quia fere est impossibile,quod assumitur,vt quis existens in articulo mortis,& desiderans cõfiteri,mutet ita cito voluntatem. 2.Quia circumstantes qui affuerunt, possunt testificari, an viderint signa mutationis voluntatis illius. Postremo, quia idem inconueniẽs potest sæpius contingere in matrimonio contracto per procuratorem,quod tamen est in vsu ecclesiæ, & est verum sacramentum etiam post Concilium Tridentinum, vt suo loco dicemus.

Dices 2. Testificans de huiusmodi pœnitentia potest pastorem fallere.

℟. Neque hoc pastorem excusare, 1. quia rarissime hoc continget, cum dictus testis nihil habeat vtilitatis temporalis propter dictum mendacium. 2.quia etiam potest mentiri interpres, quando quis confitetur per interpretem,quod ignoret linguã confessa-

confessarii: & tamen sine dubio valet illo casu cõfessio per interpretem: deniq; quia etiam ipse pœnitens in præsentia confitens potest mentiri, & de facto aliqui sæpius deprehẽduntur suis confessariis mẽtiti fuisse.

QVÆSTIO XIII.

An etiam illis, quos paulo ante Pastor audierat in confessione, & non absoluerat, si postea superueniens inuenit adhuc viuos, sed amisisse sensum?

Quæstionis explicatio.

PEste infecti vt confessionem integram & salutarem faciant, frequenter rogant pastorem, vt ad se sæpius redeat, vel quia propter corporis imbecillitatem non possunt simul integram confessionem facere, vel quia tunc non occurrunt alia peccata, cum tamen sciant esse plura, & dum redit pastor, reperit homines viuentes quidem, sed priuatos sensibus: Quæritur idcirco, quid hoc casu faciet pastor, excusaturne ab vlteriori officio, vel non?

Responsio.

TEnetur pastor tales absoluere etiam sacramentaliter, dummodo non constet eos voluntatem pœnitendi mutasse, quia imprimis ponitur dispositio sufficiens ad

suscipiendam absolutionem durare, & reperitur confessio non tãtum in genere, sed etiam in specie. Sed hic monendi veniunt pastores, ne facile ab huiusmodi infirmitate correptis recedant non impensa absolutione: Pestis enim (sicut aliquoties dixim⁹) morbus est acutissimus, qui frequẽtius hominem subito ex hac vita eripit: Itaq; hoc agendum est, vt audito aliquo, vel aliquib. peccatis, licet pœnitentes petant, vt altera die, vel alio tempore reuertantur, non statim assentiãtur, sed moneant illos, vt in genere saltem se accusent de aliis peccatis quę modo non valent confiteri, & proponant se illa confessuros prima quaq; oportunitate, qua pastores ad eos redire poterunt, quo facto confestim illos absoluant, ne forsan cum periculo salutis sine sacramentali absolutione decedant.

Dices: Tales non confessi sunt integre, volebant enim & alia peccata confiteri, nó tenentur ergo, imo non possunt pastores illos absoluere.

℟. Huiusmodi feciſſe confeſſionem integram ſaltem formaliter, imo & materialiter, quantum ſcilicet infirmitas humana illo tempore permiſit.

QVÆ-

QVÆSTIO XIV.

An etiam pueris 12. 11. 10. 9. 8. vel 7. annorum.

Quæstionis explicatio.

DOcet experientia vitam hominum quotidie fieri breuiorẽ, accelerariq; in pueris vsum rationis, vt non immerito quidam existiment, plerosq; pueros etiam ante completum septennium eo esse rationis vsu præditos, vt peccare possint, & peccent de facto mortaliter: nihilominus tamen videmus plerosq; tum parentes, tum pastores, sub quorum cura & custodia illi sunt, ita negligẽtes, vt de eorum cónscientia & salute etiam in octauo, nono, decimo; & supra annis non cogitent, nec eis sacramenta administrari curent, præsertim in articulo mortis, dum de eorum salute vel damnatione æterna agitur. Huius occasione quæritur, an pastores propter puerilem ætatem excusentur ab administratione huiusmodi puerorum, an vero etiam illis cum periculo vitæ teneantur sacramentum hoc ministrare?

Responsio.

PRimo certũ est pastores non teneri ministrare hoc sacramentum pueris peste infectis, sicut nec aliis non habentib. vsum

rationis, quia non sunt illius capaces; vnde puero ante septennium non est communiter danda absolutio, quia ante illam ætatem præsumitur illo carere, sicut post completum septennium est præsumptio illius, secundum communem (*a*) Theologorum, & (*b*) Canonistarum, argumẽto sumpto ex eo, quod iure canonico assignetur septennium ad contrahenda sponsalia, quæ sine vsu rationis contrahi non possunt.

a D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 2. in corpor. & ibi Dd.

b Panorm. c. omnes. de pœnit. & c. 1. de delict. puerorum, & ibi omnes.

Secundo certum est, econtra pastores teneri in quacunque ætate, qua constat puerum habere vsum rationis, præsertim si fateatur aliquod peccatum mortale, quia secundum communem tales pueri tenentur iure diuino in articulo mortis confiteri: ergo pastores tenentur illos audire, sicut & adultos, aliâs essent peioris conditionis q̃ illi, cum tamen æquale ius habeant ad percipienda sacramenta, vt ante ex Apostolo (*c*) ostendimus.

c Galat. 3.

Dices: Quid si pastor & parentes dubitent, an puer habeat vsum rationis, puta, quia est tãtum octo, vel nouem annorum, & sunt argumenta pro vtraque parte probabilia.

R. In dubio inclinandum esse pro ministratione sacramentorum, quia *vbi agitur de periculo salutis, tutior pars est eligenda*, debebit tamen

Ex Iason. l. 1. c. de sum. Trinit. n. 56.

tamen absoluere sub conditione expressa vel tacita, si videlicet sit capax absolutionis, vt honori & reuerentiæ sacramenti consulatur, vt in similibus casibus iam aliquoties diximus.

Dices secundo: Quid si pastor & parentes probabile existiment, puerum habere vsum rationis, eritne absoluendus sub conditione?

℟. Illo in casu absoluendum esse sine cõditione, quia illa certitudo (*a*) moralis, est sufficiens ad simpliciter ministrandum sacramentum.

a *Medin. lib. 1. Summæ, c. 12 §. 2. cas. 6. Victoria in summ. q. 139.*

Dices tertio: Quibus signis & coniecturis potest deprehendi, an puer habeat sufficientem vsum rationis ad hoc sacramentum?

℟. Puerum videri habere illum secundum (*b*) Nauarrum, qui ob malefactum verecundatur, & bonum discernit à malo, & interrogatus, an liceat innocentem interficere, aliena inuadere, superiori maledicere, & alia huiusmodi, negatiue respondet: & interrogatus, an bonum sit esurienti panem porrigere? adire ecclesias? respondet affirmatiue.

b *c. 21. n. 33.*

QVÆSTIO XV.

An etiam illis, qui præ vi morbi in amentiam phreneſim, & furorem acti ſunt.

Quæſtionis explicatio.

POEnitentia eſt voluntaria peccatorum deteſtatio: ſuſcepturus ergo hoc ſacramentum, præter voluntatem expreſſam vel tacitam illud ſuſcipiendi, requirit inſuper peccatorum deteſtationem: quæ cum non videatur ineſſe amẽtibus, furioſis & huiuſmodi, exiſtimare poſſent aliqui, ſe idcirco excuſari ab adminiſtrando illis hoc ſacramento. Idcirco quæritur, an & illis ſit hoc ſacramentum miniſtrandum, an vero paſtores ab illius adminiſtratione excuſentur.

Reſponſio.

TEnentur miniſtrare, ſi, antequam in amentiam, aut furorem inciderent, piam erga hoc ſacramentum voluntatem cum ſignis contritionis oſtenderint. Hanc aſſertionem docent Emanuel (*a*) Za, & (*b*) Syluеſter, & probatur authoritate (*c*) Concilii Carthaginenſis. *Is qui in infirmitate* (inquit) *pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreniſim conuerſus fuerit, dent teſtimoniũ, quã*

a *verb. abſolutio, n. 11.*
b *verb. Confeſſor 3. n. 16.*
c *refertur, c. Is qui, 26. q. 6*

qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuo sit moriturus reconcilietur per manus impositionem. Probatur quoque ratione, nam amentes potuerunt peccare mortaliter, & in amentiam incidere tantum attriti, vt primo capite diximus: Quare cum vi sacramenti fieri possit, vt fiant contriti, tenentur pastores illud eis ministrare. Dixi (*si piam erga sacramentum voluntatem cum signis contritionis ostenderint*) quia iura illa requirunt, & postulat ratio: nam in quolibet suscepturo sacramentum requiritur imprimis voluntas recipiendi illud, siue formalis, siue virtualis, siue interpretatiua: Et insuper in hoc sacramento actualis, vel saltē virtualis peccatorum detestatio, vt ante diximus.

Dices: Concilium citatum concedit illis hoc sacramentum, qui paulo antequam inciderent in amentiam, petierūt pœnitētiam: Ergo saltem nō tenebitur pastor ministrare illis, qui ante quindecim dies, vel mensem vnum, vel plures in amentiam inciderunt.

℟. Negando consequentiam; nam si illa deuotio & pœnitentiæ petitio, quæ paulo ante phrenesim habita fuit, manere potuit in phreniticis ad vnum, duos, tres dies, manere quoque poterit ad plures dies, imo vero menses, quia deuotio illa non est in-

terrupta per contrarium actum, imo nec potuit interrumpi, cum (vt ponimus) continuo vsu rationis priuati fuerint.

QVÆSTIO XVI.

An etiam illis, qui scrupulis anguntur, & sæpius confiteri volunt?

Quæstionis explicatio.

PEste grassãte videre est plerosq; omnes iusto timidiores, in scrupulos incidere, cui morbo prudentes pastores & confessarii frequenti verbi Dei prædicatione & exhortatione occurrere debebunt, ne ingruescat, & ægrum in baratrum desperationis adducat. Quæritur idcirco hoc loco, qualiter se geret pastor si peste infectus scrupulis agitatus iam semel confessus, iterum & sæpius cõfiteri velit, excusabiturne, an vero audire tenebitur?

Responsio.

DIstinguendum videtur: vel enim pastor aduertit ęgrum habere conscientiam scrupulosam, dicto tamen obedientẽ, vel aduertit habere rebellem, hoc est difficulter credentem, & desperationi vicinam. Si primũ audita prius (vt supponitur) ipsius confes-

confessione & monitione ipsi facta, vt scrupulositatem eiusmodi deponat, non tenebitur vlterius adire. Si secundum, tenebit, non pro confessione audienda, sed pro exhortatione facienda ad fortitudinem animi contra scrupulos.

Primum manifestum est, quia æger non est in vera necessitate sacramenti, & sufficit illi pro illo statu, vt consilio sui postoris docti & prudentis acquiescat, & anxietatē quam scrupuli iniiciunt, magno animo deponat, nec confessionem repetat, quia scrupulosus sic agens, cōformat se recto & prudenti dictamini pastorum & Doctorum, p quos Christus in Ecclesia fideles docere solet.

Alterum quoqne clarum est, quia propter desperationem talis peste infectus est in extrema vel certe graui necessitate, & periculo probabili æternæ damnationis, nisi industria & sedulitate pastoris inducatur, vt bonis consiliis acquiescat.

Dices. Æger renuens credere suo pastori docto & prudenti, non est in vera necessitate, per ipsum enim stat, quominus ab hoc periculo liberetur, non ergo tenebitur illi pastor exhortatione sua adesse, præsertim cum tanto vitæ corporalis discrimine.

R. Negando quod assumitur: falsum enim est, necessitatem prouenientem ex voluntatis defectu non obligare parochum ad subueniendum subdito in spiritualibus cum periculo vitæ, aliâs enim nunquam ad hoc obligaret charitas, nisi forte respectu paruulorum baptismo egentium: hoc autem falsum est: vt constat ex his quę de correctione fraterna & scandalo tradunt communiter Theologi.

QVÆSTIO XVII.

An etiam illis, qui paucis ante diebus, veluti octo vel paucioribus, ante conceptam pestem, confessi fuerunt?

Quæstionis explicatio.

SVnt plures, qui frequentius solent confiteri, & venerabile sacramentum Eucharistiæ sumere, accidit vt aliquot diebus à sacramentis perceptis quispiam illorum incidat in morbum contagiosum, quæritur, an parochus etiam huiusmodi teneatur adire, & confessionem iterum excipere an vero excusetur?

Responsio.

REcurrēdum est in hoc casu, sicut & in multis similibus ad ea, quæ dixim⁹ initio

itio huius capitis: si n. pastori constet moraliter de bona dispositione ipsius pœnitētis, & scit illum Deum timere, adeoq; prudentem & doctum esse, vt si quid saluti noxium haberet, statim illud declararet, & pastorem sedulo aduocaret, non erit opus, illo casu accedere, quia tunc subditus non est in necessitate graui, minus extrema.

Dices; Multi (a) graues Doctores affirmant, parochum teneri multis calibus ad confessionem suorum parochianorum audiendam, etiam quando illi ex p̄cepto non obligantur confiteri, debebit ergo & hoc casu eorum confessionem, si illam facere optent, excipere.

a *Adrian. q. 5, de confess. dub. 8. Soto dist. 18. q. 4 ar. 2. Nauar. c. considerat, de pœnit. dist. 6. à nu. 152.*

R. illud verum esse regulariter & per se, non autem quando tantū parocho imminet periculum, vt aliâs fiet manifestius.

QVÆSTIO XVIII.

An etiam illis, qui aliquoties à blasphemiis absoluti, quas præ vi morbi euomuerunt, iterū in illas reincidunt?

Quæstionis explicatio.

EA est frequenter vis morbi pestilentialis, vt homines alioquin catholicos ex infirmitate humana ad impatientiam, blasphemias, & similis generis peccata

cata per ſe lethifera, non raro adigat. Horũ occaſione quæritur, an toties, quoties illos reincidiſſe ſignificabitur paſtori, teneatur eos accedere, confeſſionem audire, & abſolutionis beneficium impendere, an vero ab huiuſmodi adminiſtratione excuſetur?

Reſponſio.

TEnebitur regulariter, etiam ſub periculo contagii & vitæ: eſt enim regula generalis, parochũ teneri ſub peccato mortali adminiſtrare ſacramenta, quotieſcunque illa ſub eodem tenẽtur recipere. Certum eſt autem, quemcunque teneri confiteri toties, quoties durante morbo reincidit in peccatum mortale, ergo tenetur paſtor in hoc prædicto caſu toties ſubditos accedere, & illis, ſi bene diſpoſiti ſint, beneficium abſolutionis impendere.

Dixi (*regulariter*) quia poſſet caſus euenire, quo paſtor excuſaretur, puta, quia ipſe ſolus eſt, qui in oppido vel pago miniſtrat ſacramenta, & iam recẽs vidit bonam diſpoſitionem ægroti, & certo cognouit, q; licet ex vi morbi per fragilitatem humanam inciderit in aliquas blaſphemias, nihilominus conceperit illarum veram contritionem, ſicut iam aliquoties expertus eſt illũ feciſſe: quin etiam probabiliter dubitant, an ex

an ex pleno iudicio prodierint hæ blaſphemiæ; etenim ſunt alii ægri, ad quos vocat, & timet ſtatum & diſpoſitionem illorum periculoſiorem eſſe ſtatu iſtius. His enim concurrentibus parochus videtur excuſatus, quia ſubditus illis poſitis non eſt in gratui neceſſitate, poterit enim ex voto confeſſionis, quod habet, ſaluari, etiam ſine abſolutione ſacramẽtali, maxime accedente illo, quod paſtor ad alios ſuo iudicio in maiori neceſſitate conſtitutos pro ſacramentis vocatur, illis enim ex charitatis lege & ordine tenetur potius ſubuenire, & adhuc magis, ſi timeatur maius eſſe in domo illius ægri contagionis periculum, quam in domibus aliorum ægrorum, quæ non tamdiu fuerunt peſte infectæ, quia pro communi bono paſtor ſe ab illo maiori periculo ſeruare poſſet, adeundo minus: Quæ omnia patent ex ante dictis.

Dices: Vnde & quibus indiciis poterit ſibi perſuadere paſtor, ægrotum veram peccatorum contritionem concepiſſe.

℟. Ex duobus hiſce: 1. quia ex diuturna conuerſatione & frequẽti confeſſione ſcit illum eſſe bene inſtructum, & Deum timẽtem, ſolereque dolorem peccatorum concipere propter amorem Dei ſuper omnia: 2. quia (vti caſus præſupponit) æger aliquoties

ties durante morbo confessus, semper ostendit huiusmodi contritionis signa.

QVÆSTIO XIX.

An etiam illos, quos ante vnam aut alteram horã vidit potu obrutos.

Quæstionis explicatio.

DIximus in præcedentibus, plerosque tempore pestis genio indulgere, & potu se obruere, quo ab hoc morbo contagioso præseruentur, quanquam, vt antea obiter diximus, (*a*) impie & stulte. Impie, quia vbi Deum propter peccata nostra iratum placare deberent, iram illius prouocant, peccata peccatis cumulando: Stulte vero, quia ex medicorum sententia & experientia teste, sicut notauit (*b*) Maior, excessus pot⁹, sicut & ventris, morbum hunc non impediunt, sed accendunt: Horum occasione quæritur, an pastor, si vocetur ad peste infectos, quos nouit à pluribus dieb⁹ vel hebdomadis potu se ingurgitare & genio indulgere, teneatur accedere, & sacramentum ministrare, an vero ab huiusmodi administratione excusetur?

a *Gabr. Biel in q. de fuga pestis.*

b *In 4. dist. 6. q. 2.*

Responsio.

TEnetur, si probabiliter constet, eos sufficiẽti vsui rationis restitutos, quia quotiescunque homo habet rationis vsum, po-

test

test legitime per pœnitentiam conuerti, & facere se capacē absolutionis: ergo pastor tenetur illi adesse, præsertim in eo articulo, in quo potest probabiliter timere, huiusmodi homines esse in graui, imo extrema necessitate spirituali. Confirmatur primo, quia ad veram pœnitentiam & conuersionem non requiritur, nisi Dei auxilium, cui homo cooperetur: Confirmatur secundo, quia in hoc differt vitæ præsentis status, ab illo qui est in futura, quod homo, quādiu in hoc sæculo viuit, habens vsum rationis humanum, & liberum, potest manum vel ad bonum vel ad malum porrigere.

Vnum tamen aduertendum est, quod quamuis hæc vera sint, debeantque pastores ex quauis (*a*) probabili ratione se inclinare ad ministrandum sacramenta, per ea, quæ ante diximus: periculosissimā tamen in eo articulo esse huiusmodi hominū pœnitentiam, de ea enim sic (*b*) D. Augustinus: *Si quis* (inquit) *positus in vltima necessitate, ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumimus, quod bene hinc exit.* Est formidolosa tanti viri sentētia, cui cōsentiunt & aliæ eiusce generis veterū Patrū innumeræ, quas propter brevitatem nobis proposita omittimus.

a *Palud. in 4 dist. 9. q. 4.*

b *Lib. 50. homiliar. hom. 41.*

Dixi

Dixi (*si probabiliter constet, eos sufficiēti vsu rationis restitutos*) quia aliâs non tenetur accedere, cum non sint capaces sacramenti.

Dices: Quibus signis cognoscet pastor an huiusmodi habeant sufficientem vsum rationis ad disponendum se ad hoc sacramentum?

℟. 1. Si respondeant ordinate ad interrogationes sibi factas. 2. Et maxime si cordato modo procedant in petenda & agenda pœnitentia.

Dices 2. Quid si ostendant exteriora signa pœnitentiæ, & confiteantur ebrietates suas, & alia peccata, dubitet nihilominus pastor, num habeant sufficientem vsum rationis, & habet pro vtraque parte rationes probabiles?

℟. Tenebitur accedere, & illis ministrare sacramentum, saltem sub conditione tacita vel expressa, vt iam aliquoties in similibus casibus ostendimus.

QVÆSTIO XX.

An etiam suis Concubinis?

Quæstionis explicatio.

VEtitum est statutis synodalibus diœcesis Leodiēsis, sub pœna excommunicatio-

Dices. Deest in tali casu erubescentia, quæ maxima est satisfactionis pars.

R. Quod Doctores cõmuniterdicunt, erubescentiam partem esse pœnitentiæ, nõ sic intelligi debet, quasi ad substantiam pœnitentiæ pertineat, hoc enim falsum est, qa si de facto concubinus concubinam vere pœnitentem audiret; etiam extra casum necessitatis, vere absolueret, si aliud non obstaret, secundum D. Thomam, quamuis peccaret, & in diœcesi Leodiensi excomunicationem incurreret.

In add. ad 3. p. q. 20. ad 1.

QVÆSTIO XXI.

An etiam illis, qui cœperant alteri sacerdoti confiteri, si interim confessarius peste infectus mortuus fuerit.

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis: Sacerdos dũm excipit confessionem peste infecti, pestẽ ab eo concipit, & subito moritur, tenebiturnè pastor vel alius sacerdos eundem peste infectum accedere, & sacramentum ministrare, an vero excusabitur?

Responsio.

TEnebitur accedere, & absolutionis beneficium impẽdere, quoniam necesse

ceſſe non ſit, vt in pluribus peccatis audiēdis longam moram trahat, per ea quæ ante diximus, & in poſterum dicturi ſumus.

Dices. Si ſacerdos ſacrificās morbo corripiatur, ſacerdos ſuccedens debet omnia omiſſa perficere, vt ex Conciliis & decretis pluribus colligi poteſt: ergo & paſtor ſuccedens debebit peccata, quæ reſtant confitenda, audire, & beneficium abſolutionis impendere.

Tolet. 7. ca. 3. Tolet. 11. c. 13 refertur 7. q. 1. c. nihil, & cap. illud.

R. Ita ordinarie fieri debere, quamuis inter iſta duo ſacramenta ſit magna differentia, vt ex ante dictis facile eſt colligere.

QVÆSTIO XXII.

An etiam illis, qui volunt confeſſionem generalem facere?

Quæſtionis explicatio.

FRequens eſt, aliquem velle in mortis articulo confeſſionem generalē facere: tunc enim oculos mentis, quos erubeſcentia mundana clauſit, timor diuini iudicii & gehennæ aperire ſolet, nec tunc difficulter quis adducitur, vt ruborem breuem apud vnum hominem patiat, quo Dei & Sāctorum omniū confuſionē perpetuā euadere poſſit: Huiuſmodi occaſione quæritur, an paſtor teneatur huiuſmodi generales con-

fessiones tempore pestis excipere, an vero excusetur?

Responsio.

EXcusabitur regulariter, si hæc concurrant. Primum, quia aduertit peste infectum concepisse cõtritionem vel attritionem suorum peccatorum. Secundum, quia timet pastor, ne ipse peste infectus deficiat, nec voluntati suæ satisfacere possit, propter maximum, quod ipsi imminet, mortis instantis periculum. Tertium, quia multi peste infecti audiendi sunt, & sanis seruiendum, & quædam similia. His enim positis, sufficiat audire vnum duo vel tria peccata, cum confessione generica reliquorum, & illi beneficium absolutionis impendere: Neque obstat, quod confessio non videat integra, quia sufficit esse integram, si non materialiter, saltem formaliter, vult enim omnium omnino peccatorum confessionem facere, si nullum præberetur impedimentum, quod sufficit ad hoc, vt confessio censeatur integra.

Dices. Quid si æger penitus non fidat conscientiæ suæ, nisi integre confiteatur, etiam materialiter, tenebiturne pastor integram & generalem omniũ omnino peccatorum confessionẽ in tali casu excipere?

R. Non

R. Non tenebit, sed poterit pauciscon-
scientiam ægroti pœnitentis melius infor-
mare: quamuis si nullus alius sit in maiori
necessitate, laudabiliter facturus sit pastor,
si illius voto satisfaciat, vitam corporalem
pro illius quiete exponendo, per illa, quæ
primo capite diximus.

QVÆSTIO XXIII.

Quis sit optimus & maxime probandus modus, ministrandi hoc sacramentum tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

COnsueta methodo dixim⁹ de mini-
stris primum, deinde de iis, quib. mi-
nistrandũ est hoc sacramentum, subiectis
resolutionibus quæstionum & excusatio-
num, ppter quas videri potuisset, non esse
necessarium, peste infectis illud ministrare,
Restat vt de modis ministrandi agamus: in
his n. magna varietas reperiri solet, propter
varia, quæ periculum, tum ministrantium
tum suscipientium, in hoc casu suggerere
solet. Et inprimis inquirendum, quis cen-
seri debeat optimus modus ministrãdi hoc
sacramentum in præsenti casu?

Responsio.

Ille est maxime probandus, in quo substantialia ipsius sacramenti certa, & quãtum fieri potest minime dubia, hoc est, ex parte quidem pœnitentis contritio, vel attritio, & confessio vera & integra, saltem formaliter: ex parte vero ministrantis absolutio, quæ his verbis constat: (*Ego te absolua.*) Deinde cæremoniæ Ecclesiæ diœcesanæ in totum aut pro parte adhibentur, pro ratione periculi contagionis, vel mortis ipsius pœnitentis, vel etiam ministrantis: His enim positis, ea omnia aderunt, q̃ vir bonus & prudens in huiusmodi administratione adesse debere iudicaret, quæ sufficienter ex antedictis patent.

Dices: Valebitnè absolutio, si pastor subditũ, multis censuris & peccatis innodatum, absoluat, nihil aliud dicendo, quã *Absoluo te.*

R. Valebit, dummodo intentio extẽdatur ad absolutionem à censuris & peccatis, vt speciatim Sotus (*a*) annotauit.

a *Sotus in 4. dist. 14. q. 1. artic. 3.*

QVÆSTIO XXIV.

Quid censendum sit de modo ministrandi illorum, qui in casu pestis absoluunt pœnitentem his verbis: Absoluat te Christus: vel, Deus te absoluit, vel, absoluaris à peccatis tuis: vel, Remitto tibi peccata: vel, Sacramentum absolutionis tibi impēdo?

Quæstionis explicatio.

CErtum est, formam huius sacramenti consistere in his verbis: *Ego te absoluo*: quamuis & in illis tribus verbis tantū duo sint de essentia, *Te* & *Absoluo*, vt (*a*) Sotus bene notauit: nam tantundem significabis si dicas, *Absoluo te*, acsi dixeris, *Ego absoluo te*. Potest vero in casu pestis ex nimia animi perturbatione accidere, parochū non vti verbis consuetis, sed aliis atque aliis, & præsertim in quæstione propositis, de quibus forsan non immerito quis dubitare possit, an modus sub illis verbis ministrandi probandus sit vel reprobandus?

(*a*) *dist. 14. q. 1. art. 3.*

Responsio.

PRimo. Modus absoluendi per hæc verba: *Christus te absoluat*: est reprobandus. Re-

a *Opuſ. 22.* probat illum D. Thomas (*a*) ex profeſſo in ſuis opuſculis, & vocat præſumptuoſum & temerarium, potuiſſet & erroneum appellare: nam effectus ſacramenti, atque adeo actus miniſtri, tali forma verborum debet ſignificari, qualis ex ſcriptura & vſu Eccleſiæ habetur: talis autem in propoſito eſt illa, quæ continetur verbis indicatiui modi: (*Ego te abſoluo,*) non autem illis deprecatiui, (*Chriſtus te abſoluat.*)

Secundo: Modus abſoluendi p illa verba, (*Deus te abſoluit,*) quæ ſunt præteriti temporis videtur ſimiliter reprobandus, & faб *In 4. ſent. diſt. 18. lit. F.* uere opinioni Magiſtri (*b*) Sententiarum, qui docuit per illa verba (*Ego te abſoluo,*) nequaquam ſignificari, quod ipſe ſacerdos abſoluat à peccatis, aut remittat peccata, ſed ſenſum eſſe: Ego te à peccatis à Deo abſolutum eſſe dico: quæ opinio vel verius error ab omnibus reiicitur, & merito: nam pugnat cum ipſa Scriptura, & auctoritate Sanctorum Patrum, qui aperte docent, ſacerdotem ipſum ſaltem vti cauſam inſtrumentalem per ſacramenti miniſterium remittere peccata, idque per formam ꝓprie ſignificari, cõformiter ad verba Scripturæ: c *Matth. 18.* d *Ioan. 20.* *Quæcunq;* (*c*) *ſolueritis, &c.* &, *Quorum* (*d*) *remiſeritis, &c.* quæ proprie & ſimpliciter, vti ſonãt, intelligi debẽt, vt poſſet authoritate ſancto-

ſanctorum Patrum oſtendi, ſi ſuſcepta breuitas hoc permitteret.

3. Modus abſoluẽdi per illa verba: (*abſoluaris à peccatis tuis,*) probari poteſt, & nominatim probatur à (*a*) Soto, quia hic modus formæ imperatiuus tãtundem valet in re, quam indicatiuus, vt ex forma baptiſmi Græcorum colligi poteſt, qui ab eccleſia cenſentur vere baptizare, quamuis vtantur verbo imperatiuo, *Baptizetur ſeruus Chriſti.*

a *In 4. diſt. 14. q. 1. art. 3.*

4. Modus abſoluendi per illa verba, (*remitto tibi peccata*) tolerari poteſt, & probatur à Caietano apud D. (*b*) Thomam, quia illa tantundem ſignificant, ac (*abſoluo te.*)

b *3. p. q. 84. art. 3.*

5. Modus quoque abſoluendi per illa verba: (*ſacramentum abſolutionis tibi impendo*) ſimiliter probari poteſt, vt ſpeciatim notauit Caietanus, quia quod ad rem attinet, tantundem ac illa (*abſoluo te*) ſignificant.

Dices: Peccatne, qui his etiam probatis modis abſoluẽdi vtitur, omiſſa conſueta eccleſiæ forma?

R. Peccat quamuis non mortifere, ſi vt caſus ponit mutatio fiat ex inaduertentia vel perturbatione animi, poſſet tamen eſſe mortale ratione alicuius ſcandali, vt ſi ita de putaret pœnitens, inquit Sot. ſacerdotem ſibi nolle beneficiũ abſolutionis impẽdere,

QVÆSTIO XXV.

Quid de illorum, qui rogant ægrum, an habeat peccata mortalia, & intellecto quod nullum designat, non absoluunt, sed abeunt?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis, multi assueuerunt singulis Dominicis cõfiteri & communicare, corripiuntur peste & volunt confiteri, inquirit pastor, an aliquod peccatum præter quotidiana confitendum habeant, intellecto, quod nullum, non audit neq; absoluit: Quæritur, quid de hoc modo agendi censendum sit?

Responsio.

HIc modus agendi, etsi in magna contagione videatur posse tolerari, tamẽ nõ caret graui periculo: Prior pars probatur: quia veritas certa est & Catholica, non esse necessarium confiteri alia peccata quam mortalia: sic enim definiuit (*a*) Concilium Trident. & est communis Theologorum, quia ad remissionem venialium per se non est necessaria infusio gratiæ, & consequenter ad illorum remissionem non est opus aliquo sacramento tanquam gratiæ instrumento: non ergo tenebitur pastor vitam suam periculo exponere pro absolutione

(*a*) *Sess. 14. c. 5. & can. 7.*

tione illorum impendenda, cum sine sacramento possint remitti. Posterior probatur, quia fieri potest, vt æger erret existimãdo peccatum esse veniale, quod est mortale, vt merito precatus sit regius Propheta: (a) *Delicta quis intelligit: ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo.* Quare pastor monebit talẽ, vt confiteatur saltem vel vnum veniale, & eum absoluat, maxime, si aliquo notabili tempore confessus non fuerit, cum homo sit sæpe peccatis occultis obnoxius, de quibus non conteritur, ac proinde si sine sacramento moreretur, periret, qui sacramento adiutus saluari potuisset.

a *Psalm.*

Dices: Quid si vouit etiam confiteri venialia?

R. Potest tale votum intelligi vel de omnibus venialibus, vel de aliquibus, puta, quibus est multum obnoxius, & facile cognosci, & explicari possunt, & ad magnum animæ bonum pertinet illorum correctio. Si primo modo votum illud intelligatur, negligendum est, sicuti periculosum, (b) & moraliter loquendo impossibile: Si altero, videtur pastor obligari ad ægrum in confessione audiendum, ne quantum in se est, violator voti censeatur.

b *Sotus in 4. dist. 18. 1. art. 3. circa fin.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXVI.

Quid ſit de illorum, qui propter ægri in loquendo tarditatem ipſi celeriter de peccatis, quæ veroſimil. r illum commiſiſſe exiſtimant, interrogant, & ſtatim annuentem ægrum abſoluunt, & abeunt.

Quæſtionis explicatio.

FEre omnes peſte infecti linguam habent vlceratam, aridam, & propemodum immobilem, propter ardentem in inteſtinis febrim, vt Medici teſtantur, & in ſuperioribus ex Lucano oſtendimus. Huius occaſione quæritur, an Paſtor aduertēs ægrum tarde & difficulter loquentem, poſſit hoc modo ſupplere, interrogando ſcilicet, tantum aliqua, quæ veroſimilius putat illum commiſiſſe: & beneficium abſolutionis impendendo?

Reſponſio.

POteſt hic modus miniſtrandi tolerari, præſertim ſi aliquod horum trium occurrat: Primum ſi graue ſit contagii periculum: Secundum, ſi breui timetur æger in delirium, vel etiam in mortem ex vi & magnitudine morbi caſurus. Tertium, ſi æger ſolet eſſe boni iudicii, & diligenti præmeditatione ſeſe ad cōtritionem & confeſſionem

nem

nem præparare, ita vt paſtor ſibi probabiliter perſuadere poſſit illum pro hoc tempore bene præparatum eſſe, & ſi morbus & tempus permitterent libenter omnia confeſſurum: Et ratio eſt, quia illis tribus caſibus ſufficit integritas confeſſionis formalis: vult enim æger integre confiteri, ſi tempus, & morbus illud permitterent, quod ſufficit vt confeſſio dicatur integra ſaltem formaliter; & conſequenter peſte infectus eſt bene diſpoſitus, vt tam ſacramentum, quam effectum ſacramenti, & omnium peccatorum etiam omiſſorum remiſſionem conſequatur.

Dices: Iudicis eſt cauſam bene examinare, antequam ſententiam ferat, debet ergo paſtor vlterius de tota cauſa diligenter cognoſcere.

℟. Poſito aliquo eorum quæ diximus, paſtorem ſufficienter officium feciſſe, vt ex antedictis ſatis manifeſtum eſt, ſecundum quæ licet in articulo mortis, propter periculum & temporis breuitatem, craſſiore quodam modo miniſtrare ſacramenta, quam extra illum.

Dices ſecundo: Quid ſi æger velit integre confiteri?

℟. Si paſtor timet probabiliter periculum mortis ex infectione peſtilenti, non tenetur

tenetur audire, sed excusatur secundum (a) Zambranum & multos recentiores Dd. eruditos & pios, quos se consuluisse dicit, quorum ratio videtur esse, quia sicut secundum omnes excusatur pœnitēs ab integritate confessionis, quando ex illâ sibi timet damnum corporis, vel rei familiaris, vel honoris, quod scilicet Confessarius ipsi iniuste inferret, si illi integre confiteretur, ita etiam excusatur Confessarius ab audienda integra confessione, ex qua sibi à confitente mortem timet.

a *supr.*

Quod noto in solamen pastorum & eorum qui necdum tanta charitate ardent, vt periculū vitæ corporalis, pro maiori quiete spirituali proximi adire audent.

QVÆSTIO XXVII.

Quid sit de illorum, qui habentes plures peste infectos eodem tempore vicinis tuguriolis exceptos, ad singulos accurrunt, auditoque vnius peccato vno illum statim absoluunt, & ad alium atq; alium transeunt, eos similiter audientes & absoluentes

Quæstionis explicatio.

CVm pestis sæuit & instar ignis omnia circumquaq; depopulat, nec plures sunt

sunt in parochia qui confessiones excipiãt, redigitur pastor in has angustias, vt vel plerosq; sine ministratione huius sacramenti deserere debeat, vel sũma illi opus sit tum diligẽtia, tum industria, quo omnibus, vel saltem quam plurimis illud ministrare valeat: Huius occasione qnæritur in hoc lugubri casu, an pastor modo prænarrato suorum confessiones excipere, & beneficium absolutionis impendere possit & teneatur?

Responsio.

POsitis his, quæ præcedenti quæstione comprobauimus, videntur posse imo teneri pastores hoc pacto ministrare: quia charitas obligat, vt illud sacramentum tantæ necessitatis in illo periculo communicetur omnibus, quibus communicari potest: potest autem hoc pacto illis communicari, vt ex antedictis patet: & confirmatur à simili: nam (a) Dd. asserunt in casu naufragii, & ingressus in prælium, & similibus, quando confessiones omnium non possunt integre audiri, posse Confessarios audito vno, vel altero peccato cuiuslibet, eos sigillatim absoluere.

a *Hentic. lib. 9. summæ, c. 30. n. 4. & alij quos citat.*

Dices: Quid si tali tempore pastor offendat aliquos, quorum confessiones integras

gras audire possit, cum non ita graui contagionis periculo, tenebiturne illos integre audire?

R. Non teneri propter debitum charitatis, quo aliis in pari vel maiori salutis periculo existentibus (vt præsupponimus) tenetur quoque hoc sacramentum ministrare.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid de illorum, qui plures peste infectos in eodē cubiculo, vel lecto iacentes, simul audiunt & absoluunt?

Quæstionis explicatio.

FRequens est læuiente pestilentia, vt pastores plures offendant ęgros in eisdem Xenodochiis publicis, vel ædibus priuatis, cubiculis, subinde etiam lectis iacentes, quos necessum est, si confiteri debeant, vt sociis audientibus confiteantur: Quæritur, an hic modus confitendi, & simul illos absoluendi tolerari possit?

Responsio.

POtest tolerari & practicari, imo subinde ipsi peste infecti hoc modo tenebuntur confiteri, & pastor absoluere. Primum probatur, quia quamuis nemo ęgi possit ad

QVÆSTIO XXIX.

Quid sit de illorum, qui volunt ægros ad se adduci, vt illos ex fenestra audiant & absoluant?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis, pastor est peste infectus,& vi morbi detinetur domi, cuperet tamen subditis etiam peste infectis ministrare sacramentum, cum vero aliter non possit, paratus est ex fenestra beneficium absolutionis sibi confitentibus impendere. Quæritur,quid censendum sit de hac ratione ministrandi?

Responsio.

NEc hic modus reprobari debet, imo, sicut ante insinuauimus,ipsi peste infecti, subinde tenebuntur ad fenestras domus pastoralis confiteri, & vicissim pastor ex eis illos absoluere. Tria hic dicemus,primum probatur, quia hic modus nihil habet contra rationem fori iudicialis conscientiæ, nisi quod hoc pacto confessio & absolutio fiunt publice, sed huic secreto propter maius bonum spirituale, diximus posse & debere subinde renũciari. Secundum, quia quãdo peste infectus est iis viribus, vt possit

cipere possent, vitarent siquidem periculum contagionis, cui se exponere tenentur, dum præsentiam suam in audienda confessione ægri exhibere tenentur: Huius occasione quæritur, an huiusmodi modus audiendi confessiones sit licitus & tolerãdus.

Responsio.

NOn est licitus neq; tolerandus. Probatur primo(*a*) canonibus, qui præsentiam sacerdotis, cui fit confessio, desiderant: Et doctrina Concilii Trident. *siquidem Christus Dominus* (inquit Concilium) *eos, qui se post baptismum crimine aliquo contaminauerunt ante tribunal sacramenti pœnitentiæ tanquã reos vult sisti*; quo verbo præsentia personalis designatur: deinde vsu & consuetudine vniuersalis ecclesiæ, quæ omnibus nota est. Pręterea communi(*b*) Theologorũ sententia: tandem ratione, quia vt sacerdos vere proferre possit absolutionem necessaria est rei præsentia, hæc est enim forma absolutionis: *Ego te absoluo*: quibus patet præsentem sacerdotem præsenti reo loqui, de qua re suo loco latius: Postremo probatur, quia Clemens VIII. hanc propositionem: *Licere Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere ad minus vt falsam, temerariam & scandalosam damnauit ac prohibuit, præcepitq; ne deinceps ista propo-*

a *De pœnit. dist. 1. c. Quĕ pœnitet, & c. vestris vtriusq; sexus. de pœnit. & remiss.*

b *D Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. & ibi commentatores.*

R. Negando consequentiam, confiteri enim per interpretem, absentiam confitentis à Confessario non includit, sicut casus præsupponit, aut deberet, adnoc vt argumentum concluderet.

Dices tertio: Sacerdos veniens ad absoluendum pœnitentem morti vicinum, & muniens illum ita priuatum vsu omnium sensuum, vt nullum signum peccati aut doloris ab eo possit obtinere, potest esse contentus aliorum relatione, qui testantur illum dedisse signa pœnitentiæ & absolutionem petiisse, antequam adesset sacerdos: ergo potest Confessio fieri in absentia sacerdotis. Antecedens ante à nobis breuiter ꝓbatũ fuit, & ꝓbatur latius ex (a) antiquis Conciliis & (b) Patribus; sic enim habet Concilium Aransecanum: *Subito obmutescens pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.* Et Carthaginense Tertium; *Ægrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptisentur, & similiter de pœnitẽtibus agendum est.* Et Carthaginense Quartum: *Si infirmus pœnitentiam petens obmutuerit, vel in phrenesim inciderit, dent testimonium qui eum audierunt & accipiat pœnitentiam,* hoc est sacramentalem absolutionem secundum glossam communiter

a *Aransec. 1. c. 12. Carthag. 4. c. 76. Carthag. 3. c. 34.*

b *Aug lib. 1. de adulter. coniug. c. vlt. & lib. 50. homel. 41. Leo 1. epist. 89. alias 91.*

niter receptum. Et D.(a) Auguſtinus, qui cum affirmaſſet baptiſmum in fine vitæ poſſe dari Catechumenis oſtendentibus dolorem, addit: *Quæ autem baptiſmi, eadem eſt reconciliationis cauſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupauerit, nec ipſis enim ex hac vita ſine arrha ſui pacis exire velle debet mater Eccleſia.* Et D.(b) Leo: *Ita ergo neceſſitati auxiliandum eſt, vt nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus quærere comprobentur, quod paulo ante poſcebant, ſub præſenti ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium prodeſſe debebunt, ſimul tamen & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.*

a *lib. 1. de adult. coniugiis, c. vlt.*

b *1. epiſt. 89.*

℟. Huiuſmodi confeſſionem, quæ à Conciliis, Patribus, & vſu Eccleſiæ probatur, non debere dici in abſentia factam, ſed potius in præſentia, quia ponitur Confeſſarius ſtatim ſuperuenire, qui pœnitentis & morientis examinat diſpoſitionem & confeſſionem ex teſtimonio fidelium circumſtantium.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum qui volunt ſibi confiteri per literas?

Quæſtionis explicatio.

TVrpilius Comicus tractans de viciſſitudine literarum: *Sola* (inquit) *res eſt, quæ homines abſentes præſentes facit: Nec falſam*, teſte D.(*a*)Hieronymo, *dedit quanquam in re non vera ſententiam, quid enim eſt, vt ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per Epiſtolas & alloqui & audire quos diligis*? Huius occaſione exiſtimare forſan poſſet quiſpiã ad confeſſionem ſufficere præſentiam, quæ ſolet haberi per literas vel ſcriptũ, quo reus abſens ſua peccata ſacerdoti cõfitetur. Idcirco q̃ritur, an hic modus ſit licitus & tolerandus?

(*a*) *Epiſtola ad Nepotium Hypodiaconum*

Reſponſio.

NEq; hic eſt licitus neq; tolerandus: nam & illum damnauit diſertis verbis idem Clem. VIII. declarauit n. hanc ꝓpoſitionẽ; *licere per literas ſeu internunciũ confeſſario abſenti peccata ſacramẽtaliter confiteri, eſſe ad minus falſam, temerariam, & ſcandaloſam.* Et ratio põt eſſe illa, q̃ ſuperiori queſt. ex modern. Thomiſtis attulimus, quia ante abſolutionẽ neceſſum eſt, vt ſacerdos examinet cauſam & diſpoſitionẽ pœnitẽtis, & de pñti ei⁹ diſpoſitione ſit moraliter certus, q̃ in abſẽtia per literas fieri non poteſt. Dices;

Dices: Non eſt contra vſum eccleſiæ, q̃ pœnitens, quando loqui non poteſt, vel nutibus confiteatur peccata, vel ſcribat illa & tradat ſacerdoti: Ergo licebit etiam abſenti ſic confiteri.

℟. Negando conſequentiam: & ratio diuerſitatis eſt, quia quando pœnitens præſens tradit ſacerdoti peccata, ſigna cõtritionis exhibendo, & petendo ab eo abſolutionem, eamque expectando humiliter, dum ſacerdos legit peccata, ac denique ſatisfactionem expectando, quam ſacerdos imponit, fit certior, quod pœnitens tradit peccata loco ſuæ accuſationis, & videt præſentem etiam diſpoſitionem illius, quod non fit cum mittit peccata ſua ſcripto abſenti ſacerdoti.

Dices ſecundo: In (*a*) decreto dicitur, confeſſionem quandam ſuſcipiendam per ſcriptum: ſic enim habetur; *Si fornicata fuerit mulier, dimittenda eſt, ſed illa viuente, altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non poſſidebunt, & pœnitentia illius per ſcripturam recipienda.*

a *c. qualis 2. quæſt. 5.*

℟. Non fieri ibi ſermonem de confeſſione ſacramentali, ſed alia iudiciali, quæ petitur in ſcripto, propter maiorem fidem & certitudinem.

Dices tertio; D. (*b*) Cyprianus in epiſtolis

b *Epiſtol. 13.*

stolis dicit, se recepisse cõfessiones aliquorum absentum per scripturam: Et (a) Scotus dicit, S. Thomam Cantuariens. in carcere detentum, Romam misisse pro absolutione: Et (b) Eusebius narrat, Serapionem ægrotãtem misisse ad Presbyterum etiam ægrotantem, vt eum absolueret.

a *In 4. q. 17. distin. vnic.*

b *Lib. 6. c. 34.*

Ad Cyprianum quòd attinet, potius pro contraria sententia posse induci: nam receptis libellis confitentiũ, qui absẽtes erant, non dicit se absoluisse illos, sed cõmisisse, vt aliquis Presbyter ex his qui præsentes aderãt, pacem eis daret: vbi omnino videtur requirere præsentiam: tamẽ cum negotium illud committit Diacono, dicens, vt si Presbyter non adesset, Diaconus id faceret; argumentum est non loqui de absolutione spirituali, sed de aliqua reconciliatione ad publicam pœnitentiam pertinẽte.

Ad Scotum, nescitur ex qua historia id scribat, neque ipse eam refert: Deinde nõ dicit, Thomam scripsisse sua peccata: Præterea per absolutionem intelligere possumus aliquã pœnariam indulgentiã vel pontificalem benedictionem, vel forte absolutionem à quacunque censura, quæ ad cautelam fere peti & dari solet, etiamsi non agnoscatur.

Ad Eusebium dicimus, Serapionẽ non petiisse

petiisse sacramentalem absolutionē, sed re cōciliationem aliquā, vt ante ad Cyprianū diximus: erat enim ille velut in statu pœnitētium, quoniā coram tyranno metu mortis fidem negauerat.

Dices postremo. Aliqui (*a*) asserūt hunc modum confessionis, quin etiam absolutionis in vsu esse inter Catholicos viuētes in terris hæreticorū, quādo oppressi persecutione non pñt aliter confiteri neq; absolui.

a *Palud. in 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. Ant. 3 p. tit. 14. c. 19. §. 9. Nauar. in summa c. 21. n. 36 & alij.*

℟. 1. Non constare de hoc modo confitendi & absoluēdi. Deinde fieri posse, si qs talis sit vsus, quod promanauerit ex errore illorum Dd. qui hactenus docuerūt, hunc modum ministrandi hoc sacramentum in casu saltem extremæ necessitatis validū esse, cui⁹ contrariū iam definiuit Sum. Pont.

QVÆSTIO XXX.

Quid sit de illorum, qui absoluunt per interpositā personam, cui sacerdos committit, vt suo loco & nomine verba absolutionis in præsentia proferat?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis. Timore cōtagionis nō audet pastor accedere peste infectū, est vero ad manū laicus, qui offert nomine parochi, si illi committat, officium facere, seu absoluere: Quæritur an eius noīe beneficium

ficium absolutionis sacramentalis impendere poterit?

Responsio.

Hic modus omnino reprobandus est, quia actio sacramentalis, præsertim illa, quæ est à ministro consecrato & specialiter deputato ad illam excipiendam, est actio mere personalis, & non delegabilis: ideo enim ad illam consecratur minister, quia per se debet illam exercere, aliâs pari ratione posset sacerdos consecrare per alium, committendo illi vices suas, quod nemo vnquam dixit.

Secundo probatur: nam vel illa interposita persona erit sacerdos vel laic⁹: Quod sit laicus, plane improbabile est, quia actus characteris sacerdotalis non potest cõmitti laico, aliâs pari ratione posset etiam illi cõmitti, vt confessionem audiret, & per se totum sacramentum perficeret in persona alterius, ver. grat. summi Pontificis: Quod sit sacerdos, etiam absurdum est, quia ille audita confessione, poterit proprio nomine absoluere: nam in casu extremæ necessitatis habebit iurisdictionem: si vero non audiat confessionem, non poterit simpliciter absoluere, quia non potest proferre verba absolutionis, tanquam referens sentẽtiam

tiam ab alio datam, (hoc enim est impertinens, & similiter per laicum fieri posset) sed tanquam iudicans: non potest autem iudicare causa inaudita.

Dices: Aliquis potest matrimonium contrahere per interpositam personam?

R. Non esse simile: & præterea diximus, actionem sacramentalem esse personalem, præsertim in sacramentis, characterem imprimentibus.

QVÆSTIO XXXIII.

Quibus præsertim modis peccari soleat circa administrationem sacramenti pœnitentiæ tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

ET hic breuiter modos, quibus tempore pestis circa administrationem sacramenti pœnitentiæ peccari solet, ad tria capita reuocamus, vel enim peccatur ex parte ministrorum, vel eorum, quibus ministratur, vel modi ministrandi.

Responsio.

PRimo peccat, qui prætextu contritionis, quam peste infectum diuina gratia conce-

concepisse, leuiter præsumit, omittit ministrare.

Secundò. Qui prætextu, quod suus subditus confessus fuit in Paschate, nec existimat eum peccasse à postrema confessione, omittit ministrare.

Tertiò. Et simplex sacerdos, qui in absentia pastoris rogatus, non vult ministrare.

Quartò. Qui etiam non vocatus non ministrat, si nullus alius sit, qui ministrare possit aut velit.

Quintò. Qui pœnitenti, & absolutionem humiliter petenti in extremis illam denegat, quacunque ex causa.

Sextò. Qui non audent confidere suæ contritioni & conscientiæ, non vult pro sacramentali absolutione obtinenda dare pecuniam sacerdoti, quamuis illam iniuste petenti, etiamsi sacerdos sit nominatim ab Ecclesia præcisus, hæreticus, degradatus, suspensus, interdictus.

Septimò. Qui nullum alium habens sacerdotem, non vult vti opera sui pastoris concubinarii, nisi scandalum aut simile quid excuset.

Octauò. Et qui non vult confiteri pastori

ſtori ſuo ebrioſo, vel etiam parum ebrio, cum nullum alium habere poſſit.

Nonò. Similiter, qui in ſimili neceſſitate non vtitur ſacerdote ab Epiſcopo non approbato.

Decimò. Et illi, qui nolunt ingredi ædes peſte infectorum, vt confeſſiones ægrotorum iſtic excipiant, cum illi loco ſe mouere non poſſunt.

Vndecimò. Et illi, quibus cum non immineat magnum contagionis periculum, puta, quia aër non eſt infectus, & æger eſt in horto, & habent expertam theriacam, vel ſimile antidotum, quam breuiſſime ſine vlla reuerentia exteriore ſacramentum hoc miniſtrat.

Duodecimò. Et qui non omnibus peſte infectis vere pœnitentibus, ſed tantum aliquibus miniſtrant, niſi legitimo impedimento excuſentur.

Decimotertiò. Et qui non miniſtrant peſte infectis, qui in amentiam, phrenesim ſeu furorem acti ſunt, ſi ante piam erga hoc ſacramentum voluntatem oſtenderint.

Decimoquartò. Similiter qui nõ miniſtrant

ſtrant iis, qui confiteri non poſſunt, tamen tundunt pectus, & ſimilia ſigna pœnitentiæ oſtendunt.

Decimoquintò: Et qui illis miniſtrant, qui ſigna aliqua contritionis ediderunt, quamuis nullam fecerint confeſſionis faciendæ mentionem.

Decimoſextò. Et qui non miniſtrant illis, qui non ediderunt ſigna contritionis in præſentia, ſimodo conſtet, quandocunque dediſſe in abſentia in ordine ad confeſſionem.

Decimoſeptimò. Et qui non miniſtrant illis, quos paulo ante audierunt in confeſſione, & non abſoluerunt, ſi poſtea ſuperuiuentes reperiant adhuc viuos, ſed amiſiſſe ſenſum.

Decimooctauò. Et qui pueris non miniſtrant 12.11.10.9.8. vel etiam 7. annorum ſi conſtet vel veriſimile eſt, illos habere vſum rationis, & peccaſſe mortaliter.

Decimononò. Et qui ſcrupuloſos, deſperationi proximos, non accedunt, nec ſua exhortatione confortant.

Vigeſimò. Et qui non volunt illis miniſtrare, qui paucis diebus, puta, octo vel circiter ante conceptam peſtem, confeſſi ſunt, & communicarunt, niſi moraliter

con-

conſtet, illos eſſe in bono ſtatu.

Vigeſimoprimò. Et qui nolunt accedere illos, qui aliquoties abſoluti à blaſphemiis, quas præ vi morbi euomuerunt, ſæpius in illas reincidunt, niſi moraliter certi ſint de bona illorum diſpoſitione.

Vigeſimoſecundò. Et qui nolunt accedere neque abſoluere illos, quos ante vnam vel alteram horam viderunt eſſe ebrios, ſi probabiliter conſtet, illos pro hac hora habere ſufficiens rationis iudicium ad conterendum & confitendum.

Vigeſimo tertiò. Et ſacerdos concubinus, qui ſuam concubinam peſte infectam non vult abſoluere, cum nullus alius ſit, qui illam abſoluat.

Vigeſimo quartò. Item ille, qui ſuccedens peſtori defuncto, qui peſte correpti confeſſionem audierat, ſed morte præuentus non abſoluerat, ſine vlla confeſſionis repetitione abſoluit.

Vigeſimoquintò. Et qui ſubſtantialia huius ſacramenti dubia exhibent cum poſſint adhibere certa.

Vigeſimoſextò. Similiter qui nullas ceremonias adhibent, cum poſſint aliquas commode & ſine periculo vel miniſtran-

tis & ſacramentum ſuſcipientis adhibere, vel qui omnes adhibere volunt cum periculo omittendi ſubſtantialia.

Vigeſimoſeptimò. Similiter qui abſoluunt formis ab Eccleſia non conſuetis, puta his: *Chriſtus te abſoluat*: *Deus te abſoluat*: *Abſoluaris à peccatis tuis*: *Remitto tibi peccata tua*: *Sacramentum Abſolutionis tibi impendo*: Quamuis duobus poſterioribus modis abſoluendi, valeat hoc ſacramentum.

Vigeſimooctauò. Et qui hunc modum agendi regulariter cum peſtiferis ſeruare ſolent, rogando videlicet ſtatim, an habeant aliqua peccata mortalia confitenda, & intellecto quod nullum ſpecificant, non abſoluunt, ſed abeunt.

Vigeſimononò. Et illi, qui propter ægrotorum in loquendo tarditatem & hæſitantiam, celeriter de peccatis, quæ probabilius illos commiſiſſe exiſtimant, interrogant, & ſtatim annuentes ægros abſoluunt, & abeunt, niſi graue contagionis periculum, vel aliud quidpiam excuſet.

Trigeſimò. Et illi peccant, qui regulariter no-

riter nolunt peste infectorum confessiones excipere, sed volunt illos sibi per tertium aliquem, non ægrotum & infectum, confiteri.

Trigesimoprimò. Et illi, qui volunt ordinarie sibi confiteri per scriptum vel epistolam.

Trigesimosecundò. Et Pastores, qui mittunt ad pestiferos aliquos laicos, vt illos suo nomine absoluant.

Trigesimotertiò. Imo etsi mittant aliquem sacerdotem, nisi de nouo confessionem ægroti excipiat.

Dices: Solinè pastores & sacerdotes peccant in administratione huius Sacramenti?

Respondeo. Peccant quoque & ipsi pœnitentes, qui tempori non disponunt se ad illius sacramenti perceptionem, & non curant, quantum in se est, excitare veram contritionem suorum peccatorum, quæ requirit dilectionem DEI super omnia: Et qui non accommodant se iudicio Pastoris probi & prudentis, quo Pastor minori periculo contagionis possit illis hoc sacramentum ministrare.

Quæ omnia genere ſuo ſunt mortalia, propter grauitatem materiæ: agitur enim de periculo animæ & damni irreparabilis, damnationis inquam æternæ.

CAP.

CAPVT QVARTVM.

DE NECESSITATE ET MODO *miniſtrandi ſacramentum Euchariſtiæ tempore peſtis.*

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

PLerique omnes docent, Paſtores teneri miniſtrare duo ſacramenta tempore peſtis: Baptiſmum videlicet & Pœnitentiam, qa vtrũque neceſſarium eſt ad ſalutem, nonſolum neceſſitate præcepti, ſed etiam neceſſitate medii: De Euchariſtia vero non eodẽ modo omnes loquunt: quidam enim dicunt neceſſariam tantum eſſe neceſſitate præcepti, quidam etiam neceſſitate medii. Nouiſſimæ vero reformationes Ducatus Haſſiæ paſtoribus ad obſeruandum ſub pœna exilii, anno ꝓxime præterito, ꝓpoſitæ, inter alios articulos hæreticos, blaſphemos, erroneos, hunc quoq; ad ꝓpoſitum pręsẽs

habent: *Communio ægrotis decumbentibus, vt periculosum, nominatim grassante peste, non deferatur.* Merito itaque quæritur, an pastores teneantur hoc sacramentum illo tempore ministrare?

Responsio.

TEnentur regulariter: quia suo modo est sacramentum necessitatis.

Primò. Nam in articulo mortis est in p̃cepto iuris diuini secundum (*a*) plerosque Theologos: Parochus autem tenetur ex officio cooperari suo subdito, vt ius diuinum compleat, quantum in ipso est.

Secundo. Quia secundum (*b*) plures est medium quodãmodo necessarium adconseruandam gratiam, quæ est in vita spiritualis animæ, & ad vincendas tentationes, q̃ illo tempore à Dæmonibus, calcaneo nostro insidiantibus, ingeruntur. Tenentur autem pastores ratione officii subditis suis succurrere, non solum in extrema, sed etiã in graui necessitate, vt ante diximus.

Tertio. Quia fieri potest, vt p̃cepto hoc sacramento multi saluentur, qui aliàs dãnarentur. Nam secundum cõmunem potest conferre primã gratiam, quam imperfecta cõtritio non cõtulit, sicut Sot⁹ (*c*) explicat.

Quarto, Quia Episcopi passim compellunt suos parochos ad ministrandã ægrotis Eucha-

a Richardus dist. 12. ar. 6. q. 1. Durãd. dist. 9. q. 2. ar. 2. Gabr. q. 1. Soto dist. 12. q. 1 ar. 1. Suarez disp. 69. sect 3. §. Dices primò.

b S. Thõ. 3. p. q. 73. a. 3. Bellar. lib. 1. de Euch. c. 7. in fine argũ. 3. Zambrã. de euch. dub. 1, qui alios plures citat.

c Sotus in 4. dist. 12. q. art. 4. §. Respondetur ergo.

Euchariſtiam, tanq̃ neceſſariũ viaticum, q̃ non eſſet iuſtũ, ſi ex vi officii ſui non tenerent: Et talis eſt vſus nonſolũ per diœceſim Leodienſem, ſed etiam per totam Eccleſiam ſemper obſeruatus.

Poſtremò. Magnũ ſcandalũ eſſet in populo, ſi ſacerdos ſubditos permitteret mori ſine viatico; ſignum ergo eſt, paſtores ad illius adminiſtrationem obligari.

Dixi (*regulariter*) quia cum viaticũ nõ ita ſit neceſſariũ ſicut baptiſm. & pœnitẽtia, facilius poteſt in particulari occurrere excuſatio in adminiſtratione huius ſacramenti, q̃ illorum duorũ, vt infra ſuis locis dicetur.

Dices: Id ſtatuendũ eſt ꝑ regula in moralib. q̃ frequẽtius accidere ſolet: Sed frequẽtius euenit, vt paſtor excuſet à miniſtratione huius ſacramẽti, q̃ non, puta, qa pleriq; ſunt cõtriti, vel etiã paucis ante diebus cõfeſſi & abſoluti ſacramẽtaliter: E. cõtrario modo ſtatuẽda eſt reſponſio; videlicet, excuſari regulariter paſtores à miniſtratione huius ſacrti, q̃uis quibuſdam caſibus ad hoc miniſtrandum teneantur.

℟. Negãdo ſubſumptũ, & ad eius ꝓbationes dico 1. Contritionẽ admodũ eſſe difficilẽ, vt diximus. 2. Poſito, q̃ cõfeſſi & abſoluti fuerunt, nihilominus, ſi (vt cõmuniter fit) aliquantũ tẽporis à cõfeſſione ſupuiuãt,

egent gratia ſacramenti Euchariſtiæ, ad p-ſeuerandum in iuſtitia per pœnitẽtiam recuperata, & ad ſuperãdas tentationes, quę illo tempore & perplurimæ & grauiſſimæ ſuperuenire ſolent. Adde, quod ſi propter huiuſmodi cauſas ſtatueret pro regula non debere paſtores regulariter omnibus, ſed quibusdam tantum miniſtrare Euchariſtiam, plerique deſererent adminiſtrationem huius ſacramenti, quod eſſet conſuetudinem vniuerſalis Eccleſiæ euertere, & animas graui ſalutis periculo exponere.

QVÆSTIO II.

An etiam cum periculo vitæ?

Quæſtionis explicatio.

CVm paſtor non teneatur vitam ſuam corporalem exponere periculo, niſi propter extremam vel valde grauem ſuam vel proximi neceſſitatẽ ſpiritualem, ſecundum communem: ex defectu autem ſacramẽti Euchariſtiæ quis non conſtituatur in extrema, & ſecundum quoſdã non vſq; adeo graui neceſſitate ſpirituali: Horum occaſione quæritur, an paſtores cum periculo vitæ corporalis teneãtur miniſtrare hoc ſacramentum, an vero excuſentur?

Reſponſio.

TEnentur ſaltem cum periculo cõmuni & ordinario talis ęgritudinis, qa (vt ſupe-

Spiritus nondum datus fuerat, ut
Christus clarificatus esset. Quod
ergo dicit, nondum erat Spiritus
datus, ideo dicit, quia nondum
Christus clarificatus erat. Ergo
quia Christus clarificatus est, ideo
Spiritus datus est. Quomodo
ergo clarificatus est? Resurrexit
a mortuis, & ascendit in cœlum.
Ergo quia resurrexit a mortuis,
& ascendit in cœlum, ideo Spiritus
datus est. Quomodo ergo
clarificatus est? Resurrexit a mortuis,
& ascendit in cœlum. Ergo
quia resurrexit a mortuis, & ascendit

QVÆSTIO III.

Absente siue iuste siue iniuste pastore, an possit æger aduocare sacerdotem religiosum, qui illi hoc sacramentum ministret?

Quæstionis explicatio.

a *Clement. 1. de priuileg. & Clem. dudū, de Religiosis.*
b *Conc. Carthag. 1. c. 7.*

IVre (a) Canonico vetatur, ne quis ab alio quam proprio parocho sacramenta percipiat, nisi illius aut Superioris licentia habita, & in particulari de hoc sacramẽto habetur in Concilio (b) Carthaginens. *Statuat grauitas vestra, vt vnusquisque clericus vel laicus non communicet in aliena plebe absque literis Episcopi sui, & omnes Episcopi responderunt, in hoc clero & laicis conuenientissime prouideri.* Et in priuilegiis datis ordinibus mendicantium, quibus conceditur illis facultas, vt possint hoc sacramentum fidelibus dispensare, excipitur communio Paschalis & articuli mortis, quo per modum viatici sumi debet Eucharistia. Et disertis verbis Paulus III. in priuilegio Patribus Societatis concesso illum expressit: Horum occasione quæritur, an absente, siue iuste, siue iniuste parocho, poterunt peste infecti religiosum aduocare, qui illis sacrtum hoc administret?

c *c. 1. Man. num. 25.*
d *verb excõmunicatio. 7*

Responsio.

ALiqui existimant non posse, vt (c) Nauarrus & (d) Syluester, & fundari videntur,

dentur, quia Eucharistia non est sacramentum necessarium ad salutem; Alii (a) verius putant non solũ posse, sed etiam ægrũ teneri talem vocare in necessitate siue extrema siue graui, qualis cõmuniter in tali casu reperiri solet. Ratio horum est, quia in (b) iure tempus interdicti, mortis articulo æquiparatur quoad pœnitentiã & Eucharistiam: Sed pœnitentia potest à quocunq; in illo articulo dari, vt patet ex Concil. (c) Triden. ergo & Eucharistia; plus enim videtur esse eam concedere tempore interdicti, quam vt à quocunq; sacerdote ministretur. Confirmatur, quia dispensatur in præcepto ieiunii, ne infirmus decedat sine cõmunione, vt notum est, ergo à fortiori dispensabitur vt in tali articulo per quemcunque sacerdotem ministretur Eucharistia. Deinde tenetur ecclesia suis subditis fidelibus subuenire, præsertim in spiritualibus necessitatibus: necessitas autem huius sacramenti, quamuis non sit extrema, est tamen valde grauis, vt antea ostensum est.

a *Angel. ver. excõmunicatio c.5. cas 12. n.5. cum ibi citatis.*

b *c. Quod in te, de pœnit.*

c *Sess.14. c.7. de doct. pœn.*

Dices: Absente pastore tempore paschatis, non potest subditus vocare aliquem religiosum, qui illi ministret Eucharistiam, vt satisfaciat præcepto communionis paschalis, nisi prius habita facultate à suo pastore

ſtore vel ſuperiore, ergo nec licebit illi in articulo mortis.

Ad. Negando conſequentiam: Eſt enim maxima ratio diuerſitatis inter articulum mortis & alias neceſſitates, quia in illo abſente (*a*) paſtore, ſicuti propter vrgentem neceſſitatem, licet cuicumque ſacerdoti beneficium abſolutionis impendere; ita etiam licet hoc ſacramentum miniſtrare, etiamſi non habeant ad hoc ſpecialem facultatem à paſtore conceſſam: aliis vero caſibus, quibus ea non ineſt neceſſitas, non licet, niſi ſuppoſita aliqua facultate vel priuilegio miniſtrandi.

a *arg. c. quod in te, de pœn. & remiſſ.*

QVÆSTIO IV.

An etiam poſsit aduocare nominatim excommunicatum, ſuſpenſum, irregularem, realiter degradatum hæreticum?

Quæſtionis explicatio.

SI non defuerunt qui negarent huiuſmodi poſſe aduocari in neceſſitate baptiſmi & pœnitentiæ, mirandum non eſt non defuiſſe (*b*) qui negarent poſſe vocari in neceſſitate huius ſacramenti, quod (vt diximus) non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut præcedentia: Horum occaſione quæritur, an in neceſſitate huius ſacramenti poſſint tales

b *Durand. & Palud. in 4. diſt. 13.*

tales in defectum aliorum aduocari?

Responsio.

POssunt: secluso periculo scandali publici, aut infamiæ religionis aut similis alterius periculi, quia pœnitẽtia & Eucharistia quoad hoc in (*a*) iure æquiparantur: Sicut ergo pro sacramento pœnitentiæ in necessitate vocantur quicumque sacerdotes, quantumuis præcisi & hæretici; ita etiam vocari poterunt pro sacramento Eucharistiæ. Neque hoc in fauorem hæreticorum, & huiusmodi malorum ministrorũ sed solum ipsorum fidelium in necessitate existentium: sic enim censuræ latæ sunt in odium iniquorũ, vt non cedant in grauissimum detrimentum bonorum fidelium.

a *c. Quod in te. de pœnit. & remiss.*

Dixi: (*secluso periculo scandali aut infamiæ religionis*) quia illis positis nullo pacto licet, vt notum est.

Dices, (*b*) D. Gregorius laudat Hermenigildum, eo, quod in fine vitæ noluit ab hæretico Eucharistiam accipere.

b *lib. 6. Dialog. c. 31. & habetur in c. superuenientes, q. 1. c. vlt.*

R. Fuisse tunc periculum infamiæ religionis & aliorum incommodorum, quæ recensuimus, quantum ex historiis colligi potest, & ideo merito laudatur, tum ob rectam intentionem, tum ob prudentem actionem, qualis Catholicum & sanctum Principem decebat.

QV Æ-

QVÆSTIO V.

An etiam Diaconum?

Quæstionis explicatio.

CErtum est solos sacerdotes licite conficere & dispensare hoc sacramẽtum imprimis ex illo D.(a) Pauli: *Sic nos* (id est sacerdotes) *existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei*: nam si in genere de sacramentis hoc dixit D. Paulus, multo magis de hoc, quod omnium est dignissimum; Et ex illo Christi, (b) *Hoc facite*, quod ad solos sacerdotes pertinet, Christ⁹ aũt consecrauit & dispẽsauit, ergo vtrumq; solis sacerdotibus commisit. Postremo ex Conc.(c) Rhemensi: *Presbyter* (inquit) *per semetipsum infirmum cõmunicet, quod si aliter fecerit, gradus sui periculo subiaceat*: Horum occasione quæritur, an in casu extremæ vel grauis necessitatis, in quo versamur, licebit absente sacerdote vocare Diaconum, qui ægro viaticum administret?

a 1. Cor. 11.

b Matth. 26.

c c. 2. in c. Peruenit, de consec. dist. 2.

Responsio.

LIcebit: Probatur pluribus Conciliis, vt (d) Nicæno, (e) Arelatensi, (f) Carthaginens. quibus constat Diaconos in necessitate ministrasse corpus Dñi ex Episcopi vel presbyteri facultate; sic enim vt cætera breuitatis causa omittamus, Carthaginẽse loqui-

d c. 14.
e c. 18.
f c. 38.

[illegible] [illegible] [illegible] [

vt *presbyteri per semetipsos infirmum communicent*; tamen ibidem glossa subiungit, *vel per Diaconum, si necesse est*, vt patet loco citato.

Dices primo: Quid si sacerdos sit præsens, nec ipse velit ministrare, nec Diacono facultatem dare, licebit nihilominus Diacono hoc sacramentum ministrare?

a *verb. Diaconus, n. 3. §. Dico secund.*

R. Syluester(*a*) putat non licere, etiamsi ex sola malitia facultatem deneget: *quia* (inquit) *Diaconus non potest id facere, nisi vt instrumentum presbyteri; tunc autem non potest Diaconus habere rationem instrumenti si principale agens illum mouere nolit.* Sotus(*b*) affirmat licere, idque longe probabilius. Et ratio est, quia præsentia sacerdotis sua potestate abutentis reputanda est ac si nulla esset, & recurrendum ad voluntatem interpretatiuam superioris aut ipsius Christi, qui in eo casu censetur dedisse huiusmodi facultatem. Supponendum tamen hic, sicut & in multis casibus, nullum esse graue scandalum, & satis constare, sacerdotis voluntatem hanc facultatem negantis esse iniquam; nam si fortassis rationabilem aliquam suæ negationis rationem haberet, eius voluntati merito parere deberet Diaconus.

b *in 4. dist. 19. art. 3.*

Dices secundo: In aliis sacramentis videmus

demus obſeruari, vt nemo illa miniſtret, niſi qui ſimul conficiat: Sed Diaconus non poteſt hoc ſacramentum conficere.

℟. Magnam eſſe rationem diuerſitatis: In aliis enim ſacramentis non diſtinguitur vſus ab ipſo ſacramento, & ideo cui datum non eſt, vt poſſit conficere ſacramentum, eidem prohibitum eſt, ne poſſit illud diſpenſare, non enim poſſunt illa duo ſeparari: hic vero effectio & collatio ſacramenti ſunt res diſtinctæ & ſeparabiles, & ideo non eſt neceſſe, vt cui data non eſt poteſtas conficiendi, ſit ſemper prohibita diſpenſatio.

QVÆSTIO VI.

An tandem clericum inferioris ordinis, vel etiam laicum?

Quæſtionis explicatio.

POteſt accidere, vt graſſante & ſæuiente peſte, Sacerdotes & Diaconi, aut peſte ſint infecti, aut mortui, aut abſentes, ſint autem alii clerici, vt Subdiaconi, Acolyti, & ſimiles, vel etiam laici pii & ſacrarum cæremoniarum periti: Quæritur eo caſu, an licebit huiuſmodi miniſtrorum opera vti?

Responsio.

HActenus dici solet non licere, quia videtur esse contra ecclesiæ consuetudinem, hodie tamen (a) plures opinantur licere, quia non est ex natura rei malum, neque contra reuerentiam sacramenti, neque aliquo præcepto diuino aut ecclesiastico prohibitum. Non primũ, quia certum est, fideles aliqñ solitos hoc sacrtm manib. sumere. Non secundũ, quia supponitur ex parte suscipiẽtis necessitas & dispositio sufficiens, & ex parte ministrantis reuerentia debita & necessitas, quia non est alius qui ministret, nulla ergo fit sacramento irreuerẽtia. Neq; potest dici malum, quia diuino iure prohibitum, nullum enim tale ius est: Neque etiam quia ecclesiastico, siquidem nullum est quod specialiter de hoc necessitatis casu loquatur; nam & iura quæ generaliter loquuntur, semper hunc casum excipere cẽsenda sunt, vt patet de excommunicatis, schismaticis, &c.

(a) *Zuar. tom. 3. in 3. D. Th. disp. 72. sect. 3 Caiet. in c. 26. Matth. Zaverb. Eucharistia, num. 32.*

Dices primo: Est contra ecclesiæ consuetudinem.

R. Ecclesiæ consuetudinem eandem recipere interpretationem, quam iura quæ generaliter loquuntur; ad summum enim habet vim legis positiuæ, & hic casus tam rarus est, vt de illo non possit dici consue-

tudo

tudo introducta: nam si quando occurrit, interdum etiam legitur datum hoc sacramentum à laico.

Dices secundo: Licebit quoque & illo casu laicum in peccato mortali existentem aduocare?

R. Licebit primo, quia æger petit actionem honestam & sibi necessariam; quam ille honeste & laudabiliter si velit, facere potest. Secundo, quia laicus in simili necessitate ministrans in peccato mortali, non peccat saltem mortaliter, vt plures (a) Doctores asserunt. Sicut nec laicus baptisans propter similem necessitatem in peccato mortali. Neque obstat, quod communiter dici solet illum, qui dispensat hoc sacrtum in peccato mortali peccare mortaliter, quia id intelligi debet de solẽni administratiõe, & quę fit à ministro ad id cõsecrato; Et consequenter non est verum, quod dicit (b) Paludanus idem esse dicendum de sacerdote ministrante hoc sacramentum in simili necessitate, quia communis opinio est illum peccare mortaliter, quamuis interdum poterit excusari propter naturalem inaduertentiam, quæ prouenire posset ex nimia sollicitudine, quæ in huiusmodi necessitate à timoratis & prouidis pastoribus subinde adhiberi solet.

a *Palud. in 4. dist. 5. q 2. cõcl. 3. Zuar. in 3. D. Tho. dis. 72. sect. 4. §. Sed obiicies.*

b *supr.*

QVÆSTIO VII.

Vtrum pastores teneantur omnibus peste infectis hoc sacramentum ministrare?

Quæstionis explicatio.

HActenus ostendimus, qui possint & teneantur hoc sacramentum tempore contagioso ministrare: sequitur ordine, vt dicamus de iis, quibus debet vel non debet administrari.

Responsio.

TEnentur pastores, quantum in ipsis est, curare, vt omnibus peste infectis hoc sacramentum ministrent: sunt tamen casus plures, quibus ab illius administratione excusantur. Vtrumque certum est, vt patet ex prima quæstione, nequid frustra repetatur.

Dices: Plerique omnes peste infecti incapaces sunt huius sacramenti, siquidem ii laborare solent, tum animi, tum corporis symptomatibus, vt probationem & reuerentiã, quam habere necessum est ad hoc sacramentum recipiendum, adferre non possint, vt superius insinuauimus.

R. Idcirco nos dixisse, quantum in ipsis est allaborare debere pastores, vt omnibus ministrent: Sed de his in sequentib. aliquid particulatim dicendum est.

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

An etiam in amentiam & furorem actiu?

Quæstionis explicatio.

NOn desunt(*a*)qui existiment, nonsolum non teneri pastores huiusmodi ægris ministrare,sed nec licere,quia hoc est (secundum illos)contra reuerentiam sacramento debitam : Idcirco quæritur, an pastores teneãtur in casu pestis hoc sacramentum ministrare huiusmodi sic affectis, an vero excusentur?

a *Alensis in 4.q.4.mẽbr. 4. Gab. dist. 9.q.2.dub.4.*

Responsio.

TEnentur,si ante amentiam piam erga hoc sacramentum mentem ostenderint, nec timeatur periculum vomitus, expuitionis aut similis irreuerentiæ. Sic enim in Concilio (*b*) Carthaginensi habes: *Si quis pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt & accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.* Probatur idem ratione, quia huiusmodi homines sunt capaces effectus huius sacramenti, saltem quantũ ad habitus gratiæ & virtutum; quod probatur vsu antiquo ecclesiæ, quo dabatur pueris

b *c.Is qui 26 ex Concilio Carthag. 4. can.36.*

ante vsum rationis Eucharistia, quod nunquam fuisset factum si effectus sacramenti capaces non fuissent. Et confirmatur, quia fieri potest, q; huiusmodi amentes peccarint mortaliter, & in amentiã inciderint tm̃ attriti, qui per Eucharistiã ex opere operato efficerentur contriti. Neq; refert, si dicas illud beneficium sufficienter conferri per absolutionem, vel extremam Vnctionem, quia contingere potest, vt neutrũ horum sacramentorum applicari possit, possit autẽ Eucharistia, vt adsit hostia consecrata, & Diaconus, non autem sacerdos. Postremo probatur, quia sic ægrotantes explicite, vel saltem implicite petendo hoc sacramentum, ius ad illud acquisiuerunt, ergo non debet illis denegari.

Dixi, (*si piam erga hoc sacramentum mentem ostenderint*) quia alias excusarentur pastores; sed rarus est casus in Catholicis, qui solent quotannis hoc sacramentum sumere, qui idcirco in hoc casu semper præsumuntur saltem implicite petere.

Dixi 2. (*Nec timetur periculum vomitus, expuitionis, vel similis alicuius irreuerentiæ*) quia excusabitur pastor ab administratione propter reuerentiam sacramenti.

a 1. Cor. 11. Dices: Apostolus (*a*) in recepturo hoc sacramentum requirit probationem; *probet* (inquit)

(inquit) *seipsum homo*. Non possunt autem amentes se probare.

R. Nos præsupponere probationē præcessisse amentiam, neq; per contrariam voluntatem interruptam fuisse.

Dices 2. (*a*) Caietanus ad recipiendum effectum huius sacramenti requirit actualem deuotionem, quam non habent nec possunt habere amentes.

a *In 3. p. D. Thom. q. 79. num. 1.*

R. Eum loqui contra coēm Theologorum sententiam & veritatem, quæ clare & certo cōfirmatur vsu ecclesiæ antiquæ, quo (vt statim diximus) pueris necdum vsum rationis habentibus, statim à baptismate infundebatur Eucharistia.

QVÆSTIO IX.

An etiam pueris, & qua ætate?

Quæstionis explicatio.

DIximus superiori capite qua ætate teneantur pastores pueris peste infectis ministrare sacramentum Pœnitentiæ; modo non erit inutile inquirere, qua ætate iidem teneantur illis ministrare sacramentū Eucharistiæ, fit enim sæpe vt prætextu minoris ætatis, quę tamen plusq̄ sufficiens est, pueri hoc augustissimo sacramento eiusq; gratia frustrentur, non sine graui salutis spiritualis damno & periculo.

Responsio.

TEnentur pastores ministrare hoc sacramentum pueris peste infectis, si habeant vsum rationis sufficientem ad peccandum, & capaces sint sacramenti Pœnitentiæ, quia tales sunt capaces fidei & sufficientis reuerentiæ sacramenti, & non possunt expectare commodiorem neque meliorem dispositionem ad illud recipiendum propter instãtem mortem. Confirmatur, quia etiam in illis locum habent verba (*a*) Christi: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. cum vim & obligationem illorum possint percipere & adimplere, seipsos tolerabiliter probando, vt digne percipiant, voluntarieq; manducando, ergo in tali articulo obligãtur præcepto diuino communicandi sicut & alii. Insuper Eucharistia est quodammodo necessaria necessitate finis ad conseruandam gratiam, ergo non est neganda iis, qui gratiam possunt amittere, cuiusmodi sunt tales pueri: Quod à contrario sensu colligitur ex Concilio (*b*) Tridentino, dum negat dandam esse Eucharistiam infantibus ante vsum rationis, *quia* (inquit) *gratiam non possunt amittere.* Præterea adultus post (*c*) decimumquartum annum debet communicare, etiam dum bene valet, licet habeat adhuc debilem vsum

a *Ioan.8.*

b *Sess.21.c. & can.24.*

c *D.Thom 3 p q.40.ar,12. Viguerin.c.3. §.3.vers.20. Soto dist.12. q.1. Sylvest.verb Eucharistia. 3.Ang.q.3.de Eucharistia.*

ſum rationis, dummodo habeat aliqualem deuotionem ad Euchariſtiam, & inſtruat ſufficienter, licet craſſe: ergo ea diſpoſitio ſufficiet in pueris in tanta neceſſitate, qualis eſt articulus mortis, vt recipiant Euchariſtiam conſeruatiuam gratiæ vſque ad finem. Poſtremo, nullus fidelis in illo articulo priuatur Euchariſtia, quantumuis antea facinoroſus fuerit, ſi oſtendit ſigna pœnitentiæ: ergo non ſunt tanto bono priuãdi pueri, qui ſunt tolerabiliter illius capaces: Imo nec priuantur amentes & furioſi, ſi ante furiam piam erga hoc ſacramentũ voluntatem oſtendẽrint.

Dices. Qua ætate tenentur paſtores dare illis Euchariſtiam?

℟. Hunc ætatis terminum non poſſe indiuiſibiliter præſcribi, ſed ad ſummum dici poſſe, illum contineri à decimo vſque ad decimumquartum annum, quia moraliter loquendo neque ante decimum incipit vſus rationis, qui ſufficiat ad receptionẽ huius ſacramenti, neque vltra decimum quartum differtur, & conſequenter, non differt vltra illũ annum obligatio illis miniſtrandi hoc ſacramentũ: quotquot enim Doctores loquuntur de ætate, qua pueri debent Euchariſtiam percipere, aſſignant vel decimum vel vndecimum vel duodecimum

cimum, vel decimumtertium, vel decimũ-
quartum annum, vel circiter. Caietanus (*a*)
dicit, aptitudinem in pueris ad percipien-
dam Eucharistiam, incipere à decimo vsq;
ad duodecimum: Paludanus (*b*) dicit, circa
nonum vel decimum, & rationem subdit,
quia innocentia compensat ignorantiam. Maior
(*c*) innuit octauum vel nonum, sed rarissi-
me contingit, vt ea ætate sint idonei, vt di-
cit (*d*) Sotus. Gabriel (*e*) dicit, pueris posse
dari decimo vel vndecimo anno. D. Tho-
mas (*f*) dicit, dandam esse pueris, qui sum-
pturi sunt illã cum aliqua deuotione: Rur-
sus (*g*) alibi dicit, posse dari, quando iam
pueri incipiunt aliqualem vsum rationis
habere, vt possint deuotionem concipere
huius sacramenti: Nauarrus (*h*) dicit, pue-
ros debere comuniçare vno aut altero an-
no postquam cœperint confiteri, atq; ad-
eo nono vel decimo anno, quia commu-
niter septimo anno apti sunt ad confessio-
nem, vt ante ostendimus. Ex quibus patet,
omnes in eo conuenire, pueris posse dari
Eucharistiam anno decimo & deinceps, si
sint aliquo modo apti, vel per se, vel ex in-
structione aliorũ. De hac re vide Zambra-
num (*i*) in decision. aur. casum conscien.

(*a*) 3. p. q. 90. ar. 9.
(*b*) dist. 9. q. 4. in fine.
(*c*) dist. 9. q. 1. arg. 3. conc. 2.
(*d*) In 4. dist. 12 q. 1.
(*e*) dist. 9. q. 2. art. 3.
(*f*) Ibid. qu. 1. art. 3.
(*g*) 3. p. qu. 80. artic. 9.
(*h*) c. 21. n. 57. & num. 3.
(*i*) c. 3. de Eucha. dub. 3.

Dices 2. Tenentur ergo pueri statim de-
cimo ætatis anno communicare?

R. cum (*a*) Soto: Non ſtatim ac pueri peruenium ad ætatẽ, in qua licite poſſunt cõmunicare, ad id obligari, ſed poſt aliq; tempus, v. g. poſt annũ aut alterum. Nam & vſus Eccleſiæ videtur legẽ de cõmunicãdo, poſtq; ad annos diſcretionis puenerint, ſic declaraſſe, & rationi conſentaneũ eſt, vt Eccleſia nõ obliget quamprimũ poteſt, ſed facultatẽ concedat expectandi per aliq; tẽpus, vel propter maiorẽ reuerentiam ſacramenti, vel ne pueri facile exponant periculo tranſgreſſionis, in quo proinde ſecurius erit vti conſilio confeſſoris; nam & ſic non diſcordabitur à verbis (*b*) legis, q̃ ſic habet. *Niſi forte d proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab huiuſmodi perceptione duxerit abſtinendũ.*

a *In 4. diſt. 12. art. 9.*

b *c. Omnis vtriuſq; ſexus.*

Dices 3. Tenebunt etiã in aſſlo mortis, de quo diſput. pueri ea ętate cõmunicare?

R. Corduba (*c*) dicit, ratione conſuetudinis excuſari cõmuniter pueros à cõmunione, fæminas quidẽ ante 12. vel 13. annũ, etiam in aſſlo mortis. Idem docet (*d*) Nauarrus, qui dicit, conſuetudinem non tantum limitaſſe aut declaraſſe præceptum de Paſchali cõmunione, ſed etiã præceptum de communicando: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis*: videlicet, vt neq; in articulo mortis teneantur pueri

c *lib. de caſibus quæſt. 90*

d *c. 21. n. 5.*

Ioannis 6.

pueri cõmunicare vsque ad ætatem in qua sani tenentur.

Dices quarto: Excusantut similiter pastores à communione puerorum peste infectorum, ante illam ætatem, duodecim vel tredecim annorum in fœminis, & quatuordecim vel quindecim in masculis?

℟. Videntur eadem ratione excusari.

Dices postremo: Quid si (vt contingit in quibusdam rusticis & aliis) etiam post illam ætatem, puta, annum decimumsextum, decimumseptimum, decimumoctauum, habeant adhuc debilem vsum rationis, excusabitur quoque pastor à communione huiusmodi rusticorum?

℟. Non excusari, sed præmissa sufficienti, pro capacitate illorũ, instructione, teneri illis ministrare, quia (sicut ante obiter diximus ex D. Thoma) sufficit, vt communicaturi habeant aliqualem vsum rationis, sufficientem videlicet ad concipiendam aliquam deuotionem & reuerẽtiam ad hoc sacramẽtum, præsertim in articulo mortis, in quo diximus minorem dispositionem excusari quàm extra illum.

):(

QVÆ

QVÆSTIO X.

An etiam illis, qui paucis diebus ante conceptum morbum communicarunt?

Quæstionis explicatio.

INualuit multis locis laudabilis admodũ consuetudo, vt pleriq; singulis septimanis communicent: Quæritur itaque, quid si quis intermedio communionis tempore peste corripiatur, an pastor teneat' illi hoc sacramentum per modum viatici ministrare, an vero excusetur?

Responsio.

QVidam (*a*) putant teneri hac ratione. quia in articulo mortis tenentur omnes communicare per modum viatici, vt ex hac vita felicius & securius migrent: sed qui modo antedicto communicauit, non sumpsit Eucharistiã vt viaticum, ergo morbo concepto tenetur iterum eam vt viaticum sumere, & consequenter tenebitur pastor illi ministrare. Confirmatur, quia hæc obligatio est propria illius temporis, quo adest tale periculum, nec orta fuerat, quãdiu periculum non imminebat, ergo illi satisfacere non potuit per communionem prius

a *Petrus de Ledesm. 1. p. Summæ de Euchar. c. 15. concl. 4.*

prius factam: Sicut econtra si existente periculo mortis homo peccaret communionē omittendo, & postea periculum euaderet, non teneretur priorem obligationē implere, quia iam cessauit. Alii (a) putant non teneri idq; (vt apparet) probabilius, quia illi in substantia satisfecerūt præcepto communicandi in articulo mortis per modum viatici; est enim sensus huius præcepti hominem teneri paulo ante mortem cōmunicare, nam finis præcepti videtur esse vt per communionē homo se ad transitum ex hac vita præparet, quod satis assequit, paulo ante mortem communicando. Sicut qui audiuisset sacrū die festo ignorans tunc esse festum, talis non teneretur eodem die iterū aliud sacrū audire postquam cognouit esse diem festū. Confirmatur, quia tempus est breue à morbo, nam moraliter tēpore pestis periculum morbi & mortis imminet, & reuera existit, licet illud homo ignoret, & ideoiam censet adesse obligatio in re ipsa, quamuis homo ob ignorantiā excusetur, q tamen non obstat quo minus per communionē eo tempore factam illi obligationi satisfaciat eo, vel maximè quod vnusquisq; in suis actibus censetur habere intentionē virtualem & implicitam implendi omnem obligationem quam potest & debet, licet forte illam ignoret.

(a) Palud. in 4. dist. 9. q. 2. Soto. ibid.

Di-

Dices. Quid ſi æger communicauit à quindecim diebus, tenebiturne iterum cõmunicare?

a *In 4. diſt. 9 art. 1. q. 1.*

R. Paludano (*a*) videtur quod non, qa ille extendit communionem per modum viatici, etiã vſq; ad quindecim dies. Idem videtur ſentire Zuares, qui iſtud tempus extendit vſq; ad 17. vel 18 & coſenquẽter non tenebitur paſtor illi miniſtrare: Sed ſane non eſt tempus illud multum extendẽdum, quia ſecurius & fructuoſius eſt communicare. Mihi itaq; videt, non teneri, ſi 4. 5. 6. vel 7. dies ante imminentẽ mortẽ communicaſſet, ſed ſi pluribus, dubiũ mihi eſſet ſimpliciter, niſi homo talis eſſet, q ſingulis hebdomadib. communicare conſueuiſſet, & fere non confiteretur, niſi venialia, & paſtor ſciret illum forti animo eſſe, & ad mortem obeundam bene diſpoſitum, neq; vlla exhortatione indigere, &c. quia talis non eſſet in neceſſitate, aliâs in dubio teneretur, vt in ſimili caſu alibi diximus, quia illud eſt (*b*) tutius, & ideo hoc caſu, quo de ſalute agitur, magis amplectendum

b *c. ad audientiã, de homicidio.*

):(

QVÆ-

QVÆSTIO XI.

An etiam illis, qui viaticum sumpserunt, sed paulo post in peccatum mortale lapsi sunt?

Quæstionis explicatio.

PEste infectis (vt aliquoties dixim⁹) non raro accidere solet, vt in impatientiam blasphemias & desperationem incidant, siue vi & magnitudine morbi, siue quod à suis parentibus, amicis, vicinis, omnique solatio humano sint destituti: Huius occasione quæritur, an pastor teneatur pluries dare communionem per modum viatici, an vero excusetur?

Responsio.

Quidam (*a*) existimant teneri pluries dare per modum viatici, idque toties, quoties quis reincidit in peccatum mortale, do nec ex hac vita decesserit, sed nullum afferunt testimonium aut probabilem rationem, & ideo, qua facilitate hæc obligatio asseritur, eadem reiici potest: Aliis (*b*) probabilius multo videtur, pastorem non teneri pluries viaticum dare; quia talis obligatio neque ex sacra Scriptura, neque ex traditione & consuetudine Ecclesiæ, nec deniq;

a Sot. dist. 12. q. 1. a. 11. Armilla verbo Communio. nu. 11. Tabiena verb. cõmunicare, n. 56.

b Zuar tom. 3. de sacram. disp. 69. se. 3.

Digitized by Google

denique ex inſtitutione aut natura huius ſacramenti colligi poteſt. Non ex inſtitutione, quia hoc ſacramentum non eſt inſtitutum ad peccatum mortale tollendũ, ꝓpter quam cauſam diximus ſuperiore cap. ꝓceptum confeſſionis obligare toties quoties mortaliter peccatur. Neque ex ſcriptura, traditione aut conſuetudine & vſu Eccleſiæ, quia nuſpiam leguntur, imo vero eſt cõtra morem Eccleſiæ: nam regulariter talia peccata ſunt occulta; viaticũ autẽ non niſi publicè accipi poteſt: quomodo ergo obligabit ægrotus paulopoſt acceptum viaticũ ad iterum petendum illud ꝓpter occultum peccatum, exfragilitate aut vi morbi commiſſum.

Dices: Peccatum mortale videtur hanc obligationem inducere, quia priuat hominẽ effectu huius ſacrti: ergo vt illud recuperari poſſit, debebit ſacramentũ repeti.

R. Negando conſequentiam: 1. quia iuxta veriorẽ ſententiã effectus ille recuperari poteſt per pœnitẽtiam: deinde, etſi non recuperetur, non eſt ſimpliciter neceſſarius ad ſalutem; alioquin ſi hæc conſequentia eſſet valida, etiamſi homo intra eundẽ diem peccaſſet mortaliter poſt viatici ſumptionem, & eodem die timeretur mors, deberet iterum communicare, imo ſæpius e-

CAPVT IX.

De Verborum Genere.

Verborum genera quinque. Activum, Passivum, Neutrum, Commune, Deponens.

Verborum genera quinque sunt, Activum, Passivum, Neutrum, Commune, Deponens.

quia nulla subest causa, cur negari debeat sacramentum illi, qui cum sit vir bonus, & pro tali merito reputatus, ius ad illud petendum & recipiendum habet.

Secundo, tenetur etiam ministrare probabiliter suspectis, quia pastor dubitat tantum, an forte peste infectus peccatum mortale habeat, & (*a*) *qui non probatur sufficienter malus, præsumendus est bonus*: Ergo cum vir bonus habeat ius ad sacramentum non debet propter prædictam suspicionē aut dubitationem illo priuari.

a *c. fin. de præsumpt.*

Tertio (*b*) tenetur quoque pastor in casu mortis ministrare sacramentum violenter suspectis, si peccatum negent, & aliqua exhibeant signa bonæ dispositionis, tum propter periculum, quia fieri potest, quod saluarentur cum sacramento, qui sine illo damnarentur, si videlicet ad sacramentum sint dispositi, etiam per solam attritionem; tum quia illæ circumstantiæ videntur maximi ponderis, ad deponendam suspicionem in articulo mortis.

b *Suar. tom. 3. de sacram. disp. 57. sect. 6.*

Hæc doctrina videtur probabilis & pia etiam in praxi plectenda, quia in tali casu meo quidē iudicio nimis seuer⁹ esset, neq; maius dicā, qui tunc negāti credere nollet,

in illo ſiquidem articulo quilibet fidelis p̃ſumi debet ſalutis ſuæ memor, & dicere, q̃ dicit, vt ſaluetur. Neque obſtat communis doctrina Theologorum, quæ dicit, negandum hoc ſacramentum violenter ſuſpectis, quia intelligenda eſt extra articulũ mortis, in quo poſitis duobus, quæ ſtatim diximus, ſuſpicio quamuis violenta, ſufficienter eneruatur.

Dices: Sacramentum habet etiam ſuum ius, vt digne tractetur, ſed fieri poteſt, vt cum datur probabiliter vel violẽter ſuſpectis, fiat iniuria ſacramento: ergo non tenetur paſtor dare ſacramentum huiuſmodi ſuſpectis.

℟. Quando ſacramentum datur hominibus ſic ſuſpectis in articulo mortis, non fit contra hoc ius ex parte dantis, quia ſi forte huiuſmodi ſuſpecti illud indigne tractẽt cum hoc lateat, non poteſt danti imputari, & ideo non poteſt hac ſola de cauſa illos priuare iure ſuo, de quo illi conſtat, non item de peccato illorum.

QVA-

QVÆSTIO XIII.

An etiam illis, quos scit pastor per solam confessionem in peccato mortali versari?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis: Est ancilla, quæ secreto viuit in adulterio cum domino suo: Pastor audita cõfessione huiusmodi criminis noluit illam absoluere, quia pluries monita, noluit deserere occasionem propinquam peccati, hoc est adulterii: Modò peste correpta aduocat pastorem, & sibi deferri petit venerabile sacramentum. Quæritur an pastor excusetur, an verò teneatur illi deferre & dispensare?

Responsio.

QVia publice petit, tenetur ei deferre, & dispẽsare. Est assertio omnium ferè Theologorum, qui hanc quæstionẽ attigerunt, & colligitur ex variis (*a*) Conciliis, & locis (*b*) iuris Canonici. Illius rationes variæ afferuntur: Potissima videtur; quia negare peccatoribus occultis publice Eucharistiam petentibus, esset illos infamare, quod est intrinsece malum. Confirmatur, quia pertinet ad commune bonum & con-

a *Conc. Vas. 1. c. 8 Africã. c. 99. & 100.*

b *c. Si autẽ, c. Placuit, 6. q. 2. c. Si Sacerdos, de off. Ordin.*

vel signa contritionis exhibeant, tũc enim temporis propter periculum & vrgentem necessitatem non est circa illos maior diligentia adhibenda, vel pœnitentia exigenda quam commode exhiberi & haberi possit, præsertim cum illo articulo de quolibet fideli præsumendum, sit illum facere quicquid potest, vt se bene disponat ad sumendum hoc sacramentum. Deinde quia tales pœnitentes coram Deo sunt dispositi, & apud homines ad tollendum scandalum sufficit, quod publicetur, illos pro ratione temporis pœnitentiam egisse & ea præstitisse, quæ præsens necessitas & articulus mortis permisit, vt patet ex dictis.

Dices: Publici peccatores iure (a) Canonico præcipiuntur à communione repelli, & sancti Patres grauiter arguunt illos sacerdotes, qui personas huiusmodi ad communionem admittunt: *Non parua* (inquit (b) Chrysostomus) *vobis imminet pœna* (alloquitur sacerdotes) *si quem aliqua impietate teneri scientes ei huius mensæ participationem permittatis; sanguis enim Christi de manibus vestris requiretur.* Eandem doctrinam inculcat sæpe (c) Cyprianus grauissime reprehendens eos qui peccatores post publicum lapsum ante publicam pœnitentiam & satisfactionem ad communionem admittunt.

a *c. multi, 2. q. 1. Conc. Arelat. 1. c. 4. & 5. Clem. lib. 8. constit. c. 32. 5. Tuanos, & ca. Quæsitum, de cohab. cle. & mulier.*

b *Homil. 83. in Matth.*

c *epist. 10. 17. & seqq.*

8. In mortis articulo pastorem non debere nec posse maiorem satisfactionem & pœnitẽtiam exigere, quam pro ratione valetudinis, & temporis oportunitate æger præstare potest; & certum est Patres & iura, quæ exigunt publicam satisfactionem & alia non loqui de articulo mortis, vt aliquoties diximus. Secundo dico, pastorem posse & debere pœnitentiam & contritionem, quam peste infecti priuatim exhibuerunt, ipsis consentientibus vel requirentibus publicare, & quantum honos sacramenti requirit, hominibus notam facere.

QVÆSTIO XV.

An etiam iis, qui frequentem nauseam & vomitum patiuntur, vel qui continuo singultiunt vel sternutant & tussiunt, vel qui vix respirare possunt, vel quorum lingua ita intumuit, vt vix illam mouere queant, vel ita cruore est madida, vt continuo expuere cogantur, vel ita præ calore & siti aruit, vt nihil præter liquidum deglutire possint?

Quæstionis explicatio.

PLeriq; peste infecti multa eaq; grauissima symptomata patiuntur, & imprimis nauseam

nauſeam & vomitum, de quibus ante mentionem fecimus ex Medicis, Hiſtoricis, & Poëtis: Horum & ſimilium occaſione quęritur, an paſtor teneatur Euchariſtiam miniſtrare illis, qui huiuſmodi affectibus laborant, an vero ab adminiſtratione excuſetur?

Reſponſio.

EXcuſatur, ſi probabile eſt, ægrum paſſurum vomitum, antequam ſpecies ſacramentales conſumpſerit, vel non poſſe ſpecies ſacramentales dimittere in ſtomachum propter nimium linguæ tumorem, vel ariditatem, vel difficiliorem reſpirationem, vel nimis frequentem ſternutationem, tuſſim, ſingultum, cruoris excreationem, vel aliam ſimilem paſſionem, imo vero adminiſtrando peccaret, quia huiuſmodi vomitus eſt reuerentiæ tanto ſacramento debitæ maxime contrarius, & offerre ſpecies ſacramentales illi, qui quacumque ex cauſa non poteſt illas deglutire, & in ſtomachum dimittere, eſt illis abuti contra inſtitutionem Chriſti, qui dicit; *accipite & manducate.* *Matth. 26*

Dico, (*ſi probabile eſt*) ne paſtores ex leui aliquo timore ſe excuſatos putent ab adminiſtratione; oportet enim, (*ſicut habet*

Conc.

a Sess.21.c.2. Concil (a) Trident.) in sacramentorum administratione duo, quantum fieri potest coniungere & procurare sacramenti venerationem, & fidelium vtilitatem: quod ergo non ministretur quando probabiliter creditur, quod non possint diglutire, vel quod cum vomitu species reiicerent, hoc requirit veneratio debita sacramento; quod vero ministretur, quando tantum subest leuis & vanus timor, requirit vtilitas fidelium, si enim non sunt in gratia, & tantum sunt attriti, per susceptionem sacramenti fiunt contriti, & si sint in gratia, maiorem adhuc percipiunt per sacramentum, quam sine illo non reciperent.

Dices: Quid si vomitus non sit continuus, sed accidat per certa interualla, tenebiturne pastor interiecto tempore Eucharistiam ministrare?

℟. Si probabile est vomitum non redire, nisi post diem vnum vel tantum temporis, quantum requiritur ad consumendas species sacramentales, puta tres, quatuor, b c.25.n.23. quinque horas secundum (b) Nauarrum, & æger existimatur esse in periculo salutis, nisi ei sacramentum ministretur, debebit illi ministrare, quia hic vtrumque coniungitur & veneratio sacramenti, quia species sacramentales sunt consumptæ, & sic desiit

esse

esse sacramentum, nec amplius timeri debet illius irreuerentia, & vtilitas peste infecti.

Dices 2. Tenebunturne saltem pastores deferre talib. hoc sacramentum, si non ad sumendum, saltem ad deosculandum?

R. Quibusdam in locis in more positum fuit, vt non valentibus sacramẽtum sumere, illud nihilominus deferretur ad deosculandum; verum hoc tempore per interpretes Concilii Tridentini damnatum est & prohibitum; sic enim habent Illustriss. Cardinales: *Non licet sacram hostiam ægrotis deferre, qui grauitate morbi impediti sumere eam non possunt, sed venerationis gratia solent eam deosculari, & si forte aliquo in loco est talis consuetudo, ea prorsus est tollenda*: quod idem prohibent nostratia parochialia, & speciatim (*a*) Mechlinienſe, & (*b*) Ruremunden. sic enim Mechlinien. *Si aliquid obstiterit, quo minus possit infirmus sacram Eucharistiam accipere tuto, vt si timeatur vomitus, vel aliquod simile inconueniens, tantum adoret sacramentum, nec detur ei osculandum.* Idem habet totidem fere verbis Ruremundense: Nostrum vero (*c*) Leodiens. sic habet: *Praterea interroget parochus, num laboret stomacho, & pronus sit ad vomitum, & eo casu (ne sacramento fiat iniuria) tantum ei sacramentum adoran-*

a *pag. 56. n. 9.*
b *pag. 86. §. meminerint.*
c *pag. 23. §. Tunc infirmum.*

adorandum proponatur ſpirituali communione contentus.

Dices: Tenebuntur ſaltem deferre ad adorandum? R. Hactenus ſic vſu receptũ fuit per omnes prouincias Belgii, vt parochialia iam allegata teſtantur, ſed nouiſſime dicitur Pius Quintus Pontifex illud prohibuiſſe: Itaque ſi ita eſt, excuſantur paſtores ab hac delatione ſacramenti ad peſtiferos: Quid vero mouerit Pontificem vt hanc delationem ſaltem ad adorandum prohiberet, huc vſque intelligere non potui, ſicut nec Bullam videre, qua illam prohibuit; fortaſſe hoc mouit, ne quorundam error ſtabiliretur, qui dicunt, ſacramentum hoc tantæ efficaciæ eſſe, vt non tantum re ipſa ſumptum, ſed etiam ſolo animi deſiderio applicatum haberet ſacramentalem efficaciam, quod falſum eſſe tenent communiter Doctores, quorũ ratio euidẽs eſt, quia effectus proprius Eucharistiæ prouenit ex opere operato ſacramenti, non ex opere operantis.

Dices 3. Quid ſi forte peſte infectus præter expectationem euomuit Euchariſtiam, quid faciet paſtor de hoſtia humore peſtilentiali infecta?

R. Si ſpecies ſacramentales integræ, vel in aliqua particula haberi poſſint, ſi non conſu-

consumendæ, propter periculum contagionis, sane reuerenter asseruandæ sunt, quia sub eis manet Christus, ea vero quæ tales species contigerunt vel comburenda vel purificanda sunt, iuxta ea quę habentur in regulis (a) Pii Quinti in Missali.

a §. *Si sacerdos euomat.*

QVÆSTIO XVI.

An etiam de peste suspectis?

Quæstionis explicatio.

SVspecti sunt de peste, vulgo, neque immerito, quotquot commorantur in ciuitate peste infecta, maxime si grassetur pestis & plurimi quotidie moriantur; probabiles enim sunt causæ, huiusmodi vel iam peste infectos esse, etiamsi morbus non appareat, vel certe peste facile corripi posse: occasione huiusmodi quæritur, an & his pastores teneantur ministrare sacramentum Eucharistiæ?

Responsio.

TEnentur, si modo rite dispositi & prę-parati sint, quia pastores tenentur dispensare sacramenta, quoties subditi illa legitime & rationabiliter petunt. De peste autem suspecti rationabiliter illa petunt, ergo. Maior est (b) Adriani, & fere omnium Modernorum. Minor patet, quia

b *sup.*

quia hi omnes sunt in periculo mortis, in quo omnes tenentur se munire sacramentis, vt ex antedictis notum est.

Dices: Poterunt etiam post meridiem & forte sumptum cibum ministrare suspectis, sicut & reliquis iam peste infectis?

℟. Si pastor ingressus ædes peste infecti reperit famulos & famulas, & alios post cibum & potum sacramenta petentes, quod sibi à peste timeant, non solum potest, sed etiam tenetur illis ministrare, præsertim pœnitentiæ & eucharistiæ, quia licet hoc sacramentum etiam non ieiunis in mortis periculo ministrare, illi autem, etsi adhuc sani, vt apparet, sunt, tamen in periculo mortis, cum pestis quotidie plerosq; omnes corripiat, & statim morti tradit, vt initio diximus.

Dices secundo: Licebit ergo passim in ciuitate peste infecta ministrare hoc sacramentum post meridiem & post sumptum cibum?

℟. Quod post meridiem detur illis, qui non comederunt, non est difficultas; quia licet (a) consuetudine introductum sit propter maiorem reuerentiam sacramenti, vt celebrans debeat ante meridiem inchoare & absoluere missam, communicans tamen & non celebrans potest omni hora commu-

a *Gabr. lect. 24. in canonem missæ. Maior in 4. dist. 13. q. 4.*

Quæ ſi ſecundum Ariſtotelem, ſecundum Ariſtotelem, ſecundum Ariſtotelem,

ius dispensandi hoc sacramentum, & ipse est in necessitate sumendi, neque est qui illi ministret, poterit ergo, imo tenebitur sibi ministrare. Neque obest, quod extra sacrificium Missæ soleat sacerdos ex manibus alterius sacerdotis sacramentum hoc suscipere, quia hoc habet locum, cum alius est sacerdos, qui velit illud ministrare. Deinde, nec hoc omnino alienum est ab vsu ecclesiæ, quia in die Parasceues sacerdos communicat seipsum, licet non sacrificet. Præterea, si quid obstare deberet, hoc esset reuerentia sacramenti; sed nulla fit irreuerentia, quia manibus ad hoc sacratis sumitur cum debita animi & corporis dispositione, vt supponimus.

Dices: Quid si adest Diaconus, qui paratus est illi ministrare, tenebitur manibus Diaconi, an propriis sacramentum sumere?

a *in 4. dist. 13. q. 4.*

Rſ. (a) Durandus existimat, quod potius propriis manibus deberet accipere. Ratio eius videtur esse, quam statim insinuauimus, quia pastor habet ius dispensandi hoc sacramentum ex officio, quod non habet Diaconus, nisi ex facultate superioris Episcopi vel pastoris.

Dices secundo: Quid si Diaconus sit in simili necessitate, & sint ad manum hostiæ præ-

præconsecratæ, tenebiturne sibi vnam ex illis pro viatico sumere?

R. Videtur quod sic, maximè accedente licentia Superioris, quia in illo casu teneretur alteri, ergo magis sibi ipsi, charitas enim incipit à se ipso, quod maxime in hoc casu verum est, dicit enim Ecclesiasticus: (a) *Miserere animæ tuæ placens Deo.* a c. 30.

Dices tertio: Quid si Subdiaconus aut alius in minoribus ordinibus constitutus sit in eadem necessitate, & habeat hostias præconsecratas, tenebiturne etiam sumere?

R. Quibusdam videntur teneri, vt (b) Caietano, Za, & Zuares, si loquantur consequenter; quia hi habent aliquid plus iuris ad contrectandum hoc sacramentum, quam laici, qui tamen secundum illos in tali necessitate possunt & tenentur aliis ministrare: Et confirmatur, quia si quid obstaret, hoc esset, vel quia institutioni ipsius sacramenti repugnaret, vel alicui præcepto diuino: Sed neutrum obstat: Non primum; nam sacramentum hoc institutum est per modum cibi: est autem naturale, vt quis suum cibum manibus propriis sumat: Non secundum, b c. sup. citat.

quia non potest ostendi præceptum diuinum illud prohibens, ecclesiasticum autem non obligat cum tanto rigore, præsertim cum ius sibi subueniendi in tam graui necessitate sit maxime intrinsecum.

QVÆSTIO XVIII.

Quis sit optimus & maxime probandus modus ministrandi hoc sacramentum tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

ABsoluimus duas huius capitis partes, ostendimus enim qui teneantur vel non teneantur ministrare hoc sacramentum, & quibus teneantur, & quibus non: Sequitur tertia, qua examinandi sunt modi illud ministrandi, vt videamus qui illorum probandi sint vel improbandi, quod vt dilucidius fiat, duo præmittenda sunt: Primum, hoc esse singulare in hoc sacramento, quod etiam notauit Concilium (a) Trident. vt illud fieri & consecrari debeat antequam ministretur: nam cætera omnia fiunt dum ministrantur: vnde consequitur, quod ad rem præsentem pertinet, plures tempore pestis circa ministrationē huius sacramenti nasci difficultates quam aliorum, hic enim ex duplici capite nasci possunt.

a *Sess. 13. de Eucharistia, c. 8.*

possunt: primo ex consecratione, secundo ex administratione; in aliis vero, ex sola administratione, quæ in progressu fient clariora. Alterum, hoc sacramentum, sicut est dignius duobus præcedentibus, ita est minus necessarium: secundum plerosq; enim non est necessarium necessitate medii simpliciter & absolute, sed tantum præcepti. Vnde consequitur (quod bene hic notandum est) in ministratione huius sacramenti ordinarie præferendam reuerentiam illi debitam, tali, quali necessitati priuatæ personæ: Quare non tenentur pastores ordinarie ministrare hoc sacramentū, nisi commodè possint seruare conueniẽtem ritum ab ecclesia præscriptum, vt cõtra Maiorem bene notauit (*a*) Sotus, sicut contra in cæteris sacramentis, quæ sunt maioris necessitatis tenentur illa ministrare, etiam nullo ritu seruato, si hoc necessitas proximi postulet, vt in prioribus capitibus vidimus, & in sequentib. magis apparebit: His præmissis quæritur imprimis, quis sit optimus & maxime probandus modus ministrādi hoc sacramentum tempore pestis?

(*a*) *Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 8. §. Ioannis Maioris.*

Responsio.

ILle videtur optimus, quo sacramentum hoc in certa materia & forma, quantum fieri possit, legitime consecratum, maiori

cum reuerentia, pro ratione temporis, ſpectata ægri valetudine & contagionis periculo, adhibitis eccleſiæ propriæ cæremoniis miniſtratur. Hæc reſponſio patet ex iis, quæ ſuperioribus capitibus, ad ſimilem quæſtionem reſpondimus.

Dices: Poteſtne hoc ſacramentum ſine vllis omnino cæremoniis tempore peſtis miniſtrari?

R. Non poteſt, moraliter loquendo; neque enim videtur poſſe fingi caſus, quo non debeat ſaltem adoratio huius ſacramenti præmitti, tum per paſtorem, tum per ægrum, ſi adhuc mentis ſit compos; cum enim Chriſtus ipſe realiter & perſonaliter, etiam antequam miniſtretur per præcedentem conſecrationem panis, præſens ſit, vt fides docet, ſi quis eum tractet manibus, oculis videat, ore ſumat, ſine vlla adoratione & reuerentia, graue ſacrilegiũ committit, vt rectiſſime D. (*a*) Auguſtinus dixerit: *neminem illam carnem manducare, qui non prius adorauerit.* Quamobrem videndum miniſtro huius ſacramenti, ante omnia, vt omni cum reuerentia, etiam peſte infectis hoc ſacramentum miniſtret, de quo plura deinceps.

(*a*) *In Pſal. 98. ad illa verb.* Adorate ſcabellum pedum eius.

QVÆ-

QVÆSTIO XIX.

Quid censendum sit de modo consecrandi & ministrandi illorum, qui non habentes hostiam seu formam panis consuetam ad consecrandum, consecrant in pane azymo, vel ex hordeo, vel ex siligine, vel ex spelta confecto, vt illam ægro ministrent?

Quæstionis explicatio.

PLerisq; in locis patriæ Leodien. panis vsualis ordinarie conficitur ex frumento, tritico, spelta, siligine, nonnunquam etiam ex hordeo, auena, & quibusdam aliis leguminibus; quid igitur si desit panis ex frumento vel tritico cõfectus, sit autem ex spelta, siligine vel leguminib. poteritne ex huiusmodi pane consecrare formulas ęgris ministrandas?

Responsio.

Rs. 1. Probandus est modus illorum, qui consecrant & ministrant hoc sacramẽtum in pane confecto ex siligine, quicquid dicant (*a*) Richardus, (*b*) Alensis, (*c*) Paludanus, summa (*d*) Anglicana, (*e*) Rosella, quia certum est, apud nos siliginem significare speciem frumenti, sicut & triticum, imo esse triticum, quamuis paulo minus pingue, eo quod crescat in Ardenna, Condrusio & terris magis sterilibus:

a *in 4. dist. 11. q. 2. art. 3.*
b *q. 3. mẽb. 4.*
c *q. 1. art. 4.*
d *verb. Eucharistia.*

quod nobiſcum ſentiunt D. (a) Thomas, (b) Caietanus, (c) Sylueſter, nec alii diſſentirent, ſi ſciuiſſent, his in partibus ſiliginem ſignificare triticum, quamuis nō ita perfectum, quia illa imperfectio accidentalis eſt, nec tritici ſubſtãtiam mutat; quod nec ignorauit (d) Plinius, qui ſiliginem delitias tritici vocat.

a D. Thom. 3 p. q. 74. artic. 4.

b Caiet. in D. Thom. c verb. Euchariſt. 1. n. 3.

d Plin. lib. 25 hiſt. nat. c. 8.

Rᵗ. 2. Modus conficiendi & miniſtrandi in pane ex hordeo incertus eſt, & idcirco ſimpliciter reprobandus, imo ſecundum D. (e) Thomam, Sylueſtrum & alios certum eſt non poſſe confici ex illo hoc ſacramentum, quia, iuxta illos non eſt triticeus, ſed ſpecie ab illo differt, ſicuti hordeum à tritico, quod bene in hac patria notandum eſt, quia in quibuſdam eius partibus panis vſualis ex hordeo confici ſolet.

e ſupr.

Rᵗ. 3. Modus conficiendi & miniſtrandi in pane ex auena omnino reprobandus eſt, quia ſatis certum eſt auenam neque triticum neque frumentum eſſe. Patet ex magna differentia, quæ apparet in exterioribus accidentibus & effectibus, colore, ſapore, & aliis.

Rᵗ. 4. Modus conſecrandi & miniſtrandi in pane ex ſpelta confecto eſt dubius, quia ſpelta eſt materia dubia, ſiquidem Albertus (f) Magnus, Thom. (g) de Argentina, Petrus

f in 4. diſt. 11. art. 7.

g ibid. art. 1.

Petrus (a) de Palude, (b) Caietanus, (c) Sotus putant esse materiam sufficientem. Alii vero, vt D. Thomas (d) Richardus (e) Dionysius (f) Syluester (g) putãt non esse sufficientem, vel saltem dubiam: non licet a, propter reuerentiam tanti sacramenti conficere in materia dubia: ergo simpliciter hic quoq; modus est dubius, & consequenter reprobandus.

a *dist. 11. q 1.*
b *3 p. d. 9. a. 3.*
c *Ibid.*
d *Ibidem.*
d *In 4. dist. 11*

Dices. Albertus Magnus rerum naturalium peritissimus, dicit speltam speciem esse frumenti, & secundum Sotum omnes Dictionarii affirmant, speltam speciem esse tritici, & ex eo fieri panem delicatum: D. Thomas etiam asserit in quibusdam regionibus ex spelta confici panem ad vsum sacramenti, & vereor in vicinis locis Arduennæ & Condrusii, vbi fere ex solo pane speltaceo viuunt, hodie ex farina illius cõfici panes ad vsum sacramenti. E. &c.

R. Propter huiusmodi argumenta iamdiu mihi persuasum fuisse, speltam nostratẽ qua quotidie in pane conficiendo ex cereuisia coquenda vtimur, veram & certã esse materiam huius sacramenti: Verum re ꝑpius examinata, etsi existimem cum Alberto, Soto, & aliis superius allegatis, materiã esse sufficientem, fateor tamen esse incertam, & consequentur modum in ea ministran-

ſtrādi reprobari debere, præſertim ſi Summus Pontifex (vt dicitur alibi aſſerere Dionyſius Carthuſianus) definiuerit, ſpeltam eſſe ſpeciem hordei non tritici. Neque valet, quod Sotus dicit, quæſtionem hanc ad Curiam Romanam non pertinere, cum ſit phyſica, quia ex hac quæſtione Philoſophica dependet deciſio quæſtionis Theologicæ, quæ certo ad Pontificem Maximum pertinet.

Dices ſecundo. Ex ſolone igitur pane ex frumenti ſiue tritici farina confecto, poteſt Euchariſtia conſecrari & miniſtrari?

a *Supra cit.*

Rſ. Ex eo ſolo, quod ita certo à pleriſque (*a*) aſſeritur, vt nemo illud ſine temeritate & erroris periculo negare poſſit.

Dices tertio. Quid ſi dubium ſit, an granum ſit frumẽtum ſeu triticum, poteritne ſaltem ſtante huiuſmodi dubio in hoc caſu, quo aliud haberi non poteſt, conſecrari ſub conditione?

Rſ. Non poterit, ſufficit enim materiam eſſe dubiam ad hoc vt in illa non poſſit conſecrari & miniſtrari, quia, vt ante annotauimus, præferri debet reuerentiæ ſacramenti tali, quali neceſſitati priuatę perſonæ, quod ante nos ſine vlla exceptione affirmauit (*b*) Alanus.

b *lib. 1. de euchariſt. c. 11.*

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO XX.

Quid ſit de illorum, qui conſecrant tantum ſpeciem panis?

Quæſtionis explicatio.

PRimo notandum eſt, ad ſacrificium Miſſæ requiri vtriuſque ſpeciei, hoc eſt, panis & vini conſecrationem; nam de eſſentia illius eſt expreſſa (*a*) repræſentatio mortis & paſſionis Chriſti, quæ intrinſece requirit conſecrationem vtriuſque ſpeciei, vt docent Bellarminus & Zuares, & reliqui omnes poſt Diuum Thomam, quum dicit, repræſentationem Dominicæ Paſſionis in conſecratione peragi, ideoq; non poſſe corpus ſine ſanguine conſecrari.

a D. Thō. p. 3. q. 80. ar. 15. ad 5. Bellar. lib. 4. de euchar. Zuar. in 3. D. Thō. diſp. 75. ſect. 7.

Secundo notandum, quod quamuis hoc ita ſit, nihilominus ſi ſacerdos quiſpiam per ignorantiam vel etiam malitiam conſecraret tantum alteram ſpeciem, vere conſecraret, quod ex Scriptura & Concilio (*b*) Trident. certo colligi poteſt: Chriſtus enim, antequam calicē conſecraret, conſecrans panem, dixit: *Hoc eſt corpus meum*: Chriſtus autem verum dixit: Ergo jam illud erat corpus Chriſti, anteq̄ conſecraret ſpeciem vini. Probat hoc ipſum euiden-

b Seſſ. 13. c. 3. canon. 4.

euidenter vſus Eccleſiæ; ſtatim enim ac ſacerdos in altari conſecrauit panem, proponit populo corpus Chriſti adorandum ſub ſpeciebus panis, & poſt ſumit vinum & cõſecrat, ſimiliterque ſanguinem Chriſti ꝓponit adorandum ſub ſpeciebus vini. Horum occaſione quæritur, quid ſi paſtor vocetur ad communicandum peſte infectum & propter inſtans mortis periculum non ſit otiũ ſacrificãdi, ſed ad manus habet formulas panis conſecrandas, an poterit tantum ſpeciem panis conſecrare, & ſic peſtę infecto miniſtrare?

Reſponſio.

HIc modus conſecrandi & miniſtrandi eſt illicitus & reprobandus. Eſt ſententia omnium fere Theologorum contra (*a*) Adrianum, (*b*) Alenſem, & (*c*) Maiorẽ. Probatur, quia hoc modo non offert Deo perfectum & integrum ſacrificium, ꝙ ſub ſpeciebus panis & vini offerri debet ſecundum communem Doctorum. Confirmat ex verbis & factis Chriſti: Non enim ſine cauſa in diuerſis materiis & diuerſis verbis conſecrauit & obtulit, nec ſine myſterio in conſecrãdo calice addidit illa verba. *Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*, indicans, per ſui ſanguinis effuſio-

a *q. 6. de Euchariſtia.*
b *Apud Adrianum.*
c *diſt. 9. q. 3. ad 5.*

effusionem perfectam esse remissionem peccatorum, ad quem effectum applicandum instituit sacrificium, quod illam effusionem repræsentet, per separatam corporis à sanguine consecrationem: post illud autem factum præcepit nobis, vt eodē modo offerremus, dicens: *Hoc facite in mei commemorationem*: & ita Ecclesia semper intellexit & seruauit: est ergo vtraq; consecratio simpliciter necessaria, vt hoc sacrificium constet.

Dices. In consecratione panis reperitur quicquid est de ratione sacrificii, quia per eam res prophana efficitur sacra, & diuino cultui dicatur, quod satis est ad rationem sacrificii, iuxta doctrinam (*a*) D. Thomæ. a 2.2. q.85. ä. 3. ad 3.

℟. In sola panis consecratione, aliquid sacrum fieri & factum manere, etiamsi cōsecratio vini non sequeretur, sed inde nihil sequitur, nisi inchoatum esse sacrificium, non vero essentaliter perfectum. Sicut iacto fundamento & erecto pariete aliquid factum manet, quamuis ædificatio non vlterius progrediatur, nemo tamen dicet, domum esse essentialiter factā, sed inchoatam tantum.

Dices 2. Æger in articulo mortis tenet iure diuino communicare, vt ante docuimus: ergo pastor tenetur illi communionem

nem dispensare, & consequenter cùm hoc casu non possit aliter, tenebitur hoc modo ministrare?

R. Præceptum illud diuinum esse affirmatiuum, quod non obligat, nisi habita copia sacramenti. In casu autem proposito moraliter loquēdo, non est copia sacramēti, præsertim, quia hoc præceptum per se obligat eum, qui susceperus est hoc sacramentum, non vero obligat sacerdotem ad conficiendum, nisi hæc obligatio aliunde oriatur ex iustitia, vel ex charitate: Non obligatur autem minister ex vi harum virtutū ad mutandum debitum consecrandi modum, solum vt subueniat priuatæ personæ indigenti: imo neque licitè sacerdos hoc potest facere, quia maioris est momenti integritas sacrificii & reuerentia sacramenti, quam est priuata vtilitas vel necessitas vnius personæ, vt ante annotauimus.

Dices 3. Si post consecratā hostiam immineret sacerdoti euidens periculum mortis, si in consecrando postea calice diutius in altari moraretur, posset sine culpa hostiam consumere & fugere, quia non est verisimile, hoc præceptum de consecranda vtraque specie obligare cum tanto discrimine: ergo saltem si quis comminetur sacerdoti mortem, nisi consecret speciem panis

ad com-

ἀποφθέγματα Ἀριστοτέλους. Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς τί ἐστι φίλος, ἔφη, μία ψυχὴ δύο σώμασιν ἐνοικοῦσα. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ φίλτρον, ἔφη, ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλοις ἐπιθυμία. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν, ἔφη, ὃ πάντες ἐπιθυμοῦσιν. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ κακὸν, ἔφη, ὃ πάντες φεύγουσιν. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἡδὺ, ἔφη, ὃ πάντες αἱροῦνται. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ λυπηρὸν, ἔφη, ὃ πάντες ἀποδιδράσκουσιν. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἐπιθυμητὸν, ἔφη, ὃ πάντες ἐπιζητοῦσιν. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἀνεπιθύμητον, ἔφη, ὃ πάντες ἀποστρέφονται. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἐπαινετὸν, ἔφη, ὃ πάντες ἐπαινοῦσιν. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ψεκτὸν, ἔφη, ὃ πάντες μέμφονται. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἐπαχθὲς, ἔφη, ὃ πάντες ἀποτρέπονται. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι τὸ ἀπαθὲς, ἔφη, ὃ πάντες ἀποδέχ

QVÆSTIO XXI.

Quid ſit de illorum, qui conſecrant tantum ſpeciem vini?

Quæſtionis explicatio.

CAſus eſt talis: Eſt péſte infectus agonizans, qui nocte mittit ad paſtorem pro habendo viatico: nunciatur vero paſtori, ægrum ptopter oris & linguæ ſiccitatem, nec non gutturis inflammationem vel tumorem, nihil poſſe omnino deglutire, præter liquidum: cum autem paſtor non habeat otium celebrandi ſacrum, tum quia nox eſt intempeſta, tum quia æget morti proximus eſſe dicitur, ipſe conſecrat vinum, & ægro ſumendum porrigit; quid de hoc modo conficiẽdi & miniſtrãdi cenſendum eſt?

Reſponſio.

HIc modus reprobandus eſt ſicut prior. Et probatur ex iam dictis, quia mutilum & imperfectum reddit ſacrificiũ, quod non poteſt non eſſe Deo, cui illud offertur, iniurioſum: vnde & (*a*) D. Thom. vocat *immane ſacrilegium*. Et Concil. Tolet. contra huiuſmodi conſecrantes, excomunicationis ſententiam tulit.

a D. Thom. 3. p. q. 64.

Dices.

Psalm. 45. Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eius, conturbati sunt montes in fortitudine eius. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, sanctificauit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio eius non commouebitur, adiuuabit eam Deus mane diluculo. Commotæ sunt gentes, & inclinata sunt regna, dedit vocem suam, mota est terra. Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Iacob. Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Auferens bella usque ad finem terræ, arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni. Vacate & videte quoniam ego sum Deus, exaltabor in gentibus & exaltabor in terra. Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Iacob.

Psalm. 47. Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Fundatur exultatione uniuersæ terræ mons Sion, latera Aquilonis ciuitas regis magni. Deus in domibus eius cognoscetur cum susceperit eam. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, conuenerunt in unum. Ipsi uidentes sic admirati sunt, conturbati sunt, commota est illis tremor, dolores ut parturientis. In spiritu uehementi conteres naues Tharsis. Sicut audiuimus sic & uidimus in ciuitate Domini uirtutum, in ciuitate Dei nostri, Deus fundauit eam in æternum. Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Secundum nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ. Iustitia plena est dextera tua, lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Circumdate Sion & complectimini eam, narrate in turribus eius. Ponite corda uestra in uirtute eius, & distribuite domos eius, ut enarretis in progenie altera. Quoniam hic est Deus noster in æternum & in sæculum sæculi, ipse reget nos in sæcula.

Psalm. 75. Notus in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius. Et factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum. Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis. Turbati sunt omnes insipientes corde, dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus suis. Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt qui ascendunt equos. Tu terribilis es & quis resistet tibi? Ex tunc ira tua. De cælo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quieuit. Cum exurgeret in iudicium Deus, ut saluos faceret omnes mansuetos terræ. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Vouete & reddite Domino Deo uestro omnes qui in circuitu eius affertis munera terribili, & auferet spiritum principum, terribilis apud reges terræ.

Psalm. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Memor ero Rahab & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ & Tyrus & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. Numquid Sion dicet homo & homo natus est in ea, & ipse fundauit eam Altissimus? Dominus narrabit in scriptura populorum & principum, horum qui fuerunt in ea. Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

Psalm. 95. Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra. Cantate Domino & benedicite nomini eius, annunciate de die in diem salutare eius. Narrate in gentibus gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius. Quoniam magnus Dominus & laudabilis nimis, terribilis est super omnes deos. Quoniam omnes dii gentium dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Confessio & pulchritudo in conspectu eius, sanctimonia & magnificentia in sanctificatione eius. Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius. Tollite hostias & introite in atria eius, adorate Dominum in atrio sancto eius. Commouebitur a facie eius omnis terra, dicite in gentibus quia Dominus regnauit. Etenim correxit orbem terræ qui non commouebitur, iudicabit populos in æquitate. Lætentur cæli & exultet terra, commouebitur mare & plenitudo eius, gaudebunt campi & omnia quæ in eis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna siluarum a conspectu Domini quia uenit, quoniam uenit iudicare terram. Iudicabit orbem terræ in æquitate & populos in ueritate sua.

Psalm. 97. Cantate Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius & brachium sanctum eius. Notum fecit Dominus salutare suum, in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Recordatus est misericordiæ suæ & ueritatis suæ domui Israel. Viderunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. Iubilate Deo omnis terra, cantate & exultate & psallite. Psallite Domino in cithara, in cithara & uoce psalmi, in tubis ductilibus & uoce tubæ cornææ. Iubilate in conspectu regis Domini, moueatur mare & plenitudo eius, orbis terrarum & qui habitant in eo. Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt a conspectu Domini quoniam uenit iudicare terram. Iudicabit orbem terræ in æquitate & populos in iustitia.

Psalm. 98. Dominus regnauit irascantur populi, qui sedet super cherubim, moueatur terra. Dominus in Sion magnus & excelsus super omnes populos. Confiteantur nomini tuo magno quoniam terribile & sanctum est, & honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones, iudicium & iustitiam in Iacob tu fecisti. Exaltate Dominum Deum nostrum & adorate scabellum pedum eius quia sanctum est. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos qui inuocant nomen eius. Inuocabant Dominum & ipse exaudiebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia eius & præceptum quod dedit illis. Deus noster tu exaudiebas eos, Deus propitius fuisti eis & ulciscens in omnes adinuentiones eorum. Exaltate Dominum Deum nostrum & adorate in monte sancto eius, quia sanctus Dominus Deus noster.

Psalm. 101. Domine exaudi orationem meam & clamor meus ad te ueniat. Non auertas faciem tuam a me, in quacunque die tribulor inclina ad me aurem tuam. In quacunque die inuocauero te uelociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium arserunt. Percussus sum ut fenum & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. A uoce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ. Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilauit & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei, & qui laudabant me aduersum me iurabant. Quia cinerem tanquam panem manducabam & potum meum cum fletu miscebam. A facie iræ indignationis tuæ quia elisens allisisti me. Dies mei sicut umbra declinauerunt & ego sicut fenum arui. Tu autem Domine in æternum permanes & memoriale tuum in generationem & generationem. Tu exurgens misereberis Sion quia tempus miserendi eius, quia uenit tempus. Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius & terræ eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen tuum Domine & omnes reges terræ gloriam tuam. Quia ædificauit Dominus Sion & uidebitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium & non sprevit precem eorum. Scribantur hæc in generatione altera & populus qui creabitur laudabit Dominum. Quia prospexit de excelso sanctuario suo, Dominus de cælo in terram aspexit. Vt audiret gemitus compeditorum, ut solueret filios interemptorum. Vt annunciet in Sion nomen Domini & laudem eius in Hierusalem. In conueniendo populos in unum & reges ut seruiant Domino. Respondit ei in uia uirtutis suæ, paucitatem dierum meorum nuncia mihi. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum, in generationem & generationem anni tui. Initio tu Domine terram fundasti & opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt tu autem permanes & omnes sicut uestimentum inueterascent. Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipse es & anni tui non deficient. Filii seruorum tuorum habitabunt & semen eorum in sæculum dirigetur.

Psalm. 113. In exitu Israel de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro. Facta est Iudæa sanctificatio eius, Israel potestas eius. Mare uidit & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Montes exultauerunt ut arietes & colles sicut agni ouium. Quid tibi est mare quod fugisti & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum? Montes exultastis sicut arietes & colles sicut agni ouium? A facie Domini mota est terra, a facie Dei Iacob. Qui conuertit petram in stagna aquarum & rupem in fontes aquarum.

Psalm. 116. Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius & ueritas Domini manet in æternum.

Psalm. 121. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Hierusalem. Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascendunt tribus tribus Domini, testimonium Israel ad confitendum nomini Domini. Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid. Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem & abundantia diligentibus te. Fiat pax in uirtute tua & abundantia in turribus tuis. Propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te. Propter domum Domini Dei nostri quæsiui bona tibi.

Psalm. 124. Qui confidunt in Domino sicut mons Sion non commouebitur in æternum qui habitat in Hierusalem. Montes in circuitu eius & Dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc & usque in sæculum. Quoniam non relinquet Dominus uirgam peccatorum super sortem iustorum, ut non extendant iustus in iniquitatem manus suas. Benefac Domine bonis & rectis corde. Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem, pax super Israel.

Psalm. 131. Memento Domine Dauid & omnis mansuetudinis eius. Sicut iurauit Domino uouit Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum stratum meum. Si dedero somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem & requiem tempori meo. Donec inueniam locum Domino tabernaculum Deo Iacob. Ecce audiuimus eum in Ephrata, inuenimus eum in campis silvæ. Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. Exurge Domine in requiem tuam tu & arca sanctificationis tuæ. Sacerdotes tui induantur iustitiam & sancti tui exultent. Propter Dauid seruum tuum non auertas faciem Christi tui. Iurauit Dominus Dauid ueritatem & non frustrabitur eum de fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Si custodierint filii tui testamentum meum & testimonia mea hæc quæ docebo eos & filii eorum usque in sæculum sedebunt super sedem tuam. Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi. Hæc requies mea in sæculum sæculi hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam, pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius uestiam salutari & sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu Dauid, parauit lucernam Christo meo. Inimicos eius induam confusione, super ipsum autem efflorescet sanctificatio mea.

Psalm. 133. Ecce nunc benedicite Dominum omnes serui Domini, qui statis in domo Domini in atriis domus Dei nostri. In noctibus extollite manus uestras in sancta & benedicite Dominum. Benedicat te Dominus ex Sion qui fecit cælum & terram.

Psalm. 134. Laudate nomen Domini, laudate pueri Dominum. Qui statis in domo Domini in atriis domus Dei nostri. Laudate Dominum quoniam bonus Dominus, psallite nomini eius quoniam suauis est. Quoniam Iacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi. Quoniam ego cognoui quod magnus est Dominus & Deus noster præ omnibus dis. Omnia quæcunque uoluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit. Qui producit uentos de thesauris suis, qui percussit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus. Misit signa & prodigia in medio tui Ægypte in Pharaonem & in omnes seruos eius. Qui percussit gentes multas & occidit reges fortes. Sehon regem Amorrhæorum & Og regem Basan & omnia regna Chanaan. Et dedit terram eorum hæreditatem populo suo Israel. Domine nomen tuum in æternum, Domine memoriale tuum in generationem & generationem. Quoniam iudicabit Dominus populum suum & in seruis suis deprecabitur. Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquentur, oculos habent & non uidebunt. Aures habent & non audient, neque enim est spiritus in ore ipsorum. Similes illis fiant qui faciunt ea & omnes qui confidunt in eis. Domus Israel benedicite Dominum, domus Aaron benedicite Dominum. Domus Leui benedicite Dominum, qui timetis Dominum benedicite Dominum. Benedictus Dominus ex Sion qui habitat in Hierusalem.

Psalm. 136. Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus cum recordaremur tui Sion. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Quia illic interrogauerunt nos qui captiuos duxerunt nos, uerba cantionum. Et qui abduxerunt nos, uerba carminum cantate nobis de canticis Sion. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui Hierusalem oblitus sit dexteræ mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis si non meminero tui, si non proposuero Hierusalem in principio lætitiæ meæ. Memor esto Domine filiorum Edom in die Hierusalem. Qui dicunt exinanite exinanite usque ad fundamentum in ea. Filia Babylonis misera beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis. Beatus qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram.

Psalm. 145. Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in uita mea, psallam Deo meo quamdiu fuero. Nolite confidere in principibus in filiis hominum in quibus non est salus. Exibit spiritus eius & reuertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Domino Deo ipsius. Qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt. Qui custodit ueritatem in sæculum, facit iudicium iniuriam patientibus. Dat escam esurientibus Dominus, Dominus soluit compeditos. Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit elisos. Dominus diligit iustos, Dominus custodit aduenas. Pupillum & uiduam suscipiet & uias peccatorum disperdet. Regnabit Dominus Deus tuus Sion in generationem & generationem.

Psalm. 147. Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem & adipe frumenti satiat te. Qui emittit eloquium suum terræ, uelociter currit sermo eius. Qui dat niuem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit. Mittit crystallum suam sicut buccellas, ante faciem frigoris eius quis sustinebit? Emittet uerbum suum & liquefaciet ea, flabit spiritus eius & fluent aquæ. Qui annunciat uerbum suum Iacob, iustitias & iudicia sua Israel. Non fecit taliter omni nationi & iudicia sua non manifestauit eis.

Psalm. 149. Cantate Domino canticum nouum, laus eius in ecclesia sanctorum. Lætetur Israel in eo qui fecit eum & filii Sion exultent in rege suo. Laudent nomen eius in choro, in tympano & psalterio psallant ei. Quia beneplacitum est Domino in populo suo & exaltabit mansuetos in salutem. Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei in gutture eorum & gladii ancipites in manibus eorum. Ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis. Vt faciant in eis iudicium conscriptum, gloria hæc est omnibus sanctis eius.

Psalm. 150. Laudate Dominum in sanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius. Laudate eum in uirtutibus eius, laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio & cithara. Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo. Laudate eum in cymbalis benesonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis. Omnis spiritus laudet Dominum.

Ecclesiastici 24. Ego ex ore Altissimi prodii primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens & quasi nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitauit & thronus meus in columna nubis. Gyrum cæli circuiui sola & profundum abyssi penetraui. In fluctibus maris & in omni terra steti & in omni populo & in omni gente primatum habui. Et omnium excelsorum & humilium corda mea calcaui & in omnibus requiem quæsiui & in hæreditate Domini morabor. Tunc præcepit & dixit mihi creator omnium & qui creauit me requieuit in tabernaculo meo & dixit mihi habita in Iacob & in Israel hæreditare & in electis meis mitte radices. Et sic in Sion firmata sum & in ciuitate sanctificata similiter requieui & in Hierusalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato & in parte Dei mei hæreditas illius & in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano & quasi cupressus in monte Sion. Quasi palma exaltata sum in Cades & quasi plantatio rosæ in Hiericho. Quasi oliua speciosa in campis & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in platea. Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi & quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Quasi galbanum & onyx & stacte & quasi gutta & quasi libanus non incensa odorem habui. Quasi terebinthus extendi ramos meos & rami mei ramorum honoris & gratiæ. Quasi uitis fructificaui suauitatem odoris & flores mei fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris & agnitionis & sanctæ spei. In me omnis gratia uiæ & ueritatis in me omnis spes uitæ & uirtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me & a generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis & hæreditas mea super mel & fauum. Memoria mea in generationes sæculorum. Qui edunt me adhuc esurient & qui bibunt me adhuc sitient. Qui audit me non confundetur & qui operantur in me non peccabunt. Qui elucidant me uitam æternam habebunt. Omnia hæc liber uitæ testamentum Altissimi. Legem quam mandauit nobis Moyses hæreditatem congregationibus Iacob. Plenum sapientia sicut Phison & sicut Tigris in diebus nouorum. Sicut Euphrates plenus intellectu & sicut Iordanis in diebus messis. Sicut lux sic & disciplina illius & quasi Nilus inundans in diebus uindemiæ. Non est finis in primo nec in nouissimo illius non est consummatio. Quia sensus eius plenus super mare & consilium illius profundum abyssus. Ego quasi riuus de fluuio & quasi aquæductus exiui de paradiso. Dixi rigabo hortum meum plantationem pratorum & ecce factus est mihi riuus meus fluuius & fluuius meus mare. Adhuc ego quasi aurora manifestabo doctrinam meam & usque in longum sæculum claram faciam. Adhuc penetrabo omnes inferiores partes terræ & respiciam omnes dormientes & illuminabo omnes sperantes in Domino. Adhuc effundam doctrinam quasi prophetiam & dimittam illam in generationes sæculorum. Videte quia non mihi soli laboraui sed omnibus exquirentibus ueritatem. Audite me principes populorum & reges gentium auribus percipite. Filius & seruus & ancilla & mercenarius secundum opera sua seruite. Date locum uiro sapienti & ad disciplinam adiungetur tibi. Da locum iusto & adauge doctrinam in uerbo enim sapientiæ data est a Deo & doctrina in timore Dei. Ne confidas in uerbo iniquo quia non erit tibi in bonum. Ne sperne multitudinem malitiæ & ne adiungas peccatum ad peccatum. Ne dixeris misericordia Dei erit mihi multitudini peccatorum meorum adiciet enim & ira illius & indignatio illius in peccatores requiescet. Ne tardes conuerti ad Dominum & ne differas de die in diem. Subito enim uenit ira illius & in tempore uindictæ disperdet te. Ne confidas in iniquis in bonis & ne dixeris multitudo munerum meorum exaudiet Deus preces meas. Attende quia non erit tibi in bonum & ne confidas in iniquis. Ne fastidias orare & elemosynam facere & ne despicias quia est qui exaltat. Ne irrideas hominem in amaritudine animæ eius est enim qui humiliat & exaltat. Ne machineris malum aduersus fratrem tuum & ne aduersus proximum tuum. Ne facias mendacium aduersus quemlibet hominem & ne aduersus amicum tuum. Ne velis mentiri omnem consuetudinem mendacium enim non est bonum. Ne loquaris in multitudine presbyterorum & ne multiplices in oratione tua. Ne abhorreas laboriosum opus & agriculturam quam creauit Altissimus. Ne numeres te in multitudine populi & ne memineris iracundiam quoniam non dirigetur. Ne minuas quidquam humiliando animam tuam quoniam retributio hominis spiritus & carnes. Ne optes inimicis tuis quæ tibi non placent. Memento quoniam omnes in lege morimur. Ne dubites orare semper & ne timeas iustificari usque ad mortem. Quoniam retributio Dei manet solum & hoc tibi bonum erit si unum horum feceris. Ne quæras a Deo principatum & a rege sedem honoris. Ne iustifices te in conspectu Domini & ne ostendas sapientiam tuam coram rege. Ne quæras fieri iudex nisi ualeas uirtute irrumpere iniquitates ne forte extimescas faciem potentis & ponas offendiculum rectitudini tuæ. Ne peccato delinquas contra multitudinem ciuitatis & ne te immittas in populum. Ne ligeris peccatum duplex enim non erit tibi in bonum. Ne sis paratus in uia coram inimico & ne sis incredulus ante faciem tuam. Ne sis similis homini tentanti Deum & ne sis similis peccatori duplici labio. Ne sis in consilio cum homine iracundo & ne ambules cum homine stulto. Ne contemnas cogitationem tuam non enim erit tibi in bonum & ne dederis animam tuam in uoluntate tua. Ne perdas animam tuam sicut inimicus & ne dederis gloriam tuam & substantiam tuam in consilium. Ne consilieris cum homine de quo suspicaris & ne reuelaueris consilium tuum. Ne sis uerecundus in amicitia proximi & ne sis uerecundus in bonis tuis. Ne sis uerecundus in uerbo salutis & ne abscondas sapientiam tuam. Ne sis uerecundus in sapientia tua & ne sis uerecundus in uerbo ueritatis. Ne sis uerecundus in uerbo iustitiæ & ne sis uerecundus in operibus misericordiæ. Ne sis uerecundus in uerbo sapientiæ

irregularitas, nisi iure exprimatur. Neque simile est, quod ex Anthonino adiungitur; qui enim suspensus est à celebrando, hoc ipso suspensus est à consecrando, ac proinde, si consecret, irregularitatem incurrit, vsurpando actum à quo suspensus est. At in priore casu non supponitur suspensus, sed solum potestate sacerdotali abusus: nō autem propter solum abusum potestatis irregularitas incurritur, nisi iure exprimatur.

QVÆSTIO XXII.

Quid sit de illorum, qui consecrant in Missa vtramq; speciem, sed ministrant ægro tantum speciem vini?

Quæstionis explicatio.

ECclesia grauissimis ex causis adducta, vsum calicis in administratione huius sacramenti omnibus inhibuit, præterquā sacerdotibus sacrificātibus, vt patet ex Cōciliis, (*a*) Constantiensi & (*b*) Tridentino, quod aperte dicit, Ecclesiam decreuisse, *consuetudinem communicandi sub specie panis pro lege habendam*: Nihilominus accidit sæpe tempore pestis, vt veniat viaticum dandū illis

a *Sess. 13.*
b *Sess. 2. c. 2.*

illis, qui non possunt sumere speciem panis, vt statim dictum est. Idcirco quæritur, quid dicendũ de hoc modo, si pastor conficeret quidem vtramq; speciem, sed ministret tantum sub specie vini?

Responsio.

EOdem modo reprobandus est, quo duo superiores, non tamen ex iisdem causis, quia hic ponimus pastorem integrum sacrificium conficere, sed illa maxime ratione, quia pro hoc tempore est contra vniuersalem Ecclesiæ Consuetudinem. Quocirca non posset sacramẽtum sic ministrari sine plurimorum scandalo & irreuerentia sacramenti, præsertim quod peste infectis à mente sæpe alienatis, non possit species vini eorum ori infundi sine periculo effusionis, vel similis irreuerentiæ.

Dices primo. Decretum olim fuit, atq; adeo vsu receptum in ecclesia, vt sola species vini daretur iis ægrotis, qui non possent speciẽ panis deglutire, vt habemus ex Conciliis (*a*) Carthaginensi & (*b*) Toletano.

a *Conc. Car. 4., can. 76.*
b *Conc. Tol. 11, can. 11.*

R. Hunc morem iam diu obsoletum esse, & in desuetudinem abiisse propter irreuerentiam, quæ in eo frequentius, etiam à piis fidelibus, huic sacramento inferebatur.

Dices secundò. Ius diuinum de sumendo in articulo mortis sacramento, videtur præferendum ecclesiastico de illo sumendo tantum sub specie panis, & non vini.

R. Inprimis hunc casum, moraliter loquendo, vt nunc loquimur, vix esse possibilem, quia qui potest traiicere species vini, potest etiam paruam saltem hostiæ consecratæ particulam.

Deinde, vt admittatur ille casus rarissimus, propter illum solum non oportet statim concedere hanc licentiam, quia aliâs daretur indiscretis ministris occasio ampliandi illam, & immutandi ritus & vsus Ecclesiæ, quod magnam in Ecclesia parere posset confusionem. Vnde parochus tunc nolens dare sacramentum iure excusabitur, quia propter bonum publicum & reuerentiam sacramenti id facit, & consequenter excusabitur peste infectus, vel quia non habet copiã sacramenti, vel quia moraliter censetur impotens, & ita non violabitur ius diuinũ, quod cum affirmatiuum sit, non obligat ad semper, vt loquuntur Theologi, sed occurrentibus moralibus circumstantiis.

Nec tunc etiam ius humanum præfertur diuino, sed occasione iuris humani tales oc-

les occurrunt circumſtantiæ morales, vt ius diuinum affirmatiuũ tunc deſinat obligare, quod frequens eſt in huiuſmodi præceptis.

Dices tertiò. Si ſuperuenientibus hæreticis ſacerdos in altari exiſtens ſumpſiſſet ſpeciem panis,& antequam ſumpſiſſet ſpeciẽ vini, cogeretur ſub periculo mortis fugere, timeretur quoque, ne calix ab illis per terram funderetur & indigne tractaretur, laicus præſens aliâs bene diſpoſitus, teneretur illum calicem ſumere, quidquid dicat (*a*) Sotus: ergo & in noſtro caſu Sacerdos nonſolum poteſt,ſed debet ægro in illa neceſſitate conſtituto hoc ſacramẽtum ſub ſpecie vini porrigere.

(*a*) *In 4. diſ. 3. qu. 2. art. 6.*

℟. Negando conſequentiam,quia tunc longe eſt maior neceſſitas conſeruandi ab irreuerentia ſacramentum, quàm communicandi ægrum.

QVÆSTIO XXIII.

Quid ſit de illorum, qui, vt miniſtrent peſte infectis, conſecrant vtramq; ſpeciem, ſed alteram in pane fermentato?

Quæſtionis explicatio.

CErtum eſt de fide, tam panem azymum, quàm fermentatum ſufficere ad ſubſtantiam huius ſacramẽti: vnde erroneũ eſt, dicere, alterutrum panem eſſe neceſſarium neceſſitate ſacramenti in Eccleſia Græca vel Latina, ſicuti quidam (a) Doctores iuris canonici voluerunt: neque enim ſacramenta habent alias eſſentias in vna parte Eccleſiæ quàm in alia; neq; conſuetudo aut præceptum Eccleſiæ poteſt immutare vel limitare eſſentias ſacramentorum.

a *Innoc. cum aliis in c. 1. de Bapt. & Fel. in c. Quæ in Eccleſiarum deconſt. n. 26.*

Certum quoque eſt, licere Græcis in fermentato, ſicut & Latinis in azymo confi-cere & miniſtrare, vt docet (b) Leo Nonus, qui, Latinorum conſuetudinem defendẽs, *eam eſſe Romanæ Eccleſiæ moderationem & prudẽtiam, vt cum tam extra, quam intra illam multæ ſint Græcorum Eccleſiæ, nullam à paterna ſua traditione perturbari, ſed potius eam ſeruare moneat & ſtudeat.*

b *Epiſtol. ad Michaelem Patriar. Cõſtantinopol.*

Certum

Certum quoque est, tam Latinos quàm Græcos teneri ad seruandum Ecclesiæ suæ ritum: Vnde (*a*) Iure Canonico punitur quidam Latinus sacerdos, quod in fermẽtato consecrasset, nihilominus sæpe accidit, & præsertim tempore pestis, vt ruri non sit panis azymus, sunt tamẽ peste infecti, quibus viaticum ministrari debet: Quæritur, quid censendum sit de hoc modo conficiendi & ministrandi, si sacerdos in fermentato consecret propter necessitatem?

a *c. literas de celeb. Missar.*

Responsio.

NEque hic modus licitus est, sed reprobandus. Est omnium fere Doctorũ, excepto (*b*) Maiore, quantum notare potui, qui nimis largam dat sacerdotibus in huiusmodi casu facultatem *consecrandi frustum panis fermentati, etiam secreto & sine vestibus sacris*; hæc enim omnia sunt erronea, vt statim videbimus, quia quisque tenetur ritus & consuetudines suæ Ecclesiæ seruare, præsertim in huius sacramenti ministratione, vt ante diximus.

b *In 4. dist. 8 q. 3. ad 5.*

Dices. Præceptum de sumẽdo viatico in articulo mortis est diuinum: præceptum v. de sumẽdo vel ministrãdo illo in pane azymo est humanũ: E. posterius priori cedere

debet, in articulo saltem, quo azymus haberi non poterit. Hoc argumento motus fuit Maior, vt diceret, *forte pastorem posse hoc casu secreto panem fermentatum consecrare.* Nota ꝙ dicit, *forte*, etsi n. videtur illo argumẽto nonnihil fuisse motus, non tamen omnino persuasus fuit.

℟. Igitur prius præceptum esse affirmatiuum, quod de sui ratione non obligat ad semper, hoc est, pro omni tempore, sed quando commode & cum debitis circumstantiis fieri potest, & ideo posito alio præcepto humano, præscribente debitum cõficiendi modum, cessare debet obligatio alterius præcepti pro aliquo temporis articulo, pro quo modus ille non potest obseruari, quia (quod sæpe repetendum est) expedit maxime in hoc sacramento conficiendo & ministrando, summam reuerentiam adferre.

QVÆSTIO XXIV.

Quid sit de illorum, qui celebrant non ieiuni, vt ægro sacramentum ministrare possint?

Quæstionis explicatio.

A Temporibus Apostolorum seruata est in Ecclesia Consuetudo, non sumendi

mendi aliquem cibum vel potum cum ſumendum eſſet ſacramentum Euchariſtiæ, vt patet ex antiquiſſimis Patribus (*a*) Epiphanio, (*b*) Nazianzeno, (*c*) Chryſoſtomo, & D. (*d*) Auguſtino, qui de hac re ſic ait: *Placuit Spiritui ſancto per Apoſtolos, vt in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi, & ideo per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur.* Idem conſtat ex antiquiſſimis Conciliis (*e*) Carthaginenſi, (*f*) Africano, (*g*) Matiſconenſi, vbi adiunguntur pœnæ in eos, qui hunc ritum non ſeruant; Nihilominus ſæpe caſus occurrit, vt ſacerdos etiam ſumpto cibo rogetur ſacrificare, aut alias debeat populum ſine hoc ſacramento deſerere; Quocirca quæritur quid cenſendum ſit de modo conſecrandi & miniſtrandi illorum, qui vocati ad peſte infectum in extremis agentem miſſam celebrant, cum non ſint ieiuni, vt ad ægrum ſacramentum deferant?

a *lib 3. cõtra hæreſes in fi.*
b *Orat. 4. de baptiſmo.*
c *Homil. 27. in 1. ad Cor.*
d *Epiſt. 118.*
e *Conc. Carthag 3. c. 29.*
f *c. 8.*
g *11. c. 6.*

Reſponſio.

NEque hic tolerari debet. Ita plerique (*h*) Doctores cẽſent, quicquid (*i*) Maior dicat. Rationes illorum ſunt: quia conſuetudo eccleſiæ vniuerſalis ita interpretatur præceptum de ſeruando ieiunio ante communionem, reſpectu ſacerdotum cor-

h *Pal. d. 8. c. 2 n. 9. C[illegible]*
i *[illegible] in ſ[illegible]*

entium & miniſtrantium hoc ſacramentum. Deinde hoc præceptum, non eſt minus graue quam alia pertinentia ad ritum ſeruandum in hoc ſacramento conficiendo, vt ſunt præceptum conſecrandi in azymo, aut cum veſtibus ſacris, de quibus ſtatim poſt dicemus: Hæc autem & ſimilia prętermittenda non ſunt propter communicandum ægrotum. Poſtremo hoc ſacramentum (a) inter cætera, ſicut eſt maioris dignitatis, ita eſt minoris neceſſitatis: ergo in ſimili euentu maior eſt habēda ratio reuerentiæ huic ſacramento debitæ, quam qualiſcumq; neceſſitatis proximi. Et confirmatur, quia neceſſitas quæ hic interuenit, non vrget, neque ex parte ſumentis, quia nō eſt in poteſtate eius ſumere, niſi ſit qui poſſit dare: Neq; etiam ex parte dantis, quia ſolum tenetur dare, quando commode poteſt cum debita exteriori reuerentia, & ſeruato conueniente ritu ab eccleſia præſcripto.

a *Sotus in 4. diſt. 12. q. 1. art. 8. §. Ioannis Maioris.*

Dices: Si hæ rationes ſolidæ ſunt, ergo nec licebit ægrotis poſt cibum & potum dare Euchariſtiam, quia neque reſpectu illorum ſacramentum hoc eſt neceſſitatis, & maior eſt habenda ratio reuerentiæ ſacramenti.

℟. Eccleſiaſticam conſuetudinem declaraſſe

clarasse in eo casu non obligate præceptum ieiunii, & hoc satis est. Deinde non est eadē ratio; quia propria necessitas hominis communicatur est necessitas intrinseca, & quę moraliter sæpe accidit, & ideo non oportuit nec decuit vt tunc impediatur homo à susceptione sacramenti propter humanum impedimentum quod vitare non potest: At necessitas ex parte ministri est valde extrinseca & accidentaria, quæ moraliter rarissime potest accidere, supposita prouidentia, quam ecclesia habet, seruandi Eucharistiam pro infirmis, & ideo non fuit expediens, vt propter similem necessitatem daretur occasio violandi hoc præceptum, vel male illud interpretandi.

Dices secundo: *Quæ propter charitatem introducta sunt, non debent contra charitatem militare*, vt præclare dixit D. (a) Bernardus: Sed charitas obligat ad subueniendum proximo in necessitate, ergo non est verisimile ecclesiastico præcepto impediri, ne id fiat. Confirmatur, quia propter similem proximi necessitatem potest sacerdos conficere sine confessione præuia, quādo non habet ad manum confessorem: ergo multo magis poterit conficere non seruato ieiunio. Antecedens passim ab omnibus concedi-

(a) *lib. de præcepto & dispens. c. 2.*

tur.

Consequentia probatur, quia obliga-

tio

tio prẽmittendi confessionem oritur ex iure diuino, hæc vero de præmittendo ieiunio ex iure (a) humano.

a *de consecr. dist. 2. can. liquido.*

Ad. Ad Bernardum quidem, nihil hic militare contra charitatem, sed potius illam, sicut & reuerentiam sacramenti promouere, quæ proculdubio sensim concideret, si cuilibet cæremonias sacras, quibus honorari solet in ecclesia, tollere permitteretur. Ad confirmationem dico, maximam esse differẽtiam inter duo illa præcepta. Primo, quia necessitas conficiendi sacramentum absque confessione præmissa est moralis & quæ sæpe accidit; necessitas autem conficiendi post cibum est rara, leges autem morales traduntur iuxta ea quæ frequentius accidunt. Secundo, quia confessio non propter se præcipitur, sed vt medium ad iustificationem, quæ est dispositio per se necessaria ad hoc sacramẽtum; deficiente autem illo medio, potest aliud applicari, quo eadem dispositio obtineatur, scilicet, contritio, & ideo potest illud præceptũ sæpius non obligare, quia scilic. si desit confessio non necessario deest gratia, quæ est dispositio per se intenta: At vero in presenti casu tollitur ieiunium, quod est exterior dispositio per se intenta per præceptum. Et licet interior dispositio per se sit maior; tamen

quoad

quoad homines exterior reuerentia solet esse valde necessaria, & ideo ne hoc sacramentum indigne tractetur, aut tanquam vulgaris cibus conficiatur & distribuatur, voluit ecclesia, vt hæc præcepta de exteriori ritu, quoad fieri moraliter possit, inuiolabiliter seruentur.

Dices 3. Licet saltem ex dispensatione Episcopi?

R. Palacius(*a*) putat Episcopum in hoc posse dispensare: probabilius est contrariũ, quia est præceptum vniuersale totius ecclesiæ, & nulla authoritate vel consuetudine constat, datam esse Episcopo facultatem dispensandi in illo, *per se autem* (*b*) *non potest inferior in lege Superioris dispensare.*

a *In 4. dist. 9.*

b *c. Inferior. dist. 21.*

QVÆSTIO XXV.

Quid sit de illorum, qui à longe positi consecrant formulam panis, quam æger manibus tenet?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis: Vocatur pastor ad peste infectum pro viatico: Ille dicit se non posse consecrare, quia non habet formulas panis, nec posse propter nimiam distantiam vendentium facile comparare:

parare; Æger renunciat se habere vnam, quam petit consecrari: pastor propter periculum contagionis à longe positus consecrat illam in manibus ęgri existentem, quęritur an hic modus agendi aliquo modo probari possit?

Responsio.

NEque hic probari aut tolerari potest, peccat enim multipliciter. Primo, quia sacerdos cōsecrat extra missam, quod ante ostendimus esse graue sacrilegium. Secundo, quia sic consecrando exponit se periculo nihil faciendi, non enim certum est posse consecrare panem, qui ab alio tenetur manibus, maxime si ille viginti, triginta, aut quadraginta passus distet. Neque enim desunt, qui putent necessarium esse ad consecrationem, vt sacerdos ipse teneat manibus panem, quem vult consecrare, quia ita videtur Christus fecisse: Et qui dicant (inter quos est (*a*) Paludanus) materiam ita propinquam debere esse sacerdoti, vt ab eo facile tangi possit, vel vt verba formæ peruenire possint ad materiam, & illam contingere, vt dicit (*b*) Viguerius: vel solum Christum scire, qui hoc sacramentum instituit, quanta propinquitas materię requiratur, ad hoc, vt sacerdos super illam verba

a in 4. dist. 11 q. 1. art. 3.

b in instruc. de sacr. Eucha.

verba ſacramentalia proferre poſſit, vt aiunt (a) Durandus, (b) Paludanus & alii.

a *in 4. diſt. 11. q. 6. n. 6.*

b *diſt. 11 q. 1. art. 3.*

Dices: Ex vſu eccleſiæ etiam conſecrantur formulæ recluſæ in pixide, quæ non videntur: ergo poterit conſecrari hoſtia, quæ in manibus alterius videtur.

R. Non multum ad rem facere, quod hoſtia videatur vel non videatur, quia certum eſt apud omnes ſacerdotem cæcum poſſe, ſi habeat panem præſentem, conſecrare; ſed difficultas eſt, an formula ſit ſatis præſens ad illam conſecrandam, ſiquidem pronomen (*hoc*) in forma conſecrationis requirit moralem præſentiam ſecundum omnes, ſed qualis & quanta eſſe debeat, non definiunt.

QVÆSTIO XXVI.

Quid de illorum, qui ſine veſtibus ſacris, hoc eſt, ſuperpelliceo & ſtola miniſtrant?

Quæſtionis explicatio.

PLerique peſte infecti, etiam Catholici, petunt ſecreto ſibi afferri ſacramentum ſine ſuperpelliceo & ſtola, tum ne à magiſtratu, ſi hac ſolemnitate, morbo propaletur, in domo recludantur, vel ciuitate excedere iubeantur, tum ne à vicinis & amicis, quorum ope egent, contra charitatem

ritatem Christianam deserantur: Pastor misertus secreto in vestitu communi defert sacramentum & ministrat; Quæritur, an hic modus agendi licitus sit & probandus?

Responsio.

NEque ille modus ministrandi ordinarie ferendus est. Primo, quia repugnat sacris (*a*) Canonibus & Pontificum Decretis, nec non dictamini rectæ rationis, quod vult vt actiones sacræ non nisi in vestibus sacris, & ad eas specialiter deputatis fiant, scilicet, vt ipso exteriori vestium apparatu indicetur, actiones illas non esse communes & vulgares, sed sacras: Nam & Gentiles solo lumine naturali ducti, sicut suo modo habuerunt templa, sacrificia & sacramenta; ita etiam ad actiones suas sacras, vestes peculiares, & suo modo sacras adhibuerunt, quod scite expressit (*b*) Virgilius, cum dixit:

Purag; in veste Sacerdos.

Dixi, (*ordinarie*) quia vbi per aspera & periculosa loca Eucharistia deportanda est (quod ruri satis frequens est) ad periculi euitationem ab vsu stolæ & superpellicei sacerdos, sicut & custos à pulsu tintinnabuli & luminis gestatione, abstinere poterunt, dummodo parochus in munda pixide

(*a*) *c. Vestimenta, de consec. d. 1. Conc. Tribur. in Eucardo lib. 6 c. presbyteri.*

(*b*) *lib. 12. Æneid.*

xide & ſacculo nitido ſanctam Euchariſtiam deportet, vt parochiale diœceſis (a) Leodien. & (b) vicinarum paſtoribus omnibus, etiam extra caſum peſtis, concedunt.

a *Paroch. Leo. pag. 119.*
b *Ruremũd. pag. 24.*

Dices: Quale peccatum eſt ſine neceſſitate miniſtrare hoc ſacramentum ſine huiuſmodi veſtibus ſacris?

R. Eſt ſuo genere mortale, quia eſt contra virtutem religionis, & proinde ſacrilegium, quod ſuo genere mortale eſt. Neque facile eſt illud excuſare à mortali propter paruitatem materiæ, quia videtur grauis, vtpote quę eſt vniuerſaliſſima vſitatiſſimaque eccleſiæ cæremonia, vt patet ex antiquis eccleſiæ Patribus: Neque propter inaduertẽtiam aut quid ſimile, quia vix fingi poteſt inaduertentia, & in præſenti caſu prę ſupponitur petitio omiſſionis huius cęremoniæ, & ſuper illam deliberatio & reſponſio paſtoris.

c *c. Eccleſiæ, diſt. 23. & ibi Ioannes de Turrecrem. Et de Graſſis. deciſ. lib. 2. c. 40.*

QVÆSTIO XXVII.

Quid ſit de illorum, qui vocati eodem tempore ad plures ægrotos, nec habentes niſi vnam hoſtiã, illam particulatim diuidunt & ſingulis etiam exiguam particulam diſpenſant?

Quæſtionis explicatio.

CAſus eſt talis: Sunt octo vel plures peſte infecti: hi omnes paſtorem aduocant

cant pro sumendo viatico, qui non habet nisi vnam hostiam, quam partitur in octo particulas valde exiguas, quarum singulas singulis ægris distribuit; quid de hoc modo ministrandi dicendum?

Responsio.

TOlerari posse videtur vt hostia in duas, tres, quatuor partes diuidatur, quod veto in plures moraliter loquendo non videtur posse tolerari: Prior assertionis pars probatur, quia hoc pacto consulitur vtilitati fidelium, neque vlla fit iniuria sacramento. Primum patet, quia omnes etiam sub minutis illis particulis integrum & perfectum viaticum sumunt, sub singulis enim particulis, quantumuis exiguis totus & integer Christus continetur, vt constat ex communi doctrina (*a*) Theologorum, authoritate (*b*) Conciliorum & Patrum ecclesiæ, vsqueadeo vt contrarium asserere sit hæreticum. Altetum quoque patet, quia diuisio vel partitio hostiæ per se nullam irrogat sacramento irreuerentiam; Videmus enim quotidie in sacrificio missæ hostiam in tres partes diuidi, & in paschate quando populus pro communione sæpe maiori numero quam pastores expectent, confluit, videmus illos, etiam doctissimos & piissimos

a In 4. dist. 10. & apud D. Thom. 3. p. q. 76.

b Conc. Triden. sess. 13. c. 3

piissimos hostias diuidere, vt deuotioni populi, qui illo die vult satisfacere præcepto de communione paschali, sese accommodent: ergo magis id poterunt in tali articulo, vt populus satisfaciat præcepto diuino. Altera probatur, quia diuidendo hostiam non ita magnam in octo vel plures partes, deueniri posset ad tam exiguas, vt moraliter loquendo, contrectari non possent, nec distribui sine scandalo & irreuerentia sacramenti; Nihilominus tamen si de facto ita diuideretur, & particulæ quantumuis exiguæ distribuerentur, personæ, quæ illas sumerent, dicendæ essent sumpsisse viaticum etiam integrum: In quo grauiter impegit (*a*) Maior, cum dixit *posse ab hostia separari tam exiguam particulam specierum, vt sub illa non posset conseruari corpus Christi, vt v. g. si sit tam parua, vt nullo sensu percipi possit.* Sed hæc sententia est hæretica & falsa, vt bene notauit (*b*) Sotus: Nam cum secundum communem & fidem totus panis conuertatur in corpus Christi, nulla potest esse particula, vbi non sit corpus, alias essent particulæ non solum vacuæ pane, sed etiam corpore Christi, quod notorie absurdum est & hæreticum.

a *In 4. dist. 11. q. 3.*

b *In 4. dist. 8. art. 3.*

Dices: Frustra ibi esset corpus; fortasse

ideo motus fuit Maior vt diceret, non esse ibi corpus Christi, quia particulæ illæ tam exiguæ non possent à ministris distribui & dispensari.

R. Non frustra ibi esse; potest enim à ministro sumi, & frequenter contingit huiusmodi etiam minores particulas ab hostia excidere, quando in altari super patenam frangitur, &c. Sed (vt diximus) cauere debet pastor, ne cuiusquam importunitate ad huiusmodi diuisionem deueniat, vt particulas diuisas non possit reuerenter vel ipse sumere, vel aliis ministrare.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid sit de illorum, qui non habentes nisi vnam hostiam quam consecrant, sumunt vnam partem in sacrificio, & alteram reseruant ægro pro viatico.

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis. Pastor post consecrationem panis & vini vocatur è missa ad peste infectum pro viatico: Ille existimat & recte, se non debere in eodem sacrificio bis consecrare panem, quapropter partem hostiæ consecratæ reseruat deferendam ad ægrotum pro viatico, & in altera perficit sacrificium: quid de hoc modo censendum est?

Responsio.

Responsio.

VIdetur quoque tolerari posse. Ita (*a*) Paludanus: Probatur primo, quia pastor hoc modo satisfacit subdito, neque vllam iniuriam irrogat sacramento. Secundo exemplo D. (*b*) Basilii, qui dicitur diuisisse panem sacram in tres partes, vnam sumpsisse, alteram imposuisse columnæ aureæ super altare, & postea moriturus tertiam partem accepisse, & Deo spiritum reddidisse. Postremo, quia videtur aliquãdo talis viguisse in ecclesia consuetudo, nam vt notat Paludanus, cum olim seruaretur tertia pars hostiæ vsque ad finem missæ, videtur seruata fuisse ad communicandum alios.

a *in 4. dist. 12. q. 1. artic. 5. concl. 2.*

b *apud Amphiloch. in eius vita.*

Dices: Gelasius (*c*) Papa scribens Maiorricco & Ioanni Episcopis, arguit quosdam, qui in sacrificio integra sacramenta non sumebant, & *mandat vt vel integra sacramenta percipiant, vel ab integris arceantur*: ergo non debet hic modus dispensandi tolerari.

c *de consecr. dist. 2. c comperimus.*

R. Pontificem ibi arguere quosdam, & merito, qui in sacrificio alteram tantum partem, videlicet corporis Christi accipiebant, & ab altera, videlicet cruoris sacri, abstinebant, qui longe diuersi sint ab illis, qui vtramque partem sub vtraque specie sumunt, sed vnam particulam alterius spe-

ciei pro ægro reseruant, vt ex antedictis facile colligi potest.

QVÆSTIO XXIX.

Quid sit de illorum qui non habentes hostiam consecratam, porrigunt non consecratam?

Quæstionis explicatio.

SEcundum communem Theologorum multipliciter potest manducari corpus Christi; subinde enim manducatur spiritualiter tantum vel sacramentaliter tantum, vel sacramentaliter & spiritualiter simul, quæ vt nota præsupponimus. Euenit casus, pastorem non habere hostiam consecratam, rogari nihilominus vt ipse sacramentale viaticum peste correpto deferat, ipse, vt vitet scandalum, existimat se posse deferre hostiam non consecratam, & ægrum, si non sumat sacramentale viaticum, recepturum saltem per fidem & deuotionem spirituale, & sic illi hostiam non consecratam ministrat; quæritur quid censendum de hoc modo ministrandi?

Responsio.

EST reprobandus, neque vllo modo tolerãdus. Ita omnes (*a*) Theologi in Magistrum

(*a*) 2 dist. 13.

gistrum sententiarum excepto vno Altisiodorensi, qui præsentem casum definiens dicit: *Si contingat hominem in articulo mortis, indigere viatico, & nullam esse reservatam hostiam consecratam ex negligentia parochi, tunc ad euitandum scandalum licere dare hostiam non consecratam pro consecrata.* Probatur communis sententia, quia hoc modo ministrans secundum (*b*) Innocentium, *non solum Deo illudit, sed etiam populo se astringit.* Confirmatur, quia ex mente omnium hic modus agendi dat manifestam occasionem idololatriæ; *nemo enim* (vt ante ex D.(*c*) Augustino diximus) *communicat, nisi prius adoret*, imo ipsa suscepto sacramenti est quidam religionis cultus. Nec refert quod sit materialis idololatria præter consentiam & intentionem adorantis, quia etiam est per se malum, vt aliquis sciens & prudens proponat alteri adorandam creaturam cultu diuino, & mentiatur esse Deum, qui reuera non est, est enim mendacium pernitiosum & Deo valde iniuriosum. Neque obstat, quod (*d*) quidam putarunt posse hunc modum ministrandi tolerari, si æger dissimulet & sciat sibi tradi hostiã non consecratam, eo q̃ tunc poterit peccatum idololatriæ vitare, quia etsi vitari possit respectu hominis qui cõmunicat, non potest

a *lib. 2. sum. ma. tract. 5. c. 3 4.*

b *De celebr. missarũ, c. 2.*

c *In Psal. 98. ad illa verb.* Adorate scabellum pedum eius.

d *Bonauent. in 4. dist. 9. Alb. Magn. dist 13. ar 20. Adr. quodl. 3. ar 13.*

simpliciter vitari; nam ipsamet sumptio tali modo facta est actus religionis & cultus Dei respectu aliorum, qui etiamsi oculis non videant, adorant tamen id quod alteri datur ad communicandum. Ita D. Thomas (*a*), Alensis, Paludanus apud Magistrum.

a sup. dist. 13.
b lib. de irregul. c. 26. n. 1.

Dices: Annales de initiis regnorum (vt refert (*b*) Maiolus) narrant religiosos viros Hugoni à sancto Victore, doctissimo & sanctissimo viro in extremis desideranti Eucharistiam obtulisse hostiam non consecratam, quod propter languorem stomachi timerent periculum vomitus: ergo in articulo mortis, si timeatur tale periculum, vel desit hostia, & timeatur scandalum, licebit hostiam non consecratam offerre.

R. Religiosos illos fratres grauiter peccasse, quod duplici miraculo Deus patefecit, vt citati annales testantur: Primo enim Deus reuelauit dicto Hugoni non esse hostiam consecratam, qui idcirco religiosos corripuit: Secundo, cum religiosi facti pœnitentes, alteram consecratam attulissent, ille à sumptione, propter vomitus periculum, abstinuit, nec non statim exspirauit: Eucharistia vero, quasi animæ sancti hominis ex hoc mundo migrantis

grantis adhæsit, nec vsquam amplius apparuit.

QVÆSTIO XXX.

Quid sit de illorum, qui sacramentum hoc proponunt ægris ex mensa ad hoc composita sumendum?

Quæstionis explicatio.

QVidam Sacerdotes non audentes eucharistiam in os peste infectorum propriis manibus & digitis immittere, inuenerunt diuersos modos dispensandi illam ægrotis, non manibus, sed externis quibusdam instrumentis adhibitis, puta, vel ex mensa, vel ex scutella, in qua Eucharistia est per pastorem decenter in corporali benedicto vel aliter collocata, vel ex forcipe, vel ex spatula, quibus vel infixa est, vel retenta ipsa Eucharistia, & ori peste infectorum per pastorem admota; de quibus aliquid ex ordine dicendum est; & inprimis quid sit de modo ministrandi illorum, qui sacramentum hoc proponunt ægris ore sumendum ex mensa ad hoc composita.

Responsio.

NOn est licitus, quia est contra modernũ

Ecclesiæ morem: nusq̃ enim hodie audim⁹ hostiam deponi à sacerdote in mensa vel catino, vt inde, qui communicare velint, ore vel manibus sumant; sed vbique pastores suis digitis Eucharistiam in ore sumẽtium mittunt, vt cuiq; notum est.

Dices. Plerique Doctores dicunt, probabile valde esse, Christum Dominum in prima dispensatione huius sacramenti, quę in mensa facta est, non applicuisse manu propria panem consecratum ad ora Apostolorum, sed obtulisse tantum catinum, in quo panes consecrati erant, vt inde singuli manibus propriis sumerent, quod indicare videntur hæc Christi verba: *Accipite & comedite.* Quod etiam de calice est euidentius, ex his eiusdem Christi verbis: *Accipite & diuidite inter vos.* Obtulit ergo illis calicẽ consecratum, qui deinde per manus Apostolorum fuit ab vno ad alium delat⁹: ergo prædictus modus eucharistiam offerendi ęgro sumendam ex mensa in corporali vel patena vel catino repositam est licitus, cum sit, vt apparet, ritui, quem ipse Christus Dominus in ministrando hoc sacramento obseruauit, conformis.

Rꝛ. Non omnia, quæ fecit Christus in cæna proposita esse nobis ad imitandũ, (alioquin licitũ nobis esset, post cænam hoc sacra-

sacramẽtum sumere, quod est contra vniuersalem Ecclesiæ consuetudinem) sed illa sola, quæ Ecclesia imitanda esse suo vsu ostendit. Cæterum, quia hoc modo ministrandi non multum receditur à communi more Ecclesiæ, nec facile scandalum inde oriri aut irreuerentia sacramento irrogari posset, si ad vitandum contagionis periculum grassante peste, & raris existẽtibus sacerdotibus aliquis modus ministrandi extraneus concedendus Superiorib videretur, ille inter alios maxime saluo Superiorum & cuiuscunque alterius melioris sentientis iudicio accommodus videretur.

QVÆSTIO XXXI.

Quid sit de illorum, qui proponunt agris ex scutellis sumendum?

Quæstionis explicatio.

MEminit (a) Maior huius modi ministrandi his verbis: *Inter scutellas etiam porrigendo sacramentum Eucharistiæ, quam ore docebit patientem reuerenter tractare:* Quibus verbis videtur significare, suo tẽpore solere sacerdotes hoc modo peste infectis ministrare ad vitandum contagium. Huius occasio-

a *Dist. 23. q. 1. §. Quarto arguitur.*

casione quæritur, quid de hoc modo dispensandi censendum sit?

Responsio.

NEque hic est licitus saltem in his Prouinciis, quia hactenus non vidimus in iis sic ministrari hoc sacramentum, ne tempore quidem pestis; An tempore Maioris ille modus fuerit in Anglia vel Hibernia grassante pestilentia ab Episcopis permissus, ille non dicit, quamuis videtur morem talem ministrandi præsupponere.

Dices. Hic modus maxime consentaneus est illi, quo iuxta quosdam creduntur Apostoli sumpsisse panem consecratum ex catino, siquidem catinus & scutella significant vas, in quo cibi proponi solent in mẽsa ad comedendum, neque vlla est differentia, nisi quod catinus vas sit magnum, scutella paruum, quæ est differentia accidentaria: videtur ergo & ille modus ritui Christi conformis.

R. Iam statim diximus, morem eum nobis proponi ad imitandum, quem pro tempore vsurpandum Ecclesia iudicârit; Itaque si ad contagionis periculum, cum desunt Sacerdotes, id pastori aut alteri Sacerdoti à Superiore pro tempore permittatur, eo licebit vti, sicut & præcedenti.

QV Æ-

QVÆSTIO XXXII.

Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc ſacramentum vſuali & communi pani inuolutum?

Quæſtionis explicatio.

NVnciatum eſt mihi, hunc morem in quibuſdam locis Galliæ vigere, mitti ſcilicet ad ægros peſte Euchariſtiam, pani vſuali inuolutam, quam cum eo vel ſine eo ſumant: neque enim ſatis perſpectam habeo rationem agendi illorum. Quocirca quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

ESt illicitus, ſicut & prior propter eandem cauſam: Accedit, quod qui commiſcet panem conſecratum pani non conſecrato, non videtur ſufficienter diiudicare nec diſtinguere hunc panem ſacrũ, ſed potius tanquam profanum tractare, quod non videtur hoc tempore fieri poſſe abſque magno ſcandalo, & tanti myſterii irreuerentia.

Dices. Chriſtus Dominus dedit Iudæ hoc ſacramẽtum ſub forma panis intincti: legi-

legimus enim apud Ioannem, quod cum Iesus turbatus spiritu dixisset, *Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me: & Ioannes rogasset, Domine quis est? Respondit Iesus, ille cui panē intinctum porrexero.* Et Ecclesia ipso die Parasceues neque consecrat vinum, neq; pridie consecratum & reseruatum sumit, sed solum hostiam consecratam cum ablutione, hoc est, cum aqua, qua os abluitur: Ergo eodem modo licebit sumere panem cōsecratum cum alio non consecrato, vt illi in Gallia dicuntur facere.

Ioan. 13.

Ad primum respondeo cum eruditissimo (*a*) Iansenio, intinctum istum panem non fuisse Eucharistiam, quia illam omnes Apostoli iam sumpserant ante sermonem de proditore, iuxta sententiam Diui Augustini, cuius tamen locum ille non citat. Ad alterum dicimus, esse propriam illius diei cæremoniam, de cuius initio non constat, quam Ecclesia iustissimis quibusdam de causis vsurpauit, vt videre licet apud probatos Auctores (*b*) Innocentium Primum (*c*) Rabanum, (*d*) Waldensem & Iuniores & propterea non posse in exemplum trahi, cum eædem causæ in hoc casu non militent.

a In Concor. Euangelica, c. 133. §. Respondit Iesus

b In Epist. ad Decent. Eugubin. Episc. cap. 4.

c lib 2. de instit Cler. c 3.

d tom. 2. de sacr. c. 88. & 89.

Dices 2. Quotidie in ablutione calicis vinum non consecratum miscetur consecrato,

erato, quod in interiore calicis ſuperficie poſt Dominici ſanguinis ſumptionem relinquitur, & ſi reperiantur quædam reliquiæ Dominici corporis, recte illæ cum vino ablutionis ſumuntur: videtur ergo tolerari poſſe modus ille miniſtrãdi, quo conſecratum inuoluunt non conſecrato.

RE. Aliud eſſe aſſumere voluntarie aliquid loco cæremoniæ, aliud permittere aliquid, quod vitari non poteſt: hoc enim poſterius omni culpa caret, illud fieri non poteſt ſine graui cauſa, eaque per Superiorem cognita.

QVÆSTIO XXXIII.

Quid ſit de illorum, qui oblongiori forcipe vel aurea vel argentea, vel ſimili, Euchariſtiam tenent, & ſic ægro porrigunt?

Quæſtionis explicatio.

ETſi exiguum admodum præſidium cõtra contagionis periculũ ſit, ſi quis ab ęgro diſtet ad vnam vlnam vel duas, cuius longitudinis ad ſummum forcipes ſolent eſſe, nihilominus dicuntur reperiri, qui ad huiuſmodi remedia contra contagionem

nem recurrunt: Quæritur idcirco, quid de illo censendum sit?

Responsio.

Neque hic modus est licitus. Prohibet illum tacite Illustrissimus simul & Religiosissimus Cardinalis Borromæus: *Cauet enim ne sacerdos, etiam pestis vitandæ causa, quã minimum, qui nouus sit, in administratione sacramentorum, sed maxime Eucharistiæ ritum inducat, neue instrumentum, aliudue quid simile, pro digitis adhibeat.* Et probatur eodem quo supra argumento: quia est contra Ecclesiæ cõsuetudinem, quæ nunquam hunc morem in vsu habuit. Accedit, fieri irreuerentiam sacramento: nam sacerdos exponit illud periculo casus vel decussionis in terram, vel etiã iniuriosæ fractionis: neq; enim hostia tenuis potest moraliter loquẽdo teneri forcipe siue aurea siue argentea sine periculo fractionis, nec ita certo & tuto poni in ore ægrotantis, præsertim pestiferi: tum quia peste infectus fere inquietus est, nec caput absque tremore & motu retinere potest; tum quia ipse sacerdos, qui sine instrumento oblongiori non audet ministrare sacramentum, timore correptꝰ ministrat, neque satis est præsenti animo, qui tamen requiritur ad hoc, vt sacra hostia

a *Concil. 3. Mediolan p. 2. §. Cautio in sacerdote ministrante, v. At vero.*

stia in ore sumentis recte collocetur, maxime cum experientia doceat, etiam extra casum pestis in ordinaria sacramentorum administratione, quæ fit in Ecclesia, sanis aliquando contingere, vt Eucharistia non satis apte in ore sumentium collocetur; propter quæ pericula Ecclesia, vt videre licet apud antiquos Patres & Doctores relatos apud (*a*) Gratianum, grauissimas pœnas constituit contra eos, quorum negligentia aliquid de venerabili hoc sacramẽto frangeretur, vel in terram decideret. *Calicis aut panis nostri*, inquit (*b*) Tertullianus, *aliquid decuti in terrã anxie patimur*. Et (*c*) Origenes: *Nostis, qui diuinis mysteriis interesse consueuistis, quomodo, cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione seruatis, ne ex eo paruum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid delabatur, reos enim vos creditis, & recte creditis.*

a *De consecr. dist. 2. ca. Si per negligentiam.*

b *Lib. de corona militis, c. 3.*

c *Homil 13. in Exodum.*

Dices, Non est de sacramenti essentia, vt hoc sacramentum digitis sacerdotis ministretur: poterit ergo minister alio instrumento vti, ad illud porrigendum ægrotanti, maxime in periculo contagionis

R. Si non est de essentia sacramenti, esse de necessitate præcepti, quod sufficienter conuincit irreuerentiam, quam sacramen-

to inferri diximus,& scandalum proximorũ, q̃ moraliter hoc pacto ministrando euenire necessum est. Et si peste grassante, & deficientibus Sacerdotibus, ad euitandum contagionis periculum,aliquis extraneus modus ministrandi concedi deberet, hic non videretur concedendus, propter rationes & pericula iam enumerata.

QVÆSTIO XXXIV.

Quid sit de illorum, qui spatulæ oblongiori Eucharistiam infigunt, & in os peste infecti immittunt?

Quæstionis explicatio.

ET hic modus ministrandi à quibusdam vsurpari dicitur, sed stulte simul & inepte. Stulte, quia (vt statim diximus) ex illo nihil, vel parum admodum prę̃sidii contra contagionem expectari potest. Impie, quia manifestam infert iniuriam huic sacramento. Quæritur idcirco, quid de hac ratione ministrandi censendum sit?

Responsio.

NEque hic modus est licitus, sed reprobandus

bandus, propter causas superioribus quæstionibus enumeratas.

Primum enim sacerdos hoc pacto contra morem Ecclesiæ vsurpat extraneum instrumentum.

Deinde se exponit periculo sacrilegii.

Postremo scandalum spectantibus affert, tum propter insuetudinem, tum quia prodit exiguum vel nullum erga suas oues amorem, vt qui ad vitandum corporale periculum ad tam extranea & sacramento iniurioſa remedia confugit.

Dices. Fieri potest, vt secreto & nemine conscio ministretur hoc sacramentum, neque vllum sit periculum casus vel excussionis sacramẽti de spatula, quia illi fixè inhæret: neque vlla fiat sacramento irreuerentia, quia ministrans & recipiens viri sunt prudentes & timorati: poterit ergo secreto saltem hic modus ministrari.

℟. Ista speculatiue considerando videri vera: verum practice loquendo, nullam habere veri similitudinem: certum enim est moraliter aliquod horum incommodorum, quę superius annotauimus, ordinarie superuenturum.

QVÆSTIO XXXV.

Quid ſit de illorum, qui digitis chyrotheca, vel ſimili aliqua re tectis, hoc Sacramentum miſtrant?

Quæſtionis explicatio.

VIdetur & hic modus miniſtrandi in Italia à quibuſdam ſacerdotibus ad vitandum contagium vſurpatus: nam & illum (*a*) Illuſtriſſimus Borromæus damnaſſe & prohibuiſſe videtur, cum dixit: *Neue inſtrumentum, aliudue quid ſimile ad miniſtrationem Euchariſtiæ pro digitis, vel adeo in iis ipſis adhibeat*: Vetat enim (vt videtur) ne digiti, quibus ſacramentum hoc contrectatur, vlla re, ſiue chyrotheca, ſiue alia ſimili ſint cooperti: vult ergo digitis nudis teneri Euchariſtiam, & ſic in ore ſumentis deponi. Huius occaſione quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi dicendum ſit?

(*a*) *Borrom. de cura peſt. ca. 15. numer. 2.*

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus, propter rationes ſtatim allegatas. Adde, quod ſtultum & parum cautum videtur, aſſumi mediũ

medium ad fugiẽdam contagionem: nam si contactus vel labiorum, vel linguæ, vel saliuæ peste infecti timeatur per digitos ministrantis discoopertos, potest & idem timeri per eosdem quocunque instrumento tectos, præsertim cum hoc modo ministrans non minus vicinus sit ægro ad cõcipiendam tum tactu tum aliis sensibus contagionem, quàm si ordinario modo ministraret.

Dices. Episcopus ornans se vestibus sacris ad diuinum officium peragẽdum, post indutam dalmaticam, iuxta ritum Apostolorum, vt dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis: ergo poterunt & sacerdotes vti illis ad sacramenta ministranda.

a *Durand. de diuin. officiis lib. 3. cap. 12.*

℟. Episcopum ex antiquissimo Ecclesiæ more, propter significationem mysticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia sacramenta conficit: vnde male illud ad iustificandum hunc modum ministrandi hoc sacramentum assumitur.

QVÆSTIO XXXV.

Quid ſit de illorum, qui digitis chyrotheca, vel ſimili aliqua re tectis, hoc Sacramentum miſtrant?

Quæſtionis explicatio.

VIdetur & hic modus miniſtrandi in Italia à quibuſdam ſacerdotibus ad vitandum contagium vſurpatus: nam & illum (*a*) Illuſtriſſimus Borromæus damnaſſe & prohibuiſſe videtur, cum dixit: *Neue inſtrumentum, aliudue quid ſimile ad miniſtrationem Euchariſtiæ pro digitis, vel adeo in iis ipſis adhibeat*: Vetat enim (vt videtur) ne digiti, quibus ſacramentum hoc contrectatur, vlla re, ſiue chyrotheca, ſiue alia ſimili ſint cooperti: vult ergo digitis nudis teneri Euchariſtiam, & ſic in ore ſumentis deponi. Huius occaſione quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi dicendum ſit?

(*a*) *Borrom. de cura peſt. ca. 5. numer. 2.*

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus, propter rationes ſtatim allegatas. Adde, quod ſtultum & parum cautum videtur, aſſumi mediũ

medium ad fugiẽdam contagionem: nam ſi contactus vel labiorum, vel linguæ, vel ſaliuæ peſte infecti timeatur per digitos miniſtrantis diſcoopertos, poteſt & idem timeri per eoſdem quocunque inſtrumento tectos, præſertim cum hoc modo miniſtrans non minus vicinus ſit ægro ad cõcipiendam tum tactu tum aliis ſenſibus contagionem, quàm ſi ordinario modo miniſtraret.

Dices. Epiſcopus ornans ſe veſtibus ſacris ad diuinum officium peragẽdum, poſt indutam dalmaticam, iuxta ritum Apoſtolorum, vt dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis: ergo poterunt & ſacerdotes vti illis ad ſacramenta miniſtranda.

(*a*) *Duran. de diuin. offic. lib. 3. cap. 12*

R. Epiſcopum ex antiquiſſimo Eccleſiæ more, propter ſignificationem myſticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia ſacramenta conficit: vnde male illud ad iuſtificandum hunc modum miniſtrandi hoc ſacramentum aſſumitur.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXV.

Quid ſit de illorum, qui digitis chyrotheca, vel ſimili aliqua re tectis, hoc Sacramentum miſtrant?

Quæſtionis explicatio.

VIdetur & hic modus miniſtrandi in Italia à quibuſdam ſacerdotibus ad vitandum contagium vſurpatus: nam & illum (*a*) Illuſtriſſimus Borromæus damnaſſe & prohibuiſſe videtur, cum dixit: *Neue inſtrumentum, aliudue quid ſimile ad miniſtrationem Euchariſtiæ pro digitis, vel adeo in iis ipſis adhibeat*: Vetat enim (vt videtur) ne digiti, quibus ſacramentum hoc contrectatur, vlla re, ſiue chyrotheca, ſiue alia ſimili ſint cooperti: vult ergo digitis nudis teneri Euchariſtiam, & ſic in ore ſumentis deponi. Huius occaſione quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi dicendum ſit?

(*a*) *Borrom. de cura peſt. ca. 15. numer. 2.*

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus, propter rationes ſtatim allegatas. Adde, quod ſtultum & parum cautum videtur, aſſumi mediũ

medium ad fugiẽdam contagionem: nam ſi contactus vel labiorum, vel linguæ, vel ſaliuæ peſte infecti timeatur per digitos miniſtrantis diſcoopertos, poteſt & idem timeri per eoſdem quocunque inſtrumento tectos, præſertim cum hoc modo miniſtrans non minus vicinus ſit ægro ad cõcipiendam tum tactu tum aliis ſenſibus contagionem, quàm ſi ordinario modo miniſtraret.

Dices. Epiſcopus ornans ſe veſtibus ſacris ad diuinum officium peragẽdum, poſt indutam dalmaticam, iuxta ritum Apoſtolorum, vt dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis: ergo poterunt & ſacerdotes vti illis ad ſacramenta miniſtranda.

(*a*) *Durand. de diuin. officiis lib. 3. cap. 12.*

R. Epiſcopum ex antiquiſſimo Eccleſiæ more, propter ſignificationem myſticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia ſacramenta conficit: vnde male illud ad iuſtificandum hunc modum miniſtrandi hoc ſacramentum aſſumitur.

QVÆSTIO XXXV.

Quid ſit de illorum, qui digitis chyrotheca, vel ſimili aliqua re tectis, hoc Sacramentum miſtrant?

Quæſtionis explicatio.

VIdetur & hic modus miniſtrandi in Italia à quibuſdam ſacerdotibus ad vitandum contagium vſurpatus: nam & illum (*a*) Illuſtriſſimus Borromæus damnaſſe & prohibuiſſe videtur, cum dixit: *Neue inſtrumentum, aliudue quid ſimile ad miniſtrationem Euchariſtiæ pro digitis, vel adeo in iis ipſis adhibeat*: Vetat enim (vt videtur) ne digiti, quibus ſacramentum hoc contrectatur, vlla re, ſiue chyrotheca, ſiue alia ſimili ſint cooperti: vult ergo digitis nudis teneri Euchariſtiam, & ſic in ore ſumentis deponi. Huius occaſione quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi dicendum ſit?

(*a*) *Borrom. de cura peſt. ca. 15. numer. 2.*

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus, propter rationes ſtatim allegatas. Adde, quod ſtultum & parum cautum videtur, aſſumi mediũ

medium ad fugiẽdam contagionem: nam si contactus vel labiorum, vel linguæ, vel saliuæ peste infecti timeatur per digitos ministrantis discoopertos, potest & idem timeri per eosdem quocunque instrumento tectos, præsertim cum hoc modo ministrans non minus vicinus sit ægro ad cõcipiendam tum tactu tum aliis sensibus contagionem, quàm si ordinario modo ministraret.

Dices. Episcopus ornans se vestibus sacris ad diuinum officium peragẽdum, post indutam dalmaticam, iuxta ritum Apostolorum, vt dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis: ergo poterunt & sacerdotes vti illis ad sacramenta ministranda.

a *Durand. de diuin. officio lib. 3. cap. 12.*

℟. Episcopum ex antiquissimo Ecclesiæ more, propter significationem mysticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia sacramenta conficit: vnde male illud ad iustificandum hunc modum ministrandi hoc sacramentum assumitur.

to inferri diximus,& scandalum proximorũ, q̃ moraliter hoc pacto ministrando euenire necessum est. Et si peste grassante, & deficientibus Sacerdotibus, ad euitandum contagionis periculum,aliquis extraneus modus ministrandi concedi deberet, hic non videretur concedendus, propter rationes & pericula iam enumerata.

QVÆSTIO XXXIV.

Quid sit de illorum, qui spatulæ oblongiori Eucharistiam infigunt, & in os peste infecti immittunt?

Quæstionis explicatio.

ET hic modus ministrandi à quibusdam vsurpari dicitur, sed stulte simul & inepte. Stulte, quia (vt statim diximus) ex illo nihil, vel parum admodum præsidii contra contagionem expectari potest. Impie, quia manifestam infert iniuriam huic sacramento. Quæritur idcirco, quid de hac ratione ministrandi censendum sit?

Responsio.

NEque hic modus est licitus, sed reprobandus

bandus, propter causas superioribus quæstionibus enumeratas.

Primum enim sacerdos hoc pacto contra morem Ecclesiæ vsurpat extraneum instrumentum.

Deinde se exponit periculo sacrilegii.

Postremo scandalum spectantibus adfert, tum propter insuetudinem, tum quia prodit exiguum vel nullum erga suas oues amorem, vt qui ad vitandum corporale periculum ad tam extranea & sacramento iniurioſa remedia confugit.

Dices. Fieri potest, vt secreto & nemine conscio ministretur hoc sacramentum, neque vllum sit periculum casus vel excussionis sacramẽti de spatula, quia illi fixè inhæret: neque vlla fiat sacramento irreuerentia, quia ministrans & recipiens viri sunt prudentes & timorati: poterit ergo secreto saltem hic modus ministrari.

℟. Ista speculatiue considerando videri vera: verum practice loquendo, nullam habere veri similitudinem: certum enim est moraliter aliquod horum incommodorum, quę superius annotauimus, ordinarie superuenturum.

medium ad fugiẽdam contagionem: nam ſi contactus vel labiorum, vel linguæ, vel ſaliuæ peſte infecti timeatur per digitos miniſtrantis diſcoopertos, poteſt & idem timeri per eoſdem quocunque inſtrumento tectos, præſertim cum hoc modo miniſtrans non minus vicinus ſit ægro ad cõcipiendam tum tactu tum aliis ſenſibus contagionem, quàm ſi ordinario modo miniſtraret.

Dices. Epiſcopus ornans ſe veſtibus ſacris ad diuinum officium peragẽdum, poſt indutam dalmaticam, iuxta ritum Apoſtolorum, vt dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis: ergo poterunt & ſacerdotes vti illis ad ſacramenta miniſtranda.

(*a*) *Durand. de diuin. offic. lib. 3. cap. 1.*

R. Epiſcopum ex antiquiſſimo Eccleſiæ more, propter ſignificationem myſticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia ſacramenta conficit: vnde male illud ad iuſtificandum hunc modum miniſtrandi hoc ſacramentum aſſumitur.

QVÆSTIO XXXVI.

Quid ſit de illorum, qui dant ſanis Euchariſtiam aſſeruandam, vt, ſi peſte corripiantur, illam ſumant?

Quæſtionis explicatio.

CAsvs eſt talis: Timent ſubditi, ne paſtore peſte infecto vel mortuo nõ ſit alius, qui Euchariſtiam illis miniſtret; Itaque petunt à paſtore aliquas hoſtias ſibi dari, quas in neceſſitate ſumant, vt dicuntur feciſſe Religioſæ in quodã clauſtro, quæ à Confeſſario peſte correpto petierunt conſecrari plures hoſtias, quas in ſacra pixide ſeruarunt, & poſtmodum peſte correptæ, inde ſibi ſumpſerunt & miniſtrarunt: quid de hoc modo agendi cenſendum?

Reſponſio.

NEque hic modus eſt licitus, peccat enim multipliciter: Primo contra morem & conſuetudinem præſentis Eccleſiæ, quæ non ſolet dare Euchariſtiam, vt aſſeruetur in (*a*) priuatis & profanis ædibus. Deinde, quia committit laicis (*b*) & ſæcula-

a *Conc. Tol. 1. c. 14.*
b *c. Peruenit de conſecrat. diſt. 2.*

sæcularibus asseruandam Eucharistiam, quibus vel ipsa (*a*) vasa sacra contingere prohibitum est. Postremo, quia iniuriam facit sacramento, exponit enim illud multis abusibus etiam sacrilegis, vt videre licet in Conciliis (*b*) Toletano, (*c*) Cæsarauguſtano: & præsertim si statum huius temporis considéremus, quo passim malefici & sagę abutuntur sacramentis, & præsertim Eucharistia, ad sua maleficia patranda, vt apud Paulum (*d*) Grillandum & alios videre est.

a *Con. Rom. 2. sub Syluest. can. 9.*

b *Tol. 1. c. 14*

c *Cæsar. c. 3.*

d *Tract. de sacril. q. 3. n. 9.*

Dices. In primitiua Ecclesia in more positum fuit, vt priuati acceptam à sacerdote in Ecclesia Eucharistiam secum domum deferrent & seruarent, qua pro oportunitate & necessitate communicarent: Cuius consuetudinis testes sunt D. (*e*) Basilius: *In Alexandria & Egypto* (inquit) *vnusquisq; de populo habet communionem in domo sua acceptam à Sacerdote sacrificante & distribuente.* Et (*f*) Tertullianus: *Nesciet* (inquit) *maritus, quid secreto ante omnem cibum gustes, & si sciuerit, panem non illum esse credet, qui dicitur.*

e *Epistol ad Cæs. Patrit.*

f *Lib. 2. ad vxorem.*

R. Huiusmodi consuetudinem primitiuæ Ecclesiæ, sicut & alias quasdam, (de quibus ante diximus) aliquot sæculis toleratam fuisse, propter paucitatem &

Digitized by Google

raritatem Ecclesiarum & sacerdotum, nec non insignem pietatem Christianorum, q̃ ea religiosissime & sanctissime vtebantur, vt videre est apud D. Augustinum (*a*) Bedam (*b*) & alios: verum progressu temporis, crescente numero sacerdotum, refrigescente etiam pietate & religione Christianorum, prohibitũ fuisse alibi asseruari Eucharistiam, quam in templis idcirco consecratis, vt videre licet in Conciliis Toletano & Cæsaraugustano ante citatis. Itaque non ad illam antiquam consuetudinem respicere debemus: facies enim Ecclesiæ ab illo tempore plane immutata est, sed ad præsentem sacris Canonibus & modernis fidelium moribus attemperatam.

a *Serm. 156. de Tempore.*
b *Hist. Angl. lib. 4. ca. 24.*

QVÆSTIO XXXVII.

Quibus modis potissimum peccari solet in administratione sacramenti Eucharistiæ tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

COnsueta methodo mouetur hæc q̃stio, vt breuiter recenseam⁹ peccata, quæ frequentius accidere solent tempore pestis in consecratione & administratione sacra-

Digitized by Google

ſacramenti Euchariſtiæ, cui quæſtioni ſatisfiet, ſi ſummatim attingamus quæ hoc capite fuſius per quæſtiones plures diſtinximus.

Reſponſio.

PEccat primo, qui tempore peſtis regulariter non miniſtrat hoc ſacramentum etiam cum periculo vitæ.

2. Sacerdos religioſus qui abſente ſiue iuſte ſiue iniuſte paſtore, rogatus ab ægro, non vult illi miniſtrare, & eſt mortale contra charitatem proximi.

3. Similiter Diaconus, qui abſente paſtore, vt ante dictum eſt, rogatus recuſat miniſtrare.

4. Paſtor qui non omnibus, ſed tantum quibuſdam miniſtrat, cum tamē morali diligentia adhibita, pluribus miniſtrare poſſet, & eſt mortale contra iuſtitiam & charitatem.

5. Qui non miniſtrat amentibus & in furorem actis, ſi alias ſint bene diſpoſiti, & nullum ſubeſt periculum irreuerentiæ ſacramenti.

6. Qui non miniſtrat non valentibus petere præ magnitudine morbi, vel alias, ſi alioqui ſint bene diſpoſiti.

7. Qui non miniſtrant pueris peſte in-

fectis, si ante conceptam pestem cœperant confiteri & communicare.

8. Qui non ministrant suspectis de peccato mortali, etiam violenter, si ægri peccatum negent, & sacramentum sibi dari petant.

9. Et qui publice negat iis, quos per cõfessionem scit in peccato mortali versari.

10. Et qui negat publicis vsurariis, meretricibus, concubinariis, si signa contritionis exhibeant.

11. Contra, qui ministrat iis, quos probabiliter scit passuros vomitũ, vel quos propter linguæ tumorem, vel ariditatem & siccitatem, vel difficiliorem respirationem, vel nimis frequentem sternutationem, tussim, singultum, vel cruoris excreationem, vel aliam similem passionem scit non posse species sacramentales dimittere in stomachum. Et qui huiusmodi ægris defert Eucharistiam ad deosculandum.

12. Et qui non ministrat de peste suspectis, rite dispositis.

13. Et qui sibi ipsi peste infecto non ministrat, si non est alius sacerdos, qui illi dispensat.

14. Qui vt ministret hoc sacramentum consecrat speciem panis extra sacrificium missæ.

15 Simi-

15. Similiter qui vt miniſtret non habens ſpeciem panis conſecrat tantum ſpeciem vini.

16. Et qui in miſſa conſecrat vtramque ſpeciem, ſed miniſtrat ægro ſpeciem vini.

17. Sic & ille qui vtramq; ſpeciem conſecrat, ſed alteram in pane fermentato.

18. Similiter ille qui celebrat non ieiunus, vt ægro ſacramẽtum miniſtrare poſſit.

19. Qui à longe poſitus, non habens hoſtiam, conſecrat illam, quam æger in manibus habet.

20. Qui in tam multas partes hoſtiam populo diſtribuendam diuidit, vt, moraliter loquendo, non poſſit diſtribui ſine irreuerentia ſacramenti, & ſcandalo populi.

21. Et ille qui non habens hoſtiam conſecratam porrigit non conſecratam.

22. Similiter qui non audens accedere peſte infectum propter periculum contagionis à longe poſitus ꝓponit ægris ex mẽſa ad hoc compoſita ſumendam.

23. Et qui proponit ægris ſumendam ex ſcutellis.

24. Nec non ille qui pani vſuali & communi inuolutum miniſtrat.

25. Et ille qui oblongiori forcipe Euchariſtiam tenet, & ſic ægro miniſtrat.

26. Et

26. Et ille qui ſpatulæ oblongiori Euchariſtiam infigit, & ſic in os peſte infecti immittit.

27. Pariter & ille, qui dat ſanis Euchariſtiam domi aſſeruandam, vt ſi peſte corripiantur illam ſumant.

Dices: Quale peccatum non ſeruare ritus eccleſiæ conſuetos in minſtranda peſte infectis vel de ea ſuſpectis, Euchariſtia?

℟. Eſt mortale contra virtutem religionis, vt ante ex Turrecremata, & Iacobo de Graffiis annotauimus.

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

DE NECESSITATE ET MODO *miniſtrandi ſacramentum Extremæ Vnctionis tempore peſtis.*

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores adminiſtrare ſacramentum Extremæ Vnctionis tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

SI quidam (*a*) dubitarunt, an miniſtranda ſint præcedentia ſacramenta tempore peſtis, nil mirum, ſi & de hoc dubitarint, cum non ſit tantæ ac illa neceſſitatis: Quæritur ergo, vtrum paſtores teneantur miniſtrare hoc ſacramentum tempore peſtis?

a *Armilla verb. Epiſcopus. num. 8. Abulen. q. 306. in c. 22. Matth.*

Reſponſio.

TEnentur, quia ex officio (*b*) obligantur procurare ſalutem populi ſui mediis ordinariis à Chriſto inſtitutis, idque non ſolum tempore ſalubri, ſed & contagioſo & peſti-

b *Gabr. Biel. ſerm. Dominica. 4. poſt Penthec. In 4. de fuga peſt. concl. 4. color. 2. Eck. hom. vlt. Domin. 2. poſt Paſcha. Eſpenc. in Epiſtolas ad Timoth. lib. 3. digreſſ. c. 19. Zuar. tom. 4. in 3. D. Thom. diſp. 44 ſect. 3.*

Digitized by Google

pestifero, vt ante ostendimus. Sed vnum ex his est Extrema Vnctio: sacramẽta enim secundum omnes sunt ordinaria media, quibus pastores, tum superiores, tum inferiores procurant salutem tum ipsius ecclesiæ simul, tum singulorum membrorum seorsim. Confirmatur primo, quia alias tempore pestis populus esset destitutus ministris, qui ex obligatione tenerentur hoc sacramentum ministrare, quod videtur absurdum, & contra communione bonum. Confirmatur secundo, quia frequens est, vt peste infecti propter amentiam & alia symptomata, in quæ vi morbi incidunt, non possint recipere aliud sacramentum, ergo tenebuntur pastores istud illis ministrare, cuius virtute de attritis fiant contriti & saluentur, vt notauit (*d*) Paludanus, & post illum recentiores.

(*d*) *Palud. in 4. dist. 23. q. 3. concl. 4. & Bellarm. lib. de extr. Vnc. c. 5. in fin. & Henriq. lib. 3 Summ. c. 10. lit. Littera f.*

Dices: Pastores non tenentur subditis ad ministrandum omnia, quę eis vtilia sunt ad salutem, sed tantum necessaria; alioquin intolerabile esset onus pastorum: Hoc autem sacramentum non est ad salutem necessarium.

Rſ. Falsum esse antecedens ita vniuersè sumptum: Esto enim, non teneri pastores ex præcepto & obligatione rigorosa omnia media vtilia ad subditorũ arbitrium ministrare,

ſtrare, quod poſſet cenſeri onus graue & intolerabile, (a) tamen falſum eſt ſolum teneri ad neceſſaria miniſtranda; quia id cederet in magnum detrimẽtum fidelium, & eſſet contra debitũ paſtorum munus: Quare tenentur eis miniſtrare remedia, ſi non omnia, certe ordinaria, quæ Chriſtus omnibus fidelibus reliquit, & quæ ſunt in ordinario vſu eccleſiæ, quando oportuno tempore, & ſecundum rectam rationem petuntur: Et bene notarunt parochiale (b) Leodienſe & (c) Remenſe, non euadere peccatum mortale illos, qui negligentes ſunt in huius ſacramenti adminiſtratione. Adde nec illos, qui ſubditis illud ſibi miniſtrari petentibus recuſant, vt plures eruditi & pii viri moderni ſentiunt.

a *Adrian. q. 5. de Confeſſ. dub. 8. Soto diſt. 18. q. 4. ar. 2. Nauar. c. conſider. de pœnit. diſt. 6. num. 152.*

b *Paroch. Leod. pa. 135. §. An ſit hoc ſacramẽtum neceſſitatis.*

c *f. 50. pag. 2.*

QVÆSTIO II.

An etiam cum periculo vitæ?

Quæſtionis explicatio.

TEneri paſtores miniſtrare ſacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, cum periculo vitæ, ante iuxta plurium Theologorum ſententiam aſſeruimus: Modo quærimus, an idem dicendum veniat de ſacramento Extremæ Vnctionis?

Reſponſio.

Responsio.

Dico primo: Si pastores in ministratione huius sacramenti timent periculũ contagionis, tenentur remedia moraliter possibilia adhibere, vt possint hoc sacramentum quantum fieri potest, tuto ministrare, vt colligitur ex Doctoribus priori quæstione citatis. Et probatur, quia hoc sacramentum tempore contagionis est maxime vtile fidelibus, & per se spectat ad ministerium & obligationem pastorum, igitur debent allaborare, ne cogãtur suos subditos illo priuare, remouendo omnia, quæ possint illius administrationem impedire, comparando res præseruatiuas & communia remedia contra contagionem. Et confirmatur, quia pastores tenentur pluris facere magnum bonum spirituale suorum subditorum, exiguâ pecuniâ, quam pro emendis huiusmodi præseruatiuis insumere deberent, vt patet ex debito & ordine charitatis.

Dico secundo: Si adhibitis huiusmodi remediis possint ministrare hoc sacramentum sine magno periculo, tenebũtur illud ministrare, & periculũ saltem paruum adire: quia superioribus quæstionibus ostendimus pastores teneri ministrare hoc sacramentum, sicut & reliqua, non tantum ex charita-

charitate, ſed ex iuſtitia: Ergo hæc obligatio aſtringit paſtores etiam cum periculo aliquo contagionis: & confirmatur, quia (vt ante diximus) Dux vel miles in temporali militia, ſæpe obligatur exponere vitam ſuam corporalem maioribus periculis propter aliquam temporalem commoditatem, ergo & paſtores eo tempore, quo ſpirituale bellum contra ſubditos ſuos exercetur, tenebuntur ſe exponere ſaltem aliquali periculo vitę corporalis, miniſtrando eis ſacramentum extremę Vnctionis, quod oportuniſſimum eſt ad vincendas illius temporis tentationes, & ad perfecte diſponendam animam ad beatitudinis conſecutionem.

Dico poſtremo: Si adhibitis remediis iudicio Catholicorum, & proborum Medicorum reſtet adhuc morale, & quaſi certum contagionis periculum, non tenentur paſtores ordinarie illud miniſtrare, & periculo ſe exponere, quia hoc ſacramentum non eſt medium neceſſarium ex diuino præcepto, ſicut alia, quibus niſi obex ponatur, ſufficienter ſubuenitur ſaluti ſubditorum.

Dixi (*ordinarie*) quia frequenter fit, vt ſubditi non poſſint alia ſacramenta ſuſcipere, vt obiter ſuperiore quæſtione diximus,

mus, quibus casibus tenebuntur pastores, etiam cũ certo periculo vitæ hoc ministrare, ne sine sacramento decedant, & pereant, qui alias saluarentur.

Dices: Quæ remedia ad vitandam contagionẽ in ministratione huius sacramenti imprimis sunt adhibenda.

℟. Præter communia, de quibus in superioribus diximus, imprimis (a) expediet anticipare collationem huius sacramenti, ministrando illud initio ægritudinis, antequam contagio vires acceperit, quia cum pestis sit per se læthalis, & alias adeo noxia, non oportet aliquẽ gradum eius expectare, sicuti fieri debet in aliis pluribus generibus morborum; sed statim à principio impendi potest. Deinde expediet vt peste infecti initio morbi constituantur in loco puro & libero sine vestibus, quoad fieri poterit & honestas permittet. Postremo vt pastor virgula aliqua, argentea vel alia oblongiori vtatur ad vngendum à distantiori loco, vt infra explicabimus.

(a) *Maior in 4. dist. 23. Gab. Biel. Breuert sup. Henric. lib. 3. sum. c. 12. n. 1. Petr. de Ledesm. in sum ma, c. 6. concluſ. 3. Borrom. sup.*

Dices: Quid si istis & similibus remediis adhibitis & tentatis, remanet aliquod periculum contagionis, tenebitur pastor se illi exponere, etiamsi ante ministrauerit sacramentum Pœnitentiæ & Eucharistiæ?

℟. Tenebitur, si iudicio medicorum & exper-

expertorum non sit morale (a) periculum, quia experientia teste, periculum illud frequentius ex nimio timore, quam ex re ipsa nascitur.

a *Gabr. Biel. sup. Borrom. de cura pestilentia, c. 13. n. 2. Zuar. sup.*

QVÆSTIO III.

An teneantur etiam ministrare tempore interdicti?

Quæstionis explicatio.

DE (b) iure non licet tempore interdicti generalis ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis, ne ipsis quidem clericis & religiosis, qui habitant in loco interdicto, etiamsi nō sint interdicti, secundum (c) Canonistas: Huius occasione quæritur, an pastores excusentur tempore pestis, an vero possint & debeant illo non obstante hoc sacramentum ministrare?

b *c. Respōsio de sent. excō. & ibi Panor.*

c *Ioan. And. & Chalder.*

Responsio.

EXcusantur; nisi peste infecti non possint aliud sacramentum recipere. Primum patet ex verbis (d) Innocentii Tertii: *per generale interdictum* (inquit) *denegatur omnibus tam vnctio, quam Ecclesiastica sepultura.* Alterum probatur, quia ideo in articulo mortis conceditur (e) tempore interdicti ministrari sacramentum Eucharistiæ & Pœnitentiæ, quia

d *c. Quod in te, de sentent. excom.*

e *alma Mater, §. Quia vero.*

quia sunt ad salutem necessaria, & in tali tempore præcepta: Sed in casu prædicto Extrema Vnctio secundum (a) Paludanum necessaria est necessitate præcepti; sicuti dicimus morientem, si nullũ aliud posset recipere sacramentũ, teneri confiteri per interpretem, vbi alias non teneretur, ne exponat animam suam periculo damnationis æternæ: Confirmatur, quia credendum est ecclesiam cõcedere id, quod quisque pius concederet eo casu, ne forte moriens damnaretur. Et hæc epikeia, qua vti licet, quando non est commodus recursus ad Superiorem, & probabiliter creditur, ita eum vel legem velle, licet sit aliqua formido de oppositio, vt communiter docent (b) Theologi.

a Palud. in 4. dist. 23. q. 1 ar. 3. concl. 3. n. 24. & alij supr. citati.

Dices: Non poterit ministrari illo tempore absque scandalo: ergo præstabit abstinere.

b Caiet. 1. 2. q. 76. art. 7. Soto lib. de iust. & iure, q. 6. art. 3. Ant. p. 1. tit. 17. §. 20. Syluest. verb. Papa q. 16.

R. Satisfiet scandalo, si quod tempore illo generari possit, publice populum admonendo id licere propter necessitatem spiritualem ipsius ægroti, qui verisimiliter sine sacramentis decedens damnaretur.

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

An etiam teneantur sacrificium missæ cœptum deserere, vt peste infectis hoc sacramentum ministrent?

Quæstionis explicatio.

CLari (*a*) iuris est, sacerdotem ingressum ad celebranda missarum solemnia non debere recedere, nisi finierit, & eum qui præsumit aliter facere, suspēdi ab officio missæ: Huius occasione quæritur, an pastor vocatus ad peste infectum iam animam agentem, teneatur dimittere sacrificium missę, quod celebrare incœpit, vt illi hoc sacramentum ministret, an vero à ministratione excusetur.

a *c.nullus. De consecra. dist.1.*

Responsio.

EXcusatur, si antea ægro sacramentum pœnitentiæ & Eucharistię ministrauit; secus si propter illius indispositionem, non potuit ministrare: Ratio prioris partis est, quia cum istud sacramentum in illo, qui confessus fuit, & viaticum digne sumpsit, non sit tantæ necessitatis, habenda est ratio SS. Missæ mysterii, quod dimitti non potest (vt Nauarrus (*b*) dicit) quin præbeatur interessentibus causa distractionis à debita illius attentione & imaginatione

b *de orat. & horis canon. c.16.n.55.*

rerum ſuperfluarum & ſimilium. Ratio alterius eſt, quia illo caſu peſte infectus eſt in extrema neceſſitate ſpirituali, quo caſu ſecundum (*a*) Canoniſtas tenetur paſtor dimittere ſacrum etiam poſt cõſecrationem ad ſacramentum Baptiſmi miniſtrandum, ſi infans ſit in periculo vitæ: & ſecundum Theologos adminiſtranda ſacramenta Pœnitentiæ & Euchariſtiæ: ergo etiam Extremæ Vnctionis, in caſu de quo nunc agimus, quia eadem ratio hic & ibi militat.

(*a*) *Adde Nullus Epiſcop. de conſ. diſt. 1. & ſpeciatim ibi gloſſ.*

Dices: Quid ſi ſacerdos vngens infirmum, peſtem concipiat, nec poſſit ſacrum cœptum perficere, quid illo caſu agendum erit?

℟. Si non peruenerit ad conſecrationem, relinquetur ſacrificium, quia tunc nullus eſt defectus ſubſtãtialis, qui debeat ſuppleri, nec manebit idcirco ſacrificium imperfectum, quia necdum erat ſubſtantialiter inchoatum; omnia enim quæ conſecrationem præcedunt, ſunt accidentalia ad ipſum ſacrificium: ſi vero ad illã peruenerit, & conſecrarit, debet ſacrificium per alium perfici, ne (*b*) maneat imperfectum.

(*b*) *Nihil, 7. q. 1.*

Dices 2. Si conſecrauit tantum vnam ſpeciem, quid faciet ſuperueniẽs perfectus ſacrificium?

Reſpon-

Respondet(a) Innocentius debere vtrãque speciem adhuc consecrare, & postea simul consumere cum alia hostia per alium sacerdotem consecrata, qui in hoc fundari videtur, quod dubium esse existimat, an consecratio vnius speciei sine altera facta teneat: sed in hoc nulla est dubitandi ratio, vt superiore capite ostendimus. In eo igitur casu sufficit, vt alius sacerdos alteram tantum speciem consecret, & vtramque sumat: Quod apertè docet D.(b) Thomas, quamuis idem relinquat, opinionem Innocentii vti probabilem, sed hæc non sunt propriæ huius instituti.

a *Lib. 4. de mysteriis missæ.*

b *In 4. dist. 8. q. 4. art. 4.*

QVÆSTIO V.

An absente vel mortuo pastore teneantur & alij sacerdotes ministrare hoc sacramentum?

Quæstionis explicatio.

SVbinde (c) Deo iuste propter peccata populi irato pastores ante alios è medio pestilentia eripiuntur, vt in plerisque historiis legimus: Quæritur, an eo casu alii sacerdotes hoc sacramentum ministrare teneantur?

c *Annales Godefridi monachi. anno 1167. & aliorum.*

Responsio.

a *Gab. Biel. Zuares, Bremert. supr.*

TEnentur(a) plerisq; casibus, si non ex iustitia, certè ex charitate, quia frequenter vel huiusmodi peste infecti sunt in extrema necessitate, puta, si non sint capaces alterius sacramenti, vt iam diximus, vel sunt in graui, quia etiamsi ante confessi fuerint & communicarint, tamen instante morte vsqueadeo grauibus infidelitatis, desperationis, & similibus tentationibus oppressi sunt, vt nisi hoc sacramento confortentur & alleuientur timendum sit, ne infœliciter ex hac vita decedant: ergo illis saltem casibus, alii sacerdotes tenebuntur hoc sacramentum ministrare.

Dices: Tenebuntne illis casibus licentiam petere à Superioribus, vt hoc sacramentum ministrent? Ratio dubitandi est, quia ministratio sacramentorum proprie ad officium parochorum pertinet, quod nulli sacerdoti propria authoritate vsurpare licet.

R. Non requiri expressam licentiam, sed sufficere interpretatiuam aut præsumptam, quamuis (b) Zuares amplius dicat, non esse tunc tam interpretatiuam licentiam, quam excusationem ab obligatione, vel necessitate talis licentiæ.

b *Zuar. tom. 4. in 3. p. D. Thom. disp. 44. sect. 2. §. Addendum.*

QVÆ-

QVÆSTIO VI.

An etiam Religiosi teneantur hoc sacramentum ministrare?

Quæstionis explicatio.

SVperioribus capitibus diximus, Religiosos in casibus necessitatis teneri ministrare sacramentum Baptismi, Pœnitentiæ & Eucharistiæ: modò quærimus, an iisdem casibus teneantur quoque ministrare sacramentum extremæ vnctionis?

Responsio.

TEnentur iisdem casibus, si non ex iustita, certe ex charitate.

Dices. In (*a*) Clementinis prohibetur Religiosis ministrare hoc sacramentum etiam sub pæna Excommunicationis, non-solum ergo non tenentur, sed nec poterũt licite id facere.

Rr. Quidam concedunt Consequentiam, vt (*b*) Sylvester & (*c*) Caietanus: Alii probabilius (*d*) negant, quia Pontifex ibi non intendit aliquid prohibere de nouo Religiosis, sed solum censuram adiungere priori obligationi, & ideò non vetat eis dare extremam vnctionem iis casibus, quib.

a *c. Religiosi. de priuil. in Clementinis*

b *Sylvester verb. Excõmunicatio, 7. n. 14.*

c *ver. Excõmunicat. 74.*

d *Zuar. tom. 4 in 3. D. Th disp. 44. sect. 2. §. Quari hic potest.*

Digitized by Google

iure communi, vel quasi naturali tenentur, nec vult etiam sacramentorum administrationem concedere parochis in detrimentum infirmorum, sed solum ius eorum, & debitam subordinationem defendere, vt ex professo doceri solet in Tractatu de censuris ecclesiasticis.

QVÆSTIO VII.

An teneantur & ipsi Episcopi?

Quæstionis explicatio.

EPiscopos, Sacerdotes, deficientibus aliis teneri Pœnitentiam & Eucharistiam ministrare, iudubium est. Quæritur an similiter teneantur & istud?

Responsio.

TEnentur, quia & ipsi sunt pastores animarum, tenenturque proinde non solum ex charitate sed etiam ex iustitia earum curam habere per seipsos, si per alios sacerdotes inferiores, qui sunt eorum coadiutores, non possunt, quod plurimos sanctissimos Episcopos in simili casu fecisse legimus.

Borrom. de cur. past. c. 13. num. 3.

Dices, D. Iacobus vult induci & vocari Presbyteros non Episcopos: non solum ergo non tenebuntur Episcopi, imo nec poterunt

terunt licite ministrare.

Respondet Innocentius Primus his verbis. *Superfluum est, vt de Episcopo ambigatur, quid Presbyteris licere indubium est: nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedicere & vngere chrysmate sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrysma conficere.* Et nota, quod sub nomine chrysmatis oleum sanctum infirmorum comprehenditur, cuius benedictio ad Episcopum pertinet. a *Inno. I. ep. 2. ad Decen. capit. 8.*

QVÆSTIO VIII.

An absente Episcopo & reliquis Sacerdotibus indigenis liceat peste infecto aduocare aliunde Sacerdotem aliquem excommunicatum vel suspensum?

Quæstionis explicatio.

SVperioribus capitib⁹ ostendimus, licere propter aliorum sacramentorum necessitatē: cum autem istud sacramentū non sit ordinarie tantæ necessitatis merito quęri potest, an absentibus Sacerdotibus & ministris indigenis licebit peste infectis aliun-

aliunde etiam excommunicatum vel ſuſpenſum aduocare, qui hoc ſacramentum miniſtret?

Reſponſio.

Vide Zuar. in 3. D. Thō. de ſacr. diſp. 44. ſect. 2 §. Dubitari enim.

ALiqui putant licere, quia non eſt veriſimile, Eccleſiam hoc voluiſſe prohibere cum tanto periculo infirmorum. Alii putant non licere, quia videmus Eccleſiam non permittere ordinarie dare vel accipere hoc ſacramentum tempore interdicti, veriſimile ergo videri, non permittere adminiſtrationem excommunicato vel ſuſpenſo nominatim declarato, vel notorio Clerici percuſſore: Ratio eorum eſt, quia ſi excommunicatus ſit, priuatus eſt omnibus actibus iuriſdictionis & ordinis: ſi vero ſit ſuſpenſus, ſaltem caret vſu iuriſdictionis, & ideo non poteſt hoc miniſterium exercere. Verum vtraque ſententia conciliari poſſe videtur, diſtinctione iam aliquoties inſinuata: iam enim peſte laborans eſt in extrema neceſſitate, nec poteſt aliud ſacramentum accipere, vel non eſt. Si primum, non ſolum æger poterit, ſed etiam tenebitur aduocare, quia nō eſt veriſimile, Eccleſiam ad talem caſum extremæ neceſſitatis reſpicere quando aliquem excommunicat vel ſuſpendit. Si alterum, non poterit, quia licet

licet ægroti sint semper in aliqua necessitare spirituali, non tamen tanta, vt propter illam cessare debeat vigor ecclesiasticæ disciplinæ.

Dices: Quid si ipse pastor sit excommunicatus, poteritnè ipse ministrare, vel tenebitur alium si possit substituere?

R. Si alium potest substituere, tenetur; si non potest substituere, & propter instans mortis periculum Superiorem pro absolutione adire, ministrabit, vel non ministrabit iuxta distinctionem iam dictam.

Dices 2. Dare licentiam ministrandi sacramenta, est actus iurisdictionis secundū probabiliorem sententiam: ergo pastor excommunicatus non poterit alteri dare licentiam.

R. Verum est per se loquendo, tamen ex accidenti propter necessitatem infirmi, ne sine hoc sacramento moriatur, probabile est, posse id facere, quia tunc dare licentiam, non est tam agere quàm permittere, vt alter ministret, quādo necessitas cogit, cum non sit alius habens potestatem sine legitimo impedimento.

QVÆSTIO IX.

An liceat tandem aduocare Diaconum, Subdiaconum, Clericum vel etiam Laicum, si Sacerdos haberi non potest?

Quæstionis explicatio.

DVm pestis circumquaque longe & late grassatur, accidit subinde, vt nullus reperiatur sacerdos, qui sacramẽta ministrare velit, vt ante notauimus. Quæritur idcirco, an tali casu liceat aduocare aliquem sacerdote inferiorem, puta Diaconum, & sic consequenter?

Responsio.

NON licet, & est de fide: quia sacerdos est minister huius sacramẽti simpliciter necessarius, ita vt propter nullam causam vel defectum possit laicus, imo nec Subdiaconus aut Diaconus sacramentum hoc ministrare: Sic enim sine exceptione loquitur (a) D. Iacobus: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros.* Et confirmatur (b) Concilii Tridentini auctoritate, cum docet, *Episcopum vel Sacerdotem rite ordinatum, esse proprium minis. rum huius sacramenti*: Et Concilii

a *Iacob. 5.*

b *Sess. 14. c. 3.*

Concilii Florentini, cum dicit simpliciter, ministrum huius sacramenti esse sacerdotem nulla adhibita exceptione. Tandē confirmatur & explicatur ratione: nam in rebus supernaturalibus, quæ ex institutione pendent, non licet nobis ad regulā generalem addere exceptionem sine authoritate vel euidenti rationes hīc autem regula generalis Iacobi est, *vt ad vngendum infirmum inducatur Presbyter*. Et Concilia declarant, illum esse sacerdotem, quem simpliciter definiunt esse ministrum: nulla autem est auctoritas ad excipiēdum ab hac regula aliquem casum, nec etiam probabilis ratio, quia sacramētum hoc non est necessitatis. Et per se loquendo, magis necessarium est sacramētum Pœnitentiæ, quod nihilominus propter nullam necessitatem potest ab alio quàm à sacerdote ministrari.

Dices. Innocentius (*a*) Pontifex videtur facere exceptionem his verbis: *Non solum sacerdotibus, sed omnibus Christianis licet vti oleo, in sua aut suorum ne egritate vngendo*. Loquitur autem de sacramento extremæ vnctionis. Deinde exceptionem videntur facere exempla Sanctorum, etiam non sacerdotum: nā de discipulis S. Antonii, qui non erāt sacerdotes, scribit (*b*) Ruffinus, vnxisse infirmos. &c.

(*a*) *Epist. 11. ad Decem. c. 9.*

(*b*) *Lib. 2. hist. c. 4.*

R. Innocentium Pontificem loqui de vsu passiuo huius sacramenti, scilicet, licere omnibus fidelibus vti hoc oleo, vocando Presbyteros, qui se vel suos in necessitate vngant: Ita exposuit illum (*a*) Ruardus, & post illum (*b*) Iansenius. Ad exempla SS. dico primò: non esse certum, illos fuisse vsos oleo ab Episcopo consecrato. Secundò si vsi fuerunt, credendum est diuina inspiratione motos, assumpsisse materiam huius sacramenti, non ad conficiendum sacramentum, sed ad obtinendam curationem per preces & orationes, maxime cum id nõ sit intrinsece malum, nec constet esse prohibitum.

a *Art. 2. Lou.*
b *In 6. cap. Marci.*

QVÆSTIO X.

Vtrum Pastores teneantur omnibus peste infectis hoc sacramentum ministrare?

Quæstionis explicatio.

HActenus diximus, qui tenentur hoc sacramentum ministrare: nunc ordo nobis propositus postulat, vt sicut in aliis sacramentis secundo loco quæsiuimus, an omnibus ministranda venirent, & postea in particulari: de quibus alicui videri poterat non

tat non esse ministranda: Ita & hic quæramus primo generatim an hoc sacramentum omnibus sit ministrandum: Deinde speciatim, an iis, de quibus videri posset, non posse nec debere ministrari?

Responsio.

TEnentur regulariter omnibus ad illud recipiendum dispositis: quia pro(a)omnibus infirmis sine vlla acceptione personarum institutum est: Deinde omnes fideles ius habent ad sacramenta, quia vt ante diximus, *in Christo Iesu non est masculus neque fœmina, neque Iudæus, neque Græcus.* a *Iacob. 2.*

Dices: Receptis legitimè sacramentis Pœnitentiæ & Eucharistiæ peste infecti sunt in gratia: ergo saltem illis, qui hæc sacramenta ante receperunt, non est necessarium ministrare hoc sacramentum.

℟. Sicut alibi diximus, si articulus mortis superueniens excludat receptionem huius sacramenti, ita præsumi posse, sed si, vt communiter fieri solet, aliquod tempus interiacèat inter receptionem aliorum sacramentorum, secus longe esse: Quare & illis ministrari debebit hoc sacramentum, cum ea moderatione, quam ante præscripsimus.

QVÆSTIO XI.

An etiam illis, de quibus dubitatur, an sint peste infecti?

Quæstionis explicatio.

PEstis morbus est initio cognitu difficilis, *plures enim peste laborare deprehenduntur* exitialis, nec vrina, nec vix vlla aduersa valetudinis *signa apparent, sanique videntur*, & timor contagionis vsque adeo quorundam rectum iudicium euertit, vt sibi aliisque persuadeant, se peste infectos esse, cum plerumque tales non sint. Horum occasione, quid si dubiteur de aliquo, an sit peste infectus, poterit me illi ministrari hoc sacramentum?

a *lib. locorū communium.* a Valeriolus) *quibus neque pulsus*

Responsio.

SI probabile est dubium, potest & debet ministrari sub conditione, si vere peste infectus est, quia communis est doctrina, in casibus dubiis sacramenta ministrari posse sub conditione, vt sepius ante ostendimus, & speciatim de hoc sacramento affirmant plerique (*b*) Summistæ.

b *Armilla verb. matrim. §. 7. Taberna eod. verb §. 6. Sylvest. eod. §. 5.*

Dixi, (*si probabile dubium est*) quia tempore pestis reperiuntur quidam, quia nimio

Digitized by Google

contagionis timore perculsi, sine ratione existimãt se peste correptos, cum non sint: Itaque pastor vel per seipsum, vel per medicum studebit cognoscere, an probabile & morale dubium sit, an vero phantasticum ex timore vano, vel ex deprauata complexione, vel læsione cerebri exortum, quia hoc posteriore casu non potest sacramentum istud sine illius iniuria ministrari, cum pro solis infirmis sit institutum.

Dices: Quale peccatum est inungere illum, qui infirmus non est?

R. Natura sua mortale est, & ad sacrilegium pertinet: sani enim non sunt illius capaces, vt patet: quare qui illis ministrat non secus peccat, quam si quis mulierem ordinaret in sacerdotem, vel mortuum baptisaret, vel pomum verbis sacramentalibus consecraret: verumtamen, quia vt ante diximus, hic morbus cognitu est difficilis, vt etiam periti Medici interdum decipiantur, si quis sub conditione inungat illum, qui probabiliter iudicatur peste correptus, etiamsi non sit, nullum erit peccatum.

QVÆSTIO XII.

An etiam illis, qui peste infectis seruiunt?

Quæstionis explicatio.

QVæstionis huius occasionem præbet partim timor, partim cura & sollicitudo pastorum: Timor, ne sępius ad eandē domum peste infectam pro ministratione huius sacramenti redire cogantur cum maximo contagionis periculo: Cura vero & sollicitudo, quia experientia cognoscunt vno peste mortuo in aliqua domo, reliquos domesticos quātumuis robustos frequenter infici, & quantocius absque sacramentis ad aliam vitam non sine salutis discrimine migrare. Quare nō immerito quęritur, an etiam debeant talibus hoc sacramentum ministrare, an vero excusentur?

Responsio.

NOn debent, imo non possunt licite ministrare: Est fidei, & colligitur clare ex verbis (a) Iacobi: *Infirmatur quis in vobis:* Igitur donec quis infirmetur, non est capax huius sacramenti. Accedit communis vsus, & sensus totius ecclesiæ: nusquam enim legimus nec audiuimus, aliquando sanis ministratum fuisse hoc sacramentum.

a *Iacob. 5.*

Præter-

Præterea oleum, quo hoc ſacramentum perficitur, vocatur *oleum infirmorum*, vt conſtat ex pontificali Romano, non ſunt ergo ſani illo inungendi. Idem docent ſacri (*a*) Canones, cum dicunt: *infirmum ita ſuſceptiuum eſſe huius ſacramenti, ſicuti presbyterum illius eſſe miniſtrum*: at hoc poſterius ponunt vt neceſſarium ad ſubſtantiam ſacramenti: ergo & prius. Tandem idem conſtat ex fine huius ſacramenti; primarius enim eſt alleuiatio & confortatio infirmi: ſecundarius, reſtitutio ſanitatis, vterque autem præſupponit hominem actu infirmari.

(*a*) *c. vnico. de ſacr. vnct.*

Dices: Quid ſi ſeruitores dolorem capitis, vomitum, & huiuſmodi ſymptomata patiantur, quæ peſtem vel præſentem, vel vicinam præſagire ſolent?

℟. Conſulendi ſunt medici; Si dubitent, fiet, vt ſuperiore quæſtione diximus.

QVÆSTIO XIII.

An etiam illis, qui recenter peſtem contemperunt?

Quæſtionis explicatio.

HOc ſacramentum vocatur communiter *ſacramentum exeuntium*, vt bene

notauit Concil. (a) Trident. quare non debet conferri nisi illis, qui ita periculose decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videantur, quod etiam omnes Dd. vnanimiter docent. Huius occasione quæritur, an illis conferri possit, qui cum optima valetudine fruerentur, subito pestem conceperunt, etiam antequam pestis inualuerit, aut vlla signa exitus ex hac vita appareant?

a *sess. 14. c. 3.*

Responsio.

QVando constat ægrum laborare peste, (b) non tenetur pastor expectare gradum aliquem ægritudinis illius, sed potest, imo debet statim à principio talis ægritudinis sacramentum hoc ministrare: Quia secundum communem medicorum sententiam, & experientiam, morbus est nõ solum per se lethalis, *sed qui*, (vt eleganter expressit Alexander, (c) Benedictus medicus) *ita subito, vt plurimum mortales hinc euocat, vt sine febre inter domesticas, ac forenses, actiones, vel publica negotia, decem horarum spatio sine vrina, pulsuve venarum certo signo, in templo, in via, in publicis officiis, ex insperato, eripiat, ita vt homo interdum lætus, iucundus, leui temporis momento, statim cadat.*

b *Maior in 4. dist. 25.*

c *de febre pestelentiali, & alij.*

Dices: Vt sacramentum hoc alicui ægro ministretur, non tantum requiritur secundum

dum Doctorum sentẽtiam, vt morbus per se grauis sit, & lethalis, sed etiam vt status morbi talis sit, qui infirmum in graui periculo mortis constituat; & ita vsus ecclesiæ confirmat: ergo debet expectari aliquis status morbi, qui doceat infirmum existere in tali periculo.

R. Expectare illum statum non esse ita essentiale, vt si ille non expectetur, nullum futurum sit sacramẽtum, sed sufficit secundum communem, vt morbus iudicio Medicorum per se lethalis sit, & periculosus. Vnde plerique notant, & merito, peccari hac in parte à nonnullis, qui differunt ministrare hoc sacramentum, donec infirmus sensu & cognitione careat, manifeste enim faciunt tum contra reuerentiam sacramento debitam, tum contra proximi salutem.

QVÆSTIO XIV.

An etiam illis, qui existimantur mortui?

Quæstionis explicatio.

PEste infecti, vt ante dixi, morbi violentia agitati, frequẽter reperiunt in angu-

lis domorum, in antris, sub scamnis, instar mortuorum iacentes, vt merito pastores dubitent an sint mortui: Huius occasione quæritur, an huiusmodi sint inungendi?

Responsio.

IN huiusmodi dubio, si non potest veritas facile explorari, & timetur, ne dum medici & periti expectantur, æger forsan adhuc viuens statim moriatur, potest, imo debet pastor conferre hoc sacramentum sub conditione siue verbis expressa, siue mente cõcepta: (Si non est mortuus, &c.) Generale enim est, omnibus sacramentis, vt in dubiis casibus possint hoc modo ministrari, vt ante diximus.

Dices primo: Quid si dum incipit inungere, pastor deprehendit esse mortuum, vel iam mori?

R. Si mortuus est, & de eo pastori constat, nullo modo perget, quia iniuriam faceret sacramento; neque illa vnctio quicquam animæ prodesset: vt ex antedictis constat. Si incipit mori, & modicum saltem temporis adhuc illi supersit, conabitur breuiter substantialia sola adhibendo se expedire, eo modo, quem infra describemus.

Dices

Dices secundo: Dionysius (*a*) Areopagita facit mentionem vnctionis, quæ suo tempore fiebat, circa corpora fidelium etiam defunctorum.

a *lib. de eccl. hierar. in fin.*

R. Illam vnctionem procul dubio non fuisse sacramentalem, de qua agimus, sed verius fuisse cæremoniam quandam, qua corpora fidelium ad sepulturam præparabantur ad imitationem, vt probabile est illius, quam circa corpus Christi Domini factam in (*b*) Euangeliis legimus.

b *Matth. 26 Marc, 14.*

QVÆSTIO XV.

An etiam illis, qui volunt sibi ministrari in ecclesia, in sylua, in publica platea.

Quæstionis explicatio.

TAngit obiter hanc quæstionem Gabriel (*c*) Biel, & post illum (*d*) Henriques, cuius occasio potest fuisse, quia tempore pestis multi propter cõtagionem non audentes consistere in ædibus suis, confugiunt ad ecclesias, agros, sylvas, publicas plateas, in quibus subinde peste corripiuntur: quæritur ergo, an iis debeat ministrari hoc sacramentum, etiam in locis publicis, si ita petant vel res exigat?

c *In 4. d. 23. art. 3. dub. 2.*

d *lib. 3. summæ, c. 11.*

Responsio.

QVamuis ordinarie hoc sacramẽtum, ægris lecto decumbentibus ministretur, potest tamen & debet in casu proposito & similibus ministrari in loco, in quo æger deprehenditur, siue in ecclesia, siue alibi, dummodò sit vera infirmitas, nec aliunde fiat sacramento irreuerentia, neq; aliorum sacramentorum magis necessariorum ministratio impediatur.

Prior assertionis pars patet ex vsu & consuetudine ecclesiæ: solent enim ægri ad mortem iam inclinantes lecto decumbere & in eo inungi, quo pacto cæremoniæ & reuerentia sacramento debita facilius seruantur. Altera quoque probatur, quia non legitur prohibitum hoc pacto, & iis in locis ministrare.

Dixi, (*dummodo sit vera pestis & infirmitas*) propter melancholicos, maniacos, & similes, qui tempore pestis vagari solent, existimantes temere, & sine vllo fundamento se peste infectos, cum non sint, in quibus discernendis prudens, & circumspectus debet esse pastor, ne quis hoc sacramẽtum facile ministret.

Dixi secundo: (*nec aliunde fiat irreuerentia sacramento*) propter illos, & illas, qui præ morbo semiamentes inciuiliter, & inhoneste

honeſte partes inungendas nudarent; in illo enim caſu eſſet habenda ratio reuerentiæ ſacramenti, & illud potius poſtponendum, quod ordinarie non eſt tantæ neceſſitatis.

Dixi tertio: (*neque aliorum ſacramentorum magis neceſſariorũ miniſtratio impediatur*) quia bonum publicum præferri debet priuato, & miniſtratio ſacramentorum magis neceſſariorum, minus neceſſariorum. Itaque ſi ratione peſte infecti, qui in eccleſia vngi vellet, impedienda eſſet miniſtratio baptiſmi, Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ, dimittendus eſſet potius ſine ſacramento.

Dices: Mos eccleſiæ habet, vt myſteria ſacra non niſi in locis ſacris miniſtrentur.

℟. Hoc proprium & familiare eſſe huic ſacramento, vt in lecto miniſtretur propter neceſſitatem, & impotentiam ipſius recipientis, & forte etiam propter partes corporis inungendas, quæ maiori cum reuerentia præſertim in fœminis, & eccleſiaſticis perſonis, in lecto inunguntur.

QVÆ-

QVÆSTIO XVI.

An econtra & illis, qui volunt sibi ministrari in lecto, cum iis sint viribus, vt possint domo infecta egredi, & ad salubriorem locum migrare?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis: Intelligit pastor subditum de repente peste infectum, festinat ad illum, rogatque vt ex domo infecta egrediatur, & locum accedat salubriorem, in quo illi minori contagionis periculo sacramenta ministret: Ægrotus non vult suscipere hoc sacramentum nisi lecto decumbens. Quæritur, an pastor teneatur tantisper expectare, donec lecto decumbat, & ibi sacramentum illi ministret?

Responsio.

NOn tenetur expectare, sed contra æger iuxta vires suas tenetur ad locum, ministrationi huius sacramenti idoneum, siue ecclesiam, siue alium quemcunq; minori contagionis periculo obnoxium, accedere, nisi aliquid sit, quod eum legitime excuset, alias peccat contra charitatem, patrem spiritualem periculo mortis sine causa exponēdo, vt ex dictis primo capite manifestum est.

Dices

Dices: Quid si æger de hac obligatione sufficiẽter instructus, nec vllam legitimam excusationem habens, nolit locum salubriorem accedere, tenebiturne pastor domum cum vitę periculo ingredi, & in lecto sacramentum ministrare?

R. Non teneri, non propter vitæ periculum, quod pastor certis remediis adhibitis aliquo modo forte vitare posset, sed propter prauam ægri interiorem dispositionẽ: est enim in actuali peccato, volens pastorem adire periculum vitæ, sine necessitate, & consequenter non est capax sacramentalis gratiæ, nisi opinionem mutet, & sano pastoris iudicio acquiescat.

QVÆSTIO XVII.

An etiam pueris, qui capaces sunt sacramenti pœnitentiæ?

Quæstionis explicatio.

NOn est moris in diœcesi Leodien. vt Extrema Vnctio detur, nisi ætate iam grandioribus, neque vidi vnquam vlli ministrare ante annum ętatis vigesimum. Huius occasione quæritur, an pastores teneãtur ministrare pueris peste infectis, qui capaces sunt sacramenti pœnitentiæ, an vero ex consuetudine Leodien. excusentur?

Responsio.

Responsio.

PRimo dico satis certum esse, hoc sacramentum posse dari pueris quãdo peccare incipiunt & sunt capaces sacraméti pœnitentiæ, Ita docent (*a*) Bonauẽtura, (*b*) Antoni⁹, (*c*) Richardus. Ratio eorum est, quia eiusmodi pueri sicut sunt capaces effectus sacraméti pœnitentiæ, ita etiã sunt capaces effectus extremæ vnctionis, possunt enim habere peccata, & peccatorum reliquias, & alleuiari, & confirmari, vt labores morbi leuius ferant & tentationibus dæmonis facilius resistant & sanitatem corporis, si illis expedierit consequantur, qui sunt effectus sacramenti extremæ vnctionis secundum (*d*) Concilium Trident. Neque obstare potest minor dispositio nec minor reuerentia propter minorem ætatem, quia non requiritur maior dispositio, nec maior reuerentia ad extremam vnctionem, quam ad pœnitentiam, imo minor, quia pœnitẽtia requirit maiorem cognitionẽ & discretionẽ ad iustum conscientiæ examen instituendum vt patet.

a *Bonauent. in 4. dist. 23. quæst. 2.*
b *Anton. 3. part. 14. c. 8. §. 3.*
c *Richard. in 4. dist. 23. quæst. 4.*
d *sess. 14. de doctr. extr. vnct. c. 2.*

Secundo dico parochialia vicinarũ diœcesum præscribere, vt sacramentum hoc detur pueris communicare incipientibus. Ita (*e*) Mechlinense, & (*f*) Ruremundense, (*g*) Leodiense aliquid plus indicat, dũ dicit:

e *Pagin. 65.*
f *Pag. 87. in fin.*
g *Pag. 134.*

Datur

Datur adultis non pueris, qui necdū per visum, auditum, tactum &c. deliquerūt: ergo à contrario sensu indicat dandū pueris, qui per visum, auditum, tactum deliquerunt, siue ante communicarint, siue non.

Tertio dico, pastores ordinarie excusari, qui nō inungunt pueros peste infectos, qui iam vno, vel duobus, vel tribus annis confessi fuerunt & communicarunt, propter consuetudinē non inungendi in huiusmodi ætate Leodii receptam, sicut excusantur parentes, qui prohibēt pueris suis, ne communicent etiam post duodecimū annum, secundum (*a*) Za, & alios.

Postremo dico non (*b*) excusari pastores, qui pueros peste infectos capaces, sacramēti Pœnitentiæ, etiamsi nunquam communicarint, nō inungunt, quando nullū aliud sacramentum possunt recipere, quia alias tales pueri periculo æternæ dānationis exponerentur. Nec credo in hoc casu quemq; hanc assertionē negaturū, quia hæc pars est tutior, & in dubiis pertinētib. ad salutē, ētsi variæ sint opiniones, tutior pars est eligēda.

a *verb. Eucharistia, n. 12.*

b *Zambr. in aureis decis. c. 5. dub. 1. num. 6.*

Dices: Quid si dubium sit, an pueri peste infecti nec valentes aliud sacramentum recipere sint capaces pœnitentiæ, quid illo casu facient pastores?

Resp. cum (*c*) Zambrano dandam esse Extre-

c *sub-*

mam

mam Vnctionem sub conditione: Licet (inquit) in casu dubii, vsus rationis videatur esse tutius non dare vnctionem, quando dicti pueri possent recipere sacramentum pœnitentiæ sub conditione, quamquam non sit omnino improbabile, etiam tunc posse dari vnctionem sub conditione, scilicet, si es capax, propter maximam eius vtilitatem, & fructum in tali articulo mortis, quem summopere refert fœliciter concludere.

QVÆSTIO XVIII.

An etiam adultis, qui sacramentum Eucharistiæ, necdum receperunt?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis; Pastor inungens peste infectum, offendit & alios peste infectos morti propinquos, nec habet secum sacramentum Eucharistiæ, habet vero Extremę Vnctionis: quæritur, an illis teneatur sacramentum Extremæ Vnctionis conferre antequam ministrarit sacramentum Eucharistiæ?

Responsio.

TEnetur, quia quicqd vulgus sentiat, neq; ex sacra Scriptura, neq; ex Conciliis, & decretis Pontificum, neq; ex communi Patrum,

trum, vel Scholasticorum Doctorum sententia habetur, esse ordinem necessarium inter Eucharistiam & Extremam Vnctionem; ita vt Extrema Vnctio recipi non possit, si prius non sit recepta Eucharistia: Imo olim solere aliquando dari Vnctionem ante viaticum, docent pleriq; (a) Doctores.

a *Durand. lib. 1. de ritib. eccles. c. 20. n. 23. Petr. Venerab. lib. 3. epist. 4.*

Dices: Vnde fit ergo vt contrarius ordo seruetur, hoc est, vt communiter præmittatur Eucharistia Extremæ Vnctioni?

℟. Primo, quia ordinarie ægri recipiunt Eucharistiam antequam sit adhuc necessaria Extrema Vnctio, ex quo non videntur adhuc tendere ad mortem: deinde, quia Eucharistia existimatur, sicut reuera est, magis necessaria.

Dices secundo: Catechismus Romanus de hac quæstione loquens, vult præmitti Eucharistiam Extremæ Vnctioni, sic enim habet: *Quoniam omni studio curare oportet, ne quid sacramenti gratiam impediat, ei vero nihil magis aduersatur, quam alicuius peccati mortiferi conscientia, seruanda est Ecclesiæ Catholicæ perpetua consuetudo, vt ante Extremam Vnctionem, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramentum administretur:* ergo non debet adultis ministrari, qui necdum Eucharistiam receperunt.

b *c 6. post med. §. Quoniam vero.*

Ad. Id quod de perpetua consuetudine è catechismo dicitur, vel referendum esse ad solum sacramentum Pœnitentiæ, quia ratio in principio verborum posita non aliud probat, nam conscientia peccati mortalis non tollitur per Eucharistiam, sed per Pœnitentiam; vel certe intelligi potest de Eucharistia, vt absolute cibus est animæ, non vt viaticum, vel denique catechismum loqui de communi consuetudine ecclesiæ Romanæ aut Catholicæ maiori ex parte, non vero de omnibus eius prouinciis & regionibus: Ità (a) Zuares.

(a) *tom. 4. in 3. D. Thom. disput. 44. sect. 1.*

Ad. 2. Catechismum loqui de more, qui seruari solet in ordinaria ministratione sacramentorũ, non autem loqui de casu nostro, quando non potest ministrari Eucharistia, potest vero Extrema Vnctio.

QVÆSTIO XIX.

An etiam in amentiam & furorem actis?

Quæstionis explicatio.

FOrsitan ex amentia & furore peste infectorum quispiam captabit occasionem excusandi se à ministratione huius sacramenti, præsertim cũ hoc sacramentũ non sit ita necessarium, & quia non potest huiusmodi

modi hominibus sine aliqua, vt apparet, ir-reuerentia ministrari: Horum occasione q̃-ritur, an iis ministrandũ sit hoc sacramẽtũ?

Responsio.

ESt ministrandum, si antequã in amentiã inciderint, piam erga hoc sacramentũ mentem gesserint, nec amisisse sensum in complacẽtia peccati mortalis. Probatur iure (*a*) Canonico, *quia amentibus quacunq; pietatis officia conferenda sunt*: loquitur autem de amentib. qui aliquando habuerunt iudicium rationis: Deinde Eucharistia requirit maiorẽ reuerẽtiam, & deuotionẽ, q̃ Extrema Vnctio, sed huiusmodi amentia non impedit receptionem Eucharistiæ, vt superiore capite ostendimus: ergo nec impedit receptionẽ Extremæ Vnctionis. Nec obstat Extremã Vnctionẽ non esse necessariam, quia satis est esse valde vtilẽ, vt bene ponderat Concil. (*b*) Trident. & aliquando posse esse necessarium ex defectu receptionis aliorum sacramentorum, & veræ contritionis, vt per illam fiat quis de attrito cõtritus. Neque etiam obstat, quod vix possit ministrari sine aliqua indecentia, quia in articulo necessitatis, in quo semp versamur toleratur aliqua minor dispositio & reuerẽtia, quę tñ non impediat gratiam habitualẽ, quæ non toleraretur extra necessitatem.

a *c. Qui rectè dant, 26. q. 2.*

b *sess. 14. doctrina de sacramẽto extremæ Vnctionis initio.*

Quare bene notauit (a) Sotus non dari amentibus sacramẽta extra articulum mortis propter illorum reuerentiam.

Dices primo: Quid si amens resistit, nec velit admittere vngentem?

Respondent (b) Doctores, amentes & phreneticos, vel furiosos, si resistant, esse ligandos, & fortiter tenendos, vt Extremam Vnctionem recipere possint.

Dices 2. Potestne constare, quando amens amiserit sensum in complacẽtia peccati mortalis?

Rᵗ. Vix (c) posse constare, vt patet ex vsu ecclesiæ quæ fere omnibus fidelibus in articulo mortis dispensat sacramenta: *vnusquisq; enim præsumitur* (d) *bonus, donec probetur oppositum*, cuius in hoc casu est difficillima, vel impossibilis probatio.

a *in 4. d. 12. quæst. 1. ar. 9. §. Aliter tamen.*

b *Palud. in 4. dist. 23 q. 3. ar. 2. concl. 11 Anton. 2. p. tit. 14. c. 16. §. 6 prope fin. de Graffiis, 1. p. decis. lib. 1. c. 86. n. 28.*

c *Sotus in 4. dist. 15. art. 1. col. 4 ante finem.*

d *c. final. de præsumptionibus.*

QVÆSTIO XX.

An etiam non petentibus?

Quæstionis explicatio.

DIximus superioribus capitibus frequenter accidere, vt peste infecti variis de causis non pẽtant sibi conferri sacramenta, quod tamen frequentius accidit in sacramento Extremæ Vnctionis, tum propter spem longioris vitæ, qua frequẽtissime decipiun-

piuntur mortales, tum propter impotentiam seu debilitatem memoriæ ægrotantium, tum propter indulgentiam parentum & amicorum nolentium ægrum contristare, & plures alias. Horum occasione quæritur, an pastor etiam teneatur hoc sacramentum illis ministrare?

Responsio.

TEnetur, si debitis temporibus tales vti solent sacramentis: Est communis Scholasticorum (a) sententia, quam speciatim probant Petrus de Ledesma, & Henriques, & vsu ecclesiæ quotidiano confirmatur: Quia sic dispositi in tali articulo censeri debent interpretatiue petere, vt ante explicauimus, imo omnis fidelis, qui non est notorius peccator, nec notorius excommunicatus, & de quo non constat in complacentia peccati mortalis amisisse vsum rationis, potest & debet inungi in articulo mortis, vt statim diximus.

(a) *Petrus de Ledesma, 1. p. c. 6 conc. 6. Henriq. lib. 3. summæ, c. 10. num. 1.*

Dices: Peccat pastor non ministrando hoc sacramentum non petentibus?

R. Peccare; quale vero peccatum sit huiusmodi negligentia, pro varietate circumstantiarum iudicandum erit.

QVÆSTIO XXI.

An etiam illis, quorum omnia corporis membra pestifero sudore madent, vel quorum anhelitus præter solitum immodice fœtet?

Quæstionis explicatio.

DOctores Medici inter alia symptomata, quæ peste infecti patiuntur, & ista duo enumerant: Anhelitum ipsorum, quando morbus inualuit, supra modum grauem esse, & omnia corporis membra sudore lethali, & contagioso madere, quæ non paruum adferunt ministraturis hoc sacramentum periculum. Horum occasione quæritur, an & illis teneantur pastores ministrare hoc sacramentum.

Responsio.

QVando peste infecti dictis symptomatibus & similibus laborant, non tenentur pastores hoc sacrtum ministrare, dummodo alia duo sacramenta, puta, Pœnitentiæ & Eucharistiæ vel alterũ illorum receperint. Prior pars probatur ex iis, quæ breuiter ante diximus, & explicatur apertius, quia circa huiusmodi peste infectos, iudicio medicorum non valent ordinaria remedia, quæ adhiberi solent ad vitandum contagio-

contagionis periculum: nam & anhelitus illorum circumquaque diffusus instar cadaueris graue olens, & ipse sudor cõtagione corruptus aërem ambientem ita infecerunt, vt certam quasi accedentibus contagionem minentur, quod Lucanus de peste infectis loquens, scite expressit, his verbis:

Spiritus ore foras tetrum voluebat odorem,
Raucida, quo perolent proiecta cadauera ritu.

Dixi, (*dummodo ægri alia duo sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ vel alterum illorum receperint*) quia si non receperunt, tenebitur pastor etiam in hoc casu istud ministrare, siquidem fideles minus exercitati in rebus, spiritualibus, salutem suam concernentib. non solent fidere conscientiæ suæ sine sacramento, & fere magis sint attriti, quam contriti, vt merito pastor dubitare debeat de illorum salute, nisi hoc saltẽ sacramentum illis ministret, per quod de attritis fiant contriti, & sic fœliciter ex hac vita emigrent.

Dices; Tenetur ergo pastor certo periculo vitam exponere, vt Extremam Vnctionem ministret?

R. Non simpliciter; secus in casu quo nullum aliud potest ministrari sacramentum, vt aliquoties ante diximus.

QVÆSTIO XXII.

Quis sit optimus & maxime probandus modus ministrandi hoc sacramentum tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

EXpediuimus duas partes huius capitis: diximus enim primo, qui teneantur hoc sacramentum ministrare: secundo, quibus illud ministrari debeat, vel non debeat. Restat postrema, vt despiciamus quibus modis tempore pestis ministrari possit, vel non possit. Et imprimis quæritur, quis sit modus optimus & maxime probandus ministrandi hoc sacramentum?

Responsio.

ILle est, quod substantialia maxime certa, hoc est, oleum oliuarum ab Episcopo benedictum, & verba quæ proferre debet sacerdos inungendo: *Per istam vnctionem*: quæ habes in (*a*) parochiali. Et cæremoniæ Ecclesiæ, vt sunt orationes, & Psalmi, obseruantur, quantum periculum tum ægroti, tum ministrantis patitur. Singula fere ex præcedentibus satis, & certa, & clara sunt.

a *pag.* 132.

Dixi, (*cæremoniæ obseruantur*) quia per se hoc postulat reuerentia sacramenti.

Dixi, (*quantum periculum tum ægroti, tum ministrantis patitur,*) quia ex vtroque capite tempo-

tempore peſtis euenire ſolet, vt ſola ſubſtãtialia miniſtrari debeant, ne ſi accidentalia ſubſtantialibus vnctionibus præmittantur, interim æger ſine ſacramento decedat, vel ipſe miniſtrans peſte corripiatur.

Dices: Quale peccatum eſt in adminiſtratione huius ſacramenti peſte infectis præmittere accidentalia ſubſtantalibus?

R. Ordinarie eſt mortale, quia communiter propter cæremoniarũ multitudinem & prolixitatem periculum eſt, ne peſte infecti moriãtur, antequam ad ſubſtantialia deueniatur: poterit tamen per inaduertentiam eſſe veniale: vel nullum, quando ſcilicet paſtor vel non aduertit eſſe peſtem, vel per ignorantiam & inexperientiã non aduertit ſymptomata peſtis, & inſtantem articulum mortis.

QVÆSTIO XXIII.

Quid ſit cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui inungunt peſte infectos oleo roſaceo, aut ex aliis floribus vel herbis expreſſo?

Quæſtionis explicatio.

CAſus eſt talis: Occurrunt in agris, & ſyluis peſte infecti petentes ſibi miniſtrari

niſtrari extremam vnctionem, nec habet paſtor oleum infirmorum, neque ppter inſtãtem ægrorum mortem videtur poſſe ex eccleſia adferri; eſt vero ruri ad manum oleum roſaceum vel ſimile ex floribus vel herbis expreſſum: Quęritur an paſtor poterit cum huiuſmodi oleo ſacramentum hoc miniſtrare?

Reſponſio.

MOdus miniſtrãdi in alio oleo quàm ex oliuis expreſſo, eſt illicitus & omnino reprobandus, quia peccat contra eſſentialia ſacramenti: Nam ſolum oleum oliuarum eſt apta materia illius, ſecundum definitionem Concilii (a) Florentini, & ex verbis Iacobi ſatis clare colligi poteſt, cum dicit, *vngentes eum oleo*: Nam oleum ſimpliciter dictum liquorem illum, qui ex olearum baccis exprimitur, non ſolum in Latinorum vſu, ſed etiam in Sacra Scriptura, & in communi modo loquendi ſignificat.

a *In decreto Eugenii.*

Dices. Poterit ſaltem tolerari in caſu extremæ neceſſitatis, puta, quia inungendus eſt aliquis, qui non poteſt recipere aliud ſacramentum?

R. Minime, quia vt iam diximus deficit in ſubſtantialibus, nec ſubſtantialia ſacramen-

mẽtorum per aliquod aliud ſimile ſuppleri vllo modo poſſunt. Quare caute legenda eſt (*a*) Summa de ſacramẽtis á Victoria, quæ his in locis multorum manibus terit, cum dicit, ad hoc ſacramentum conficiendum ſufficere oleum roſaceum, modo non ſit multum corruptum, quia ſiue illud ſit corruptum, ſiue integrum, perinde eſt ineptum ad hoc ſacramentum: & dicere contrarium eſt erroneum contra determinationem Concilii generalis Florentini.

a *De ext. vn ction. q. 216.*

QVÆSTIO XXIV.

Quid ſit de illorum, qui miniſtrant in oleo oliuarum non benedicto?

Quæſtionis explicatio.

INdubie in ordinaria adminiſtratione huius ſacramenti vtendum eſt oleo benedicto; alioquin aliter miniſtrans peccaret, an vero conficeret vel non conficeret ſacramentum, non eſt vſquequaq; certum apud Doctores. Communior ſententia eſt non conficere, quæ eſt (*b*) D. Thomæ, (*c*) Bonauenturæ, (*d*) Paludani, & (*e*) Soti, qui aſſerit, certo ita tenendum eſſe, nullam vero aliam affert rationem, niſi quia Eccleſia Romana ita sẽtit, q̃ tamẽ non p̃bat. Quare nõ deſunt alii q̃ putent, cõfici & miniſtrari,

b *In 4. diſt. 23. q. 1. ar. 2.*
c *Ibid. art.*
d *q. 2.*
e *q. 216.*

si de facto sic conficiatur & ministretur: cuius sententiæ sunt (a) Victoria in suma de sacramentis, & Emanuel Za (b) in Aphorismis. Fundamentum sumi potest ex verbis D. (c) Iacobi, dicit enim: *Vngentes oleo*, non dicit, benedicto, sed simpliciter *oleo*. Occasione huius controuersiæ quæritur, quid dicendum de modo ministrandi illorum, qui non habentes ad manum oleum infirmorum benedictum, vtuntur oleo non benedicto, ne interim dum oleum benedictum affertur, peste infectus moratur sine hoc sacramento.

a *quæst. 216.*
b *verb Extr. vnct. n. 6.*
c *Iacobi 5:*

Responsio.

TOlerari potest, si conditio addatur, vel subintelligatur, quatenus videlicet oleum nõ benedictum sit apta materia, quia in similibus casibus dubiis ostendimus sacramenta hoc modo ministrari posse, quando periculum est in mora & agitur de salute animarum, hoc enim modo ministrando simul saluatur reuerẽtia sacramento debita per adiectam vel subintellectam conditionem, & succurritur periculo salutis animæ proximi.

Dices: Quid si pastor persuasus sit ex sententia D. Thomæ oleum non benedictum non esse aptam materiam huius sacramenti

poterit

potetit nihilominus in ſimili neceſſitate vti huiuſmodi materia adiecta vel ſubintellecta (vt dictum eſt) conditione?

R. Poterit depoſita perſuaſione, & aſſumpta dubitatione, ſi forſan oleum ſimplex eſſet apta materia; alias enim peccaret agendo contra conſcientiam, quamuis male informatam, vt doceri ſolet in materia de conſcientia.

QVÆSTIO XXIII.

Quid ſit de illorum, qui inungunt oleo oliuarum cui admixtus eſt alius liquor?

Quæſtionis explicatio.

OLeum oliuarum ſimplex, hoc eſt nulli alteri liquori permixtum, eſt materia huius ſacramenti: ſic enim Scriptura ſacra, Concilia, & omnes Scholaſtici Doctores clare definiunt: verum quia fieri poteſt, vt mixtio aliqua fiat ſiue caſu, quia forte incidit in ampullam olei infirmorum, alius liquor, puta, vini vel aquæ; ſiue ex propoſito premente neceſſitate, puta quia exiguum quid eſt olei, & plurimi peſte infecti inungendi veniunt: Quæritur idcirco, quid de modo miniſtrandi cum huiuſmodi oleo mixto ſit cenſendum?

Reſponſio.

Responsio.

POtest tolerari, si mixtio alterius liquoris non sit tanta, vt substantiam olei in suam conuertat: Quia nihil habet contra substantiam sacramenti, manet enim oleū oliuarum, imò, cum liquor admixtus sit in minori quantitate, censetur conuersus in olei substantiam, ita quod totum illud mixtum censeri debeat oleum oliuarum: hoc enim generale est in omnib. mixtionibus, vt maior quantitas conuertat in se minorē, & communicet dictæ minori suas qualitates; Ita fere omnes nostri Scholastici Doctores & Summistæ.

Dices. Quid si bis miscuit alium liquorem in ea quantitate, vt si iungantur duæ partes externi liquoris admixti, fere superent, vel sint æquales cum vera quantitate olei oliuarum, potestnè quoq; modus ministrandi in oleo sic mixto tolerari?

R. Posse deficiente altero certiori oleo, quia si forma externa, hoc est, externa species olei maneat, & suas qualitates adhuc seruet, merito dubitari potest, an sit adhuc oleum, ideoq; poterit pastor in dubio illo oleo deficiente certiori, addita vel subintellecta conditione, vti.

Dices

Dices 2. Poterit quoque tolerari, si ratione multitudinis inungẽdorum, ter quater vel sæpius huiusmodi mixtio fiat?

R. Videri quod non, quia, vt ante diximus, cum in mixtione maior quantitas cõuertat in se minorem, & communicet illi suas qualitates, certum satis erit, non iam amplius esse oleum, sed alium liquorem, qui oleum in sui substantiam conuertat, in quo sacramentum ministrare sacrilegium esset.

QVÆSTIO XXVI.

Quid sit de illorum, qui non habentes oleum infirmorum, vngunt peste infectos chrysmate?

Quæstionis explicatio.

CHrisma interdum significat omne oleum benedictum etiam sine balsamo: qua significatione vtunt diuersa Concilia & Sancti Patres. Interdum & magis proprie significat oleum, cui miscetur parũ quid balsami, quod est materia propria Confirmationis, ratione huius æquiuocationis: & quia verum est (vt statim diximus) non annullari materiam huius sacramẽti, si aliquid extranei liquoris illi admiscea-

sceatur, quæri potest, quid censendum sit de modo ministrandi illorum, qui deficiente oleo infirmorum vtuntur chrismate proprie dicto, in vngendis infirmis tempore pestis?

Responsio.

TOlerari quoq; potest hic modus ministrandi, quando aliud oleum haberi non potest; Ratio huius habetur ex antedictis, quia chrisma compositum est ex oleo oliuarum, cui exiguum quid balsami admiscetur, remanet ergo verum oleum oliuarum, sicut principale, quod sufficit, vt hoc sacramentum vere confici & ministrari possit. Huius sententiæ est (*a*) Zuares, qui etiam existimat fortasse aliquando in ecclesia fuisse in vsu, vt hoc sacramentum cum chrismate proprie dicto conferretur, quod tamen ipse non plane asserit, nec mihi videtur multum verisimile, quia inconueniens est dicere vnius sacramenti in ecclesia varias fuisse materias, vt (*b*) Bellarminus de Confirmatione disputans in simili arguit.

Dices: (*c*) Innocentius Primus post allatum D. Iacobi testimonium: *Infirmatur quis in vobis*, &c. hoc modo loquitur: *Non est dubium de fidelibus ægrotantibus, accipi vel intelligi debere, qui oleo sancto chrismatis perungi*

a *Tom. 4. in 3. p. D. Tho. disp. 40. sect. 2. c. vlt.*

b *Tom. 2. de confirm. c. 9. argum. 1. in 2 solut.*

c *Innoc. 1. Epist. 1.*

Digitized by Google

ungi possunt in sua aut suorum necessitate. Eodē quoque modo loquitur Concilium Wormatiense, Aquense, & alia.

Rx. Glossatorem (a) Innocentii propterea dixisse ex quorundam sententia, Episcopos, de quibus ibi loquitur Innocentius, propter dignitatem solitos fuisse in huius sacramenti administratione vti etiam balsamo, licet non vt de essentia sacramenti: Sed hoc non constat, nec probatur, & ideo sicut voluntarie asseritur, ita voluntarie negari potest, præsertim cum locus Innocentii propter æquiuocationem ante dictam secundum (b) Sotum possit de simplici oleo consecrato (q etiam interdum chrisma appellatur) intelligi.

a *In c. Illud superfluum dist. 95.*

b *in 4. dist. 23. q. 1. art. 3.*

QVÆSTIO XXVII.

Quid sit de illorum, qui ministrant, peruertendo ordinem vnctionum?

Quæstionis explicatio.

IN communi ministratione huius Sacramenti ordo seruandus est per diœcesim Leodien. qui à Parochiali pscribitur, vt inprimis vngantur oculi: deinde aures: ter-

De ext vnct. pag. 164.

tio nares, quarto os, quinto pectus, sexto pedes, quia hic ordo rebus ipsis est consentaneus, & omnes ecclesiæ nostrates hunc ordinem seruant. Huius occasione quæritur, quid dicendum sit de modo ministrãdi illorum, qui, vt citius & minori periculo ministrent, vngunt primo loco organum, quod est illis magis obuium?

Responsio.

POtest tolerari, quia ordo ille non spectat ad substantiam sacramenti: materia enim illius non est relatio aut ordo, sed vnctio: Quamuis igitur hic mutetur, seruatur nihilominus vnctio essentialis, & consequenter si pastor festinans primo loco aures, deinde oculos, & sic in aliis, prout organum vnius sensus vel aliud se offert vel non offert, verum erit sacramentum, & qualiscunque ordinis inuersio excusatur propter periculum & necessitatem, quę carent lege, vt sæpius diximus.

Dices. Poterit quoq; tolerari, vt vnica tantum vnctio fiat ad nares?

R. Poterit non solum in casu pestis, sed & in ordinaria ministratione, imo vero iuxta præscriptum (a) Parochialis Leodiẽsis, monetur pastor vt vnam vnctionem faciat super

(a) *Paroch. Leodiẽs. p. 166.*

ſuper ipſius naſi extremitatem: quod quidam non aduertentes, ſicut ad manus, pedes, aures, oculos, duas ordinarie faciunt vnctiones, duas etiam faciunt ad nares, cõtra eccleſiæ noſtræ conſuetudinem.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid ſit de illorum, qui omittunt vnctionem pedum & renum?

Quæſtionis explicatio.

QVædam Eccleſiæ vtuntur bis duabus vnctionibus. Eccleſia Leodienſis nõ vtitur vnctione renum, ne in viris quidem, nec etiã Parochiale illius meminit, & plures Doctores conueniẽtius iudicant illam omittere. Occaſione huius diuerſitatis q̃ritur, quid dicendum de modo miniſtrandi illorum, qui vtramque omittunt?

Reſponſio.

POterit quoque tolerari, quia ſecundum communem non peccat contra ſubſtantialia ſacramenti, & ſi quid accidentarium forte omittitur, neceſſitas illud excuſat.

Dices. Concilũ Florentinũ has duas vnctiones aliis quinq; annumerat, vult enim

hoc ſacramentum perfici his vnctionibus *in oculis*, ſcilicet, *propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibi vigentem*: ergo & illæ duæ pertinent ad ſubſtantiam, & conſequenter modus ſine illis miniſtrandi nullo caſu excuſari poteſt.

℟. Concilium enumerare ſeptem vnctiones, non quaſi omnes ſint de ſubſtantia, ſed quia ſaltem in quibuſdam locis etiam illę duę ſolent adhiberi. Quod verba Concilii ſic accipienda ſint, patet ex vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudine, quæ contentatur adhibere quinq; vnctiones ad organa quinque ſenſuum, vt plerique Doctores teſtantur: Imo nonnulli dicunt, duas illas non eſſe de præcepto, & poſſe etiam ſine cauſa omitti, præſertim in mulieribus propter pudorem, propter quem & quidam (*a*) illorũ cenſent vnctionem renum in mulieribus conuenientius omitti quàm adhiberi, vt ante diximus.

(*a*) *Suppl. Gabriel. in 4. di. 23. q. 2. art. 2. Soto q. 2. art. 2. Victor in Summa, qu. 223.*

Dices. Illæ duæ vnctiones ſunt in vſu Eccleſiæ Romanæ.

℟. Poſſe eſſe in vſu vt particularis eſt eccleſia, non autẽ vt eſt vniuerſalis, quia multæ ſunt eccleſiæ, quæ illis non vtuntur, vt

præfati

præfati Doctores aperte teſtantur, & de diœceſi Leodienſi nobis manifeſtum eſt.

QVÆSTIO XXIX.

Quid ſit de illorum, qui vngunt tantum vnum oculum, vnam aurem, & ſic de reliquis ſenſuum organis?

Quæſtionis explicatio.

PArochialia noſtratia monent paſtores vt in vnctionibus faciendis primo dextrum oculum, deinde ſiniſtrum inungant, & ſic in reliquis organis ſenſuum. Et ordinarie ita conſueuit fieri. Huius occaſione quæritur, an in caſu peſtis hic etiam modus & ritus miniſtrandi obſeruari debeat, an v. tolerari poſſit, vt tantum vnum cuiuslibet ſenſus organum inungatur?.

Reſponſio.

TOlerari poteſt: Quamuis enim cõmuniter inungatur vtrumq;, ac ſecluſa neceſſitate ita faciendum ſit propter (*a*) conſuetudinem Eccleſiæ, tamen non eſt de eſſentia ſacramenti: in vna enim parte organi (licet virtus eius in pluribus vigeat) ſufficienter ſignificatur vnctio talis ſenſus.

a *Parochial. omnia noſtr.*

Dices. Erit perinde, quam partem inungat?

R. Erit, tum propter rationem iam dictam, quia saluatur ratio vnctionis, etiamsi qualiscunque fiat, dummodo veram rationem vnctionis seruet, iuxta communem loquendi morem; tum quia ordo non est de essentia, vt ante diximꝰ, sed sola vnctio. Sufficit ergo illam ad vnum qualecunque organum ob necessitatem adhibere, maxime quãdo peste infectus non potest commode in alteram partem corporis conuerti, nisi tum illius tum ministrantis periculo.

QVÆSTIO XXX.

Quid sit de illorum, qui vngunt tantum organum magis ad vnctionem expositum, hoc pacto formã recitando: Per istam sanctam vnctionem, & suam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, & gressum?

Quæstionis explicatio.

FRequens est, vt peste infecti non possint recipere nisi vnam vel duas vnctiones, vel quia nimis sunt proximi morti, vel

vel quia nimis magnum contagionis periculum administrãti imminet, vel quia multi sunt peste infecti, & pastor solus est, timetque idcirco, ne, si velit omnes sigillatim vnctiones adhibere singulis, interim plerique sine hoc sacramento decedant. Occasione horum quæritur, quid sit censendum de modo ministrandi illorum, qui præscripto ritu inunguntr?

Responsio.

HIc modus dubius est, & consequenter reprobandus, nisi in casu, quo aliter ministrari non possit. Ratio prioris partis est, quia non est certum an ad valorem sacramenti sufficiat vna vnctio: plerique enim omnes videntur requirere quinque. Ratio posterioris est, quia in illo casu præstat ministrare dubium sacramentum sub conditione expressa vel subintellecta, quã nullum, vt patet.

Dices: Non poterit ergo ad vitandum contagionis periculum vsitari?

R. Non poterit, quia dans incertum sacramentum, cum possit certum, periculo sacrilegii se exponit.

Dices 2. Hic modus ab aliquot Parochialibus & ritualibus libris vicinarum diœcesium probatur, & præsertim (a) Mechlinien

a *Mechli. de anno 1588.*

nienſe, ſic enim habet. *In morbis contagioſis, & peſte graſſante, vt periculum vitetur, ſufficit inungi ſenſus organum magis ad vnctionem expoſitum aut detectum, dicēdo, per iſtam ſanctam vnctionem & piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum.* Et Ruremundenſe (*a*) totidem pene verbis; Deinde hactenus probarunt illum quidā Theologi Louanienſes, & nominatim (*b*) Molanus in ſuo compendio Theologiæ practicæ. Præterea Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus Octauius Frangipanus, Epiſcopus (*c*) Tricaritēſis, pridem his in partibus Nuncius Apoſtolicus, bene de Eccleſia Leodienſi meritus, in directorio Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, non ſolum hunc probat, ſed etiam per diœceſim Colonienſem graſſante peſte (quod ibi frequens eſt) ad euitandum contagionis periculum vſitandum concedit. Idipſum probari quoque videtur ratione: Primo enim hoc modo miniſtrandi nihil omittitur, quod ad illius ſubſtantiam pertinet: ſi enim aliquid eſſet, illud videretur, quod non ſint quinque vnctiones; ſed hoc non eſt neceſſariū, quia vnica vnctione ſatisfit verbis D. Iacobi: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & vngāt eum oleo*: ad cōpleme̅tum n. verita-

a *Rurem. de anno 1589.*

b *Molanus tract. de extr. vnct. nu. 12.*

c *Direct. Colon. edit. anno 1598.*

veritatis horum verborum non est necessa-
rio multiplex, vtchio, sed vna tantum, scili-
cet veritas rem verbo tam Christi (*hoc est enim*
meum) vna apertio, vel absolutio: Deinde hoc
modus pius est, & nullum habet inconue-
niens: Pius quidem, quia hoc modo pla-
ces inanguntur in extremis, & falsabo-
rum, qui alias defectu vnctionis damnaret-
tur nullum quoque haberet inconueniens,
quia si quod esset, illud videri posset, quod
in vnctione aliquod substantiale deesset,
quod iam falsum esse ostendimus.

March. 22.

c. fuper. in de-
cret. tit. de
cons. dist.

g. Propter tantorum virorum auctori-
tatem, & rationes iam dictas hucusque cer-
tissimum id virtutis contagiosi periculum
posse ministrari illud sacramenti hoc mo-
do: verum re propius examinata, & cum
pluribus communicata, videtur hoc posse,
liquidem fatebitur esse ad minus sacramen-
tum hoc pacto ministratum dubium ele-
ri propter omnia pene (a) Doctorum Scho-
lasticorum auctoritatem, ad rationes vero
dictas respondendum. Ad primam, hoc ipsum
esse dubium, an nihil substantiale omittatur,
quando quidem (vt iam ostensum) omnes fere
Scholastici tenent, vt cum vnctionem non
sufficere ad effectum huius sacramenti, hoc
autem sufficit vt sacramentum debeat ha-
beri incertum, ac proinde sacrilegium vi-

deri possit ob solum contagii periculum dare sacramentum incertum, cum certum dari possit, sed & hic agendi modus coniunctus videtur cum graui iniuria proximi, qui si solum attritus sit, æternæ damnationis periculo ab animæ suæ curatore exponi videtur. Ad D. Iacobum dico, eum non fuisse sollicitum, vt essentialia sacramenti exprimeret, sed præsupposuisse ministros scire quid illis faciẽdum incumberet, & eo minus de hoc debuisse esse sollicitũ, ꝙ populo scriberet, ad quem non pertinet scire, quot vnctiones requirãtur. Nec est simile, ꝙ adfertur de Christo, quia Christ⁹ Dominus, qui baptismum instituit ad ipsos eius sacramenti ministros sermonem instituit, dicens: *Baptisantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Addo, quod vt certissimũ esset, atq; adeo fide tenendum, plures vnctiones requiri: adhuc veritime D. Iacobus dicere potuisset, & vngant eum oleo. Deinde quod non minus generaliter dicat D. Iacobus: *Oratio fidei saluabit infirmum*, & tamen non quæuis oratio sufficit, sed ea requiritur, in qua vt minimum quinque sensuum expressa mentio fiat, etiam eorum iudicio, qui vnicam vnctionẽ sufficere contendunt. Ad secundam rationem respondeo iam declaratum esse hunc modum verius

Matth. 25.

Iacob. 5.

supr. 55.

rius videri facilegium & proximo inuito-
sum, præsertquum in illo extremæ necessi-
tatis casu, quo præsitare habere sacramen-
tum incertum, quam nullum.

Dicestertio in sacramento Pœnitentiæ
valida est confessio etiamsi propter instan-
tem mortem, vel magnam contagionis pe-
riculum non possit integra fieri, ergo & va-
lidem erit Extremæ Vnctionis sacramen-
tum, etiamsi propter similia pericula non
possint omnes vnctiones adhiberi. Ita qui-
dam; argumentantur.

2. Exemplum de confessione non esse ſufficiens, 2. Dum con-
similæ, aut probare oppositum non si dum 24.24.40. fessio.
confitenti pœnitenti non acceptam absos-
lutionem moriatur, non recipit sacramen-
tum, nec gratiam sacramentalis vero prin-
cipium mortaliter, integre absolutus, tunc
sacramentum recipit & effectum eius: Hic
ergo posterior casus non est similis, quia ibi
essentialiter perficitur sacramentum Pœ-
nitentiæ: non est tunc non ſit materialiter
integra confessio, est tñ formaliter, accedens-
teq; integra absolutione, essentialiter perfi-
citur sacramentum: in præsenti autem casu
nec forma, nec materia essentialis appli-
catur, vnde nec sacramentum
essentialiter per-
ficitur.

QVÆSTIO XXXI.

Quid sit de illorum, qui vnico breuissimo motu attingunt quinque organa sensuum, liniendo vnum oculum, vnam aurem, vnam manum, nares, & os, & super hanc totam vnctionem vnicam breuissimam formam proferendo, videlicet per has sacras vnctiones remittat tibi Deus quicquid per visum, auditum, odoratum, gustum vel tactum peccasti?

Quæstionis explicatio.

a *Tom. 4. disput. 41 sect. 3. §. oppositam sententiam.*

SVares (a) inuenit hunc modum ministrandi pro casu pestis, & aliis similibus, veluti præcedente probabiliorem, quia vt apparet in hoc seruãtur quinq; vnctiones, quę secundum communem fere opinionẽ Scholasticorum videntur de essentia huius sacramenti: Quæritur modò, quid de illo censendum?

Responsio.

VIdetur probandus tempore necessitatis, & maxime tempore morbi contagiosi; quia in eo seruantur omnia essentialia, videlicet, vnctiones quinq; sensuum, quę tenent locum materiæ & breuissimę & celerrime perfici possunt, cũ vnctiones nõ habeant determinatam quantitatem: deinde forma, quæ æquiualet, aliis quinque partia-

partialibus, quia dum expresse nominatur quinque sensus, reliqua omnia verba super singulos aperte cadunt: Quod enim cætera verba quinquies quasi materialiter non repetantur, videtur parum aut nihil referre ad substantiam sacramenti.

Dices: Ecclesia non consueuit vti hoc modo.

R. Hoc solum probare hunc modũ non esse vsurpandum, nisi vrgente necessitate, quia consuetudo solum habet vim cuiusdã legis, & ideo propter necessitatem licite ab illa discedi potest, & probari, q̃ alias probari non deberet, (a) *cum necessitas careat lege.*

(a) *c. sicut, de consec. dist. 1.*

Dices 2. Hoc modo non subleuãtur pastores in casu pestis, periculum enim, quod illis imminet, prouenit ex eo quod organa inungenda non sint obuia, nec illa aptari possint ad vnctionem sine periculo contagionis.

R. Subleuari ex parte, quia forma tantum semel profertur, quod breuiori mora fieri potest, quam si quinies proferenda esset: quod tamen parum proderit, si interim mora trahenda est apud peste infestum, dũ organa sensim disponuntur ad vnctiones quinque applicandas: Itaq; si mora protrahẽda esset cum magno periculo, ne interim æger sine sacramento decedat, posset tunc quis

quis vti Illustris. Domini Octauii, & Molani forma, quam præcedente quæstione proposuimus, subintellecta saltem conditione, per regulã aliquoties repetitam, quia eo casu, præstat ministrare sacramentum dubium quam nullum.

QVÆSTIO XXXII.

Quid sit de illorum, qui ad vitandam contagionem inungunt sine oratione, dicendo tantum hæc duo verba, vngo te, & statim abcedunt?

Quæstionis explicatio.

QVibusdam Theologis visum est, orãtionẽ nõ esse de essentia formæ huius sacramenti: Istius opinionis fuerunt (a) Albertus, (b) Richardus, (c) Paludanus, quos videtur sequi (d) Nauarr. in Manuali. Quin etiam (e) Durandus audet vocare in dubiũ, an forma deprecatiua sit sufficiens: Occasione huius quæritur, an modus ministrandi per verbum indicatiuum (vngo te) postposita oratione possit tolerari?

a *In 4. di. 23. art. 3.*
b *art. 1. q. 4. ad 2.*
c *q. 1. art. 2.*
d *c. 22. n. 15.*
e *in 4. dis. 23. q. 3. num. 7.*

Responsio.

NOn potest tolerari, quia deficit in essentialibus, siquidem forma secundũ Concil. (f) Florentin. nec non vsum Romanæ, & vniuersalis ecclesiæ debet esse deprecatiua, & proferri per modũ orationis, vt dicta

f *supr.*

Concilia

Concilia ex verbis illis D.(a) Iacobi, (*vngant & orent super eum*) bene colligunt.

a *Iacob. 5.*

Dices: D. Ambrosius dicitur vsus verbo indicatiuo, *vngo te.*

Rſ. cum D.(a) Thoma, verba illa modi indicatiui, quæ sunt in vsu aliquarũ ecclesiarum non esse formam huius sacramenti, sed esse cæremoniam quandam seu dispositionem ad formam. Existimat enim nullam ecclesiam vti solis illis verbis modi indicatiui, sed præmittere illa ad explicandam actionem ministri, postea vero subiungere deprecationem.

b *in 4. d. 23. q. 1. ar. 4. ad 4*

QVÆSTIO XXXIII.

Quid sit de illorum, qui loco vnctionis distillant guttam olei in corpus peste infecti?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis, offendit pastor peste infectum, præter expectationem suam, graueolentem, & pestifero sudore vndequaque madentem, quæ duo symptomata iustum illi timorem periculi contagionis iniiciunt: Cum ergo neque manu corpori admota, ausit contingere, neque virgam, aut aliud honestum instrumentum habeat, quo corpus vngere possit, ipse effundit vel stillat in corpus

ægri

ægri olei vnam guttam, reliqua essentialia, hoc est, formam à longe recitando: Quæritur, quid de hoc modo ministrãdi censendum sit.

Responsio.

HIc modus ad minus dubius est, & cõsequenter reprobandus, neq; vsitandus nisi in casu quo sacramẽtum aliter ministrari non posset. Ratio prioris partis est, quia non est certum, an plures vnctiones sint de necessitate sacramenti, an vero sufficiat vna, vt ante obiter notauimus. Ratio posterioris, quia præstat, vt aliquoties diximus ministrare sacramẽtum incertum sub conditione, quam nullum.

Dices: stillare vel fundere nõ est vngere, siquidẽ proprie loquendo vngere dicimus, cum oleo linimus aliquantũ diffundendo, ergo non est dubius modus ministrãdi, sed simpliciter & in omni casu reprobandus.

R. Stillare vel fundere (quicquid sit de grammatica significatione) iuxta morem loquendi sacrę Scripturæ, idem significare, quod vngere. Sic enim Dominus ad Samuelem loquens ait: *Hac ipsa hora cras mittam virum ad te de terra Beniamin, & vnges eum ducem super populum meum Israel.* Et tamen Samuel Dei præceptũ executioni mandans solũ legitur (b) *effudisse oleum super caput Saulis.*

a 1. Reg. 10.

Idem

Idem patet ex verbis Domini ad (*a*) Iacob: *Ego* (inquit) *sum Dominus in Bethel vbi vnxisti lapidem*, & tamen solum dicitur Iacob *fudisse oleum desuper*: ergo secundum scripturas ad vnctionem non requiritur linitio, sed sufficit distillatio vel effusio.

a *Genes. 28.*

QVÆSTIO XXXIX.

Quid sit de illorum, qui non manu immediate, sed spatula oblongiore ad vitandum contagionis periculum peste infectum inungunt?

Quæstionis explicatio.

MEminit huiusmodi (*a*) Maior, dum ait: *& ex consequenti sumitur color, quod Extrema Vnctio sit danda pestilenti in extremitate virgæ, quia sic à contagione plerumq; cauebitur*: meminit quoque illius parochiale Ruremundense. Huius occasione quæritur, quid censendum sit de huiusmodi modo ministrandi?

b *In 4. d. 23.*

c *Ruremun. pag. 88.*

Responsio.

TOlerari & practicari potest, si tamen cautio adhibeatur, vt virga sit vere oleo tincta, & vere sequatur vnctio eodem, vel quasi eodem tempore, quo forma profertur: quia hoc pacto ministrando nihil

 substan-

substantiale sacramenti deest aut vitiatur, non ex parte ministri, quia adest sacerdos: nec vitiatur quod virga vngat, quia vere vngit, quod ad rationem sacramenti sufficit, sicuti qui calamo scribit, vere dicitur scribere: neque ex parte materiæ, quia ponimus virgam oleo vere inunctam, & veram vnctionem: neq; ex parte formæ, quia illam quoque præsupponimus, sicut & intentionem ministri.

Dices: Debetne virga huiusmodi esse argẽtea, vel aurea, vt videntur quędam (*a*) parochialia requirere?

a *supr.*

Rſ. Non est necessum, sed videntur solũ requirere virgam argenteam vel auream, propter reuerentiam sacramenti.

Dices 2. Poterit ergo pastor quouis alio extraneo instrumento peste infectum inungere ad vitandum contagionis periculum?

Rſ. Poterit: est enim idem iudicium modo honestum sit, vt seruetur reuerentia sacramento debita.

Dices 3. Quid peracta vnctione fiet de huiusmodi instrumento vel virga, oleo infirmorum inuncta?

Rſ. Vel reseruabitur ad similem vsum, vel comburetur, vt vult (*b*) parochiale Ruremundense.

b *supr.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXXV.

Quid sit de illorum, qui ministrant hoc sacramentum sine Clerico subseruiente?

Quæstionis explicatio.

COntigit subinde peste corripi & mori clericum, quem matricularium vocamus, qui in ministratione sacramentorum pastori subseruire obligatus est, nec prece, nec pretio alium reperiri posse, propter periculum contagionis: Huius occasione quęritur, quid censendum sit de modo ministrandi illorum, qui nullo comitati clerico sacramentum hoc dispensant?

Responsio.

POtest tolerari, vt patet ex responsione (a) Alexandri III. Pontificis, qui interrogatus hac de re dixit: *Nos tibi duximus respondendum, quod sacerdos vno præsente Clerico, & etiam solus potest infirmum vngere:* Quę verba Glossa bene interpretatur de casu necessitatis, hoc est, quando minister haberi non potest; (a) *Necessitas enim legem non habet,* & (c) *quod alias illicitum est, necessitas licitum facit.*

a *de verb. signif. c. 14.*

b *c. 4. de Consuetudin.*

c *c. 4. de reg. iuris.*

Ratio potest reddi inspecta natura huius sacramenti, siue vnctio fiat per verbum

bum indicatiui modi, dicendo (vngo) vel per verbum deprecatiui dicendo (vngat te Deus) quocunque enim istorum modorũ loqui debeat sacerdos, potest solus nullo comite assistente illa vere proferre, quia nullius alterius in hoc eget ministerio. Et confirmatur, quia (vt in nostris parochialibus videre est) nullum requiritur à Clerico subseruiente ministerium, nisi circa ritus quosdam accidentales, quos in casu pestis communiter omittimus, postea coram omnibus in ecclesia recitandos.

Dices: Quid si mulier parata sit sacerdoti seruire, præstabitne mulieris opera vti, quam sine clerico ministrare?

℟. Præstat sine mulieris opera. Hoc indicare videtur Pontifex cum dicit: *sacerdotem solum si clericus haberi non potest, ægros inungere posse.* Et clarius colligitur ex Concilio (a) Nametensi, vbi dicit, *prohibendum esse, vt nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare?*

a c.8.

Neq; obstat, quod videatur loqui de ministerio altaris, quia eadem ratio in hoc casu militat; per se enim indecens est, & contra reuerentiam sacramentis debitam, vt fœminæ circa illa ministerium exhibeant, quæ iubentur ab (b) Apostolo, *in ecclesia tacere, & capita sua velare.*

b 1. Cor. 11.

QVÆ-

QVÆSTIO VLTIMA.

Quibus modis frequentius peccari solet in administratione Extremæ Vnctionis tempore pestis.

Quæstionis explicatio.

BReuiter & summatim recẽsentur peccata, quæ committi solent circa administrationem Extremæ Vnctionis occasione capta vel ex parte ipsorum ministrantium, vel susc pientium, vel modorum, quibus illa male ministrari solet.

Resp nsio.

PRimo peccant pastores, qui putant se non teneri ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis, & idcirco illud non ministrant.

Secundo: Et illi, qui propter leue aliquod periculum contagionis omittunt illud ministrare, cum possint facile communibus quibusdam præseruatiuis, periculum illud vitare.

Tertio: Peccant & alii simplices sacerdotes, qui absente, siue iuste, siue iniuste pastore nolunt ministrare hoc sacramentum.

Quarto: Etiam religiosi sacerdotes.

Quinto: Etiam Episcopi sacerdotes.

Vigesimoquarto, Et qui inungēdo peruertunt ordinem Vnctionum, cum possint illum seruare.

Vigesimoquinto, Et qui vngunt virga oblongiore non adhibita sufficienti cautela, an vera fiat vnctio, vel non.

Vigesimo sexto, Et qui loco vnctionis distillant guttam olei in infirmum nisi grauis excuset necessitas.

Dices: Quale peccatum est non ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis?

R. Nolle ordinarie ministrare, aut negligentem se habere hac in parte, peccatum est mortale, vt ex antedictis patet.

CAPVT

CAPVT SEXTVM ET VLTIMVM

DE NECESSITATE ET MODO miniſtrandi ſacramentum Matrimonij tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores præſentiam ſuam exhibere celebrationi Matrimonij tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

ANTE Promulgationem Concilii Tridentini, & ſpeciatim Decreti irritantis & annullãtis matrimonia clandeſtina, non fuiſſet nobis opus, quæſtiones de neceſſitate præſentiæ paſtoris ad celebrãda matrimonia peſte infectorum, puta, concubinariorum & aliorum, qui ſponſalia cum virginibus inierunt vel etiam eas defloraruntvel ex eis proles ſuſcitarunt, mouere, quia clandeſtine contrahendo potuiſſent & ſuæ conſcientiæ fideique promiſſæ & legitimationi prolium ſatisfacere: Verum quia in hac diœceſi & vicinis Decretum matrimonia clandeſtina

Vigesimoquarto, Et qui inungēdo peruertunt ordinem Vnctionum, cum possint illum seruare.

Vigesimoquinto, Et qui vngunt virga oblongiore non adhibita sufficienti cautela, an vera fiat vnctio, vel non.

Vigesimo sexto, Et qui loco vnctionis distillant guttam olei in infirmum nisi grauis excuset necessitas.

Dices: Quale peccatum est non ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis?

R. Nolle ordinarie ministrare, aut negligentem se habere hac in parte, peccatum est mortale, vt ex antedictis patet.

CAPVT

CAPVT SEXTVM ET VLTIMVM

DE NECESSITATE ET MODO miniſtrandi ſacramentum Matrimonij tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores præſentiam ſuam exhibere celebrationi Matrimonij tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

ANTE Promulgationem Concilii Tridentini, & ſpeciatim Decreti irritantis & annullãtis matrimonia clandeſtina, non fuiſſet nobis opus, quæſtiones de neceſſitate præſentiæ paſtoris ad celebrãda matrimonia peſte infectorum, puta, concubinariorum & aliorum, qui ſponſalia cum virginibus inierunt vel etiam eas defloraruntvel ex eis proles ſuſcitarunt, mouere, quia clandeſtine contrahendo potuiſſent & ſuæ conſcientiæ fideique promiſſæ & legitimationi prolium ſatisfacere: Verum quia in hac diœceſi & vicinis Decretum matrimonia clandeſtina

Vigesimoquarto, Et qui inungēdo peruertunt ordinem Vnctionum, cum possint illum seruare.

Vigesimoquinto, Et qui vngunt virga oblongiore non adhibita sufficienti cautela, an vera fiat vnctio, vel non.

Vigesimo sexto, Et qui loco vnctionis distillant guttam olei in infirmum nisi grauis excuset necessitas.

Dices: Quale peccatum est non ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis?

R. Nolle ordinarie ministrare, aut negligentem se habere hac in parte, peccatum est mortale, vt ex antedictis patet.

CAPVT

CAPVT SEXTVM ET VLTIMVM

DE NECESSITATE ET MODO miniſtrandi ſacramentum Matrimonij tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores præſentiam ſuam exhibere celebrationi Matrimonij tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

ANTE Promulgationem Concilii Tridentini, & ſpeciatim Decreti irritantis & annullãtis matrimonia clandeſtina, non fuiſſet nobis opus, quæſtiones de neceſſitate præſentiæ paſtoris ad celebrãda matrimonia peſte infectorum, puta, concubinariorum & aliorum, qui ſponſalia cum virginibus inierunt vel etiam eas deflorarunt, vel ex eis proles ſuſcitarunt, mouere, quia clandeſtine contrahendo potuiſſent & ſuæ conſcientiæ fideique promiſſæ & legitimationi prolium ſatisfacere: Verum quia in hac diœceſi & vicinis Decretum matrimonia clandeſtina

Vigesimoquarto, Et qui inungēdo peruertunt ordinem Vnctionum, cum possint illum seruare.

Vigesimoquinto, Et qui vngunt virga oblongiore non adhibita sufficienti cautela, an vera fiat vnctio, vel non.

Vigesimo sexto, Et qui loco vnctionis distillant guttam olei in infirmum nisi grauis excuset necessitas.

Dices: Quale peccatum est non ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis?

R. Nolle ordinarie ministrare, aut negligentem se habere hac in parte, peccatum est mortale, vt ex antedictis patet.

CAPVT

CAPVT SEXTVM ET VLTIMVM

DE NECESSITATE ET MODO miniſtrandi ſacramentum Matrimonij tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores præſentiam ſuam exhibere celebrationi Matrimonij tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

ANTE Promulgationem Concilii Tridentini, & ſpeciatim Decreti irritantis & annullãtis matrimonia clandeſtina, non fuiſſet nobis opus, quæſtiones de neceſſitate præſentiæ paſtoris ad celebrãda matrimonia peſte infectorum, puta, concubinariorum & aliorum, qui ſponſalia cum virginibus inierunt vel etiam eas defloraruntvel ex eis proles ſuſcitarunt, mouere, quia clandeſtine contrahendo potuiſſent & ſuæ conſcientiæ fideique promiſſæ & legitimationi prolium ſatisfacere: Verum quia in hac diœceſi & vicinis Decretum matrimonia clandeſtina

bum indicatiui modi, dicendo (vngo) vel per verbum deprecatiui dicendo (vngat te Deus) quocunque enim istorum modorũ loqui debeat sacerdos, potest solus nullo comite assistente illa vere proferre, quia nullius alterius in hoc eget ministerio. Et confirmatur, quia (vt in nostris parochialibus videre est) nullum requiritur à Clerico subseruiente ministerium, nisi circa ritus quosdam accidentales, quos in casu pestis communiter omittimus, postea coram omnibus in ecclesia recitandos.

Dices: Quid si mulier parata sit sacerdoti seruire, præstabitne mulieris opera vti, quam sine clerico ministrare?

℟. Præstat sine mulieris opera. Hoc indicare videtur Pontifex cum dicit: *sacerdotem solum si clericus haberi non potest, ægros inungere posse.* Et clarius colligitur ex Concilio (a) Nametensi, vbi dicit, *prohibendum esse, vt nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare?*

a c.8.

Neq; obstat, quod videatur loqui de ministerio altaris, quia eadem ratio in hoc casu militat; per se enim indecens est, & contra reuerentiam sacramentis debitam, vt fœminæ circa illa ministerium exhibeant, quæ iubentur ab (b) Apostolo, *in ecclesia tacere, & capita sua velare.*

b 1.Cor.11.

QVÆ-

QVÆSTIO VLTIMA.

Quibus modis frequentius peccari solet in administratione Extremæ Vnctionis tempore pestis.

Quæstionis explicatio.

BReuiter & summatim recẽsentur peccata, quæ committi solent circa administrationem Extremæ Vnctionis occasione capta vel ex parte ipsorum ministrantium, vel susc pientium, vel modorum, quibus illa male ministrari solet.

Resp nsio.

PRimo peccant pastores, qui putant se non teneri ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis, & idcirco illud non ministrant.

Secundo: Et illi, qui propter leue aliquod periculum contagionis omittunt illud ministrare, cum possint facile communibus quibusdam præseruatiuis, periculum illud vitare.

Tertio: Peccant & alii simplices sacerdotes, qui absente, siue iuste, siue iniuste pastore nolunt ministrare hoc sacramentum.

Quarto: Etiam religiosi sacerdotes.

Quinto: Etiam Episcopi sacerdotes.

Sexto: Peccant, & nullum ſacramẽtum miniſtrant Diaçoni, Subdiaçoni, & alii inferiores, ſiue clerici, ſiue laici, cuiuſcunque conditionis & ſanctitatis, qui Extremam Vnctionem in quacunq; neceſſitate miniſtrant.

Vt ſupra hac eadẽ quæſt. 4.

Septimo: Et alii qui vocati ex ſacrificio, quod celebrare cœperant, nolunt accedere cum Extrema Vnctione peſte infectum, qui nullum aliud ſacramentum recipere poteſt.

Octauo; Et qui tempore interdicti huiuſmodi peſte infectum nolunt inungere.

Nono: Et qui nolunt miniſtrare illis, de quibus probabiliter dubitatur, an ſint peſte infecti.

Deçimo: Similiter & illi, qui recens peſte infectis nolunt miniſtrare.

Vndecimo: Et illi qui nolunt miniſtrare illis, de quibus dubitant, an ſint mortui.

Duodecimo: Et illi, qui nolunt miniſtrare in loco publico, eccleſia, vel platea, ſi neceſſitas hoc poſtulet.

Decimotertio: Et illi contra peſte infecti, qui volunt ſibi miniſtrari in lecto, cum iis adhuc ſint virib. vt ad locum ſalubriorẽ poſſint accedere.

Deçimoquarto: Et illi ſacerdotes, qui nolunt

nolunt miniſtrare pueris capacibus ſacramenti pœnitentiæ.

Decimoquinto: Et qui nolunt miniſtrare amentibus, & in furiã actis, quando non conſtat clare amiſiſſe ſenſum in complacentia peccati mortalis.

Decimoſexto: Et qui nolunt miniſtrare peſte infectis non petẽtibus, ſi ſolent temporibus conſuetis vti ſacramentis.

Decimo ſeptimo: Et qui nolunt excommunicatis, qui ſigna mutatæ voluntatis & pœnitentiæ ediderunt.

Decimo octauo: Et qui nolunt miniſtrare illis, qui per morbum ſacramentum Pœnitentiæ non ſuſceperunt.

Decimonono: Et qui nolunt illis, quorum corpora peſtifero ſudore madent, vel quorũ anhelitus præter ſolitum immodice fœtet, ſi nullum aliud ſacrtum receperint.

20. Similiter peccant, qui miniſtrant in oleo roſaceo, vel aliis floribus vel herbis expreſſo,

21. Et qui miniſtrãt in oleo oliuarũ non benedicto, cũ aliud cõmode haberi poſſit.

22. Et qui miniſtrant in oleo oliuarum, cui eſt alius liquor admixtus, ſi aliud haberi poſſit.

23. Et qui vnguut peſte infectum chriſmate, niſi neceſſitas excuſet.

Vigesimoquarto, Et qui inungēdo perueꝛtunt ordinem Vnctionum, cum possint illum seruare.

Vigesimoquinto, Et qui vngunt virga oblongiore non adhibita sufficienti cautela, an vera fiat vnctio, vel non.

Vigesimo sexto, Et qui loco vnctionis distillant guttam olei in infirmum nisi grauis excuset necessitas.

Dices: Quale peccatum est non ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis?

℟. Nolle ordinarie ministrare, aut negligentem se habere hac in parte, peccatum est mortale, vt ex antedictis patet.

CAPVT

CAPVT SEXTVM ET VLTIMVM

DE NECESSITATE ET MODO miniſtrandi ſacramentum Matrimonij tempore peſtis.

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur paſtores præſentiam ſuam exhibere celebrationi Matrimonij tempore peſtis?

Quæſtionis explicatio.

ANTE Promulgationem Concilii Tridentini, & ſpeciatim Decreti irritantis & annullãtis matrimonia clandeſtina, non fuiſſet nobis opus, quæſtiones de neceſſitate præſentiæ paſtoris ad celebrãda matrimonia peſte infectorum, puta, concubinariorum & aliorum, qui ſponſalia cum virginibus inierunt vel etiam eas defloraruntvel ex eis proles ſuſcitarunt, mouere, quia clandeſtine contrahendo potuiſſent & ſuæ conſcientiæ fideique promiſſæ & legitimationi prolium ſatisfacere: Verum quia in hac diœceſi & vicinis Decretum matrimonia clandeſtina

irritans, hoc eſt, quæ fiunt ſine parochi ve alterius ſacerdotis de eius vel ordinarii licẽtia, & duorum vel trium teſtium præſentia nonſolum eſt promulgatum, ſed etiam vſu receptum: Iudicaui vtile fore, ſi in poſtrema huius Tractatus parte, conſueta methodo, quanta poſſem breuitate etiam quæſtiones, quæ tempore peſtis de hiſce rebus à paſtoribus & aliis moueri poſſent, proponerem, illiſque pro exiguitate ingenii mei, ſacro Concilio Tridentino, ſacriſque canonibus, & Doctorum Theologorum & Canoniſtarum ſententiis inhærendo, ſatisfacerem. Neque, vt confidimus, labor hic noſter videbit' ſuperfluus iis, qui animas concubinariorum & aliorum vitiis cárnis deditorum, in articulo mortis curãdas ſuſceperunt: Multa enim eo tempore accidere ſolent, quæ vel lectio eos iam docuit, vel experientia docebit, multas parochis parere ſolere difficultates: Quid enim ſi amorem carnalem, quem pluribus annis erga ſuas concubinas geſſerunt, ex animo deponere non poſſint? Quid ſi iureiurando præſtito, arrhiſque matrimonii datis, fidem futuri matrimonii concubinæ dederint? Quid ſi cum virginibus honeſtis ſpõſalia contraxerunt, importuniſque precibus

bus & promiſſis interpoſitis copulam extorſerunt, & ples ex eis ſuſcitarunt? Quid ſi illæ, vt fidei ſatisfaciant, proleſque legitiment, expoſtulent? Quid ſi ex aduerſo aduertat prudens parochus ex ſua præſentia magna inter parentes huiuſmodi concubinariorum exoritura diſſidia & ſcandala, puta, diſſoluendam inter cognatos & conſanguineos amicitiam, exorituras lites propter familiarium diſparitatem, perpetua quoque odia propter morum diſſonantiam, infamiamque etiam non exiguam patri & matri incurrēdam propter concubinæ prodigalitatem, & huiuſmodi? Quid quæſo hiſce caſibus emergentibus faciet vel non faciet parochus?

De his igitur, quia quæſtiones morales ſunt, & facile illo tempore incidere poſſunt, impoſterum aliquid breuiter dicturi ſumus, vt & in hac parte ſicut in aliis hactenus fecimus, ſimplicibus parochis conſulere poſſimus.

Quod antequam fiat, notandum in hac prima quæſtione & ſequentibus, non quærere nos, vt ante fecimus, an paſtores teneantur miniſtrare hoc ſacramentum: ſed an teneantur exhibere ſuam præſentiam, dum partes contrahunt, quia paſtores nunquam fuerunt miniſtri huius Sacramenti

a *Auctori Enchir. Cõc. Colon. §. de minist. Petro de Ledes. de matrim. q. 42. art. 1. dub. 4. cõc. 4.*

menti, (sicut (a) quibusdam visum fuit) sed ipsi contrahentes: Siquidem omnes fatentur ante Concilium Tridentinum, matrimonium clandestinum, quod in absentia pastoris celebratum erat, fuisse matrimonium: quod vero post Concilium Tridentinum tale matrimonium non sit vetum, non ideo est, quia illi desit minister, verum quia Concilium Tridentinum irritauit cõtractum, super quo fundatur ipsum matrimonii sacramentum, si aliter celebretur, quàm in præsentia parochi & duorum vel triũ testium, vt patet disertis Concilii Tridentini (b) verbis: *Qui aliter quam præsente parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Quocirca, vt statim diximus, mutato stylo quærimus, non an pastores tempore pestis teneantur ministrare hoc sacramentum, posset enim statim responderi, quod non: sed an celebrationi matrimonii illorum præsentia sit ita necessaria, vt sine illa matrimonium non subsistat, & consequẽter illam negare non possint, sed necessario exhibere teneantur?

b *Sess. 24. c. 2. de Matr.*

Responsio

Responsio

TEnentur pastores per se vel per alium sacerdotem præsentiam suam, subditis illam rationabiliter petentibus, ad celebrandum matrimonium exhibere, quia ad pastorale officium illud inprimis pertinet, curare, vt sacramenta suis subditis non desint: Non potest autem sacramentum matrimonii valide celebrari, nisi adsit paroch⁹ vel alius sacerdos ab eo vel ordinario deputatus, vt statim diximus.

Dixi, (*rationabiliter petentibus*) q̃ regulariter istud sacramẽtum nõn est necessarium, & subinde expediat, pastorem suam denegare præsentiam, vt suo loco ostendemus.

Dices: Concilium Trident. sic intelligi debet, vt non aduersetur legi charitatis, sed si tempore pestis matrimonia contracta in absentia parochorum dicant nulla, Concilium aduersaretur charitati: Siquidem ꝓpter absentiam parochorum periclitaretur salus multorum concubinariorum, qui peste infecti non valẽtes deponere affectũ inordinatum, quem adhuc gerunt erga suas concubinas, volunt ante mortẽ cum eis cõtrahere, quo suæ saluti consulant, non amplius inordinate, sed maritaliter illas amãdo, fieret quõq; iniuria multis puellis, quæ fide accepta de matrimonio contrahendo

deflora-

defloratæ fuerunt, si defloratores peste infecti, cum velint, non possint fidei datæ satisfacere; fieret quoque iniuria prolib. extra matrimonium per huiusmodi personas susceptis, si propter absentiam pastorū non possint à parentibus per matrimonium legitimari: Ergo sic interpretandum est concilium Tridētinum, vt matrimonia saltem in casu pestis quando absunt pastores sint valida, & consequenter non teneantur pastores cum periculo contagionis illis præsentiam suam exhibere.

R. Non aliter esse interpretādum Concil. Trident. quàm sonati dicit vero disertis verbis, matrimoniū aliter quàm in præsentia parochi vel alterius sacerdotis contractum esse nullum: Neque hoc aduersatur charitati, quia valde expediebat bono cōi, Concilium talem legē & eo rigore ederc, quæ personas aliter contrahentes omnino inhabiles redderet, vt patet ex proœm. de matrim. Neque inconueniens est subinde fieri, vt propter absentiam parochorum puellæ defloratæ maneant innuptæ, & proles illegitimę, quia leges non possunt respicere omnes casus particulares: Nam vt (a) quidam bene dixit: *quæ raro eueniunt, à Legislatoribus non considerantur.*

(a) *l. qui rationē, §. 1. ff. de acq. rer. dom. n. 94. tit. 6. de sine prohibitione, c. 2. quia vero.*

QVÆ-

QVÆSTIO II.

Absentibus siue iuste siue iniuste pastoribus, quis teneatur prouidere de Sacerdote, qui celebrationi matrimonij interfit?

Quæstionis explicatio.

QVia ostẽdimus, absq; prẽsentia parochi vel alteri⁹ sacerdotis de ei⁹ vel ordinarii licentia, nullũ posse matrimonium subsistere: & tamen tẽpore pestis sepe casus occurrit, quo matrimonia celebranda veniunt in absentia parochorũ, non imẽrito quẽrit, quis in absentia pastorũ teneat prouidere de sacerdote q̃ matrimoniis interfit?

Responsio.

TEnetur 1. & immediate Parochus. 2. Negligente Parocho, ad ipsum Ordinariũ onus illud deuolui, tanquam ad immediatum Superiorem.

Dices 1. Quid si parochus reliquit vicarium, & ille obiit?

R. Tenetur alium substituere, vel ipse officium præstare.

Dices. Quid si vicari⁹ timore cõtagionis nõ audet interesse, & vult aliũ subdelegare.

R. Posse subdelegare, quicquid dicat (a) Sotus: quia talis vicarius in absentia parochi delegatur ad omnes casus parochialis officii: tales a. delegati secundũ communẽ

(a) *In 4. dist. 16. q. 4. art. 3.*

The-

Theologorum (*a*) & Canoniſtarũ (*b*) poſſunt vnam vel alteram cauſam ſubdelegare; imo in his partibus conſuetudo eſt, vt vicepaſtor, ſi aliquãdiu velit abeſſe à parochia, ſubdeleget alium ad omnia paſtoralia officia & ſpecialiter omnia ſacramenta: Quam conſuetudinem plerique Theologi & Canoniſtæ (*c*) probant, imo dicunt, vbiq́ue ſeruari, vt vicecurati ad tempus abſentes delegent alicui ſacerdoti ſacramentorum miniſterium.

a *Adriã. q. 5. de confeſ. dubio 2. Antõ. 3. p. tit. 24. q. 64. Medina tract. 2. de cõfeſſion.*

b *Gloſ. clem. 1. de priuil. verb. Presbyteri Immola n. 14. Bonif. n. 34. Card. q. 19.*

c *Syluã. ver. vicarius q. 5, Nauarrus c. Placuit. n. 71 de pœnit. diſt 6.*

Dices 3. Quid ſi parochus ſit preſens, ſed habet Capellaniam, cuius operam conduxit, vt aſſiſtat matrimoniis huiuſmodi infirmorum: poteritnè & ille Capellanus alium ſubſtituere?

R. Non poterit: Doctores enim cum dicunt, Vicarium ſeu Capellanum parochi poſſe delegare, loquuntur de vicario abſẽte parocho, vt bene notauit (*d*) Nauarrus.

d *c. Placuit, de pœn. diſt. 5 numer. 69.*

Dices 4. Quid ſi hic ſubdelegatus non auſit intereſſe matrimonio, poteritne vlterius alterum delegare, qui matrimonio interſit?

R. Non poſſe, quia ſubdelegati nõ poſſunt ſubdelegare cum poteſtate ſubdelegandi; in hoc enim differunt ab ordinario ſecundum (*e*) omnes.

e *Gloſ. c. Super q. §. porro verb. tranſfert, de offic. deleg. & ibi Doctores.*

QVÆ-

QVÆSTIO III.

An Pastor non habens quem substituat præter sacerdotem excommunicatum, possit illum, vt matrimonij celebrationi interfit, substituere?

Quæstionis explicatio.

LOquimur hîc de excomunicato, quocunque etiam denunciato & publico Clericorum percussore, quem iubemur etiam per Concilium Constantiense vitare, de aliis enim non est difficultas.

Responsio.

POtest Pastor, si nec ipse interesse, nec alium idoneum reperire possit, substituere sacerdotem excommunicatum, etiã denunciatum, vel publicum Clerici percussorem, qui suo loco matrimonii celebrationi interfit, quia si quid obstaret, id esset, ꝙ assistere celebrationi matrimonii in parocho sit actus iurisdictionis: Hoc autem falsum est secundum (a) Nauarrum et alios. Et ostenditur hoc signo, quia nullus actus siue iurisdictionis siue ordinis validè potest fieri ab omnino inuito, & contrariam habente intentionem: *Actus enim agentium non operatur vltra eorum intentionem*: sed

(a) *lib. 4. con. sil. de spons. consil 52.*

præsentia parochi omnino inuiti contrariamque intentionem habentis, sufficit ad valorem matrimonii, vt in sequentibus ostendemus: ergo illa præsentia non est actus iurisdictionis, & consequenter ex eo capite non poterit excludi à celebratione matrimonii talis excommunicatus.

Dices. Sacerdos matrimonio assistit tãquam testis, sed (a) testimonium testis excommunicati non tolerãti non valet: ergo ex illo saltem capite non poterit substitui sacerdos excommunicatus non toleratus?

a *c. decernimus, de sent. excom. in 5.*

Rꝛ. Quod quamuis excommunicatus regulariter repellatur à testimonio ferẽdo, admitti tamen in casibus, quibus admittũtur infames, qui in matrimonio admittuntur, vt postea suo loco patefiet.

QVÆSTIO IV.

An possit quoq; substituere non approbatum ab Episcopo, suspensum, irregularem?

Quæstionis explicatio.

DIctum est supra, q̃ hi omnes communiter non possunt immiscere se ministrationi sacramentorum propter prohibitionẽ Ecclesiæ. Huius occasione quęrit, an huiusmodi possint substitui, vt matrimonii cele-

celebrationi intersint, pſertim tēpore peſt.

Reſponſio.

PRimo ſacerdos non approbatus poteſt à parocho ſubſtitui, quia approbationē Epi ſolum requirit Conc. Trid. ꝓ confeſſionibus audiēdis, propter ſcientiam, prudentiam & vitæ probitatem, quæ in miniſtro Pœnitentiæ requiruntur, cum ſit iudex & medicus animæ.

Secundo poteſt quoque ſubſtitui ſacerdos ſuſpenſus eadem ratione, qua ſuperiori quæſtione diximus, ſubſtitui poſſe excōmunicatum & nominatim denunciatum: ſubſtitutio enim illa, ſicut & aſſiſtētia non eſt actus iuriſdictionis.

Tertio poteſt ſubſtitui & ille, cui interdixit Eps, ne aſſiſtat, ex quacunq; cauſa id fiat, ſiue quia eſt illiteratus, ſiue criminoſus, ſiue ex aliqua alia ſpeciali cauſa, vt (*a*) Enriquez notauit, quia quomodocunq; ſit interdictus, tñ manet vel parochus vel ab eo ſubſtitutus: Quare etſi poterit peccare extra neceſſitatem aſſiſtendo, tamen vere aſſiſtit, & propter eius præſentiam matrimonium erit validum: In neceſſitate vero, de qua agimus non ſolum matrimonium erit validum, ſed nec aſſiſtendo peccabit.

(*a*) *lib. 11. de matr. c. 3 n. 3*

Poſtremo & irregularis ſubſtitui poterit eadem ſemper ratione.

Dices. Assistere celebrationi matrimonii est actus parochi, vt parochus est: Parochi autem officio non possunt huiusmodi sacerdotes fungi: Ergo.

R. Negando quod assumitur, videlicet assistere celebrationi matrimonii esse actū parochi inquantum est parochus, quasi inibi iurisdictionem aliquam exercens, sed inquantum testis est matrimonii, vt statim diximus.

QVÆSTIO V.

An Ordinarius deficientibus Parocho & aliis sacerdotibus, possit substituere parochum necdum ordinatum?

Quæstionis explicatio.

PRæsupponit quæstio quod verum est, aliquem parochm fieri posse, qui necdum sit sacerdos, vt si necdum sit elapsus annus ab assecutione parochialis beneficii, quo tempore non teneri promoueri ad ordinem sacerdotalem de iure (*a*) certum est: vel si ratione studii dispensęt Episcopus, ne intra certum tempus ad sacerdotium promoueatur, quod etiam de iure (*b*) conceditur. Huius occasione quæritur, an nullo alio

a de elect. c. licet canon. & c. cum ex eo, lib. 6.
b locis supra citatis.

alio assistente celebrationi matrimonio tempore pestis ordinarius poterit substituere pastorem necdum sacerdotem?

Responsio.

PRobabile est (a) posse: Primo, quia Concilium Tridentinum disiunctiue postulat præsentiam parochi, aut alterius qui sacerdos sit: ad veritatem autem disiunctiue sufficit alteram partem verificari; ergo satisfit Concilio, si parochus non sacerdos, vel alius sacerdos de eius licentia interfit. Secundo, quia mens Concilii fuit, vt adesset matrimonio præter alios testes persona ecclesiastica fidedigna: Itaque adesse voluit illam, quæ vel parochiali vel sacerdotali dignitate polleret. Confirmatur, quia cum res hæc grauissima sit, & ad matrimonii valorem necessaria, verisimile est, si Concilium voluisset qualitatem sacerdotalem parochi inesse, quod eam expressisset, sicut in assistente ex parochi licentia expressit. Cõfirmatur 2. Quia cum Concilium vndecies mentionem faciat parochi in eadem materia, nunquam sacerdotii meminit, nisi cũ assistere matrimonio permittitur alteri quã proprio parocho: Ergo signum manifestum est non exigere hanc qualitatem in parocho.

a *Nau. li. 4. Con. tit. de sponsc. conc. 9. Henr. lib. 1. de matr. c. 3. num. 5.*

Confirmatur 3. quia licet (*a*) iure canonico dicatur neminem posse confiteri alieno sine licentia proprii sacerdotis: nec licere, religiosos (*b*) ministrare Eucharistiã absque licetia Pbri parochialis, & absolutionẽ (*c*) excommunicationis non reseruate posse impendi à proprio sacerdote. Nihilominus hæc omnia (*d*) Doctores dicunt posse intelligi de parocho, qui necdum sit sacerdos, nimirum vt ille possit dare licentiam conficiendi & ministrandi Eucharistiã, & ipsemet absoluere ab excommunicatione: Si ergo, cum textus iuris canonici expresse qualitatis sacerdotii meminerint, declarãtur pie non exigi in parocho eam qualitatem, vt ipse prædictas licentias concedat à fortiori, cum Tridentinum eius qualitatis non meminerit, dicẽdum est, eam hic non desiderari.

a *c. Omnis, de pœnit. & remiss.*
b *Clement. de priuileg.*
c *Nuper, de sent. excom.*
d *Palud. in 4. dist 17. q. 3. Zuar. disp. 72. sect 3. & alij*

Dices: Concilium dicit, *qui aliter quàm præsente parocho vel alio sacerdote*: ergo & parochus debet esse sacerdos; dictio enim (*alius*) secundum Iurisperitos (*e*) est relatiua, & repetit præcedentem qualitatem illius, cuius est persona expressa.

e *apud Menoch. li 1. de arbitrariis, q. 80. n. 122.*

Rᵉ. Dictionem (*alius*) sæpe improprie poni, nec semper referre eandem qualitatem, sed quandoque significare dissimilitudinẽ, prout ratio subiectæ materiæ suadet, & pro-

probatur ex illo Matthæi & Marci, vbi de Christo Saluatore aiunt: *Cum eo crucifixi sunt alij duo latrones*, quod & hic contingit, quia parochus non sacerdos potest exercere omnia parochi munia, quæ potestate ordinis non indigent: ergo etiam præsentiam exhibere. *Matt. c. 28. Marc. c. 15.*

Dices 2. Parochus non sacerdos assistens matrimonio exponit periculo veritatem sacramenti, quod est mortale, non secus ac vti forma aut materia incerta in sacramentis, iuxta opinionem probabilem, relictis certis sine necessitate: ergo, &c.

Respondetur, nos versari hic in casu necessitatis, quo alius sacerdos qui assistat haberi nequit, quo casu licet vti materia vel forma probabili, quando alia haberi non potest, vt superioribus capitibus ostendimus.

QVÆSTIO VI.

An Parochus non Sacerdos possit substituere Sacerdotem?

Quæstionis explicatio.

QVia diximus probabilem esse opinionem, Episcopum posse substituere parochum necdum sacerdotem, vt assistat matrimonio, non immerito quæritur, an parochus non sacerdos possit vel etiam teneatur substituere sacerdotem, si eum reperire possit?

Responsio.

REtenta opinione non exigi sacerdotium in parocho manifestum est, sicut ipse potest assistere matrimonio, posse cõcedere licentiam sacerdoti assistendi. Si sustineatur contraria sententia, parochum debere esse sacerdotem, dubium videtur, an tunc parochus non sacerdos possit substituere sacerdotem propter verba(a) Concilii Tridentini: *Qui aliter quàm præsente parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi vel ordinarij licentia:* cum enim illa particula (*ipsius*) sit relatiua idẽtitatis refert parochũ cum eadẽ ipsa sacerdotii qualitate, cũ qua antecessit in

a *sess. 24. c. 1.*

sit in priori parte illud alternatiue, *qui aliter quam præsente parocho vel alio sacerdote.*

Cæterum multo probabilius est, eam licentiam posse concedere parochum non sacerdotem, etiamsi ipse assistere minime possit. Primo, quia durissimum esset intelligere Concil. Trident. velle parocho, qui omnia iurisdictionis munia nõdum sacerdos exercere potest hoc vnicũ negare. Deinde, quia qualitatem sacerdotii iuxta illam sententiam postulat Concilium in assistẽte matrimonio, vt conuenientius & fide dignius fit testimonium, quod intentum omnino seruatur, qñ alius sacerdos de licentia parochi non sacerdotis assisteret: Vnde non mirum esse debet si postulauit sacerdotium in parocho assistente, non autem assistendi licentiam concedente.

Dices: Plures (*a*) Doctores iuris canonici docent parochum non sacerdotem minime posse concedere licẽtiam religiosis ministrandi Eucharistiam, eo quod per semetipsum ministrare non potest, probantq; ex illo textu: (*b*) *Sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet*: ergo similiter si quis parochus non sacerdos nequit assistere matrimonio, nequibit etiam dare licentiam alteri vt assistat.

a *Stephanus Immola cle. 1. de priuil. n. 14. & ibid. alij.*

b *c. fin. 46. d.*

R. Doctrinam Canonistarum in ea par-

re non probari, & ad textum respondetur diuersam ibi esse rationem, loquitur enim de peccato vsuræ, quod sicut nec potest clericus suo, ita nec alieno nomine exercere, rationemq; subdit textus, *indecẽs est enim crimen suum commodis alienis impendere.*

a *Enriq. lib. 11. de matri. c. 3. Nauarr. 4. consil. de sponsa. cõs. 44*

QVÆSTIO VII.

An ordinarius vel parochus possint substituere Diaconum, Subdiaconum, vel alterum clericum?

Quæstionis explicatio.

APparentiam aliquã facit, quia quamuis in Decreto Concilii (*a*) Tridentini solum de sacerdote mentio fiat, ibi, *vel alio sacerdote, de licentia parochi*, tamen sæpe apud Canonistas nomine sacerdotis comprehenduntur, etiam Diaconus & Subdiaconus: Huius occasione quæritur, an necessitate premente, cum alius haberi nequit, poterit substitui Diaconus, Subdiaconus, vel quiuis alius clericus, qui assistat celebrationi matrimonii?

b *sess. 24. c. 3.*

c *arg. c. 11. 21. q. 5.*

Responsio.

NOn poterit, sed aliquo illorum assistente matrimonium erit nullũ, quia verba Concilii secundum (*c*) communem intelli-

d *c. ex literis, de sponsal.*

intelligentiam accipienda fuit, & secundū communem vsum loquendi nomine sacerdotis intelligitur vemens presbyter: ergo filium Conciuium dicit: *vel also sacerdote de titulo sue parochie vel ordinario*, verū presbyterum intelligit. Confirmatur ex modo loquendi ipsius Concilij Tridentini, semper enim distinguit sacerdotes à Diaconis & aliis inferioribus, vt patet in multis. Concilia (ai locis, ergo eodem modo sumitur sacerdos in præsenti decreto. Tandem probatur: Quia hoc decretum semper in vsu fuit, & tam est vsque recepta, vt docent Nauarrus (& c) Enriques, qui dicunt eos, Theologos & Iurisperitos ita interpretari.

2. Sess. 22. c. 2. de reform. cap. 2.

3. Sess. 24. de reform. matrim. c. 1.

Nauar. c. 22. n. 80. Enriq. l. 14. c. 8. n. 2. & 10.

Dices: Nos verūmur in materia fauorabili, nulla liquidem in matrimonio conceduntur, quæ in aliis contractibus negantur (vt dicit Felinus, qui vigenti quatuor in *Felin. c. 2. de constit. n. 2.* fauorem matrimonij congerit: at in materia fauorabili nomine sacerdotis veniunt omnes clerici, præterim sacris initiati, vt Diaconi, Subdiaconi, &c.

Dicitur primum, non verum esse dum de clericorum libertatibus & punitione agitur, vt videre est apud Syluestr. & alios. Secus vbi agitur de necessitate ad sacramentum, tunc enim verba secundum propriā & vsitatam significationem sunt accipienda.

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

Si contrahere volentes dicant Ordinarium vel parochum ſubſtituiſſe aliquem alium ſacerdotem, qui illorum matrimonio interſit: An poßit vel etiam teneatur ſacerdos ille credere, & matrimonio aßiſtere?

Quæſtionis explicatio.

COmmuniter dicunt Doctores parochos debere credere ſubditis dicentibus ſe confeſſos fuiſſe ſacerdoti habenti legitimam facultatem ipſos abſoluẽdi, & ita debere illis Euchariſtiam miniſtrare, ſimiliter & religioſos, ſi aliqui dicant ſe habere facultatem à ſuo parocho recipiendæ Euchariſtiæ & Extremæ Vnctionis ſacramenta, & ratio videtur: Quia hic tantum agitur de ſalute animæ iſta aſſerentium: *Nemo autem præſumitur ſalutis ſuæ immemor.* Horum occaſione quæritur, an ſimiliter in ſacramẽto matrimonii credi debeat contrahere volentibus, ſi aſſerant ſe habere facultatem contrahendi coram aliquo alio ſacerdote.

Reſponſio.

ALius ſacerdos regulariter non tenetur credere dicentib. ſe habere licentiam, vt illorum matrimonio interſit: Ita (*a*) Abbas, (*b*) Bonifacius & alii Canoniſtæ, quia

a *Clem. 1. de priuil. n. 5.*
b *ibid. n. 28.*

quia licet in foro pœnitentiali, ad quod pertinet Confeſſio, Euchariſtia, Extrema Vnctio, credatur dicenti ſe habere licentiam illa percipiendi, in foro tamen externo & ſpectantibus ad illud non creditur: matrimonium autem pertinet ad forum externum, & externam eccleſiæ gubernationem, & ratio peculiaris videtur eſſe, quia minus præſumenda eſt deceptio in Pœnitentia & Euchariſtia, ad quæ ſacramenta tm̃ acceditur pro remedio animæ, & vt ſaluti ſpirituali conſulatur, quã in matrimonio, in quo ordinarie commoda temporalia, maxime tempore peſtis quæruntur.

Dixi, (*Regulariter*) quia ſi contrahere volentes ſint perſonę graues & fide dignæ, poterit imo tenebitur eis quicunque ſacerdos fidem adhibere, & matrimonio illorum intereſſe, & ſuadetur à ſimili; quia quamuis (*a*) communiter dicatur, non eſſe credendum excommunicato dicenti ſe eſſe abſolutum, niſi id legitime oſtendat, tamen (*b*) Doctores noſtri dicunt credendum eſſe excommunicato hoc aſſerenti, ſi perſona ſit fide digna.

Dices: Quid ſi poſtmodum matrimonio contracto aliquis opponat & dicat, ſacerdotem qui interfuit, caruiſſe licentia, cui incumbit probatio?

a *c. ſicut. de ſenten. excõis & D. Thom. quodl. 1. ar. 2.*

b *Palud. in 4. diſt. 18. q. 6. ar. 2. Sylueſt. ver. excõ. cap. 5. §. 26. verſ. decimum ſeptimum.*

R. Si oppositio fiat à tertio illi incumbet probatio: si vero à proprio parocho, transfertur onus probandi in ipsos contrahentes & externum sacerdotem.

a Mascar. de probationib. conclus. 3.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Pastores teneantur omnibus peste infectis contrahere volentibus præsentiam suam exhibere?

Quæstionis explicatio.

DIximus, qui tenentur assistere matrimoniis peste infectorum: Sequitur ordine, vt dicamus, quorum matrimoniis pastores aut eorum substituti teneantur assistere, an omnium, an aliquorum tantum. Non enim desunt, quæ ex hac parte videntur subinde pastorem ab huiusmodi assistentia, tempore pestis excusare.

Responsio.

TEnentur omnibus præsentiã adhibere per se vel substitutum, nisi contrahere volentes impedimentum aliquod habeant, quod pastorem excuset. Probatur iis rationibus, quibus ostendimus reliqua sacramenta ministrari debere omnibus illa rite & legitime petentibus, pro omnibus enim æqualiter à Christo sunt instituta, & fideles ad illa ius habent, quo sine legitima causa priuari non possunt. Neque obstat,

quod

quod paſtoris non ſit miniſtrare hoc ſacramentum, quod ſufficit preſentiam illius vſque adeo neceſſariam eſſe, vt ſine illa matrimonium celebrari non poſſit. Addimus, (*niſi contrahere volentes habeant impedimentum*) quia ſi paſtor ſciat impedimētum ſubeſſe, puta ordinis, voti, religionis, conſanguinitatis, vel alterius, quod matrimonium non ſolum impedit, ſed etam annullat, excuſatur, imo vero præſentiam adhibendo, iniuriam infert ſacramento, vt patet.

Dices: Quid ſi ſubſit impedimentum, quod vocant, temporis clauſi, puta aduentus vel quadrageſimæ, quibus eccleſia vetat matrimonium contrahere, excuſaturne paſtor ab aſſiſtentia matrimonio exhibenda pro illo ſaltem tempore?

R. Si periculum eſt in mora, nec poſſit adiri commode ſuperior, quia timetur, ne peſte infectus moriatur, & è ſalute illius eſt, matrimonium cum cōcubina quam amat, contrahi, non excuſabitur, imo vero tenebitur ſuam præſentiam exhibere, quo ſaluti ſui ſubditi in ea ſpirituali neceſſitate conſtituti, conſulat, vt ex ſuperiorib. facile colligi poteſt.

QVÆ-

QVÆSTIO X.

An pastor teneatur exhibere præsentiam suam peste infectis amentibus, & furiosis contrahere volentibus?

Quæstionis explicatio.

COnsensum ad matrimonium requisitum liberum esse oportere, hoc est, à ratione deliberata profectũ, in confesso est apud Doctores. Alias enim non induceret obligationẽ, quæ est effectus quidam deliberatæ rationis ipsorum contrahentium: Huius occasione quæritur, an peste infectis contrahere volẽtibus, si in amentiam vel furorem inciderint, pastor teneatur adesse, & suam præsentiam illis exhibere.

Responsio.

DIstinguendum est, vel enim mente captus & furiosus continuo talis est, vel habet lucida interualla, quibus de rebus & statu deliberare & disponere solet: Si primum non tenetur, imo nec potest ad adesse sine iniuria sacramenti, cum consensum liberũ præsupponat tanquam fundamentum, vt iam diximus. Si secundum potest & tenetur tempore dilucidorum eiusmodi interuallorum adesse, alioquin iniuriam faciet ipsis contrahere volentibus negando

negando illis ſacramentum, præſertim quando illis ad ſalutem neceſſarium eſt, vt frequenter in articulo mortis vſuuenit.

Dices: Quid ſi amens & furioſus tempore ſanæ mentis habuerunt voluntatem contrahendi matrimonium, eamque tempore amentiæ exequi velint, poteritne vel etiam debebit paſtor huiuſmodi contrahere volentibus ſuam præſentiam exhibere? & videtur quod ſic, quia baptiſmus eo caſu collatus validus eſſet propter voluntatem præcedentem: Confirmatur, quia in illis non deficit deliberatio requiſita ad peccatum mortale, & homicidium in amentia commiſſum, ſi tempore quo ſui compotes erant præuiſum & præmolitum fuit, culpa eſt lethalis, ergo?

Reſpondeo: Nihilominus non ſufficere eam voluntatem: nec eſſe ſimile de baptiſmo: Nam in matrimonio ipſi contrahentes ſunt miniſtri, vt ante obiter diximus, & actus miniſtrorum neceſſario debent eſſe humani: ſicut ſi aliquis ſui compos audiuiſſet confeſſionem & factus inſanus abſolueret, nulla eſſet abſolutio, & ſimiliter ſi tunc baptiſaret, quamuis antea id in animo habuiſſet, irritus & nullus eſſet baptiſmus: Neque obſtat, mala præuiſa extra amentiam imputari ad culpam ſi tem-

pore amentiæ perpetrentur, (a) *quia bonum ex integra causa, malum autem ex singulis defectibus spectatur.* Quocirca matrimonium cum bonum quoddam sit, exigit plenam libertatem; at peccatum cum malum sit, satis est in sua causa esse volitum.

a *Diony. c. 4. de diuin. nominib.*

QVÆSTIO XI.

An etiam illis, qui secundo contrahere volunt, eo quod primum matrimonium fuerit inualidum ob occultum impedimentum?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis; Concubinarius nuper contraxit matrimonium coram parocho & testibus cum sua concubina, cuius sororem antea cognouerat, modo peste correptus vt suæ saluti consulat, obtinet secreto dispensationem, vultque iterum matrimonium contrahere. Quæritur, an pastor teneatur iteratæ matrimonii celebrationi suam præsentiam exhibere?

Responsio.

NOn tenetur exhibere, sed sufficit vt contrahentes inter se ipsos renouent consensus hactenus coram parocho & testibus præstitos, quia causa finalis Concilii Tridentini statuentis, vt matrimonium coram parocho

parocho & testibus celebretur, ea fuit, vt vitentur grauia peccata ex clandestinis nuptiis consurgentia, maxime eorum qui clam cum vna contrahunt, eaque relicta aliud publicum matrimonium ineunt: Cui malo non poterat ecclesia mederi, cum ipsi de priori matrimonio minime constaret: Sed hæc ratio non se extendit ad hunc casum, cum prius matrimonium inualidum, in foro ecclesiæ validum & publicum fuerit, & si aliud matrimonium inire vellent, impedirentur ab ecclesia, credente matrimonium illud publicum validum fuisse: Ergo decretum Concilii Tridentini hunc casum non comprehendit. Confirmatur, (*a*) *quia ex proœmio colligitur animus & intentio Legislatorum, & intellectus legis limitatur.* Sed illud Concilii Tridentini decretum loquitur in proœmio de clandestinis matrimoniis, quæ semper ecclesia prohibuit detestataque est, matrimonium autem semel publice contractum, licet inualide propter occultum impedimentum, & postmodum clam ablato impedimento celebratum nunquam fuit clãdestinum, nec ab ecclesia prohibitum, ad illud enim præcessit publicitas, vt sic loquar, quam ecclesia requirit, vt docet Catharinus (*b*) contra Caietanum: ergo nec matri-

a *Paterus lib. 3 tract. quæst. 17. n. 90. & 91.*

b *lib. 5. contra Caiet.*

matrimonium de quo agimus, reputat clandestinum, & consequenter illud permittit, nec irritat.

Dices: Concilium Tridentinum exigit pro forma præsentiam parochi & testium, ergo ea requiritur, quando iterum celebratur matrimonium, cum tunc vere contrahitur: Et confirmatur, quia solemnitas illa parochi & testium adhibita est ad legitimandum consensum prioris matrimonii tunc expressum, non autem postea exprimendum: Sed prior consensus cum nullus fuerit, non constituit matrimonium, sed posterior qui validus est: Ergo cum in posteriori desideretur solemnitas necessaria, non erit matrimonium.

R. Negando prius matrimonium fuisse omnino nullum, fuit enim validum quo ad præsumptionem ecclesiæ ignorantis impedimentum, in cuius facie contractum est, & ita iudicandum non est de illo, ac si omnino contractum non fuisset, quoad repetendam parochi & testium solennitatem, sed tantum quoad necessitatem renouandi consensus.

QVÆ-

QVÆSTIO XII.

An etiam illis, inter quos Pastor scit per confessionem esse impedimentum annullans?

Quæstionis explicatio.

GRauissima est disputatio apud Doctores, an liceat parocho vti scientia, quam habet ex confessionibus ad extremam gubernationem, hoc est, vt faciat vel omittat aliqua, quæ alias non esset facturus vel omissurus : aliis dicentibus id licere, quando fieri potest absque periculo detectionis ipsius confessionis: aliis contra negantibus, sed debere parochum se habere in suis externis actionibus, ac si nihil penitus in confessione sciret aut audiuisset: Occasione illius quæritur, an si pastor sciat per confessionem inter contrahere volentes esse impedimentum dirimens, teneatur suam præsentiam matrimonio exhibere.

Responsio.

TEnetur exhibere: quia omnes Doctores in hoc conueniunt, pastorem non posse iuuari ex confessionis scientia ad actus suos externos dirigendos, quando confes-

sio redderetur odiosa, & homines ab ipsa retraherentur, quod proculdubio eueniret, si homines scirent se ob peccatum in confessione auditum posse repelli à matrimonio ineundo, aut alio aliquo sacramento percipiendo, puta, quia Concubinarius volens concubinam ducere, confessus fuit se illius sororem ante cognouisse, &c.

Dices: Quid si Concubinarius occulte petat, pastorem adesse matrimonio cum solis duobus testibus, tenebitur nihilominus pastor suam præsentiam illi exhibere: an vero monere illum impedimenti, quod ex incœstu præfato natum est, & matrimonium nullum reddit?

R. Teneri præsentiam suam exhibere, posse interim illum monere in confessione, si velit confiteri, vel illum ad confessionem faciendam allicere, si id cum bona eius gratia fieri possit. Et si enim occulte monere illum, qui tibi confessus fuit, non sit proprie sigillum confessionis frangere, offenditui tamen, quando extra confessionem sermo habetur de auditis in illa, cum ipsomet pœnitente nisi cum illius gratia & licentia fiat.

QV Æ-

QVÆSTIO XIII.

An etiam illis, inter quos pastor scit aliunde extra confessionem esse impedimentum?

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis, factæ fuerunt denunciationes futuri matrimonii inter N. & N. concubinos peste infectos, nullum impedimentum oppositum fuit, scit tamen pastor aliunde impedimentum dirimens subesse: Quæritur, an teneatur huiusmodi matrimonio suam præsentiam exhibere.

Responsio.

NOn tenetur, (*a*) quinimo debet, etiamsi nullus impedimētum opposuerit, ipsemet impedimentum opponere coram Ordinario, sicut quilibet alius teneretur, imo magis, cum ipsi incumbat ex officio impedimenta salutis spiritualis ouium suarū remouere, & eius testimonio sufficienter & plene impedimentum probetur.

a *Maiol. lib. 3. de irregul. c. 25. n. 13. §. affinitas.*

Dices 1. petenti publicę matrum, cuius occultum crimen etiā mortale pastor nouit, non potest negare suam præsentiā, licet ille lethaliter delinquat sic petendo sacramentum: ergo similiter non poterit pastor negare suam præsentiam illi, qui habet occultum impedimētum dirimens, cum tan-

tum agatur de vitãdo peccato lethali quod admittit ſic petendo & contrahendo.

℟. Negando conſeq. Eſt enim longe diſpar ratio de aliis peccatis occultis, quæ non impediunt receptionem matrimonii, quia eccleſia non habet ius in foro exteriori ad impediendum ob illa matrimonium, cum non iudicet de occultis, ſed ſolius correctionis fraternæ lege, tenetur occulte petenti negare: quando autem ſunt impedimenta iure ipſo matrimonium dirimentia, habet ius in vtroque foro impediendi, ſi vnius teſtimonio ꝓbari poſſit, vt hic ponitur: poteſt n. parochi teſtimonio probari impedimentum: Nec perdit illo laborans ius ſuum, iure enim impeditur contrahere, nec parochus negando publice infamat, quia tenetur prius ſecreto monere, & ſi monitus nolit deſiſtere, ſibi imputet.

Dices 2. Laborans occulto impedimento, vt irregularitate, ſi publice ordines petat à proprio Epiſcopo, qñ tenetur eos conferre, non poteſt repelli (*a*) iure Canonico: ergo ſimiliter nequit proprius parochus negare matrimonium publice petenti ob impedimentum occultum.

a *c. ex tenor. de tempore ordin.*

℟. Argumentum concludere, ordinarium qui Iudex eſt non poſſe publice denegare matrimonium ob impedimẽtum ſibi ſoli

ſoli notum, quia cum iudex ſit, nequit eſſe teſtis, vnde impedimentum nullo modo probari poteſt. Secus autem de parocho, qui cum non ſit iudex, poteſt de impedimento teſtimonium perhibere.

QVÆSTIO XIV.

An etiam Vagabundis?

Quæſtionis explicatio.

VEtat Concilium Tridentinum, ne paſtores matrimoniis vagantium interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, num canonicum ſubſit impedimentum, & inprimis, an priore vxore relicta aliam & forte plures illa viuente in diuerſis locis duxerint. Huius occaſione q̃ritur, ſi vagabundi concubinarii in parochia peſte corripiantur, an tenebitur parochus illorum matrimoniis intereſſe, & ſolemnitates à Concilio pro huiuſmodi hominibus præſcriptas, obſeruare?

Reſponſio.

TEnebitur intereſſe, & ſi tempus permittat dictas ſolemnitates obſeruare. Prior pars probatur, quia is tenetur vagabundorum matrimoniis intereſſe, qui te-

netur alia sacramenta ministrare, vt Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Extremæ Vnctionis, præsertim cum credantur esse ad salutẽ necessaria. Altera probatur, quia ita præcipit Concilium Tridentinum, estque res grauissima & maxime necessaria.

Addo (*si tempus permittat*) quia si alter concubinariorum peste infectus putetur iam moriturus, & asserit se matrimonium salutis suæ spiritualis causa contrahere velle, poterit parochus facta per se diligentia, quantum tempus patitur, illos matrimonio coniungere, quia in huiusmodi casu, sufficit adhibere substantialia: diligens autem inquisitio & licentia Ordinarii, non sunt de substantia matrimonii.

Dices: Valetnè ergo matrimonium vagorum sic contractum extra necessitatem, non præmissa dicta diligentia, nec ordinarii licentia petita?

R. Valet, quia ad matrimonii essentiam tantum desideratur præsentia parochi & duorum testium: siquidem ad eundem finem exigitur hæc diligentia pro vagabũdis, ad quem in eodem Concilio Tridentino petuntur denunciationes pro indigenis: sed his omissis valet matrimonium, vt patet ex ipso Concilio; ergo & omissa illa diligentia.

Deinde

Deinde Concilium non prohibet absolute matrimonium absque dicta licentia, sed præcipit parochis, vt diligentiam præmittant, licentiamque petant: Ergo eius omissio culpa erit, grauisquidem pœna digna: suspenditur enim parochus ob illam ab officio suo ad triennium, non tamen vitiabit matrimonium.

QVÆSTIO XV.

An etiam illis, qui ad contagionem vitandam ex parochia, in qua est promulgatum decretum Concilij Tridentini, matrimonia clandestina irritans, fugerunt in externam parochiam, in qua illud non est promulgatum?

Quæstionis explicatio.

MAtrimonia clandestina valida sunt in iis locis, in quibus Decretum Cõcilii Tridentini illa annullans non est promulgatum, vt patet ex ipso (*a*) Concilio: Imo valida sunt, si illud quidem promulgatum fuit, sed non receptum, vel practicatum, & lapsi sunt decem anni, secundum communem (*b*) Theologorum. Quinimo

a *Sess. 24. de matrim. c. 1. in fine.*

b *c. 1. de treuga & pace*

Quinimo valida sunt etiam in illis oppidis & parochiis, vbi hactenus promulgatum & practicatum fuit: sed modo expulsis pastoribus Catholicis, fideles, qui adhuc in eis hærent, carent proprio parocho: Sic enim rescripsit Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis Bellarminus, Illustrissimo & Reuerendissimo Domino Octauio, Episcopo Tricaricensi his in partibus, Nuncio Apostolico, anno 1600. die 30. Decembris. *De matrimoniis contractis, vbi nulli iam sunt proprij pastores, iam olim actum fuit cum S. D. N. & cum congregatione Concilij Tridentini, ac sententia communis fuit illa, esse rata, nec ad ea pertinere Decretum Concilij, cum in eiusmodi locis obseruari non possit. Non video ergo, cur ea matrimonia non debeant tolerari, cum satis constet, Concilij Decretum, quod iubet matrimonium fieri coram parocho, non se extendere ad ea loca, vbi nulli sunt parochi.* Horum occasione quæritur, quid si aliqui peste infecti ex parochia, in qua est promulgatum illud decretum irritans, fugiant in parochiam, in qua non est promulgatum vel receptum, & velint ibi ex causis antedictis matrimonium contrahere, tenebitur illis pastor suam præsentiam exhibere?

Responsio.

Responsio.

NON tenebitur: Quia, quicquid aliqui dicãt, probabilius putamus, peregrinos à domicilio absentes, non teneri legibus sui domicilii, si contrariæ vigeant in loco vbi reperiuntur.

Deinde vt detur illos obligari legibus domicilii, tamen quoad solemnitatem adhibendam in contractibus solæ leges loci, in quo contractus celebrantur, inspiciuntur: Locus autem, vbi hoc matrimonium initur, non petit eam parochi & testium solemnitatem ad matrimonii valorem, cum ibi decretum Concilii Tridẽtini non obliget, vt statim diximus: Ergo, &c.

Dices. Decretum annullans semel publicatum in aliqua parochia, afficit parochianos quocunque migrent, quia aduenientes ex locis, vbi Concilium obligat, iam contraxerunt obligationem seruandi id decretum: ergo quocunque eant saltem per modum transitus tenentur illud seruare.

Et confirmatur. Quia Concilium irritat clandestina matrimonia, redditq; ipsas personas inhabiles ad sic contrahendum, sed inbabilitas personam afficiens, cum sit

quid

quid personale, comitatur personam quocunque euntem: ergo semel propter legitimam Concilii publicationem redditus inhabilis ad clam contrahendum nullibi terrarum poterit ita contrahere.

Respondeo: Aduenas contraxisse obligationem seruandi id Concilii decretum, quamdiu sunt in iis partibus, in quibus obligat, secus dum ad alia loca perueniunt vbi non obligat. Ad confirmationem dico, quando inhabilitas est constituta absolute, & simpliciter sequi personam quocunque euntem, secus quando constituta est per modum legis: Sicut enim lex illa non obligat in illis locis, ita inhabilitas & annullatio actus non obligat ibi, nec sequitur personam, nisi dum est in locis, in quibus ea lex vim obligandi habet.

QVÆ-

QVÆSTIO XVI.

An etiam illis, qui econtra fugerunt ex parochia in qua non est promulgatum dictum Concil. Trident. decretum, in parochiam in qua est promulgatum.

Quæstionis explicatio.

VIceuersa accidere potest, vt ad vitandam contagionem quidam fugiant ex parochia in qua non est promulgatum, in parochiam in qua est promulgatum dictum decretum Concilii: Occasione huius nascitur quæstio, an parochus loci, in quem fugerunt teneatur illis suam præsentiam exhibere.

Responsio.

TEnetur: Quia vt superiore quæstione diximus, quoad solemnitatem adhibendam in contractibus, oportet seruare leges loci in quo contractus fiunt. Cum ergo locus, vbi celebratur matrimonium, exigat solemnitatem Concilii Tridentini, debebit interesse parochus cum testibus.

Dices primo: Peregrini & forenses non

non astringuntur legibus & consuetudinibus loci, per quem transeunt, vel in quo per modum hospitii recipiuntur; præsertim quando illę non obligant in suo domicilio, quia qui (*a*) transit aut breui tempore diuertit ad locum, non dicitur moraliter in eo esse: Ergo non tenentur leges illius loci obseruare, cum solos in eo existentes obligent.

a *Palud. in 4 dist. 19. q. 4. art. 3. nu 24. Ant. 2. p. tit. 6. c. 2. §. 2.*

℟. Regulam illam pati exceptionem, quoad contractuum solemnitatem: nam quicunque forenses & peregrini tenentur seruare solennitates in contractibus requisitas à legibus & consuetudinibus oppidi, in quo contrahunt: ratione enim (*b*) contractus quilibet forum sortitur in loco cõtractus.

b *c. final. de foro compet.*

Dices secundo. Fideles in quorum parochiis ꝓmulgatum est hoc decretum obligatione illius ligantur apud infideles, si ibi captiui detineantur, etiamsi hoc decretum non sit ibi promulgatum, & ꝓbatur, quia aliâs nullus ibi Ecclesiæ legibus teneretur, cum non sint ibi publicatæ.

℟. Negando antecedens, & ad probationem dico, non esse simile de aliis Ecclesiæ legibus: Illæ enim contentæ sunt publicatione in qualibet fideliũ diœcesi, vel in Curia Romana, vt vbique obligent: hæc

hoc autem decretum ſpecialem in qualibet parochia publicationem poſtulat, vt patet ex ipſo Concilio.

QVÆSTIO XVII.

An etiam illis, qui virginem defloraruntdata fide de matrimonio, ſi antea votum de ſuſcipiendo ordine ſacro ſeu caſtitate ſeruanda emiſerunt?

Quæſtionis explicatio.

CErtum eſt, votum Ordinis Sacri non obſtante fide data virgini vires obligandi habere; dubitatur modò, an huiuſmodi votum habentes, ſi peſte corripiantur, prius voto ſatisfacere teneantur; an vero puellã defloratam ducere: & conſequẽter obligetur paſtor, huiuſmodi matrimoniis intereſſe?

Reſponſio.

PRobabilius videtur, prius teneri puellam defloratam ducere, & conſequenter paſtorem teneri, illorum matrimoniis intereſſe, quia votum non obligat rebus mutatis, vt tradũt omnes in materia de voto: hic autem notabiliſſima eſt mutatio,

cum vinculum fortissimum superuenerit, & grauissimum proximi damnum, si votum impleatur. Deinde vinculum iustitiæ fortius est, quam charitatis: sed ob charitatis vinculum superueniens, tenetur quis religionis votum præcedens suspendere, puta ratione indigentiæ parentum, secundum communem: ergo à fortiori propter vinculum iustitiæ, quale hic reperitur.

Dices. Si defloratorin hoc casu teneretur defloratam ducere, hoc esset vel ratione promissionis, vel ratione damni virgini illati: sed non tenetur ratione promissionis, quia nulla fuit tanquam rei illicitæ cõtra votum: neque ratione damni, quia violans virginem nuptiis non promissis, non tenetur eam ducere, sed potest aliter satisfacere.

R. Defloratorem teneri ducere ratione vtriusque simul; nec est perinde, nullam intercessisse promissionem, & intercessisse illicitam, quia quando nulla adfuit promissio, defforata nullum habet ius ad matrimonium; (a) *quoniam scienti & consentienti non fit iniuria*: quando autem promissio adfuit, licet inualida, propter causam ipsi defloratæ occultam, tunc ipsa ratione deceptionis & damni sibi à defloratore illati, habet ius petendi, & consequenter iusta

a *Nauar. c. 23. num. 16.*

iusta causa oritur ad priorem obligationem.

QVÆSTIO XVIII.

An etiam illis, qui prius fidem alicui virgini de matrimonio dederunt, & postmodum similem dederunt alteri virgini, copula consequuta?

Quæstionis explicatio.

PRoponuntur hoc loco tacite duæ quęstiones.

Prima, an semper teneatur pastor vni vel alteri matrimonio interesse, ita vt nullus exoriri possit, quo neutri teneatur, hoc est, neq; matrimonio, quod vult inire cum prima virgine, cui simplicem matrimonii fidem dedit, neque alteri, quod vult inire cum virgine, quam defloravit, fide etiam de matrimonio contrahendo data.

Secunda, casu quo teneatur alteri interesse, vtri magis teneatur interesse, priorinè, hoc est, cum virgine simplicem fidem habente, an posteriori, hoc est, cum defloratâ, habente quoque fidem de matrimonio.

Responsio.

Ad primam quæstionem dicimus posse dari casum, quo neutri matrimonio teneatur pastor interesse, vt si sponsalia posteriora & copula fuerint cum consanguinea in primo gradu prioris sponsæ, tunc enim cum priori non poterit contrahi ratione affinitatis cum cōsanguinea consurgentis; non etiam cum posteriori, ratione publicæ honestatis, quæ ex priorib. sponsalibus validis orta est.

Ad secundam dicimus, ordinarie teneri interesse matrimonio priori: ratio est clara, quia iniuria illata posteriori, non aufert ius suum priori.

Dicimus (*ordinarie*) quia quando virgo defiorata grande damnum pateretur, magnamque honoris iacturam, prior vero leuiter læderetur, teneretur interesse posteriori: Nam prior teneretur modicum illud damnum sustinere, ad vitandum damnum proximi grauissimum.

Dices. Superius dictum est, pastorem debere interesse matrimonio virginis defloratæ, non obstāte sacri ordinis seu castitatis voto antea emisso: ergo similiter tenebit interesse matrimonio posteriori virginis defioratæ, non obstāte priori fide data alteri virgini.

R. Non esse simile in voto, quia Deus (a) non ita exacte promissionem sibi factã impleri petit, sicut homines: non enim cum damno & iniuria tertii impleri vult, hòmines autem propter iniuriam alteri illatam iure suo priuari nolunt.

(a) *Sotus in 4. dist. 27. q. 2. art. 4. dub. 3.*

QVÆSTIO XIX.

An etiam illis, ex quorum matrimonio Pastor timet probabiliter magnum scandalum?

Quæstionis explicatio.

FRequenter ex concubinariorum matrimoniis magna nascuntur inter parẽtes dissidia, dissoluitur parentum pietas, & cognatorum amicitia, vel propter familiarium disparitatem, vel dissonãtiam morum, vel propter concubinæ prodigalitatem, infamiam, & similia. Horum occasione quæritur, quid si tale quid futurum parochus probabiliter timeat, tenebiturnè huiusmodi matrimoniis præsentiam suam exhibere?

Responsio.

NOn tenebitur: quia virtus iustitiæ obligare nequit ad actũ, qui sine paccato

impleri non poteſt, ſed cooperari & adeſſe huiuſmodi contrahentibus cum magno illo ſcandalo, eſt aperte lethalis culpa, cum notabiliter charitas proximi lędatur, vt patet. Huic aſſertioni fauent (a) Canoniſtæ, cum dicunt, iudicem debere interdicere matrimonium, quando vehementer timetur ſcandalum ex matrimonii contractu inter contrahẽtium conſanguineos: quod verum (b) eſt, etiamſi ſecuta ſit virginis defloratio propter rationem dictam: immo (c) etiamſi nulla ſit inter contrahentes diſparitas.

a *Ad c. cum tua, de ſpon. ibi de fama vel ſcandalo Panormit. c. requiſiuit de ſponſalibus.*
b *Nauarrus c. 16 n. 18.*
c *Lud Lopes 1. p. inſtruct. c. 72.*

Dices. Quid ſi prudentes viri ſperent primo impetu ſopito amicorum animos pacandos, tenebiturnè paſtor officio fungi & præſentiam ſuam exhibere?

℟. Tenebitur, non enim qualecunque ſcandalum ſufficit, ſæpe enim variæ minæ iactantur, terroresque opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur, quæ tamẽ experientia teſte, vbi primus ille impetus deferbuit, & matrimonium celebratur, in nihilum recidunt, facileque animi conciliantur & ſedatur omnis tempeſtas.

QVÆ-

QVÆSTIO XX.

Quis est optimus & maxime probandus modus celebrandi hoc sacramentum tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

ABsoluimus duas partes huius capitis: restat tertia & postrema, qua quæritur de modis, quibus tempore pestis ministrari vel nō ministrari potest & debet matrimonii sacramentum. Quocirca quæritur consueta methodo, quis sit censendus optimus modus tunc celebrādi hoc sacramentum?

Responsio.

ILle est, in quo essentialia certa adhibentur, puta personæ, nullum habentes legitimum impedimentum dirimens, & præsentia pastoris vel alterius sacerdotis ab eo vel ordinario deputati: denique reliqui accidentarii ritus & cæremoniæ, puta, denūciationes, vna vel plures, benedictio sacerdotis, & quædam aliæ, prout ratio temporis & periculi siue sacerdotis & testium, siue ipsorum contrahētium postulabit. Hęc sufficienter ꝓbantur per ea, quæ in similib. quæstionibus ante diximus.

Dices: Debebitnè saltem vna denunciatio fieri?

℟. Pastorem debere aduertere circumstãtias temporis, loci & periculi, in quo versantur, præsertim ipsi contrahere volentes, vel saltem alter ipsorum: Itaque pro ratione istorum, vel plures, vel vnam, vel nullam faciet, dummodo pro qualitate casus & dictarum circumstantiarum adhibet diligentiam, quam potest, ad deprehendendum, si quod subsit impedimentum.

Dices 2. Petetnè ante omnia pastor ab Episcopo seu eius vicario rubrum sigillum (vt vocant) hoc est, remissionem bannorũ, siue denunciationũ, de quib. iam diximus.

℟. Petet, si vt diximus ratio tempotis & reliquæ circumstantiæ id permittant, puta, quia contrahere volens, non est in tanto vitæ periculo, & probabiliter videtur, ad aliquot dies superuicturus, sed quia hoc genꝰ morbi fallax est, & plurimos contra opinionem eripit ex hac vita, poterit in hoc casu testis sine remissione bannorum ad matrimoniũ celebrandũ procedere, maxime si sciat, nullũ subesse canonicũ impedimentũ.

Dices. Quid si tẽpus sit clausum, h. e. ꝙ si ab Ecclesia sit vetitum, eo tempore matrimonia celebrari?

℟. quod alias sæpe, *necessitatem carere lege*, præsertim cum Ecclesia non vetet sacramẽtũ matrimonii, sed quasdã illius solẽnitates

vt tradu-

vt traductionem ſponſæ, & alias eiuſce generis, quæ in matrimoniis tempore peſtis celebrandis non reperiuntur. *Muſica enim in luctu*, (vt loquitur (*a*) Sapiens) *importuna narratio.*

a *Eccleſ. 22.*

QVÆSTIO XXI.

Quid ſit cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui volunt peſte infectum contrahere per procuratorem?

Quæſtionis explicatio.

CErtum (*b*) eſt matrimoniũ contractũ per procuratorẽ valuiſſe ante Concil. Triden. quatuor conditionib. poſitis, 1. vt procurator habeat ſpeciale mandatum ad matrimonium contrahendũ. 2. vt ſit mandatum ad contrahendũ cum certa perſona. 3. vt procurator per ſe ipſum exequatur. 4. & vlt. vt tempore, quo procurator cõtrahit non ſit reuocata poteſtas: Hodie (*c*) quidã dubitãt, an etiam poſt Concil. Trid. valeat, ſi in præſentia parochi & teſtium procurator contrahat: Occaſione huius quæritur, quid ſi paſtor timore contagionis non audeat accedere contrahere volentes, quia illorum alter eſt peſte infectus, nec lecto ſe mouere poteſt, velit autem illos per procuratorẽ contrahere, poteritne hic modus celebrandi mtrum hoc tempore probari & tolerari?

b *c. fin. de procurat. in 6. & l. ſufficit, ff. de ſponſal.*

c *Barthol. de Ledeſm. dub. 18. de matr.*

Responsio.

POterit etiam post Concil. Triden[illegible] in eo omnia essentialia ad matrimoniũ saluantur, puta, consensus mutuus partium contrahere volẽtium aliquo signo expressus, & præsentia parochi & testium coram procuratore, cætera enim accidẽtalia sunt, quę propter periculum contagionis omitti possunt. Neq; obstat, quod pastor non exhibet suam præsentiam contrahendi, sed eius procuratori, quia hoc sufficit etiam post Concil. Trident vt patet ex praxi totius ecclesiæ, nostro enim tempore à Concil. Tridentino promulgato, vidimus publice plura matrimonia per procuratores celebrari, esset autem error intolerabilis in ecclesia matrimonia irrita tolerare: Deinde finis Concilii irritantis clãdestina est, vt notum sit ecclesiæ matrimonium, probariq; possit, ne aliud publice, aliud vero occulte celebretur: Sed cum celebratur per procuratorem coram parocho & testibus, satisfit huic fini, iam enim constat ecclesię, & probari potest, sicut quilibet alius contractus gestus per procuratorem sufficienter probatur, ita vt contrahens cogatur in foro exteriori illi stare.

Sess. 24. c. 1. in prœmio.

Dices: Concilium exigit, vt parochus & testes intelligant contrahentium consen-

sum,

sum, vt eius testes esse possint: at illum intelligere nequeunt, cum solum procurator adest.

R. Exigi præsentiam realem per se vel procuratorem, & vere parochum & testes intelligere consensum absentium medio procuratore ad id specialiter destinato, cũ omnino absentis personam agat.

Dices 2. Concilium Tridentinum pro forma petit, vt parochus præsens sit consensui contrahentium, cum alter matrimoniũ irritet: quoties autem requiritur præsentia pro forma (*a*) in iure non impletur per procuratorem. Sic quia presentia tutoris exigit pro forma ad minorum cõtractus, non est satis tutorem per procuratorem adesse, & Canonici alicuius ecclesię non possunt cõsentire alienationi rerũ ecclesiæ per epistolam, quia ius (*b*) eorum præsentiam exigit.

a *l. obligari, §. tutor statim ff. de author. & consensu tacito.*

c *c. in Genes. de elect.*

R. Negando, quod cum requiratur presentia pro forma, non satis sit per procuratorem adesse. Nec est simile in tutore; eligitur enim industria personæ, & confidunt leges, fore, vt ille melius pupilli rebus consulat. Similiter eligit ius industriam Canonicorum, confides ipsos bene ecclesiæ suæ consulturos, & ideo vult vt congregentur, & rationes conferant, & clarius intelligant quid facere expediat.

Dices

Dices postremo: Pastor potest præsentiam suam exhibere absq; contagionis periculo à longe prospiciendo & audiendo mutuum consensum contrahentium, ita vt iudicio peritorum nullum propemodum sit periculum.

℟. Illo posito pastorem teneri exhibere suam præsentiam propter reuerentiam sacramenti, quem alias periculum contagionis excusabat.

QVÆSTIO XXII.

Quid sit dẽ illorum, qui volunt peste infectum contrahere per epistolam?

Quæstionis explicatio.

a *ex l mulierem ff de rit. nuptia. l fin. sufficit, ff. de sponsal.*

IVre (*a*) antiquo constat matrimonium per epistolam celebratũ validum fuisse, q̃ etiam probant tum nostri Dd. tum Canonistæ. Dubitatur vero hodie, an etiã valeat post promulgatum Conc. Trident & speciatim decretum matrimonia clãdestina irritans: Huius occasione queritur, quid dicendum sit de modo ministrãdi illorum qui vt vitent periculum contagii, volunt vt peste infectus si contrahere velit, contrahat per scriptum & epistolam.

Responsio.

b *Enriq. lib. 11. de matr. c 2 n.6. Lud. Lopez, 2. p.*

VIdetur posse tolerari: pleriq; (*b*) enim putant probabilius valere matrimonium

nium sic contractum etiã post Conc. Trid. promulgatum: & ratio eorũ est, quia omnia per Conc. Trid. requisita in eo reperiri possunt, q; probatur recensendo duos modos, quibus matrimonium fm illos per epistolam cõtrahi potest. Primus (a) vt epistolam mittens, scribat se nõ solum facere sui corporis traditionem, sed extunc traditionem per alterum sibi faciendam acceptare: tunc enim si epistola lecta coram parocho & testibus alter consentiat iam vtriusq; traditio & acceptatio sint coram eodem parocho & testibus facta, nihil autem aliud singulare requirit Concilium: Alter, vt recipiens epistolam rescribat mittenti se accepisse literas, in quibus vult ipsum in coniugem, & similiter se velle, tunc enim si hac Epistola lecta coram parocho & testibus recipiens coram illis consentiat, iam mutua acceptatio & traditio constat coram parocho & testibus, quia illa epistola continet traditionem rescribentis & acceptationem traditionis factæ à priori mittente, & prior mittens se tradit & acceptat coram parocho & testibus: Nihil autem aliud requirit Concilium Tridentinum.

Dices: Esto, possit matrimonium vt est quidam contractus celebrari per Epistolam vel procuratorem vt ante dictum est, poterit-

instr. de mat. c. 35. Nauar. lib. 4. consil. tit. de cogna. spirituali, & alij per plures qui post Concil. scripserũt a Enrq sup.

b *Zanthes lib. 2. de S. matr. disp. 22.*

poteritne etiam huiusmodi matrimonium vocari sacramentum?

a *Duran. in 4. dist. 28. q. 3. n. 11. Caiet. tom. 1. opusc. tract 12. de cõtract. mat.*

Rᵗ. Poterit, (a) quicquid aliqui contradicant, quia matrimonium vt contractus, & vt sacramẽtum est idem numero, & tantum differt iuxta diuersos respectus, quia vt respicit vinculum contrahentium dicitur contractus, vt autem eleuatur à Deo ad repræsentandam vnionem Christi cum ecclesia dicitur sacramentum: Ergo vtroque modo debet habere eandem materiam & eandem formam, & causas agentes, ac proinde si potest vt contractus celebrari per epistolam poterit, etiam vt sacramentum.

Dices secundo: Cum in hac re sint contrariæ Doctorum sententiæ, vt vtraq; probabilis, expedietne si peste infectus conualescat suadere, vt iterum matrimonium personaliter, & per se immediate contrahat ad tollendos scrupulos.

Rᵗ. Expediet: Neque obstabit, quod cætera sacramẽta repeti nequeant eadem manente materia, quia hoc est in matrimõnio speciale, vt sæpius stante eadem materia repeti possit, cum enim sit contractus, eiusq; naturam & conditiones retineat, potest ea parte qua contractus est, cæterorum contractuum more sæpius iterari.

QVÆ-

QVÆSTIO XXIII.

Quid sit de illorum, qui contrahunt coram paro-cho casu ante illorum fores præ-tereunte?

Quæstionis explicatio.

CONstat necessariam esse præsentiã parochi ad valorem matrimonii sicut & testium, eamq; non tñ physicã, hoc est, corporalem, sed & moralem & humanã, quæ vltra physicam addit, vt vsum rationis habeãt, & vtriusq; partis cõsensum intelligãt: Disputatur vero à quibusdam, an hæc præsentia parochi & testium præter aduertentiam intellectus requirat etiam voluntatis consensum, ita vt si præter voluntatem, vel casu adsint contrahentib. & aduertant illos contrahere, non sit matrimonium: huius occãsione quęritur, quid si pastor nolit, vel non ausit præsentiam suam exhibere peste infectis contrahere volentibus, illi vero contrahant in præsentia parochi ante fores illorum præter intentionem præter-euntis, eritne hic modus cõtrahẽdi validus & tolerandus? *Responsio.*

ERit validus, quia hodie fere omnes docent ad presentiam humanam parochi & testium sufficere aduertentiã intellectus: siquidem secundũ (*a*) iura dr̃ aliquid coram aliquo

(*a*) *l. cor. Titio ff. de ver obl.*

aliquo fieri, quãuis is inuitus adsit, si aduertat: Cum ergo Cõcilium solum exigat matrimonium celebrari coram parocho & testib. satisfit, si ipsis præsentib quamuis inuitis celebretur. Pręterea saluatur finis illius decreti (a) Tridẽtini ex eius præfatione collectus, cũ iam matrum talium constet ecclesię, nec publice possint aliud inire, quod principaliter quæsiuit Concilium. Et hæc doctrina vr̃ certa, cum dicantur Cardinales ad interpretationem Concilij deputati ita præsentiam de qua agitur, explicasse.

a Sess 24. initio.

Dices, quando in iure aliquid fieri præcipitur coram aliquo, debet is interesse moraliter secundum suum modum & officiũ, vt si sit aliquid faciẽdum coram notario & testibus, non satis est notarium interesse, vt testem, sed exercentem suum officium, ergo cum Concilium præcipiat matrimoniũ fieri coram parocho & testibus, non petit assistentiam parochi solum vt testis, sed vt illius qui interfit munus suum obeundo, at parochi munus est non puri testis, sed assistentis nomine ecclesiæ approbando matrimonium, & præbendo sacramento authoritatẽ, quæ non præstatur ab eo qui inuitus aut cãsu ad aliud vocatus interest: Et confirmatur, quia Concilium vult vt parochus viro & muliere interrogatis, & eorum

mutuo

mutuo consensu intellecto, dicat: *Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, vel alia verba proferat iuxtà præceptum vniuscuiusq; prouinciæ ritum, ergo non sufficit ad præsentiam parochi qualiscumque aduertentia; sed requiritur etiam voluntaria.

R. Concilium vtramq; præsentiam postulare, sed diuersimode; petit n. illius præsentiam vt testis qualificati, id est, habentis parochi dignitatem tanq̃ de essentia, & rursus tanq̃ præstantis auctoritatem nomine ecclesiæ, solum ex illius præcepto: Et consequenter ad confirmationem dicimus, si propter periculũ contagii vel similem iustã causam, parochus præsens non proferat illa vel similia verba, nihilominus ad valorem matrimonii sufficere illam præsentiam.

QVÆSTIO XXIV.

Quid sit de illorum, qui contrahunt coram testibus primo occurrentibus, puta mendicis, excommunicatis, infamibus, seruis, ancillis?

Quæstionis explicatio.

CErtum est ad valorem matrimonii requiri adesse duos testes cum parocho: certum quoq; est exigi vt testes vsum rationis habeant, præsentesq; sint moraliter, vt

ante diximus de parocho, eiusq; præsentia. Dubitatur vero à quibusdam, an sufficiant qualescunque testes, vel exigãtur omni exceptione maiores, hoc est, tales vt nullum patiantur vitium ex iis, ob quæ iure repellantur à testimonio dicẽdo: huius occasione quæritur, vtrum tempore pestis, cũ non possint facile reperiri testes, quales desiderantur, sufficeret contrahere corã testibus, quibuscũq; hoc est, qui primo occurrerint, siue sint fœminæ, siue viri: siue sint excommunicati, infames, & similes.

Responsio.

HIc modus etiam tolerari potest, quia Fm(a) probabiliorem opinion. ad valorem matrimonii sufficiunt qualescumq; testes rationis vsum habẽtes, nec est necesse vt habeant qualitates à iure requisitas quales requiruntur, vt in aliis negotiis habiles & legitimi testes reputentur: Quare sufficient testes etiam infames, excõmunicati, parentes, consanguinei, serui, familiares, pauperes & mendici. Probatur primo, quia quamuis alias testes sint illegitimi, & inhabiles, faciunt sufficientem fidem, nec repelluntur, quando sunt *Instrumentarij*, vt loquuntur (b) Iurisperiti, hoc est, appositi Instrumento ex communi contrahentium consensu: Sed testes in matrimonio communi

a *Enriq. lib. 11. de matr. c. 3. num. 9. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. art. 5. punct. 3. Emanuel Za verb. matr. num. 1.*

b *Sotyn. de reg iur. lit. T. reg. fin. verb. fallit, quando testes & alij.*

muni contrahentium consensu sunt apposiți, ergo sufficiunt quicunq;, præsertim cũ in libro parochi describendũ sit matrimonium cum nominib. testium, vt præcipitur in Conc.(a) Trid. Deinde, quia testes inhabiles admittuntur, qñ concurrunt cũ alio habili & fidedigno, maxime si alter ex testib. sit parochus, cuius authoritati multũ tribuit in(b)iure, vbi non obstante consuetudine antiqua ciuitatis Hostiensis, qua nõ valet testamentum absq; quinque testibus, definitur valere, si in præsentia parochi & duorum testiũ fiat: ergo cum matrimonio necessario debeat interesse parochus aut aliis sacerdos de eius licentia, eius authoritas supplebit vitium, quod alii duo testes patiuntur, & ptoinde valebit matrimonium qualescunque sint testes. Confirmatur, quia cum ius vult vltra parochum adesse duos alios testes legitimos, id exprimit vt(c)ibidem (*corã presbytero, & tribus aut duabus aliis personis*) ergo cum Concil. Trident. tantum exprimat coram parocho & duob. vel tribus aliis testibus, signũ est, nullã qualitatem in testib. exigere præter eam, quæ iure naturæ est necessaria, vt testimonium perhibere possint, nempe vt rationis vsum habeant. Tandem est optima huius rei congruentia; sicut enim in aliis sacra-

a *sess. 24. c. 1.*

b *c. cum esses. de testam.*

c *c. cum esses. de testam.*

mentis instituit Dominus materias in re communi & facili, vt baptismum in aqua, ex quo facile inueniretur. Ita Concil. Tridentinum intendens statuere quædam clara facilia & cõmunia præcepta exigit testes cuiuscumq; conditionis ad matrimonii valorem & probationem: Si enim omni exceptione maiores peteret plerumq; difficile inuenirentur, innumerisq; litibus circa matrimonii valorem locus daretur.

Dices: Aliquando fit, vt ipse parochus etiam sit suspectus, ac proinde illius authoritas vitium testium minime suppleat.

R. Posse ita accidere, verum lex non potest respicere omnes particulares casus, sed frequentiores, vt patet.

QVÆSTIO XXV.

Quid de illorum, qui cum non possint simul habere parochum & testes, modo contrahunt coram parocho, & postea coram testibus?

Quæstionis explicatio.

COncilium requirens parochum, & duos testes ad celebrandum matrimonii contractum loquitur copulatiue: Sic enim habet: *Qui aliter quam præsente parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimo-*

Sess. 24. c. 1.

trimonium contrahere attentabunt, &c. videtur ergo exigere, vt simul tempore parochus & testes intersint matrimonio: huius occasione quæritur, quid si tẽpore grassantis pestis simul haberi non possint, sed hodie paratus est parochus, coram quo contrahẽtes mutuum consensum explicant, & cras occurrunt duo testes, coram quibus similiter faciunt, quid dicendum de hoc modo contrahendi?

Responsio.

NOn videtur posse tolerari, qa (vt statim diximus) satis certum est, Cncil. Trid. copulatiue exigere præsentiam parochi & testium, & aliter contractũ matrimonium irritare. Confirmatur, quia (a) præsentia parochi & testium desideratur, vt plene constare possit ecclesiæ de matrimonio: At nõ plene constat, quando non sunt simul eodem tempore parochus & testes, cum alias sint testes seculares.

a *Veracius appendice ad speculũ dub. 6. concl. 4.*

Dices: Si testes sint præsentes qui cõsensum contrahentiũ intelligunt, & parochus sit præsens, & ex ꝓposito non vult intelligere, sed oculos claudit & aures: nihilominus validum contrahit matrimoniũ, iuxta allegatam à quibusdã Cardinalium declarationẽ: parochus aũt præsens, & non intelligens perinde est acsi absens esset, si effectũ

testificandi attendamus, ergo poterit matrimonium contrahi in præsentia duorum testium absente parocho, maxime si postmodum parochus consensus matrimonialis certior fiat, aut contrahentes audiat secum consensum ratificantes.

R. Negando maiorem propositionem, nec est verisimile sic Cardinales declarasse, cum certum sit non valere matrimonium, si parochus non attendat ad consensum, & non intelligat illum, etiamsi hoc affectate & data opera faciat, quia tunc reuera non est dicendus præsens, nec potest testificari de matrimonio ad quod requiritur præsentia: Aliud dicendum esset, si præsens affectate & data opera fingat se non intelligere, cum tamen reuera intelligat, tunc enim reuera præsens esset, & matrimonium subsisteret: & hoc putandum est voluisse Illustriss. Cardinales, si quid forte de hac difficultate declararint.

QVÆSTIO XXVI.

Quid sit de illorum, qui in extremo articulo mortis existentes, contrahunt coram testibus in absentia parochi?

Quæstionis explicatio.

PLurima diximus permitti in casu pestis, & articulo mortis, quæ legibus vetantur,

tur, eo *quod necessitas careat lege:* (a) sufficereq; eo casu, vt lex diuina & naturalis seruentur: Idcirco quæritur, an & in articulo mortis hic modus contrahendi matrimonium tolerari possit, quo illud celebratur coram solis testibus, si non possit haberi parochus.

a *de consec. dist. 1.*

Responsio.

NOn potest tolerari, quia certum est matrimonium sine parocho contractum in quacunque necessitate esse irritum & nullum. Probatur, quia vbi in dispositione dicitur, aliter fieri non posse, vel ponitur decretum irritans, inducitur forma, vt tradunt Canonistæ: Sed in Concilio Tridẽtino dicitur matrimonium aliter fieri non posse, quam præsente parocho, & aliter contractum reddi nullum, ergo inducitur forma, & proinde nullo euẽtu absque ea solemnitate initum erit validum, res enim sine sua forma subsistere nõ potest: confirmatur, quia ibi redduntur omnino inhabiles: vbi ponderanda est dictio, *omnino*, quę significat in omni euentu, sine vlla exceptione, siue remedio ac dispensatione: ac ponderandum (*reddere inhabiles*) nam inhabilitatem materiæ sacramenti nullus necessitatis casus potest supplere.

Dices: Leges diuinæ recipiunt interpretationẽ ex bono & æquo & epikeia, vt quæ pro tuenda charitate introductæ sunt, ipsi charitati non aduersentur, sicut apud Ioannem habetur, neminem absque baptismo saluari posse, & tamen deficiente copia ministri vel aquæ, satis esset baptismi votum: Ergo à fortiori leges humanæ recipiunt eandem epikeiam: Sed si in hoc casu matrimonium absque parocho initum esset nullum, aduersaretur charitati, quia proles legitimãda per matrimonium illud illegitima maneret, & cõcubinorum morti proximorum erga suas concubinas valde affectorum salus spiritualis periclitaretur: Ergo decretum Concilii Tridentini obligans coram parocho contrahere ex æquitate & epikeia censendum est in hoc euentu minime astringere: Confirmatur, quia quoties casus euenit iis vestitus circumstãtiis, quibus non ita expresse decisus est, attendendũ est, quid in eo Legislator cõsultus responderet, idque sequendum: Videtur autem quod Pontifex de hac extrema necessitate consultus responderet, posse in ea absque parocho & testibus contrahi, ergo, &c.

R. Breuiter ad argumentum & confirmationem illius legem mere præceptiuam & in-

& inducentem ſolemnitatem contractus extrinſecam, recipere aliquando interpretationem & epikeiam. Secus vbi eſt ſolennitas ſubſtantialis, & materiæ inhabilitas; Nec hoc aduerſari charitati; valde enim bono communi expediebat legem eo rigore editam, nec in hoc caſu Pontificem aliter reſponſurum, vt ante obiter diximus,

QVÆSTIO XXVII.

Quibus potiſſimum modis peccari ſolet in adminiſtratione Sacramenti matrimonij?

Quæſtionis explicatio.

TEtigimus paſſim hoc capite multa peccata quæ committi ſolent in celebratione matrimonii tempore peſtis, tum à parochis, tum ab ipſis contrahentibus, tum ab vtriſque, quæ hoc loco lucis gratia ob oculos legentium veluti in tabula ponuntur.

Reſponſio.

PEccat primo paſtor, qui non vult exhibere præſentiam ſuam matrimoniis ſuorum ſubditorum, præſertim concubi-

nariorum, quorum ſalus periclitatur, niſi cum ſuis concubinis matrimoniũ contraxerint.

2. Et qui cum abſit non ſubſtituit aliũ ſacerdotem, qui matrimoniis interſit.

3. Et negligente paſtore Epiſcopus, qui de huiuſmodi ſacerdote non prouidet.

4. Etiamſi non habeat niſi ſacerdotes excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, irregulares.

5. Et Epiſcopus, qui non ſubſtituit parochum necdum ſacerdotem, ſi alium habere non poteſt.

6. Et parochus non ſacerdos, qui non vult aſſiſtere, nec alium ſacerdotem, qui interſit, ſubſtituere.

7. Et parochi, q̃ ſubſtituunt Diaconos, ſubdiaconos, & alios inferiores clericos.

8. Peccat quoq; ſimplex ſacerdos, qui facile credit contrahere volentibus, aſſerẽtibus ſe habere facultatem ab Ordinario, vt coram illo matrimoniũ contrahant, niſi ſint perſonæ fidedignæ.

9. Et parochi, qui pro ſuo arbitrio quorundã matrimoniis interſunt, & nõ aliorũ.

10. Et qui non vult intereſſe matrimoniis amentium peſte infectorum tempore lucidi interualli, quo ſolent recte de ſtatu & rebus ſuis diſponere.

11. Et

11. Et qui non vult intereſſe matrimoniis illorum, inter quos ſcit tãtum per confeſſionem eſſe canonicum impedimẽtum.

12. Et contra, qui intereſt matrimoniis illorum, quos ſcit extra confeſſionem habere canonicum impedimentum.

13. Et qui non vult intereſſe matrimonio vagabundi peſte infecti.

14. Et qui non vult intereſſe matrimoniis illorum, qui de parochia in qua nõ eſt ꝓmulgatum decretum Concilii Trident. matrimonia clandeſtina irritans, fugerunt in parochiam, in qua eſt promulgatum.

15. Et qui non volunt intereſſe matrimonio illorum, qui virginem deflorarunt, data fide de matrimonio contrahendo, eo quod antea votum ordinis ſacri emiſerant, ſi virgo magnum aliquod inde paſſura eſt damnum.

16. Et qui nolunt intereſſe matrimonio illius, qui fidẽ virgini dedit, eo quod poſt aliam virginem deflorârit, niſi hæc poſterior maius damnũ pati deberet, q̃ prior.

27. Et qui nolunt intereſſe illorũ, quorum parentes ſine iuſtis cauſis reſiſtunt, & ſcandala & tẽpeſtates excitant, ſi prudẽtes viri iudicent animos parentũ ſtatim placãdos, vel non eſſe rationabiliter inuitos.

18. Et q̃ volunt peſte infectos cõtrahere

per

per procuratorem vel epistolam, cum possit absq; contagionis periculo illorum matrimoniis suam præsentiam exhibere, quãtis si sic contrahunt, vere contrahant.

19. Et contrahẽtes, qui contrahunt hodie coram parocho, & cras coram testibus, cum sciant vel scire debeant, illos simul esse adbibendos.

20. Et illi, qui contrahunt coram solis testibus, cum sciant necessariam parochi vel eius vices gerentis præsentiam.

Dices. Quale peccatum est, nolle interesse matrimonio concubinarii peste infecti?

R. Mortale, quod vel ad homicidium, seu animicidium, vel ad furtum reducitur. Ad homicidium, si contrahens petit matrimonio iungi, vt succurrat infirmitati suę, per quam non potest inordinatum amorẽ erga suam concubinam deponere. Ad furtum, si ideo nubere vult, vt honorem, quę virgini abstulit, restituat, vel proles illegitimas faciat legitimas.

FINIS.

Digitized by Google

6-243

Digitized by Google